

100. YILINDA
ULUSLARARASI

BÜYÜK TAARRUZ VE BAŞKOMUTAN MEYDAN MUHAREBESİ SEMPOZYUMU

*THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM
OF THE GREAT OFFENSIVE
AND THE FIELD BATTLE OF
THE COMMANDER-IN-CHIEF
IN THE 100TH YEAR*

ÖZET KİTAPÇIĞI
BOOK OF ABSTRACTS

AFYONKARAHİSAR

26-28 | AĞUSTOS | 2022

100. Yılında Uluslararası Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Sempozyumu

*The International Symposium of the Great Offensive and the Field
Battle of the Commander-in-Chief in the 100th Year*

26-28 Ağustos/August 2022

Afyonkarahisar

ÖZET KİTAPÇIĞI

Book of Abstracts

Editörler/Editors:

Doç. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN

Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN

Afyonkarahisar – 2022

100. Yılında Uluslararası Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Sempozyumu / The International Symposium of the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief in the 100th Year

Özet Kitapçığı / Book of Abstracts

©Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2022

ISBN: 978-605-4444-23-6

Yayın Tarihi 17 Ekim 2022

Editörler:

Doç. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN

Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN

Eserde yayımlanan bildiri özetlerinde ileri sürülen görüşlerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu bildiri sahiplerine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Özet Kitapçığında yer alan bildiri özetleri, Sempozyum Bilim Kurulu denetiminden geçerek kabul edilmiştir.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI:

1. Basım, Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı).

Kaynakça yok, izin yok.

ISBN: 978-605-4444-23-6

1. Sempozyum

2. Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi

3. Bildiri Özetleri

Yayımlanma adresi: <https://buyuktaarruzsempozyumu.aku.edu.tr>

Önsöz

Bu özet kitiçığı; Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesinin 100. yıl dönümünde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Afyonkarahisar Valiliği, Türk Tarih Kurumu, Afyonkarahisar Belediyesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörlüğü işbirliğinde düzenlenen “100. Yılında Uluslararası Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Sempozyumu”nun bildiri özetlerinden oluşmaktadır.

26-28 Ağustos 2022’de Afyon Kocatepe Üniversitesi Atatürk Kongre Merkezinde gerçekleştirilen sempozyuma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Almanya, ABD, Hollanda, Kazakistan, Özbekistan, Sırbistan, Polonya gibi yurtdışındaki ve Türkiye’deki üniversitelerden Bilim Kurulu tarafından bildirileri sunulmaya değer görülen bilim insanları katılmıştır. İlk gününde beş, ikinci gününde dört salonda eş zamanlı olarak altı oturum halinde gerçekleştirilen sempozyumda 104 katılımcı tarafından 98 bildiri sunulmuştur.

Sempozyumun en önemli özelliği tematik oturumların oluşturulmasıydı. Bu anlamda “Büyük Taarruz Sürecinde Siyasi ve Diplomatik Gelişmeler, Uluslararası Alanda Büyük Taarruz Değerlendirmeleri, Büyük Taarruz’un Askeri Hazırlıkları, Türkiye’de ve İslam Dünyasında Büyük Taarruz, Büyük Taarruz Harekâtı, Hatıratlarda Büyük Taarruz, Görsel Sanatlarda Büyük Taarruz, Büyük Taarruz’un Ekonomik ve Demografik Yönleri, Görsel Kaynaklarda Büyük Taarruz, Yabancı Arşiv Kaynaklarında Büyük Taarruz, Yunan İşgal Uygulamaları, Büyük Taarruz ve İç Gelişmeler, Biyografiler, Türk ve Yabancı Basında Büyük Taarruz, Sinema ve Görsellerde Büyük Taarruz, Yabancı Arşiv Kaynaklarında Büyük Taarruz, Büyük Taarruz’da Ulaşım ve İletişim, Büyük Taarruz’da Propaganda ve Algı, Büyük Taarruz Kutlamaları ve Büyük Taarruz’un Diğer Yönleri” gibi tematik oturumlar çerçevesinde Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi geniş bir perspektiften ele alındı.

Sempozyumun, Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesinin 100. yılına yakışan bir şekilde gerçekleştirilmesindeki katkı ve desteklerinden dolayı Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına, Afyonkarahisar Valiliğine, Türk Tarih Kurumu Başkanlığına, Afyonkarahisar Belediyesine, Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörlüğüne, ayrıca sempozyumun açış konferansını veren Prof. Dr. İlber ORTAYLI’ya, düzenleme ve bilim kuruluna, bilimsel çalışmalarıyla sempozyuma katkı sağlayan katılımcılara, sempozyumda görevli personel ve öğrencilere teşekkür eder, sempozyum bildiri özetlerinin ufuk açıcı olmasını dileriz.

17 Ekim 2022

Doç. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN

Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN

Editörler

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
SEMPOZYUMU DÜZENLEYEN KURUMLAR.....	xviii
SEMPOZYUM KURULLARI.....	xviii
1. Onur Kurulu	xviii
2. Düzenleme Kurulu	xviii
SEMPOZYUM BİLİM KURULU.....	xix
BİLDİRİ ÖZETLERİ.....	1

BÜYÜK TAARRUZ SÜRECİNDE SİYASİ VE DİPLOMATİK GELİŞMELER

Ali Engin OBA.....	2
Büyük Taarruz'un Arka Planı: Tek Cepheli Savaş ve Diplomasi.....	2
Mustafa BUDAK - Anıl DİNCEL.....	4
Büyük Taarruz Öncesinde İtilaf Devletleri'nin TBMM Hükümeti'ne Yönelik Son Barış Girişimi: Paris Konferansı (22 Mart-10 Nisan 1922).....	4
İhsan Sabri BALKAYA.....	6
Atatürk'ün Savaş Diplomasisi; Büyük Taarruz Öncesi Diplomatik Girişimler.....	6
Mehtap BAŞARIR.....	8
İngiltere'nin Küçük Asya Politikası Ekseninde General Townshend'in Ankara Hükümetiyle Teması.....	8

ULUSLARARASI ALANDA BÜYÜK TAARRUZ DEĞERLENDİRMELERİ

Vladan VİRİYEVIÇ	10
Reflection of the Greek Campaign Failure in Anatolia 1920-1922 Years in Diplomacy and the Public of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes	10
Çağla D. TAĞMAT	12
Yunanların Gözünden Türk Büyük Taarruzu.....	12
Szczepański WOJCIECH	13
The Image of the Turkish National Struggle and Atatürk in Selected Views of Polish Historiography.....	13
Cavid QASIMOV	15
Sovyet Dönemi Azerbaycan Tarihçiliğinde Batı Cephesi ve Büyük Taarruz.....	15

BÜYÜK TAARRUZ'UN ASKERİ HAZIRLIKLARI

Hüsnü ÖZLÜ	16
İstiklal Savaşında Büyük Taarruz Öncesi Yapılan Askerî Hazırlıkların Harp Raporları Çerçevesinde Değerlendirmesi.....	16
Selma GÖKTÜRK ÇETİNKAYA	18
1922 Senesi TBMM Gizli Celselerinde Jandarma	18
Derya Levent MİYAK	20
Büyük Taarruz Hazırlıklarında Müdâfaa-i Millîye Grubu'nun Faaliyetleri	20
Zelkif POLAT	21
Büyük Taarruz Öncesi I. Ordu Komutanlığı'ndaki Görev Değişimi Üzerine Tartışmalar	21

TÜRKİYE'DE VE İSLAM DÜNYASINDA BÜYÜK TAARRUZ

Ulvi KESER	22
Başkomutan Meydan Muharebesi ve Kıbrıslı Türklerin Verdiği Destek Üzerine Bir Değerlendirme	22
Redzep ŠKRİJELJ	23
Türk Milli Mücadelesi ve Makedonya Türklerinin Durumu (1919-1923)	23
Oktay BOZAN	25
Başkumandanlık Meydan Muharebesinin Diyarbakır'daki Yankıları	25

BÜYÜK TAARRUZ HAREKÂTI

Nejla GÜNAY	26
Sakarya Meydan Muharebesi ve Maraş Birliği: 9. Tümenin Batı Cephesi'ndeki Rolü.....	26
Hacer KADI	28
Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nde 57. Tümen'in Cephe Faaliyetleri (26-30 Ağustos 1922).....	28
Deniz KURT	30
Büyük Taarruz'daki Türk Hava Gücünün Muharebelere Taktik, Operatif ve Stratejik Seviyedeki Katkılarının Analizi	30
Emin KURT	31
İstiklal'e Adanan Kanatlar: Kurtuluş Savaşı'nın Bağış Uçakları	31

HATIRATLARDA BÜYÜK TAARRUZ

Hasan BABACAN	33
Cavid Bey'in Anılarında Büyük Taarruz ve İstanbul'daki Yansımaları	33
Yenal ÜNAL	35
Muhafız Aydın Refik Halit Karay'ın Kaleminden 1922 Yılı Türkiye'sinin İzini Sürmek.....	35
Suat AKGÜL	36
Harp Tarihi Dairesi'nin Büyük Taarruz Komutanlarının Hatıralarını Toplama Çalışması	36

GÖRSEL SANATLARDA BÜYÜK TAARRUZ

Esmâ İGÜS	39
Millî Mücadelenin Plastik Sanatlara Yansıyan Estetik Dili ve İkonografik Çözümlemesi	39
Sema ALAÇAM - Güzden VARİNLİOĞLU - Özgün BALABAN	40
Mekansal Veri Görselleştirme Teknikleri Üzerinden Büyük Taarruz'a Bakmak	40
Fevzi Nuri KARA	41
Millî Mücadele Dönemi Sosyal, Siyasal Olgular ve Türk Resmine Yansımaları.....	41
Mehmet Akif AĞTAŞ	43
Büyük Taarruz Hazırlıkları ve Savaş Planlarının İnfografik Tasarımlar İle Yeniden Yorumlanması	43

BÜYÜK TAARRUZ HAREKÂTI

Sadiye TUTSAK - Caner YÜCE..... 45

Dumlupınar Meydan Muharebesinden İzmir'in Kurtuluşuna Kadar Savaşın Seyrini Bildiren
Telgraflar 45

Sabit ÇETİN 47

Büyük Taarruz'dan Takip Harekatı'na Askeri Stratejiyi Anlamak: Harp Raporlarına Göre
Taarruz Harekatının Analizi..... 47

Erdal KORKMAZ..... 48

Harp Raporları Ekseninde Büyük Taarruz'daki Kara Harekatının İcrası 48

Güzin ÇAYKIRAN 50

Samsun'dan İzmir'e Bir Alayın Milli Mücadele Yolculuğu: Büyük Taarruz'da 38'inci Alay 50

BÜYÜK TAARRUZ SÜRECİNDE SİYASİ VE DİPLOMATİK GELİŞMELER

Resul BABAĞLU 52

Koşulsuz Destekten Yol Ayrımına: 'Yunan Düşü' Karşısında Müttelik Devletlerin Görüş
Ayrılıkları (İddialar ve Suçlamalar) 52

Zarifa NAZİRLİ..... 54

Kurtuluş Savaşı Esnasında Sovyetlerle İlişkiler: Türkiye-Sovyet Rusya Demiryolları
Sözleşmesi..... 54

Yasin COŞKUN..... 56

Büyük Taarruz'un İtilaf Devletleri Arasında Çıkardığı Bir Kriz: Anadolu'daki Türk Millî
Hareketine Yardım Meselesi 56

Mustafa KIRIŞMAN..... 57

Büyük Taarruz Öncesinde Fransa'nın Dış Politik Meseleleri ve Türkiye 57

BÜYÜK TAARRUZ'UN EKONOMİK VE DEMOGRAFİK YÖNLERİ

Tahir KODAL	59
Büyük Taarruz Öncesinde TBMM'nin Gizli Gündeminde Türkiye'nin "Ekonomik-Malî Durumu" ve Askerî Bütçelerin Artırımına Yönelik Atılan Adımlar.....	59
Mehmet Ali KARAMAN	61
Büyük Taarruz'da Türk Ordusunun İlaşesinin Temini	61
Ramazan BAŞ	63
Milli Mücadele Dönemi Meclis Celse Zabıtlarında Türkiye'nin Nüfus Azlığı Meselesi.....	63
Koray ERGİN	65
Afyonkarahisar'da Milli Mücadele'nin Demografik Sonuçları	65

GÖRSEL KAYNAKLARDA BÜYÜK TAARRUZ

Kemal ARI	67
1923 Yılında Yayınlanan "Mehmet'in Hikayesi" Kartpostalları Serisinde Büyük Taarruz ve Sonrası.....	67
Zafer GÖLEN	69
Filatelik Malzemede Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi	69
Eminalp MALKOÇ	71
Atatürk ve İnönü Dönemi Türk Basınında 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlamalarının Görselleri Üzerine Bir Değerlendirme	71
Hadiye YILMAZ ODABAŞI	73
30 Ağustos Zafer Bayramı'nın Basın Görsellerindeki İmaj Değişimi (1950-1980).....	73

YABANCI ARŞİV KAYNAKLARINDA BÜYÜK TAARRUZ

Sevinç ALİYEVA	74
Sovyet Arşiv Belgeleri Işığında Türk-Yunan Savaşı ve Büyük Taarruz	74
Cengiz ATLI	76
İngiliz Arşiv Belgelerinde Büyük Taarruz	76
Behçet Kemal YEŞİLBURSA	78
1922 Yılı İngiliz Büyükelçilik Raporunda Büyük Taarruz ve Dönemin Olayları	78
Fatma UYGUR	79
Büyük Taarruzun Ardından Ortaya Çıkan Çanak(kale) Krizi'nin Türk ve Fransız Meclis Zabıtlarına Yansımaları	79

YUNAN İŞGAL UYGULAMALARI

Recep KARACAKAYA	81
Yunanlıların Hüdavendigar Vilayetiyle Karesi ve Kala-i Sultaniye Sancaklarındaki İşgal Uygulamaları (1922)	81
Ahmet ASKER	83
Yunan İşgali Sürecinde Helenik Küçük Asya Savunma Teşkilatı'nın Lobi Faaliyetleri (1922)	83
Günver GÜNEŞ	85
Büyük Taarruzun Ardından Çekilen Yunan Ordusunun Aydın ve Çevresinde Yarattığı Tahribat	85
Gülben MAT	87
Millî Mücadele Yıllarında Çeşme ve Çevresinde Rumların Çetecilik ve Eşkışyalık Faaliyetleri	87

BÜYÜK TAARRUZ VE İÇ GELİŞMELER

Şaban ORTAK	88
Büyük Zaferin İç Politikadaki Sonuçlarından Saltanatın Kaldırılması	88
Davud KAPUCU	90
Başkomutan Mustafa Kemal (Atatürk) Paşa'nın Büyük Taarruz'daki Gelişmelere İlişkin Değerlendirmeleri.....	90
Okan CEYLAN	92
İlk Hedefi Akdeniz olan Bir Savaş: Büyük Taarruz Meydan Muharebesi Döneminde Batı Anadolu Kırsalında Askerler, Köylüler ve Gündelik Hayat	92
Yusuf Cihat ZORBACI	93
1920-1923 Yılları Arasında Mecliste Türk, Türklük, Türkçülük Konuşmaları	93

YABANCI BASINDA BÜYÜK TAARRUZ

Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ	95
Avustralya Basınında Büyük Taarruz	95
Enes ÖZ	96
Büyük Taarruz Sürecinin Yeni Zelanda Kamuoyundaki Yankıları	96
Çiğdem KILIÇOĞLU CİHANGİR	98
Yunan Basınında Büyük Taarruz ve Türk Zaferi	98
Yeter MENGEŞ	99
Büyük Taarruz Öncesi ve Sonrası Diplomatik Girişimler ile Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşı'nın İtalyan Kamuoyundaki Yansımaları.....	99

BİYOĞRAFİLER

Fahri KILIÇ..... 101

Başvekil Rauf (Orbay) Bey'in Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Sırasında Yürüttüğü Faaliyetler 101

Olca ÖZKAYA 103

Türk Matbuatından Münevver Bir Kalem: Hakkı Tarık Us ve Milli Mücadele Yılları..... 103

Celil BOZKURT 104

Yüzellilik Aziz Nuri Bey'in İkinci Meşrutiyet ve Milli Mücadele Faaliyetleri: Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye Sunduğu Mektup Üzerinden Bazı Tespitler..... 104

Selami KURT 106

Adını Anıtkaya (Eğret) Şehitliğine Altın Harflerle Yazdıran Türk Süvarisi: Binbaşı Galip ve Silah Arkadaşları 106

TÜRK VE YABANCI BASINDA BÜYÜK TAARRUZ

Barış METİN 108

Türk Basınının Anlatımıyla Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nin Yüz Yıllık Süreci 108

Gül ÇAKIR 109

Başkomutanlık Meydan Muharebesi Öncesi ve Sonrasında Türk Basınına Yansıyan Yunan Menşeli Haberler 109

Kemal ÖZDEN 111

Paris Şark Konferansı'ndan Büyük Taarruz'a Uzanan Sürecin Alman Basınına Yansıması 111

Mekki ULUDAĞ 112

ABD ve İngiltere Gazetelerinde Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi 112

BÜYÜK TAARRUZ HAREKÂTI

Nuri KÖSTÜKLÜ	114
Milli Mücadele’de Sandıklı Amele Taburu	114
Ahmet ALTINTAŞ	116
Sandıklı Müfrezesi ve Faaliyetleri	116
Mustafa Abdullah KÜNDEYİ	117
Büyük Taarruz Çerçevesinde 11. Piyade Tümeni ve Faaliyetleri	117
Çağlar ÖNGEL	119
Büyük Taarruz Dönemi’nde (26-31 Ağustos 1922) Mürettep Süvari Tümeni’nin Harekatı .	119

SİNEMA VE GÖRSELLERDE BÜYÜK TAARRUZ

İ. Arda ODABAŞI	121
Savaşın ve Zaferin Görselleşmesi: Sinematografda Büyük Taarruz.....	121
Gazi DOĞAN	123
Türk ve Yunan Sinemasında Büyük Taarruz ve Sonuçları	123
Şahin ÇILGIN	125
100. Yılda Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü.....	125

YABANCI KAYNAKLARDA BÜYÜK TAARRUZ

Sezen KILIÇ	126
Avusturyalı Diplomatların Büyük Taarruz ve Sonrası Yaşanan Gelişmelere Dair Değerlendirmeleri.....	126

Burak ÇALIŞKAN..... 128

Amerikan Basınında Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Savaşı ve Takip Harekâtı 128

BÜYÜK TAARRUZ'DA ULAŞIM VE İLETİŞİM

Nuray ÖZDEMİR TIRYAKI..... 130

Demiryolları Müdür-i Umumisi Behiç (Erkin) Bey'in Büyük Taarruz Sürecinde Yürüttüğü
Faaliyetler..... 130

Turan AKKOYUN 132

Büyük Taarruz İletişimi 132

Gürsoy ŞAHİN..... 134

Birinci Ordu Telsiz İstasyonu Komutanı Yüzbaşı Şemsettin (Salman) Bey ve Büyük
Taarruz'da Haberleşmeyle İlgili İzlenimleri 134

Güliden YÜREKTÜRK 136

Başkomutan Meydan Muharebesi'nden İzmir'in Kurtuluşuna; Telgraf Muhaberatı Üzerine Bir
Değerlendirme (30 Ağustos 1922-9 Eylül 1922) 136

BİYOGRAFİLER

Ali SARIKOYUNCU..... 138

Başkomutan Tarafından Ödüllendirilen Bir Din Adamı: Müderris Abdullah Azmi Efendi
(Akşit)..... 138

Sadık SARISAMAN 139

Büyük Taarruz Kahramanlarından Afyonkarahisarlı Mehmet Şükrü Ayyıldız 139

F.Rezzan ÜNALP 141

Büyük Taarruz'un Kahraman Havacıları: Cephe Tayyare Bölüğü Komutanı (Şehit Pilot
Binbaşı) Fazıl Bey 141

Yücel YİĞİT 142

Esir Kampından Nakliye Taburuna: Afyonlu Komiser Muavini Mehmet Fakir (Pulat) Efendi
..... 142

BÜYÜK TAARRUZ'DA PROPAGANDA VE ALGI

Yaşar ÖZÜÇETİN 143

Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Temelli Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya
Mesai Arkadaşları Tarafından Atfedilen Muhtelif Vasıflar 143

Uğur ÜÇÜNCÜ..... 145

Büyük Taarruzda Beyannameler ve Etkileri 145

Feyza KURNAZ ŞAHİN 146

Büyük Taarruz Sonrasında İtilaf Devletlerinin Dini ve Ruhani Müesseselerine Saldırıldığına
İlişkin Propagandaları 146

Muhammet ÖZTÜRK..... 147

Büyük Taarruz'un Kazanılmasında Yunan Askerlerinin Mustafa Kemal Algısının Etkisi ... 147

BÜYÜK TAARRUZ KUTLAMALARI

Fevzi ÇAKMAK 148

Cumhuriyet Hükümetlerinin 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlama Törenlerine Yönelik Tutum
ve Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi 148

Şule Sevinç KIŞI..... 150

Mustafa Kemal Paşa İçin Büyük Taarruz'un Anlamı ve 30 Ağustos 1924'te Dumlupınar
'Şehit Asker Anıtı'nı Törenle Açması 150

İbrahim BAŞ..... 152

Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşının 50. Yıl Dönümünde Düzenlenen
Kutlama Törenlerinde Afyon Valiliği, İstanbul Üniversitesi ve Türk Tarih Kurumu İş Birliği
..... 152

Muhteber KAYA 153

Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Afyonkarahisar'da Zafer Bayramı Kutlamaları (1923-
1938)..... 153

BÜYÜK TAARRUZ'UN DİĞER YÖNLERİ

Levent ÜNAL..... 155

Büyük Taarruz Harekâtının Zorlukları ve Muharebelere Etki Eden Faktörler 155

Recep ÇELİK - Murat ALTUNTAŞ 157

Hilal-i Ahmer'in (Türk Kızılay'ın) Büyük Taarruz'da Yapmış Olduğu Çalışmaları 157

Murat KAYA 158

İzmirli Mahmud Hıfzı'nın Anılarında Büyük Taarruz..... 158

Ebrar ÇELEBİ 160

Büyük Taarruz ve Takip Harekatı'nda Yunan Ordusu'nun Çıkardığı Yangınlar 160

EKLER..... 162

1. Sempozyum Programı 162

2. Katılımcılar..... 176

SEMPOZYUMU DÜZENLEYEN KURUMLAR

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	/ Presidency of the Republic of Türkiye Directorate of Communications
Afyonkarahisar Valiliği	/ Governorship of Afyonkarahisar
Türk Tarih Kurumu	/ Turkish Historical Society
Afyonkarahisar Belediyesi	/ Municipality of Afyonkarahisar
Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörlüğü	/ Rectorate of Afyon Kocatepe University

SEMPOZYUM KURULLARI

1. Onur Kurulu

Mehmet Nuri ERSOY	T.C. Kültür ve Turizm Bakanı / Republic of Türkiye Minister of Culture and Tourism
Prof. Dr. Fahrettin ALTUN	T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı / Republic of Türkiye Presidency's Director of Communications
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Kübra GÜRAN YİĞİTBAŞI	Afyonkarahisar Valisi / Governor of Afyonkarahisar
Prof. Dr. Muhammet HEKİMOĞLU	Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı / President of Atatürk Culture, Language and History High Institution
Prof. Dr. Birol ÇETİN	Türk Tarih Kurumu Başkanı / President of Turkish Historical Society
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN	Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı / President of Atatürk Research Center
Mehmet ZEYBEK	Afyonkarahisar Belediye Başkanı / Mayor of Afyonkarahisar
Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ	Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörü / Rector of Afyon Kocatepe University

2. Düzenleme Kurulu

Dr. Mehmet BOZTEPE	Afyonkarahisar Valiliği / Governorship of Afyonkarahisar
Prof. Dr. Murat PEKER	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Sadık SARISAMAN	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Ahmet ALTINTAŞ	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Hüseyin Murat YÜCEL	Türk Tarih Kurumu / Turkish Historical Society

İhsan CERAN

Dr. Öğr. Üyesi / *Asst. Prof. Dr. Sena COŞKUN*

İhsan AKAR

Dr. İbrahim BAŞ

Uzman / *Specialist Kenan ÇELİK*

Uzman / *Specialist M. Abdullah KAYMAK*

M. Ali ÖZKAN

Ceyda UÇAR

Taner TÜKELAY

Gürbüz BİDİK

Afyon Kocatepe Üniversitesi / *University*

Afyon Kocatepe Üniversitesi / *University*

Afyonkarahisar Belediyesi / *Afyonkarahisar Mayor's Office*

Türk Tarih Kurumu / *Turkish Historical Society*

Türk Tarih Kurumu / *Turkish Historical Society*

Türk Tarih Kurumu / *Turkish Historical Society*

Türk Tarih Kurumu / *Turkish Historical Society*

Türk Tarih Kurumu / *Turkish Historical Society*

Afyon Kocatepe Üniversitesi / *University*

Afyon Kocatepe Üniversitesi / *University*

SEMPOZYUM BİLİM KURULU

Prof. Dr. Abdullah İLGAZİ

Prof. Dr. Adnan SOFUOĞLU

Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Prof. Dr. Ali SATAN

Prof. Dr. Ayfer ÖZÇELİK

Prof. Dr. Barış METİN

Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA

Prof. Dr. Bülent BAKAR

Prof. Dr. Bülent ÇUKUROVA

Prof. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU

Prof. Dr. Celal DEMİR

Prof. Dr. Cezmi ERASLAN

Prof. Dr. Dilşen İnce ERDOĞAN

Prof. Dr. Dursun Ali AKBULUT

Prof. Dr. Edward J. ERICKSON

Prof. Dr. Enis ŞAHİN

Prof. Dr. Ercan HAYTOĞLU

Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ

Prof. Dr. Filiz ÇOLAK

Prof. Dr. Hakan UZUN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi / *University*

Hacettepe Üniversitesi / *University*

Afyon Kocatepe Üniversitesi / *University*

Marmara Üniversitesi / *University*

Pamukkale Üniversitesi / *University*

Uşak Üniversitesi / *University*

Uludağ Üniversitesi / *University*

Marmara Üniversitesi / *University*

Dokuz Eylül Üniversitesi / *University*

Milli Savunma Üniversitesi / *National Defence University*

Afyon Kocatepe Üniversitesi / *University*

İstanbul Üniversitesi / *University*

Dokuz Eylül Üniversitesi / *University*

Ondokuz Mayıs Üniversitesi / *University*

Antalya Bilim Üniversitesi / *University*

Sakarya Üniversitesi / *University*

Pamukkale Üniversitesi / *University*

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi / *University*

Uşak Üniversitesi / *University*

Ankara Üniversitesi / *University*

Prof. Dr. Hakkı UYAR	Dokuz Eylül Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Hale Fatma ŞIVGIN	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Haluk SELVİ	Sakarya Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi / <i>Technical University</i>
Prof. Dr. Justin McCarthy	University of Louisville-ABD
Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR	Milli Savunma Üniversitesi / <i>National Defence University</i>
Prof. Dr. Kemal ARI	Dokuz Eylül Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Kemal YAKUT	Anadolu Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mehmet Akif TURAL	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN	Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mehmet SARI	Uşak Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mehmet TEMEL	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mesut ERŞAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Metin AYIŞIĞI	Beykent Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ	Ege Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mithat AYDIN	Pamukkale Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mustafa BUDAK	İstanbul Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK	Samsun Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Necla GÜNAY	Gazi Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Neşe ÖZDEN	Ankara Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Nuray ÖZDEMİR TİRYAKİ	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Nurettin GÜLMEZ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Ömer TURAN	Orta Doğu Teknik Üniversitesi / <i>METU</i>
Prof. Dr. Recep KARACAKAYA	İstanbul Medeniyet Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Redzep SKRIJELJ	State University of Novi Pazar, Sırbistan
Prof. Dr. Sadiye TUTSAK	Uşak Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Selami KILIÇ	Atatürk Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Selma YEL	Gazi Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Stefano TRINCHESE	Univ. G.D'Annunzio Chieti Pescara – İtalya
Prof. Dr. Süleyman BEYOĞLU	Marmara Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Şaban ORTAK	Afyon Kocatepe Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Şaduman HALICI	Anadolu Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Şayan ULUSAN	Manisa Celal Bayar Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Tamara G. BOGDANOVA	Moscow City Teachers' Training University,

Moskova

Prof. Dr. Temuçin Faik ERTAN	Ankara Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Vladan VIRIJEVIC	Filozofski Fakultet Kosovska Mitrovica, Sırbistan
Prof. Dr. Yagub MAHMUDOV	Azərbaycan Millî İlimlər Akademisi / <i>Azerbaijan National Academy of Sciences</i>
Prof. Dr. Yasemin DOĞANER	Hacettepe Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Yusuf SARINAY	TOBB Üniversitesi / <i>University of Economics and Technology</i>
Prof. Dr. Zafer TOPRAK	Boğaziçi Üniversitesi / <i>University</i>
Prof. Dr. Zehra ASLAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Árpád HORNÝÁK	University of Pécs-Macaristan
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Derya Çağla TAĞMAT	Ankara Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Eminaİp MALKOÇ	İstanbul Teknik Üniversitesi / <i>Technical University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. F.Rezzan ÜNALP	Ufuk Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Fabio GRASSI	Sapienza Università di Roma-İtalya
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Fevzi ÇAKMAK	Dokuz Eylül Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN	Afyon Kocatepe Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Kadir KASALAK	Süleyman Demirel Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Liliana Elena BOŞCAN	University of Bucharest – Romanya
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Nilüfer ERDEM	İstanbul Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Nurten ÇETİN	Trakya Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Olcay ÖZKAYA	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi / <i>University</i>
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Sevilay ÖZER	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / <i>University</i>
Dr. Zekeriya TÜRKMEN	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi / <i>University</i>
Assist. Prof. Dr. Piotr NYKIEL	Jagiellonian University, Polonya
Dr. Gábor FODOR	Macar Kültür Merkezi / <i>Hungarian Cultural Center, İstanbul</i>

Dr. İbrahim BAŞ

Türk Tarih Kurumu / *Turkish Historical
Society*

Dr. Levent ÜNAL

Başkent Üniversitesi / *University*

SEKRETARYA / SECRETARIAT

Arş. Gör. / *Research Asst.* Dr. Mehmet YAĞCI Afyon Kocatepe Üniversitesi / *University*

BİLDİRİ ÖZETLERİ

BÜYÜK TAARRUZ SÜRECİNDE SİYASİ VE DİPLOMATİK GELİŞMELER

Büyük Taarruz'un Arka Planı: Tek Cepheli Savaş ve Diplomasi

Ali Engin OBA*

Özet

Halil İnalıcık'a göre Büyük Taarruz Misakımillî'nin hedeflerine ulaşmak amacıyla gerçekleştirilen bir savaştır. Sakarya'da kazanılan zaferden sonra Yunanlıları denize dökmek suretiyle Misakımillî'nin amacı gerçekleşmiş, Anadolu düşman işgalinden kurtarılmıştır.

Gazi Mustafa Kemal Paşa, 3 yıl 4 ay süren İstiklal Savaşı'mızda topyekûn savaşı uygulamıştır. Atatürk'ün topyekûn savaş anlayışı, katılmış olduğu ve 11 yıl süren daha önceki üç savaş hakkındaki değerlendirmesi üzerine inşa edilmiştir. Gazi, topyekûn savaşta sürpriz unsurunu çok iyi kullanmıştır. Nitekim, Anadolu'daki Yunan ordusu komutanı Hacı Anestis, bu nedenle zamanında hareket edememiştir. Bu şekilde, Büyük Taarruzdan beş gün sonra Yunan ordusu saf dışı edilmiştir.

Diğer taraftan, Atatürk'ün askeri doktrini, bir çok cepheli savaşı tek bir cepheye dönüştürmek şeklinde izah edilebilir.

26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruz, Osmanlı Devleti'nin son döneminde kaybedilen topraklar karşısında usta bir strateji ile Türklerin ana vatanının başarıyla savunulması anlamını da taşımaktadır. Nitekim, 18 Eylül 1922'de Anadolu'da düşman kalmamıştır.

Büyük Taarruz'un Türk savaş tarihi açısından önemi, iyi hazırlanmış ve tek cepheli savaş olma özelliğini taşımasıdır. Nitekim, iki cepheli savaş askerlerin hiç istemediği bir durumdur. Gerçekten, askeri tarihi açısından Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya, Schlieffen Planı uyarınca iki cepheli bir savaş hazırlığı yapmıştır. Ancak, Almanların Fransızlar tarafından Marne'da durdurulmaları, bu planı sekteye uğratmıştır. Daha sonra Almanya, diğer komşusu Rusya'yı savaş dışı bırakmak için büyük çaba harcamıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Hükümeti de Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde, Büyük Taarruz hazırlığı çerçevesinde, diplomasiyi en iyi şekilde kullanmayı başarmıştır. Nitekim, Fethi Bey'in Londra'ya gönderilişi, savaştan önce diplomasi aracının son ana kadar kullanılması bakımında önemli bir örnek oluşturmuştur. Bu bağlamda, İstiklal Savaşı'mızda karşıımızda olan güçlerle, Fransız ve İtalyanlarla anlaşarak onların savaş dışında kalmaları sağlanmıştır. İngilizlerin barış açılımlarına da olumlu cevap verilmiştir. Londra'da bu amaçla yapılan toplantılara katılmıştır. Sovyet Rusya ile geliştirilen ilişkiler, İstiklal Savaşı'mıza bu ülkenin destek vermesine yol açmıştır. Bu durum, Anadolu'da stratejik dengeyi lehimize çevirmede olumlu rol oynamıştır. Böylelikle, TBMM Hükümeti diplomasiyi hem ikili hem de çok taraflı olarak maharetle kullanmıştır. Bu suretle, diplomasi araştırmalarının ana ilkelerini oluşturan gerçekçilik, ulusal bağımsızlık ve caydırıcılık TBMM Hükümeti tarafından gerektiği gibi kullanılarak Büyük Taarruz için uygun alt yapı hazırlanmıştır. Bu durum tek cepheli savaş olanağını da oluşturmuştur. Böylelikle Gazi Mustafa Kemal Paşa, Büyük Taarruz için hazırlıklarını gerçekleştirerek tek cepheli savaş ile Yunanlıları hezimete uğratmıştır. Büyük Taarruz, diplomasi ve askeri stratejinin işbirliğinin doğurduğu başarı için de bir örnek teşkil etmiştir. Bu çalışma, yukarıdaki hususları daha derinleştirerek, Büyük Taarruz'un başarısına bir ışık tutmayı amaçlamaktadır. Tarihi metot kullanılarak ve bu konudaki yazılı eserler değerlendirilerek, askeri strateji ile diplomasinin birlikte kullanılmasının doğurduğu olumlu sonucu teşkil eden Büyük Taarruz, böylelikle daha iyi anlaşılma imkânına kavuşacaktır.

Anahtar Kelimeler: TBMM Hükümeti, Gazi Mustafa Kemal Paşa, Büyük Taarruz, Misak-ı Milli, İkili ve Çok Taraflı Diplomasi, Tek Cepheli ve İki Cepheli Savaş.

The Great Offensive's Background: Single-Front War and Diplomacy

Abstract

According to Halil İnalıcık, the Great Offensive is a war which was realised in order to attain to the objective of the National Pact. After the victory win at Sakarya, by throwing out the Greeks on the sea, the aim of National Pact was fulfilled, Anatolia was rescued from the occupation of the enemy.

* Büyükelçi (E), Prof. Dr. Çağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı.

Gazi Mustafa Kemal Pasha, during the War of Independence which lasted three years and four months, has carried out the Total War. The understanding of Atatürk's Total War was established on his evaluation on the previous Three Wars in which he participated and lasted eleven years. Gazi, had used surprise element within the Total War. For this reason, the Commendant of the Greek Army in Anatolia, Hadji Anestis, was not able to act at the proper time. By this way, the Greek Army lost the War.

Atatürk's military doctrine, could be explained as to transform multi-front war to a single front.

The Great Offensive, was started on August 26, 1922, has the meaning to defend with skilled strategy and success the homeland of the Turks.

Indeed, on September 18, 1922, there was no enemy in Anatolia.

The importance of the Great Offensive in the Turkish war history is to have peculiarity to be a well prepared, a single front war.

Two fronts war is a situation that the soldiers do not like it. As an example, from the military history, Germany during the First World War, made a preparation for two fronts war according to Schlieffen Plan. But, this plan came to a halt when the German's were stopped by the France. Then, the Germans have strived a lot to put the Russians outside of the War.

The Great Turkish National Assembly (GTNA) under the leadership of Gazi Mustafa Kemal Pasha, within the framework of the preparation of the Great Offensive, used diplomacy in a perfect way. It was an important example to use diplomacy as a tool at the last minute before the War by sending Fethi Bey to London. An agreement with France and Italians in order to take them out of the War, was succesful. Positive replies were given to the overture of peace of the British Government.

The relations developed with Soviet Union, had given way to receive the aid from this country. This situation had played a positive role to transform the strategic balance in Anatolia in favour of us.

By this way, GTNA had used bilateral and multilateral diplomacy with skill. Realism, national independence and dissuasion were used by the Government of GTNA in order to prepare a background to the Great Offensive. This suitable situation has also created the single front war.

Gazi Mustafa Kemal Pasha, by realising the preparation of the Great Offensive within a single front war, was able to defeat the Greeks.

The Great Offensive is an example of the cooperation between the diplomacy and the military strategy.

This paper aims at deepening the afore mentioned elements in order to illuminate the victory of the Great Offensive.

Keywords: Gazi Mustafa Kemal Pasha, The Government of the Great Turkish National Assembly, Great Offensive, National Pact, Bilateral and Multilateral Diplomacy, Single Front and Multi-Front Wars.

Büyük Taarruz Öncesinde İtilaf Devletleri'nin TBMM Hükümeti'ne Yönelik Son Barış Girişimi: Paris Konferansı (22 Mart-10 Nisan 1922)

Mustafa BUDAK* - Anıl DİNCEL**

Özet

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919), I. Dünya Savaşı'nın kazanan İtilaf Devletleri'nin mağlup İttifak devletlerine yönelik barış antlaşmalarının esaslarını hazırlayıp imzalattıkları bir uluslararası platform ve sürecin adı idi. Çünkü bu süreç, birkaç aylık olmayıp 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasına kadar devam etmiş; İtilaf Devletleri, hem antlaşmaların esaslarını belirlemek ve hem de antlaşmalarının imzalanmasını sağlamak için zaman zaman Londra, Roma ve Paris'te toplanmak zorunda kalmışlardı. İtilaf Devletleri'nin zorunda kaldıkları bir diğer husus, onaylatamadıkları Sevr'den sonra, Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa liderliğindeki Milli Mücadele Hareketi başarı kazandıkça, Türklerle barış masasına oturmalarıydı. Artık bu süreçte İtilaf Devletleri'nin amacı Türklere bazı haklar vererek "hafifletilmiş Sevr" şartlarında bir barış antlaşması yapmaktı. Özellikle Sakarya muharebesinde Türklerin kazandıkları zafer, İtilaf Devletleri'ni Sevr'i hafifletmek suretiyle de olsa Türklere masaya oturarak barış yapmaya mecbur bıraktı. 22-26 Mart 1922 tarihleri arasında Paris'te yapılan Dışişleri Bakanları Toplantısı, bu amaca yönelik idi. Ancak "İtilaf Devletleri'nin Son Barış Girişimi" olarak adlandırılan ve Paris'te sunulan bu barış teklifleri, Misak-ı Milli'ye aykırılığından dolayı TBMM Hükümeti tarafından reddedilmiştir. Bu bildirin amacı, 22 Mart-10 Nisan 1922 tarihleri arasında Paris'te yapılan Dışişleri Bakanları Konferansı'nda (Üçlü Konferans) İtilaf Devletlerinin Ankara Hükümeti'ne sundukları barış teklifleri ile TBMM Hükümeti'nin bu İtilaf tekliflerine karşı verdiği cevapların devrin iç ve siyasi gelişmeleri içinde analizini gerçekleştirmektir.

Bu bildiri de Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi ile TBMM gizli ve açık celse zabıtları esas kaynaklarımız olacaktır. Ayrıca, devrin Türk basını gözden geçirilerek İtilaf devletlerinin bu barış girişimi anlaşılmasına çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: TBMM Hükümeti, Mütareke, İtilaf Devletleri, Paris Konferansı

The Final Peace Attempt of the Allied Powers towards the Turkish Grand National Assembly Before the Great Offensive: Paris Conference (March 22 –April 10 1922)

Abstract

The Paris Peace Conference (January 18, 1919) was the name of an international platform and process in which the winning Allied Powers of the First World War prepared and signed the principles of peace treaties against the defeated Alliance Powers. Because this process did not last for a few months, but continued until the signing of the Lausanne Peace Treaty of 24 July 1923; The Allied Powers had to meet from time to time in London, Rome and Paris both to determine the principles of the treaties and to ensure the signing of their treaties. Another issue that Allies Powers had to do was to sit at the peace table with the Turks, as the National Struggle Movement led by Mustafa Kemal Pasha won success in Anatolia, after Sevr, which they did not approve. Now, the purpose of the Allied Powers in this process was to make a peace treaty on the terms of "lightened Sevres" by giving some rights to the Turks. The victory of the Turks, especially in the Battle of Sakarya, forced the Allied Powers to make peace with the Turks, albeit by easing Sevres. The Foreign Ministers Meeting held in Paris between 22-26 March 1922 was for this purpose. However, these peace proposals, which were called the "Final Peace Initiative of the Allied Powers" and presented in Paris, were rejected by the Government of the Turkish Grand National Assembly because they were against the National Pact. The purpose of this paper is to explain the peace proposals presented by the Allied States to the Ankara Government at the Conference of Foreign Ministers (Triple Conference) held in Paris between March 22 and April 10, 1922, and the responses of the Government of the Turkish Grand National Assembly to these allied proposals is to analyze the political developments.

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, İstanbul/Türkiye.

mustafa.budak@istanbul.edu.tr

ORCID NO: 0000-0002-4061-9487

** Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, İstanbul/Türkiye.

anildincel@istanbul.edu.tr

ORCID NO: 0000-0003-0750-073X

In this paper, the Ottoman Archives of The Presidential State Archives and the secret and open hearing minutes of the Grand National Assembly of Turkey will be our main sources. In addition, the Turkish and British press of the period will be reviewed and this peace attempt of the Allied Powers will be tried to be understood.

Keywords: Turkish Grand National Assembly, Armistice, Allied Powers, Paris Conference.

Atatürk'ün Savaş Diplomasisi; Büyük Taarruz Öncesi Diplomatik Girişimler

İhsan Sabri BALKAYA*

Özet

Başkomutanlık Meydan Muharebesi veya Büyük Taarruz olarak tarihte yerini almış olan bu harbin öncesi, bizzat Mustafa Kemal'in planlaması ve yönlendirmesi ile işgal devletleri İngiltere, Fransa ve İtalya nezdinde yapılmış diplomatik girişim veya diplomatik taarruzu mevcuttur.

Sakarya Savaşı sonrası Yunan ordusuna son darbenin vurulup Anadolu'dan atılması için iyi bir hazırlık sürecine ihtiyaç vardı. Türk ordusunun Baş Komutanı Mustafa Kemal hem Yunanlıları hem de işgal devletlerini uyandırmadan ama Yunanlılara da fazla zaman kazandırmadan taarruz hazırlığını gerçekleştirmek istiyordu. Bu amaç doğrultusunda Hariciye Vekili Yusuf Kemal (Tengirşek) Bey'i Şubat 1922'de Avrupa'ya göndermiştir. Yusuf Kemal Bey Paris ve Londra'da girişimlerde bulunurken; işgal devletleri de Yunanlılara zaman kazandırmak için mütareke teklifinde bulunmuşlardır. Ankara Yunanistan'ın hemen kabul ettiği mütarekeye cevap hazırlığı içinde iken müttefikler bu sefer bir nota ile barış teklifinde bulunmuşlardır.

Yusuf Kemal Bey bu gelişmeler üzerine Ankara ile temas halinde bu görüşmelere katılmış, barış teklifinin içeriği ortaya çıkınca görüşmeler kesilmek durumunda kalmıştır. Yeniden bir harbe gerek kalmadan barışın gerçekleşmesinin arzu edildiği anlayış ve algısını oluşturmak için bu sefer de Dahiliye Vekili Ali Fethi (Okyar) Avrupa'ya gönderilmiştir.

Ali Fethi Beyin Temmuz 1922'de başladığı bu diplomatik ziyaretler, Büyük Taarruz kazanıldıktan sonra ki günlere kadar devam etmiştir.

Bu çalışmada Sakarya Savaşı ile Başkomutanlık Meydan Muharebesi arasındaki Yusuf Kemal (Tengirşek) ve özellikle Ali Fethi Bey'in diplomasi çalışmaları ele alınarak; bu zaman diliminde Atatürk'ün savaş ve diplomasiyi nasıl ve hangi şartlar içerisinde yürüttüğü ve nasıl sonuçlandığı, günümüze nasıl bir projeksiyon tuttuğu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Diplomasi, Büyük Taarruz, Ali Fethi (Okyar) Yusuf Kemal (Tengirşek), İngiltere, Fransa, İtalya.

Atatürk's War Diplomacy; Diplomatic Attempts Before the Great Offensive

Abstract

Before this war, which took its place in history as the Battle of the Commander-in-Chief or the Great Offensive, there was a diplomatic attempt or a diplomatic offensive against the occupying states of England, France and Italy, with the planning and direction of Mustafa Kemal himself.

After the Battle of Sakarya, a good preparation process was needed in order to deliver the final blow to the Greek army from Anatolia. The Commander-in-Chief of the Turkish army, Mustafa Kemal, wanted to prepare for the attack without waking both the Greeks and the occupying states, but without giving the Greeks much time. For this purpose, he sent the Deputy of Foreign Affairs, Yusuf Kemal (Tengirşek) Bey, to Europe in February 1922. While Yusuf Kemal Bey took initiatives in Paris and London; The occupying states also offered an armistice to save time for the Greeks. While Ankara was preparing to respond to the armistice, which Greece immediately accepted, the Allies offered peace with a note this time.

Upon these developments, Yusuf Kemal Bey participated in these negotiations in contact with Ankara, and the negotiations had to be interrupted when the content of the peace proposal was revealed. In order to create the understanding and perception that peace is desired without the need for a war again, this time the Deputy of Internal Affairs Ali Fethi (Okyar) was sent to Europe.

These diplomatic visits, which Ali Fethi Bey started in July 1922, continued until the days after the Great Offensive was won.

In this study, the diplomatic studies of Yusuf Kemal (Tengirşek) and especially Ali Fethi Bey between the Battle of Sakarya and the Battle of the Commander-in-Chief are discussed; In this period of time, it will be tried

* Prof.Dr. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, Erzurum/Türkiye.
balkaya@atauni.edu.tr

to reveal how and under what conditions Atatürk carried out war and diplomacy and how it resulted, and what kind of projection he has to the present day.

Keywords: The Great Offensive, Ali Fethi (Okyar), Yusuf Kemal (Tengirşek), England, France, Italy.

İngiltere'nin Küçük Asya Politikası Ekseninde General Townshend'in Ankara Hükümetiyle Teması

Mehtap BAŞARIR*

Özet

İngiltere Birinci Dünya Savaşı'nın akabinde Musul'u ve Boğazları bilfiil işgal ederek Orta Doğu politikasının iki hedefine erişmişti. Süveyş ve Hindistan yolunun güvenliğini sağlamak isteyen İngiltere kendisine fayda sağlayacağını düşündüğü stratejik ortağı Yunanistan'ı Küçük Asya'ya taşıyarak bölgede bir Türk-Yunan savaşının yaşanmasına yol açmıştı. Kendi toprakları üzerinde bağımsız yaşama hakkı dışında başka bir emeli bulunmayan Türklerin, Eylül 1921 Sakarya Savaşı'nda Yunan ordusunu bozguna uğratması Şark'ta barış söylemlerini gündeme taşımıştı. Ankara iddiasıyla yola çıkan Yunan ordusunun mutlak galibiyetinden umudunu kesen İngiliz karar alıcıları Şark'ta barışı sağlamak üzere Müttefik Devletler nezdinde diplomatik inisiyatifleri ellerine aldıkları bir barış konferansını Paris'te topladılar. Söz konusu barış konferansında, imzalanacak mütarekenin hemen ardından Küçük Asya bölgesinden Yunan ordusunun tahliye edileceğini öne çıkaran Başbakan Lloyd George ve Dışişleri Bakanı Lord Curzon'un izlediği siyaset hem Muhafazakâr hem de Liberal grup içerisinde eleştirilmişti. Söz konusu eleştiriler kapsamında Türk-Yunan savaşına son verilmesini, Mustafa Kemal Paşa ile görüşme masasına oturulmasını ve bir ölçüde Türklerin haklı isteklerinin karşılanmasını İngiliz menfaatleri açısından mantıklı niteleyenlerin arasında Türk dostu olarak bilinen General Townshend da vardır. 1918 Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasında üstlendiği arabuluculuk görevine yeniden talip olan General Townshend, Ankara Hükümeti ricalarıyla görüşmek üzere Anadolu'ya bir seyahat planlamıştı. Barışın gerçekleşmesine katkı sunmak amacıyla Anadolu'ya gitme talebini hükümete bildiren ancak bu talebi olumlu karşılanmayan General Townshend Fransa'dan aldığı Suriye vizesiyle Marsilya üzerinden Anadolu'ya geçmiş ve Ankara Hükümeti yetkilileriyle görüşmüştü. İngiltere'nin Küçük Asya siyaseti ekseninde General Townshend'in Anadolu'da gerçekleştirdiği temaslar çalışmamamızın konusunu oluşturmaktadır. Avam Kamarası Zabıtları, İngiliz Kabine Belgeleri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi ile konuyla ilgili tetkik eserler çalışmaya veri sağlayacaktır. Sonuçta anlaşılmaktadır ki, İngiliz çıkarlarının Şark barışıyla korunacağına inanan ve bu noktada Türk-Yunan savaşının sonlandırılması gerektiğini sıklıkla dile getiren Generalin ziyareti, Ankara Hükümeti tarafından haklı davalarını kamuoyuna aktaracakları bir kanal biçiminde olumlu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: General Townshend, Lord Curzon, Ankara Hükümeti, Küçük Asya, Yakın Şark, Anadolu Barışı.

General Townshend's Contact with the Ankara Government on the Axis of Britain's Asia Minor Policy

Abstract

After the First World War, Britain had effectively occupied Mosul and the Straits, and achieved two goals of its Middle East policy. England, who wanted to ensure the security of the Suez and India road, moved her strategic partner Greece, which she thought would benefit her, to Asia Minor, causing a Turkish-Greek war in the region. The defeat of the Greek army in the Battle of Sakarya in September 1921 by the Turks, who had no other ambitions than the right to live independently on their own lands, brought the discourses of peace in the Orient to the agenda. The British decision makers who despaired of the absolute victory of the Greek army which set out with the claim of Ankara, convened a peace conference in Paris, where they took the diplomatic initiative with the Allied Powers to ensure peace in the Orient. At the peace conference in question, the policy followed by Prime Minister Lloyd George and Foreign Minister Lord Curzon, who emphasized that the Greek army would be evacuated from the Asia Minor region immediately after the armistice to be signed, was criticized in both the Conservative and Liberal groups. Within the scope of these criticisms, General Townshend, who is known as a Turkish friend, is among those who consider ending the Turkish-Greek war, sitting at the negotiation table with Mustafa Kemal Pasha, and meeting the just demands of the Turks to some extent reasonable in terms of British interests. General Townshend, who once again aspired to the mediation role he had undertaken at the signing of the 1918 Mudros Armistice, planned a trip to Anatolia to meet with the Ankara

* Dr. Öğretim Üyesi, Kayseri Üniversitesi, Develi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, Kayseri/Türkiye.
mehtapbasarir@kayseri.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-6317-7469

government officials. General Townshend, who informed the government of his request to go to Anatolia in order to contribute to the realization of peace, but this request was not met positively, went to Anatolia via Marseille with the Syrian visa he received from France and met with the Ankara government officials. The contacts of General Townshend in Anatolia on the axis of Britain's Asia Minor policy constitute the subject of our study. Minutes of the House of Commons, British Cabinet Documents, Presidency of the Republic of Turkey State Archives, Ministry of Foreign Affairs, Turkish Diplomatic Archive and relevant research works will provide data for the study. As a result, it is understood that the visit of the General, who believes that British interests will be protected by the peace in the East, and frequently voiced that the Turkish-Greek war should be ended at this point, was positively evaluated by the Ankara Government as a channel to convey their just cause to the public.

Keywords: General Townshend, Lord Curzon, Ankara Government, Asia Minor, Near East, Anatolian Peace.

ULUSLARARASI ALANDA BÜYÜK TAARRUZ DEĞERLENDİRMELERİ

Reflection of the Greek Campaign Failure in Anatolia 1920-1922 Years in Diplomacy and the Public of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes

Vladan VİRİYEVIĆ*

Abstract

As a state formed after the First World War, the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes (SCS) played an essential geostrategic role in creating the post-war so-called Of Versailles Peace Order in Europe. Its geographical position in the center of the Balkan Peninsula, the fact that it bordered on countries belonging to the group of revisionist countries, dissatisfied with the provisions of peace agreements (Bulgaria, Hungary, Italy) and heterogeneous national and religious population structure, with about 11% Muslims 1.30% of ethnic Turks), influenced the views of its foreign policy about the situation that arose on the territory of the Ottoman Empire after the First World War. The emergence of the Mustafa Kemal Pasha movement and its conflicts with the military contingents of the Entente forces and Greek troops attracted great attention to both the diplomacy of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes and public opinion, especially in areas inhabited by Muslims, who saw the Ottoman Empire as a protector. Therefore, the diplomatic representative of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes in Constantinople tried to inform his superiors as thoroughly as possible about the events in Anatolia, gathering information in direct conversations with other diplomats accredited to the High Gate from "confidential and reliable sources from the field" and analysis of Constantinople press. In that way, it enabled the foreign policy creators of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes to correctly assess the development of events in Asia Minor and the Middle East, i.e. to make timely political moves in accordance with their interests and commitments.

The heuristic basis of the work consists of unpublished archival material from the fund of the Embassy of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes in Constantinople and the daily press, i.e. articles from several leading dailies published in the capital and principal city centres of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. They contain numerous data on the armies of the warring parties, successes and defeats on the battlefield, crimes against innocent civilians, Bolshevik support for the movement of Mustafa Kemal Pasha, and so on.

Keywords: Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, Mustafa Kemal-pasha, Turkish-Greek war, High Gate, Entente.

Anadolu'da 1920-1922 Yıllarında Yunan Harekatında Başarısızlığın Diplomaside Yansıması ve Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı Halkı

Özet

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulan bir devlet olan Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı, Avrupa' da Versay Barış Düzeni adı verilen savaş sonrası oluşturmada önemli bir jeostratejik rol oynamıştır. Balkan Yarımadası merkezindeki coğrafi pozisyonu, barış anlaşmalarının (Bulgaristan, Macaristan, İtalya) hükümlerinden memnun olmayan bir grup revizyonist ülke ile sınırı olması gerçeği ve heterojen milli ve dini nüfus yapısı (bunun yaklaşık %11' i Müslümanlar ve %1.30' u ise etnik Türkler) Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti ülkesinde ortaya çıkan durumla ilgili dış politikasına dair düşünceleri etkilemiştir. Mustafa Kemal Paşa hareketinin ortaya çıkışı ve bunun İtilaf güçleri askeri birlikleriyle ve Yunan birlikleriyle çatışmaları, hem Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı diplomasisinde hem de kamuoyunda büyük ilgi görmüştür, özellikle de Osmanlı Devletini koruyucu olarak gören Müslümanların yerleşim bölgelerinde. Bu nedenle, Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı'nın İstanbul'daki diplomatik temsilcisi Anadolu'daki olaylar hakkında üstlerini "sahadan gelen özel ve güvenilir kaynaklardan" ve İstanbul basın analizinden "Babiali"ye akredite diğer diplomatlarla yaptıkları yüz yüze görüşmelerde bilgi toplayarak olabildiğince ayrıntılı bir şekilde bilgilendirmeye çalıştı. Böylece, Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı dış politika oluşturucularının Küçük Asya'da olaylardaki gelişmeleri doğru şekilde değerlendirmelerini sağlamıştır, bir başka deyişle çıkarları ve taahhütleri doğrultusunda zamanında siyasi adımlar atmalarını sağlamıştır.

* Prof. Dr., Filozofski Fakultet Kosovska Mitrovica, Sırbistan.

Çalışmanın buluşsal temeli, İstanbul'daki Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı Büyükelçiliği kaynağı yayımlanmamış arşiv materyalinden ve basından başka bir deyişle Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı başkenti ve başlıca şehir merkezlerinde günlük yayınlanan bazı makalelerden oluşur. Bunlar savaşan tarafların orduları, savaş alanındaki başarı ve başarısızlıklar, masum sivillere yapılan suçlar ve Mustafa Kemal Paşa hareketine Bolşevik desteği ve bunun gibi pek çok bilgi içerir.

Anahtar Sözcükler: Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı, Mustafa Kemal Paşa, Türk-Yunan savaşı, Babıali, İtilaf.

Yunanların Gözünden Türk Büyük Taarruzu

Çağla D. TAĞMAT*

Özet

Yunan kuvvetlerinin 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'e asker çıkarmalarıyla birlikte Ege hattı boyunca ilerlemeleri ve hatta iç bölgelere kadar girmeleri destekçileri olan İngilizler nezdinde Yunanlara önemli bir güven sağlamıştır. Ancak TBMM'nin açılması ve düzenli ordunun kurulmasıyla Batı cephesinde başlayan çatışmalar hem Yunan İngiliz ilişkilerinde bir tedirginlik yaratmış hem de Mustafa Kemal Paşa ve Türk kuvvetlerinin Yunanlarca küçük görülmesinin büyük bir hata olarak değerlendirilmesine yol açmıştır.

Sakarya Zaferinden sonraki durgunluk süreci ise Yunanların beklemediği bir Türk Taarruzuyla sonuçlanmış, 1921 yılı boyunca her biri Yunan taarruzu olan cephe savaşlarının kaderi, 1922 yılında tamamen değişmiştir. Beklenmedik bir taarruz olan Büyük Taarruz, Yunan kuvvetlerinde bir şaşkınlık yaratmakla kalmamış, bu şaşkınlık kısa bir süre sonra yerini utanç duygusu ve felaket algısına bırakmıştır.

Bu çalışmada Yunan askeri kuvvetlerinin, siyasetlerinin ve komutanlarının Büyük Taarruz konusundaki görüş ve düşünceleri aktarılmaya çalışılacak, konu ağırlıklı olarak Yunan kaynakları çerçevesinde analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: 1922, Afyon, Büyük Taarruz, Hatzianestis, Türk-Yunan, Yunanlar.

Great Turkish Offensive Through the Eyes of the Greeks

Abstract

With the Greek forces' landing in Izmir on May 15, 1919, their advance along the Aegean line and even their entry into the inner regions provided a significant confidence to the Greeks in the eyes of the British Government, who were their supporters. However, with the opening of the Grand National Assembly of Turkey and the establishment of the regular army, the conflicts that started on the Western front both created an uneasiness in Greek-British Relations and caused the Greeks to consider Mustafa Kemal Pasha and the Turkish forces to be underestimated as a big mistake.

The stagnation period after the Sakarya Victory resulted with Turkish Offensive, which the Greeks did not expect, and the fate of the front wars, each of which was a Greek offensive, during 1921 changed completely in 1922. The Great Offensive, which was an unexpected attack, did not only create surprise in the Greek forces, but this surprise soon gave way to a sense of shame and disaster.

In this study, the views and thoughts of the Greek military forces, politicians and commanders on the Great Offensive will be tried to be conveyed, and the subject will be analyzed mainly within the framework of Greek sources.

Keywords: 1922, Afyon, Great Offensive, Hatzianestis, Turkish-Greek, Greeks.

* Doç. Dr. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.
tagmat@ankara.edu.tr

The Image of the Turkish National Struggle and Atatürk in Selected Views of Polish Historiography

Szczepański WOJCIECH*

Abstract

The 100th anniversary of the Great Victorious Turkish Offensive, which ended the presence of the occupation forces in Anatolia, enabling national consolidation and the construction of a free and modern Turkey, provides an excellent opportunity to study these important historical events in the form of a scientific conference. It is important to discuss the facts in a general way, but also to present their interpretation, as well as a detailed, often even regionalist view of the events of 1922 - which shows the significance of the events taking place in a given Turkish region at that time (e.g. in the Afyonkarahisar province). When preparing this text, the author adopted a methodological assumption that for historians – both describing the studied issues in a more general way and referring only to their local course – it is important to refer not only to microhistoric sources and facts, but also to their already synthesized form, which uses these numerous micro-stories. To the knowledge contained in wider studies, knowledge which functioning in the scientific circuit in the form of main synthesis. The knowledge they contain, however, has its sources in detailed data, which are combined in a general way in synthesis research. What has already entered the circulation of universal historiography that gives a more general expression of Turkish history to audiences outside Turkey remains what is known outside Turkey about Turkey and the key moments and figures in its history. In the presented text, the author, as a historian from outside Turkey, looks at - and reads for a Turkish audience – fragments of a non-Turkish picture of those events in Turkey that took place 100 years ago, and shows a portrait of the most important hero of the Turkish national struggle – Kemal Pasha Atatürk, sketched by a non-Turkish hand. Due to the national affiliation of the author – a Polish historian – the presentation covers selected items from that part of general historiography, which is Polish historical literature. Turkish issues are important to Polish researchers – many of them, however, focused on more distant history (Ottoman times). Still other scholars focused on the most recent issues (the turn of the 20th/21st century). Paradoxically, therefore – in the mainstream of literature on Turkey in Poland – little space has been devoted to key issues from the years immediately following the Balkan wars and WWI, the struggles of the turn of the first and second decades of the previous century, the birth of modern Turkey. The role of Atatürk in all this – when a little more has been written about it – was obviously seen and exposed, however, there are not many works on him in Poland. Therefore, mainly three (and auxiliary) scientific works were used for the considerations: syntheses of the history of Turkey – the older (from 1973) by Jan Reychman (*History of Turkey*) and the newer (*Turkey*) by Dariusz Kołodziejczyk (from 2000), and also devoted in the whole character of Atatürk, a book by Jerzy S. Łątka (2016), entitled *Atatürk. Creator of modern Turkey*.

Keywords: Turkiye, Atatürk, Turkish National Struggle, modernization, Polish historiography, historiographic image of events and characters.

Polonya Tarih Yazımının Seçilmiş Görüşlerinde Türk Milli Mücadelesi ve Atatürk İmaju Özet

Anadolu' da işgal güçlerinin varlığına son veren ve ulusal birliği ve bağımsız ve modern Türkiye'nin inşasını sağlayan Büyük Taarruz' un 100. yıl dönümü, bu önemli tarihi olayları bilimsel konferans şeklinde çalışmak için muhteşem bir fırsat sağlamaktadır. Gerçekleri hem genel bir şekilde tartışmak hem de yorumlarıyla birlikte o zamanda belirli bir Türk bölgesinde meydana gelen olayların önemini gösteren 1922 olaylarının sıklıkla ve detaylı bir şekilde bölgesel görüşünü sunmak önemlidir (örneğin, Afyonkarahisar ilinde). Bu metni hazırlarken, yazar, tarihçiler için - hem çalışılan konuları daha detaylı bir şekilde tarif ederek ve yalnızca yerel bir yola başvurarak- metodolojik bir varsayım benimsemiştir, ve sadece microtarih kaynak ve gerçeklere değil ayrıca bunların pek çok micro hikayeler kullanılan çoktan sentezlenmiş forma başvurmak önemlidir. Daha geniş çalışmalardaki bilgiye, bilimsel bir devre içinde işleyen bilgi, ana sentez şeklindedir. Ancak bunların kapsadığı bilgi ayrıntılı verilerde kendi kaynaklarına sahiptir ki bu da sentezci araştırmada genel bir şekilde birleştirilir. Türkiye dışındaki hedef kitesine Türk tarihinin daha genel bir anlatımını sağlayan evrensel tarihyazımının

* PhD, Member of the Balkan Studies Commission of the Polish Academy of Sciences (PAS), Department in Poznań, Polonya.

woytasqu@o2.pl

ORCID NO: 0000-0003-2390-6481.

devrine çoktan girmiş olan ise Türkiye dışında Türkiye ve tarihindeki önemli anlar ve şahıslar hakkında bilinenler olarak kalır. Bu metinde, Türkiye'ye dışarıdan bakan bir tarihçi olarak yazar 100 yıl önce Türkiye' de meydana gelen olayların Türk olmayan bir resmin parçalarına bir Türk okur için bakar ve okur ve Türk olmayan bir el tarafından çizilen Türk milli mücadelesinin en önemli kahramanı Kemal Paşa Atatürk'ün portresini gösterir. Yazarın ulusal aidiyeti nedeniyle- Polonyalı bir tarihçi- sunum Polonya tarihi edebiyatı olan genel tarihyazımın bölümünde seçilen öğeleri kapsamaktadır. Polonyalı araştırmacılar için Türk konuları önemlidir, ancak pek çoğu daha uzak tarihe (Osmanlı dönemlerine) odaklanmıştır. Yine de diğer bilim insanları güncel konulara (20./21. Yüzyılın dönüşü) odaklanmıştır. Çelişkili bir biçimde, bu nedenle- Polonya' da Türkiye literatürünün ana akımında- Balkan savaşları ve Birinci Dünya Savaşı takip eden yıllardan önemli konulara, bir önceki yüzyılın birinci ve ikinci on yıllarının dönüşü mücadelelerine, ve modern Türkiye' nin doğuşuna çok az yer verilmiştir. Tüm bunların içinde Atatürk' ün rolü – hakkında biraz daha yazıldığında- açıkça görülmüş ve ortadadır ancak Polonya' da onunla ilgili çok fazla eser yoktur. Bu nedenle, aşağıdaki hususlar için başlıca üç (ve yardımcı) bilimsel eser kullanılmıştır: Türkiye tarihinin sentezleri- daha eski (1973'ten) Jan Reychman tarafından (*Türkiye Tarihi*) ve daha yeni (*Türkiye*) Dariusz Kołodziejczyk tarafından (2000'ten) ve Atatürk'ün tüm karakterine adanmış *Atatürk. Modern Türkiye'nin Kurucusu* adlı Jerzy S. Łątka (2016) tarafından yazılmış bir kitap.

Anahtar Sözcükler: Türkiye, Atatürk, Türk Milli Mücadelesi, Modernleşme, Polonya tarihyazımı, olay ve karakterlerin tarihyazım imgesi.

Sovyet Dönemi Azerbaycan Tarihçiliğinde Batı Cephesi ve Büyük Taarruz

CAVID QASIMOV*

Özet

Gazi Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Emperyalist güçlere karşı yapılan Milli Mücadele Sovyet Azerbaycan'ında dikkatle takip ediliyordu. Ankara TBMM Hükümeti tarafından yapılan icraatlar ve Batı Cephesi'nde Yunan işgalcilerine karşı yapılan savaşlar Sovyet Azerbaycan'ında yayımlanan gazete ve dergi köşelerine taşınıyordu. Özellikle Büyük Taarruz ve Yunan işgalcilerinin Batı Anadolu'dan kovulması ile ilgili çok sayıda haberler ve makaleler Sovyet Azerbaycan'ı gazetelerinin manşetine taşınmıştır. Fakat Sovyet Azerbaycan'ında Anadolu'daki Milli Mücadele, Batı Cephesi ve özellikle de Büyük Taarruz'la ilgili konular akademik camianın ilgi odağına çevrilmesi II. Dünya Savaşı sonrası olmuştur. Savaş sonrası Türkiye ve Sovyetler Birliği'nin farklı askeri kutublarda yer almaların rağmen Sovyet Azerbaycan tarihçiliğinde Anadolu'daki Milli Mücadele konuları her zaman kendine yer bulmuştur. Zikredilen dönemde Sovyet Azerbaycan tarihçileri Komünist sistemin tüm engellerine rağmen Gazi Mustafa Kemal Paşa ve Milli Mücadele ile ilgili kapsamlı akademik araştırmalar yapmaya çalışmışlardır. 1960-1970'li yıllarda Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisi Yakın ve Orta Halklar Enstitüsü (Şimdiki Şarkiyat Enstitüsü) bünyesindeki Türkiye Tarihi ve Ekonomisi Şubesi'nin Sovyet-Türkiye ilişkileri alanındaki uzman tarihçileri olan Nilufer Efendiyeva, Yusuf Bağirov, Hamit Aliyev, Tefik Dadaşov ve diğer tarihçiler tarafından, Türk halkının Anadolu'daki işgalcilere karşı vermiş oldukları mücadele ile ilgili çok önemli çalışmalar yapılmış ve monografiler yayımlanmıştır. Bildiride Sovyet dönemi Azerbaycan tarihçiliğinde Batı Cephesi ve Büyük Taarruz'la ilgili yapmış oldukları çalışmalarla ilgili değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sovyet Azerbaycan'ı, Gazi Mustafa Kemal Paşa, Azerbaycan Tarihçiliği, Batı Cephesi ve Büyük Taarruz

The Western Front and the Great Offensive in Azerbaijan Historiography in the Soviet Era

Abstract

The National Struggle against the imperialist forces under the leadership of Gazi Mustafa Kemal Pasha was carefully followed in Soviet Azerbaijan. The actions taken by the Ankara Parliamentary Government and the wars against the Greek invaders on the Western Front were carried to the newspaper and magazine columns published in Soviet Azerbaijan. In particular, many news and articles about the Great Offensive and the expulsion of Greek invaders from Western Anatolia were carried to the headlines of Soviet Azerbaijan newspapers. However, in Soviet Azerbaijan, the issues related to the National Struggle in Anatolia, the Western Front and especially the Great Offensive were turned into the focus of attention of the academic community. It was after World War II. Despite the fact that Turkey and the Soviet Union took place in different military poles after the war, the subjects of the National Struggle in Anatolia have always found a place in the historiography of Soviet Azerbaijan. In the mentioned period, Soviet Azerbaijan historians tried to conduct extensive academic research on Gazi Mustafa Kamal Pasha and the National Struggle despite all the obstacles of the communist system. Nilufer Efendiyeva, Yusuf Bagirov, Hamit Aliyev, Tefik Dadasov and other historians, who were expert historians in the field of Soviet-Turkish relations of the Turkish History and Economy Branch of the Near and Middle Peoples Institute of the Azerbaijan National Academy of Sciences (Present Institute of Oriental Studies) in the 1960s-1970s. Very important studies have been carried out and monographs have been published about the struggle of the Turkish people against the invaders in Anatolia. In this paper, an evaluation will be made about the studies they have done on the Western Front and the Great Offensive in the historiography of Azerbaijan during the Soviet period.

Keywords: Soviet Azerbaijan, Gazi Mustafa Kemal Pasha, Azerbaijan Historiography, Western Front and Great Offensive.

* Doç. Dr., Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Van/Türkiye.
cavidahmedoglu@gmail.com
ORCID NO: 0000-0001-7566-3181

BÜYÜK TAARRUZ'UN ASKERİ HAZIRLIKLARI

İstiklal Savaşında Büyük Taarruz Öncesi Yapılan Askerî Hazırlıkların Harp Raporları Çerçevesinde Değerlendirmesi

Hüsnü ÖZLÜ*

Özet

İstiklal Savaşı'nda Batı Cephesi'nde Yunan ordusuna karşı kazanılan Birinci ve İkinci İnönü Zaferlerinin ardından yapılan Kütahya Eskişehir Muharebelerinde Türk ordusu geri çekilmek zorunda kalmış ve Sakarya Nehrinin Doğusunda yeni bir savaş strateji uygulamak üzere hazırlık yapmaya başlamıştır. Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra Yunan birlikleri, Afyon-Eskişehir hattına kadar çekilmişler, bu bölgede mevzilerini kuvvetlendirmek, önemli yerleri tel örgülerle takviye etmek suretiyle savunmada kalmışlardır.

Sakarya Zaferi'nden hemen sonra taarruz planının esasını "Sad Taarruz Planı" oluşturmuştur. 15 Ekim 1921'de Başkomutanın direktifi ile Batı Cephesi Komutanlığı "Sad" kod adlı taarruz planını hazırlamıştır. Plana göre; kış mevsimi başlamadan Yunan ordusu Eskişehir-Afyon cephesinde iki kolordu ile tespit edilecek ve 1'nci Ordu ile güneyden Afyon-Uşak hattına katı neticeli bir taarruz yapılacaktır. Hazırlanan bu plan hava koşullarının elverişsizliği ve taarruz hazırlıklarının tamamlanmaması nedeniyle uygulamaya konulamamış, ancak 10 ay sonra yapılacak olan Türk taarruz planının esasını bu plan oluşturmuştur.

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa bu süreçte taarruz hazırlıklarını sürdürmek suretiyle gerçekçi bir yol izlemiştir. Zira, Mustafa Kemal Paşa'ya göre, "Yarım hazırlıkla, yarım tedbirlerle yapılacak taarruz, hiç taarruz etmemekten daha kötü idi." Nihayet eldeki bütün imkânlar kullanılarak, ülkenin maddî ve manevî bütün güçleri seferber edilerek taarruz zamanının geldiğine karar verilmiştir.

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın Büyük Taarruz Planı 28 Temmuz 1922 tarihinde Akşehir'de; Başkomutan, Genelkurmay Başkanı, Batı Cephesi Komutanı, Ordu Komutanları ve 1'inci, 4'üncü Kolordu ve 5'inci Süvari Kolordusu Komutanı'nın katıldığı toplantıda kesinleşmiş ve hemen ardından 6 Ağustos 1922'de Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa, ordularına gizli olarak taarruza hazırlık emrini vermiştir.

Türk ordusu, Sakarya Zaferi'ni kazanmasına rağmen, uzun süreli ve derin hedeflere sahip bir taarruz harekâtını gerçekleştirecek seviyede değildi. Sakarya Zaferi'nden sonraki 10 aylık zaman, eksikliklerin giderilmesi için büyük bir fırsat verdi. Bu dönemde yapılan en önemli çalışma, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 14 Ocak 1922 tarihinde kurulan Harp Encümeni ve faaliyetleridir. Harp Encümeninde alınan kararların tamamı Büyük Taarruzun lojistik ve ikmaline yönelik hazırlıkları kapsamaktadır. Bu süreçte Harp Encümeni 22 Ocak 1922 tarihinden 15 Temmuz 1922 tarihine kadar devamlı ve düzenli toplantılar yaparak ordunun iase işlerini düzenlemeye çalışmıştır. Ayrıca Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü ve menzil teşkilatları vasıtasıyla da lojistik faaliyetler hız kazanmıştır.

Büyük Taarruz öncesi asker sayısı takviye edilerek yaklaşık 200.000 kişiye çıkarılmıştır. On aylık zaman içinde silah ve mühimmat takviyesi yapılarak, yaklaşık olarak; tüfek sayısı 93.000'e, çoğu hafif olmak üzere makineli tüfek 2864'e, top da 323'e çıkarılmıştır. On aylık zaman içinde eğitime büyük önem verilerek, ordunun savaşçı niteliği yüksek bir dereceye çıkarılmış, bu yönde sıkı ve aralıksız çalışılmış, sıkça tatbikat ve manevralar yapılmıştır.

Hazırlamış olduğum bu bildiriye yer alan konular, Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı Arşivinde (Millî Savunma Bakanlığı Askerî Tarih ve Arşiv Daire Başkanlığı Arşivi) ulaştığım, harp raporları, cerideleri ve belgeleri ışığında ele alınmış ve Büyük Taarruz öncesi cephe gerisi hazırlıklar analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Lojistik, Batı Cephesi, Başkomutan, Harp Raporu

*Prof.Dr. Millî Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri ve Millî Güvenlik Enstitüsü Müdürü, Ankara-Türkiye.

husnuozlu@hotmail.com

ORCID NO: 0000-0002-8724-4061

Evaluation of Military Preparations Made Before the Great Offensive in the War of Independence in the Frame of War Reports

Abstract

The Turkish army was forced to withdraw in the Kütahya Eskişehir Battles following the First and Second "Inönü Victories" against the Greek army on the Western Front during the Battle of Independence, and preparations were made to deploy a new war strategy in the East of the Sakarya River. The Greek forces withdrew to the Afyon-Eskişehir line after the Sakarya Pitched Battle and stayed on the defensive by bolstering their positions in this area and securing key locations with wire fences.

The "Sad Attack Plan" served as the framework for the attack strategy just after the Sakarya Victory. The attack strategy, codenamed "Sad," was created by the Western Front Command on October 15, 1921, with the direction of the Commander-in-Chief. The Greek army will be identified with two corps on the Eskişehir-Afyon front before the winter season begins, and the 1st Army will launch a decisive onslaught from the south toward the Afyon-Uşak line. Due to adverse weather and inadequate attack preparations, this proposed plan was not carried out, but it served as the inspiration for the Turkish attack plan that was created 10 months later.

Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha took a practical approach by carrying out the offensive's preparations during this time. Since "an attack with half preparation and half measures was worse than an offensive at all," in the words of Mustafa Kemal Pasha. Finally, it was agreed that now was the moment to launch the assault, and all available means were employed together with all of the nation's material and spiritual energies.

The Great Offensive Plan was formalized on July 28, 1922, in Akşehir, in a meeting that included the commander-in-chief, the chief of the general staff, the commander of the Western Front, the army commanders, and the commanders of the first, fourth, and fifth cavalry corps. He gave the directive to get ready.

Despite achieving the Sakarya Victory, the Turkish army lacked the capability to launch an offensive operation with long-term and deep goals. After the Sakarya Victory, there was a 10-month period that provided an excellent opportunity to fix the problems. The War Committee, which was founded on January 14, 1922, in the Turkish Grand National Assembly, and its operations represent the most significant task completed during this time. All of the War Committee's decisions deal with the logistics and supplies needed for the Great Offensive. From January 22, 1922, until July 15, 1922, the War Council held regular meetings in an effort to regulate the army's subsistence operations. Additionally, logistics activity accelerated. Additionally, the General Directorate of Shipping and Transport and a number of other institutions gave logistics activities a boost.

The number of soldiers was strengthened and raised to about 200,000 before the Great Offensive. Over the course of about ten months, more weapons and ammunition were added, bringing the total number of rifles to 93,000, the machine gun to 2864, largely light ones, and the cannon to 323. In ten months, training received a lot of attention, and the army's warrior quality was raised to a high level. This goal was pursued with relentless effort, and frequent exercises and maneuvers were conducted.

The subjects covered in this study, which I prepared, are discussed in the context of war reports, evidence, and documents that I have accessed in the General Staff ATASE Department Archive (Ministry of National Defense, Military History and Archive Department Archive). Additionally, the back-of-the-line preparations prior to the Great Offensive have been examined.

Keywords: Great Offensive, Logistics, Western Front, Commander-in-Chief, War Report.

1922 Senesi TBMM Gizli Celselerinde Jandarman

Selma GÖKTÜRK ÇETİNKAYA*

Özet

Milli Mücadele'nin son yılı olan 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gerçekleştirilen Gizli Celselerin otuzunda jandarmanın gündeme geldiği görülmektedir. Ocak ayından aralık ayına değin jandarmanın gündemde olduğu gizli celselerde jandarmanın eşkıyalara yönelik takibatının başarılı olup olmadığı ve buradan hareketle mevcudiyetinin ve yeterliliğinin tartışıldığı konuşmalar sıklıkla yaşanmıştır. Eşkıyalara karşı faaliyetlerinde bazı jandarmaların da tıpkı eşkıya gibi davranıp halka baskı yaptığı üzerinden tenkitler de yapılmıştır. Bu konu içinde genel itibariyle jandarmanın ekonomik problemleri, maaşlarını alamamaları gibi nedenler öne çıkarılmıştır. Ankara'nın ekonomisinden hareketle polis ve jandarmanın birleştirilmesi gerekliliğinin de gizli celselere konu edildiği TBMM'de jandarmanın yaşam şartlarının iyileştirilmesinden ayrı sayısının artırılması zorunluluğuna da vurgu yapılmıştır. Jandarmanın hem cephede hem de cephe gerisinde mücadele ediyor olmasından kaynaklanan sorunların tartışıldığı 1922 yılı gizli celselerinde Pontus Meselesinin halledilmesi için jandarmanın varlığının zorunluluğu da konuşulmuştur. Rumların takibi de jandarmanın bu dönemde üzerinde en çok durduğu konular arasında yer almıştır. Ayrıca asker firarilerine yönelik işlemler hususunda da yoğun bir iş yükü olan jandarmanın kimi zaman bu firariler arasında yer alması kimi zaman da eşkıyalarla birlikte hareket etmesi de tartışılan konular içinde olmuştur. İstiklal Mahkemeleri ile olan iş birliğinde jandarmanın yeterli gelip gelmemesine yönelik konuşmaların da yaşandığı gizli celselerde asayişsizliğin önlenmesi için jandarmaya yönelik düzenlemelerin zaruriyetinden de bahsedilmiştir. 1922 senesinin mart ayında İngiltere, Fransa ve İtalya'nın Türklerle Yunanlar arasında mütareke yapılmasına değin getirdikleri teklif doğrultusunda iki ordunun tahliyesinden hareketle jandarmanın varlığının görüldüğü oturumlar da yaşanmıştır. Bu dönemde jandarmayla ilgili diğer mevzular arasında Askerlik Şubelerinin jandarmayla yaptığı çalışmaların da yer tuttuğu görülmektedir. Jandarma kadroları ve illere dağıtımların düzensiz yapılmasıyla ilgili hususlar özellikle ağustos ayında gündemde yer alırken Jandarma Mekteplerinde yetişenlerin sayısının azlığına da vurgu yapılmıştır. Mudanya Konferansı sürecinde ise jandarmanın Trakya'nın boşaltılmasında ve İstanbul'un teslim alınmasındaki önemi ile jandarma sayısında Mütteliklerin azaltılmasına yönelik ısrarı konuları görüşülmüştür. Lozan Konferansı'nın ilk dönemi esnasında ise Boğazlar'da yalnızca jandarmanın bulunması ve Doğu Trakya'da mülki idarenin jandarmayla tesis edilebileceği dile getirilmiştir.

Hazırlanacak tebliğ kapsamında TBMM Gizli Celse Zabıtları taranmış olup konuyla ilgili Arşiv Belgeleri de değerlendirilmiştir. Temel kaynaklar üzerinden yapılacak çalışmada Milli Mücadele'nin son senesinde hem askeri güç hem de asayiş kuvveti olması nedeniyle gerek cephede gerekse de Milli Mücadele için engel teşkil eden kesimlerle mücadelesi üzerinden jandarmanın arz ettiği önemin Ankara'daki yansımaları değerlendirilecektir. Batı Anadolu, Karadeniz, Orta ve Doğu Anadolu'da 1922'de yaşanan problemler jandarma temelinde ele alınacaktır. Jandarmanın önemini tartışıldığı celselerde varlığının gerekliliği üzerinde oldukça durulduğu, tenkitlerin yoğunluğuyla beraber teşkilatın islah edilmesi için de önerilerin sunulduğu süreçten bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Jandarma.

Gendarmery in the Secret Sessions of the Turkish Grand National Assembly in 1922

Abstract

In 1922 the last year of the National Struggle it is seen that the gendarmery came to the fore in thirty of the Secret Sessions held in the Grand National Assembly of Turkey. From January to December in the secret sessions where the gendarmery remain on the agenda, there were frequent conversations in which the gendarmery's pursuit of bandits was successful and its existence and adequacy were discussed accordingly. There were also criticisms that some gendarmery acted like bandits and put pressure on the people in their activities against bandits. In this subject, the reasons such as the economic problems of the gendarmery and the non-payment of their salaries were highlighted. Starting from Ankara's economy, the necessity of combining the police and the gendarmery was also the subject of secret sessions in the Grand National Assembly of Turkey, and the necessity of increasing the number of the gendarmery apart from improving the living conditions was

* Doç. Dr. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, Bilecik/Türkiye.
selma.cetinkaya@bilecik.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-6828-1679

also emphasized. The necessity of the presence of the gendarmery in order to solve the Pontus Issue was also discussed in the secret sessions of 1922 where the problems arising from the fact that the gendarmery was fighting both at the front and behind the front were discussed. In addition, the fact that the gendarmery, who has a heavy workload on the transactions against the deserters, is sometimes among these fugitives and sometimes acts together with the bandits has also been among the topics discussed. In the secret sessions where there were conversations about whether the gendarmery would be sufficient in cooperation with the Independence Courts the necessity of regulations for the gendarmery was also discussed in order to prevent disorder. In March 1922, due to the proposal of England, France and Italy to conclude an armistice between the Turks and the Greeks there were also sessions where the presence of the gendarmery was discussed based on the evacuation of the two armies. In this period, it is seen that the works of the Military Branch with the gendarmery took place among other issues related to the gendarmery. While the issues related to the gendarmery cadres and the irregular distribution to the provinces were on the agenda especially in August, the low number of those trained in the Gendarmery Schools was also emphasized. During the Mudanya Conference, the importance of the gendarmery in the evacuation of Thrace and the capture of Istanbul and the insistence of the allied states to reduce the number of gendarmery were discussed. In the first period of the Lausanne Conference, it was stated that only the gendarmery existed in the Straits and that the civil administration in Eastern Thrace could be established by the gendarmery.

Within the scope of the communique to be prepared, the Secret Session Minutes of the Grand National Assembly of Turkey were scanned and the Archive Documents related to the subject were also evaluated. The study will be done on basic sources. In the last year of the National Struggle the reflections of the importance of the gendarmery in Ankara will be evaluated through its struggle with the groups that pose an obstacle both on the front and behind the front both as a military power and a security force. In 1922 problems in Western Anatolia, Black Sea, Central and Eastern Anatolia will be handled on the basis of the gendarmery. In the sessions where the importance of the gendarmery was discussed it will be mentioned that the necessity of its existence was emphasized along with the intensity of the criticism suggestions were also presented for the improvement of the organization will be evaluated.

Keywords: National Struggle, Grand National Assembly of Turkey, Gendarmery.

Büyük Taarruz Hazırlıklarında Müdâfaa-i Millîye Grubu'nun Faaliyetleri

Derya Levent MİYAK*

Özet

Millî Mücadele'nin son derece kritik bir aşaması olan Sakarya Meydan Muharebesi'nin sonunda eşsiz bir zafer elde edilmesiyle Yunanlılar taarruz yeteneklerini kaybetmiş ve inisiyatif Türk tarafına geçmiştir. Elde edilen bu büyük avantajı en iyi şekilde değerlendirerek kesin sonuçlu bir zafere ulaşmak için Büyük Taarruz hazırlıklarına başlanılmıştır. Yaklaşık bir sene kadar süren cephane, harp silah, araç ve teçhizatının bütünlenmesine yönelik çalışmalarda birçok yöntem kullanılmıştır. Büyük oranda Sovyetler Birliği'nden alınan nakdi ve malzeme yardımlarından başka çeşitli yardımlar ve yurt içi kaynaklardan yararlanılarak gerek yurtiçi gerek yurtdışından satın alma yolu ile tedarik çalışmaları yapılmıştır. Bununla birlikte, işgal altında bulunan İstanbul'da teşkil edilmiş gizli teşkilatlar marifetiyle sürdürülen lojistik faaliyetler de Türk ordusunun Büyük Taarruz'a hazırlanmasında çok önemli bir yer tutmuştur.

İstanbul'da teşkil edilmiş gizli bir grup olarak Millî Mücadele'yi desteklemek üzere faaliyet gösteren Müdâfaa-i Millîye Grubu'nun Türk ordusunun Büyük Taarruz'a hazırlanmasına yönelik lojistik faaliyetleri bu çalışmanın kapsamını içermektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti faaliyet geçtikten bir müddet sonra Fevzi (Çakmak) Paşa tarafından Yarbay Hüsametdin (Ertürk) Bey'e görev verilerek Müdâfaa-i Millîye Grubu yeniden yapılandırılmış ve Erkân-ı Harbiye-i Umûmiyye ve Müdâfaa-i Millîye Vekâleti tarafından belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüştür. Müdâfaa-i Millîye Grubu, İtilaf Devletleri'nin denetimi altında bulunan Osmanlı ordusunun harp silah, teçhizat ve cephanesini çeşitli şekilde gizlilik içerisinde sürdürülen çalışmalarla Anadolu'ya kaçırılmasında görevler almıştır. Bu malzemelerin dışında Türk ordusunun ihtiyaç duyduğu her sınıf ikmal maddelerinin yine İstanbul ve çevresindeki üretim merkezlerinden tedarik edilip Anadolu'ya ulaştırılmasında da Mim Mim Grubu sorumluluk üstlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Ordusu, Silah, Mühimmat, Lojistik, Nakliye

Activities of The Group of National Defense in The Preparations For The Great Offensive

Abstract

After a unique victory at the end of the Battle of Sakarya, which was an extremely critical stage of the National Struggle, the Greeks lost their offensive capabilities and the initiative passed to the Turkish side. By making the best use of this great advantage, preparations for the Great Offensive were started in order to achieve a decisive victory. Many methods were used in the studies on the integration of ammunition, war weapons, vehicles and equipment, which lasted about a year. Procurement studies were carried out both domestically and abroad by making use of various aids other than cash and material aid received from the Soviet Union and domestic resources. In addition, the logistics activities carried out by the secret organizations established in the occupied Istanbul had a very important place in the preparation of the Turkish army for the Great Offensive.

The logistics activities of the Group of National Defense, which was established in Istanbul as a secret group to support the National Struggle, for the preparation of the Turkish army for the Great Offensive includes the scope of this study.

After the Government of the Turkish Grand National Assembly ceased to operate, Fevzi (Çakmak) Pasha assigned Lieutenant Colonel Hüsametdin (Ertürk) Bey, and the Group of National Defense was restructured and continued its efforts to meet the needs determined by the General Staff of the Armed Forces and the Ministry of National Defense. The Group of National Defense took part in the smuggling of the war weapons, equipment and ammunition of the Ottoman army, which was under the control of the Allied Powers, to Anatolia, in various ways, in secrecy. Apart from these materials, Group of National Defense has also undertaken the responsibility of procuring every class of supplies needed by the Turkish army from the production centers in and around Istanbul and delivering them to Anatolia.

Keywords: Turkish Army, Weapon, Ammunition, Logistics, Transport.

* Dr. İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul/Türkiye.
miyak68@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8319-217X.

Büyük Taarruz Öncesi I. Ordu Komutanlığı'ndaki Görev Değişimi Üzerine Tartışmalar

Zelkif POLAT*

Özet

Türk İstiklal Savaşı I. Dünya Savaşı'nın son hesaplaşmasıdır. Bu hesaplaşmaya son noktayı koyan savaş ise Büyük Taarruz'dur. Bundan dolayı İngilizler Türk direnişini başlamadan etkisizleştirmek istemişlerdir. Başarılı Osmanlı subaylarını listeleterek birer gerekçe ile tutuklayıp, Malta adasına sürmüşlerdir. İngiliz listelerinin başında Mustafa Kemal (Atatürk) Paşa'nın ismi de vardır. I. Dünya Savaşı'nın önemli komutanlarından 6. Ordu Komutanı Ali İhsan (Sabis) Paşa da Malta'ya sürülen subaylardan biridir. Malta'dan kaçan Ali İhsan Paşa Büyük Taarruz öncesi I. Ordu komutanı yapılmıştır. Büyük Taarruz'un hazırlık sürecinde başarılı çalışmalar yapmıştır. Batı Cephesi Komutanı İsmet (İnönü) Paşa ile fikir ayrılıkları yaşamış ve taarruz başlamadan önce görevinden alınmıştır. Ali İhsan Paşa ile İsmet Paşa arasında yaşanan anlaşmazlık İstiklal Savaşı sürecindeki ilk ciddi ayrışmalardan biridir. İstiklal Savaşı'nda başlayan bu ayrılıkların Cumhuriyet dönemi siyasi hayata da yansımalarını görmekteyiz.

Bu tebliğde Büyük Taarruz öncesi Ali İhsan Paşa'nın I.Ordu Komutanlığı görevinin alınıp yerine Nureddin Paşa'nın atanmasının sebepleri ve savaş sonrası döneme etkileri ele alınmıştır. Ali İhsan Sabis'in hatıratı başta olmak üzere dönemin subaylarının hatıratları ve döneme ait telif eserler temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Ali İhsan Sabis, I. Ordu Komutanlığı.

Discussions on the Change of Duty in the First Army Command before the Great Offensive

Abstract

The Turkish War of Independence is the last showdown of the First World War. The war that puts an end to this showdown is the Great Offensive. Therefore, the British wanted to neutralize the Turkish resistance before it started. They listed successful Ottoman officers, arrested them with a justification, and exiled them to the island of Malta. The name of Mustafa Kemal (Atatürk) Pasha is also at the top of the British lists. One of the important commanders of the First World War, the 6th Army Commander Ali İhsan (Sabis) Pasha was one of the officers exiled to Malta. Ali İhsan Pasha, who fled from Malta, was made the commander of the 1st Army before the Great Offensive. He carried out successful works in the preparation process of the Great Offensive. He had disagreements with the Western Front Commander İsmet (İnönü) Pasha and was dismissed before the offensive began. The disagreement between Ali İhsan Pasha and İsmet Pasha, is one of the first serious disagreements during the War of Independence. We see that these separations, which started in the War of Independence, were also reflected in the political life of the Republican period.

In this paper, the reasons why Ali İhsan Pasha was appointed as the 1st Army Commander before the Great Offensive and Nureddin Pasha was appointed instead of him and its effects on the post-war period were discussed. The memoirs of the officers of the period, especially the memoirs of Ali İhsan Sabis, and the copyrighted works of the period were used as the main source.

Keywords: Great Offensive, Ali İhsan Sabis, 1st Army Command.

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.
ORCID NO: 0000-0002-0177-7247

TÜRKİYE'DE VE İSLAM DÜNYASINDA BÜYÜK TAARRUZ

Başkomutan Meydan Muharebesi ve Kıbrıslı Türklerin Verdiği Destek Üzerine Bir Değerlendirme

Ulvi KESER*

Özet

Mustafa Kemal (Atatürk)'in Anadolu'ya çıkmasıyla birlikte başlayan Milli Mücadele'ye her türlü desteği veren Kıbrıslı Türkler bu desteklerini mücadelenin sonlandığı tarihe kadar devam ettirmişlerdir. Piyes, müsamere, oyunlardan cami, okul ve evlerde toplanan yardımların Hilal-i Ahmer vasıtasıyla Anadolu'ya gönderilmesinin ardından kinin ve katır gibi lojistik destek ve son olarak da bizzat Anadolu'ya geçerek fiili olarak silahlı mücadeleye katılan Kıbrıslı Türkler Milli Mücadele'nin her safhasında görev yaparlar. Özellikle 1922 yılı itibarıyla savaşa katılan Kıbrıslı Türkler arasında Faika Esat gibi kadınlar da bulunmaktadır. Ali Rıza Efendi, Hüseyin Sırrı ve Şadi Bey gibi isimler de bu mücadeleye katılanlar arasındadır. Halen Rum tarafında kalan Finike köyünden kendi inisiyatifiyle 1915'te Çanakkale'ye gelen Salih Efendi de daha sonra adaya dönmeyip Milli Mücadelede İnegöl ve Sakarya cephelelerinde savaşmış yaralananlar arasındadır. Bu süreçte savaşa katılanlardan birisi ise Başkomutan Meydan Muharebesine de iştirak eden Kıbrıs'ta Hacı Mehmet Sadık Efendi olarak bilinen savaş pilotu olurken dördü daha sonra TBMM'de milletvekili olarak görev yapacak olan Ziya, Niğde Hastanesi'nde operatör olarak görev yapmakta olan ve 24 Mayıs 1926 tarihinde İstiklal Madalyası ile taltif edilen Mustafa Bahir, Hüseyin Sırrı, Cemal, Ali Vefa, Necmi Osman ve Fatih Bey isimli 7 Kıbrıslı Türk de bizzat savaşa katılmaları nedeniyle İstiklal Madalyası ile taltif edilenler arasındadır.

Bu araştırma kapsamında Büyük Taarruz'a iştirak etmiş, destek olmuş Kıbrıslı Türkler mercek altına alınacak, ayrıca aynı süreçte Kıbrıs'ta yaşananlar ve özellikle Söz ve Doğruyol gazetesine yansıyan haberlere de yer verilecektir. Çalışmanın tamamlanması aşamasında KKTC, İngiltere, Türkiye arşivleri yanında özel arşivler, sözlü tarih çalışması ve ikincil basılı kaynaklardan istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Kıbrıs, Kıbrıslı Türkler, İstiklal Madalyası, Söz, Salih İnegöl.

An Evaluation of the Battle of the Commander-in-Chief and the Support of the Turkish Cypriots

Abstract

Turkish Cypriots who have voluntarily supported the National Struggle that has started just after Mustafa Kemal (Atatürk) landed on Anatolian territories have continued all their supports till the end of the struggle on September 9, 1922. Subsequent to the delivery of all the donations of the plays, dramas, and the theatrical games gathered in the mosques, schools, and homes via Red Crescent Society (Hilal-i Ahmer) to Anatolia, Turkish Cypriots land on Anatolian territories in person so as to help Turkish people and participate in the war just after their assistance of medicine such as quinine, and logistics support like mule. Between those who have participated in the war especially just in 1922 are the Turkish Cypriot women like Faika Esat as well as the men like Ali Rıza Efendi, Hüseyin Sırrı, and Şadi Bey. Salih Efendi who is originally from the village named Finike located in Paphos area of Greek Cypriot Administration currently is one of those who have voluntarily and clandestinely joint in the Çanakkale Battles firstly, and then Sakarya, and the final stage of the war even is he was injured twice there. Hacı Mehmet Sadık Efendi is one of those Turkish Cypriots being a war pilot as well as 7 more Turkish Cypriots named Ziya, Mustafa Bahir, Hüseyin Sırrı, Cemal, Ali Vefa, Necmi Osman and Fatih Bey who were honored to dress Independence Medal, 4 of whom were then the deputies in Turkish Grand National Assembly. This scientific research will focus on the Turkish Cypriots who have participated and supported in the Grand Offence as well as the general panoramic view of Cyprus with the news extracted from Turkish journals like Söz and Doğruyol, making mostly use of the archives from Turkey, Cyprus, the United Kingdom, oral interviews, and secondary publications.

Keywords: Great Offensive, Cyprus, Turkish Cypriots, Independence Medal, Söz, Salih İnegöl.

* Prof. Dr. Girne Amerikan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı.
ulvi.keser@gmail.com
ORCID NO: 0000-0003- 0846-6940

Türk Milli Mücadelesi ve Makedonya Türklerinin Durumu (1919-1923)

Redzep ŠKRİJELJ*

Özet

Araştırmamızın konusu Türk Kurtuluş Savaşı (1919-1923) döneminde Makedonya'daki Türk İslâm nüfusunun durumudur. 1929 yılında Yugoslavya Krallığı'na dönüşen Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı (1918-1929), Balkan Yarımadası'nın merkez ve batı bölgelerinde, kısmen Merkez Avrupa ülkesi olarak kurulmuştur, ki sınırlarında Vardar Makedonyası adıyla bilinen bölge de yer almıştır. Birkaç coğrafi bölgeyi bağlayan ve nehirleri üç denize doğru akan bu devlet, birkaç kültür tabakayı (Türk, Yunan, Ulah (özü: Armân-Armin), Slav, Balkan, Batı Avrupa) birleştirmiştir. Birleşmiş SHS Krallığı'nın genel yapısı, kendisini içinde bulunduran toplulukların eşitsizliğini oldukça etkilemiştir - özellikle dinî darlık ve birbiriyle çelişkili akımlar, nüfusun etnik ve kültür farklarını büyütürken gündelik hayatı zorlaştırmıştır.

Mevcut olan ekonomik, iktisadi ve üretim farkları yanısıra nüfusun yetersiz mesleki ve sosyal örgütlenmesi, yeni kurulan devletteki sivil topluluğunun ayırımını şiddetleştirmiştir. Bu topluluğun düzenli bir devlet çerçevesi içinde hızlı ve engelsiz şekilde bütünleşmesi değişik yaşam tecrübeleri, siyasi ve kültür sistemleri ve kurulmaları ile Müslüman topluluğuna hissettirilen büyük hukuksal eşitsizlik tarafından engellenmiştir.

Yeni kurulmuş SHS Krallığı'nda istenen ekonomik bütünleşmeyi ve ayrı tarihi bölgenin siyasi birliği, başlatılan demografik kaos ve sözde''yenice özgürleştirilmiş bölgelerden'' (Vardar Makedonyası, Kosova, Sancak ve Karadağ içindeki 16 il ve 59 ilçeden) veya Güney Sırbistan'dan nüfusun göçe uğratılması esnasında zorlaştırılmıştır. 1912/13 yılları esnasında bu bölgenin Sırp-Karadağ işgali, jeopolitik açıdan ''Türk'' hakimiyeti altında parçalanmış durumda olan ülkelerin bütünleşmesi olarak görülmüştür. Bulgaristan, Yunanistan ve Arnavutluk arasında olan bölgedeki oldukça istikrarsız devlet sınırları uçlarında siyasi olarak çelişkili, etnik ve dini açıdan karışık nüfus yaşamıştır. Yugoslav vilayetlerinden biri olan Makedonya'nın seyrek nüfuslu bölgelerinde, Türk ve diğer Müslüman nüfusunun kademeli yıpranması gerçekleşerek, bu gelişmeler genel siyasi-ekonomik durumu etkilemiştir. Kapsamında eğitim sorununu da bulunduran çözülmemiş azınlık meselesi, hayatta kalma ve ekonomik refah vaziyetlerini tehlike altına getirmiştir. Anadolu'dan gelen devrimci haberler yanısıra, 1919 yılında ''Cemiyet'' siyasi partisinin kuruluşu, Türk-İslam nüfusunun ağır durumunu çözmemiş ve SHS Krallığı siyasi hayatına ilave etmemiştir. Bu parti, içinde 1923 yılına kadar Türk siyasi çevrelerin hakimiyet gösterdiği İslâm siyasi entelijansiyasını toplayarak istikrarlı bir seçmen kitlesini kurmuştur.

Anahtar Kelimeler: Makedonya, Türkler, SHS Krallığı, Güney Sırbistan, Türk Kurtuluş Savaşı, Cemiyet.

Turkish National Struggle and Situation of Macedonian Turks (1919-1923)

Abstract

Our topic is the situation of the Turkish-Islamic population in Macedonia during the Turkish War of Independence (1919-1923). The Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes (1918-1929), or the Kingdom of Yugoslavia since 1929, was formed in the central and western regions of the Balkans as a partly Central European country. It connected several geographic areas whose waters flowed into three seas, and was a mosaic of several cultural strata (Turkish, Byzantine, Aromanian, Latin, Balkan, and Central European). The structure of the unified Kingdom of SCS influenced the inequality of the communities that became a part of its borders, promoting religious tightness and the visibly contrasting confessional differences that exacerbated the living conditions and the national-cultural dividedness of the population.

The existing economic, social, and productive differences, as well as the uneven professional and social structure of the population, represented crucial elements affecting the division of the society in the new state. Its rapid and unhindered integration into a compact state was obstructed by different living experiences, political and cultural systems and institutions, and the great inequality which was especially felt among the Islamic population.

The desired economic integration, and the political unity of particular historical provinces in the newly-created Kingdom of SCS provoked the demographic chaos and exodus of the population from the so-called

* Prof. Dr., Yeni Pazar Devlet Üniversitesi, Sırbistan.
rskrijelj@np.ac.rs

“liberated regions” (16 regions and 59 counties of Vardar Macedonia, Kosovo, Sandžak and Montenegro) or Southern Serbia. From a geopolitical viewpoint, the Serbian-Montenegrin occupation of these regions (1912/13) was viewed as an integration of the separated Serbian states under “Turkish” rule. In this region, between the extremely unstable state-borders of Bulgaria, Greece, and Albania, lives a politically opposed, but ethnically and religiously mixed population. The sparsely-populated areas of Macedonia (1910-1931), as one of the Yugoslav provinces, were gradually flooded by Turkish and other Muslim peoples which reflected itself on the overall economic and political situation. The unresolved minority issue, including education, endangered their survival and economic prosperity. The “Džemijet” (1919) political party was formed, gathering the Islamic political intelligence and a stable electoral body. It was dominated by Turkish political circles until 1923, yet it could not solve the difficult situation and integrate the Turkish-Islamic population into the political life of the Kingdom of SCS.

Keywords: Macedonia, Turks, Kingdom of SCS, Southern Serbia, Turkish War of Liberation, Džemijet.

Başkomutanlık Meydan Muharebesinin Diyarbakır'daki Yankıları

Oktay BOZAN*

Özet

Başkomutanlık Meydan Muharebesi, Millî Mücadele ve Anadolu'nun Yunan işgalinden kurtuluşu açısından önemli bir yere sahiptir. Malazgirt Meydan Muharebesi ile kapıları Türklere açılan ve Miryokefalon Zaferi ile "Türkiye" olarak isimlendirilen Anadolu'nun tarihi seyrinde önemli bir yere sahip olan Başkomutanlık Meydan Muharebesi, I. Dünya Savaşı'nın galipleri tarafından işgal edilmek ve parçalanmak istenen Türkiye'nin kuruluşunda tarihi bir dönüm noktasıdır. Yunanlılara karşı elde edilen bu nihâî zafer, yurdun dört bir tarafından takip edilmekteydi. Bu nedenle Başkomutanlık Meydana Muharebesi kazanıldığında Anadolu'nun birçok yerleşim merkezinden Büyük Millet Meclisine, İcra Vekilleri Heyetine ve Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya destek ve tebrik telgrafları çekilmiştir. Hatta zaferden duyulan memnuniyet nedeniyle bir dizi etkinlikler tertip edilmiştir. Bu kapsamda cephedeki gelişmelerin yakından takip edildiği yerlerden birisi de Diyarbakır'dır. Millî Mücadele sırasında Diyarbakır'da bazı ayrılıkçı hareketler olsa da halkın ve toplumun farklı kesimlerinin kahir ekseriyeti Millî Mücadele hareketine destek vermişlerdir. Diyarbakır, Millî Mücadele döneminde işgallere karşı dirayetli bir duruş sergilemiş, Antep, Urfa, Maraş, İzmir ve İstanbul'un işgaline ciddi tepkiler göstermiştir. Bu kapsamda mitingler yapılmış, protesto telgrafları çekilmiştir. Bu tepkilerde haksız işgaller lanetlenmiş ve devlete bağlılık vurgulanmıştır. Bunun gibi cephelerdeki mücadele için maddi ve manevi olarak katkı sunulmaya çalışılmıştır. Bu süreçte Diyarbakır milletvekilleri orduyu takdir eden ve ordunun başarısını temenni eden telgraflar göndermiştir. Bunun gibi toplumun değişik katmanları da Yunanlara karşı kazanılan zaferlerden büyük bir memnuniyet duymuştur. Başkomutanlık Meydan Muharebesi ve akabinde İzmir'in Yunan işgalinden kurtarılması üzerine Diyarbakır'da bir dizi etkinlik icra edilmiştir. Bu etkinliklerin yapılmasında Elcezîre Cephesi Kumandanı Cevat Paşa (Çobanlı), Belediye Başkanı İhsan Hamit (Tigrel) ile Ziya (Gökalp) öncü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Milletvekili Zülfü (Tigrel), Belediye Başkanı İhsan Hamit (Tigrel), Küçük Mecmua, Ziya Gökalp, Cevat (Çobanlı) Paşa.

Reflections of the Battle of the Commander-in-Chief in Diyarbakır

Abstract

The Battle of the Commander-in-Chief has an important place in terms of the National Struggle and the Liberation of Anatolia from the Greek occupation. The Battle of the Commander-in-Chief has an important place in the historical course of Anatolia, whose doors were opened to the Turks with the Battle of Manzikert and named "Turkey" with the Mryokefalon Victory. The Battle of the Commander-in-Chief is a historical turning point in the establishment of Turkey, which was wanted to be occupied and broken up by the victors of the First World War. This final victory over the Greeks was followed all over the country. For this reason, when the Battle of the Commander-in-Chief was won, telegrams of support and congratulations were sent from many settlements in Anatolia to the Grand National Assembly, the Deputies of the Executive Committee and Gazi Mustafa Kemal Pasha. In fact, a series of events were organized due to the satisfaction of the victory. In this context, Diyarbakir is one of the places where the developments on the front are closely followed. Even though there were some separatist movements in Diyarbakir during the National Struggle, the overwhelming majority of the people and different segments of the society supported the National Struggle movement. During the National Struggle period, Diyarbakir displayed a strong stance against the occupations and showed serious reactions to the occupation of Antep, Urfa, Maraş, Izmir and Istanbul. In this context, rallies were held and protest telegrams were drawn. In these reactions, unjust occupations were condemned and loyalty to the state was emphasized. It has been tried to contribute materially and morally to the struggle on such fronts. In this process, Diyarbakir deputies sent telegrams appreciating the army and wishing the army's success. Likewise, different strata of the society were very pleased with the victories won against the Greeks. After the Battle of the Commander-in-Chief and the subsequent liberation of İzmir from the Greek occupation, a series of events were held in Diyarbakir. Elcezîre Front Commander Cevat Pasha (Çobanlı), Mayor İhsan Hamit (Tigrel) and Ziya (Gökalp) led the way in these activities.

Keywords: Deputy Zülfü (Tigrel), Mayor İhsan Hamit (Tigrel), Küçük Mecmua, Ziya Gökalp, Cevat (Çobanlı) Pasha.

* Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü/Diyarbakır.
oktaybozan210@gmail.com

BÜYÜK TAARRUZ HAREKÂTI

Sakarya Meydan Muharebesi ve Maraş Birliği: 9. Tümenin Batı Cephesi'ndeki Rolü

Nejla GÜNAY*

Özet

1920 yılının Mayıs ayı sonuna doğru Fransa ile Türk hükümeti arasında 20 günlük bir mütareke imzalandı. Bunun ardından Fransızların Adana'daki bazı birliklerini Suriye'ye göndermeleri buradaki Türk birliklerinin takviye edilip yeniden düzenlenmesine ve Batı Cephesi'ne kaydırılmasına imkân vermiştir. Genelkurmay Başkanlığı 7 Haziran 1920 tarihli emriyle Adana cephesinin Mersin'den Adana'ya kadar olan kesimi Adana dâhil olmak üzere 41. Tümen'in emrine vermiştir. Bu cephede bulunan Emin Arslan ve Sinan Beyler komutasındaki kuvayimillie kuvvetleri de 41. Tümen komutanının emrine girecektir. Bu şekilde Genelkurmay, güney bölgesinde kuvayimillie kuvvetlerinin kendi başına hareket etmesinin önüne geçip onları 41. Tümene bağlıyor ve aslında düzenli ordu kurulması çalışmalarını buradan başlatıyordu. 41. Tümenin 131 ve 132. Piyade Alayı Batı Cephesine nakledildi.

Adana Cephesi Komutanlığı'ndan alınan 9 Eylül 1920 ve 13 sayılı emirle 9. Tümen teşkil edildi. Adana Cephesi Kurmay Başkanı Kurmay Yarbay Mehmet Hayri de Tümen komutanlığına atanarak 14 Eylül 1920 günü tümenin emir ve komutasını ele aldı. İlk önce "Maraş Tümeni" adıyla teşkil edilen bu tümene 9 Ekim 1920'de Kafkasya harekâtında büyük hizmetleri görülen 9. Tümenin adı verildi. Alaylara da 25, 26, 27 numaraları verilerek bir süre sonra merasimle alay sancakları da teslim edildi.

Fransızların işgal ettikleri bölgelerdeki kuvvetlerini çekip az miktarda muhafız bıraktıklarını ve Ermenilerin büyük kısmının Adana'dan gittiklerini gören Türk hükümeti, Adana'da bulunan diğer birliklerini 25 Nisan 1921'de verilen emirle Batı cephesine göndermeye başladı. 15 Temmuz 1921'de Maraş'tan yürüyüşe geçirilen 9. Tümen, 24 Temmuz 1921'de Kelebek İstasyonu'ndan başlayacak olan demiryolu ulaştırması sonucunda Akşehir'e intikal etti. 9 Ağustos 1921'de Çay istikâmetinde yürüyüşe geçirilen 9. Tümen'in 12 Ağustos'ta gizlice Sakarya bölgesine geçirilmesi emredildi. 9. Tümen'in muharebe hattı, Sapanca'nın güneyi-Kavacık'ın güneyi-Ulufakih'in güneyi-Karapınar'ın güney sırtlarıyla Mangal Dağı olarak belirlendi. 9. Tümen'in, 27. Alayı ile Türbetepe'nin tahkimine devam edip iki alayı ile Alancık'ta bulunması emredildi. 9. Tümen, 10 Eylül 1921 günü 25. Alayın taarruz ettiği istikamette düşmanın yan ve gerilerine sokulup 3. Kafkas Tümeniyle birlikte düşmana taarruz etmesi kararlaştırıldı. 9. Tümen'den 25. Alayın iki bölüğü, Kızılkoyunlu güneybatısındaki düşman mevzilerinden bir kısmına girdi ve süngü savaşıyla bu mevzilerde kalmayı başardı. 27. Alay da aynı şekilde düşmanı siperlerinden attı ve Yunan alayı geri çekildi.

Bu çalışmada; güney cephesinde savaşan birliklerin batı cephesine kaydırılarak buranın da düşman işgalinden kurtarılmasındaki rolleri ele alınacak, Millî Mücadele'nin bölgesel bir hareket değil topyekûn bir mücadele olduğu ortaya çıkarılacaktır. Çalışmada Genelkurmay Başkanlığı Askerî Tarih Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE)'nden temin edilen belgeler ana kaynak olarak kullanılacaktır. Çalışmada Mustafa Kemal Paşa, Selahattin Adil Paşa, İzzettin Paşa olmak üzere dönemin aktörlerinin anıları ve bazı Yunan komutanların bakış açılarını yansıtan hatırat türündeki çalışmalardan istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: 9. Tümen, Maraş, Afyonkarahisar, Mangal Dağı, Türbetepe.

Battle of Sakarya and the Forces of Marash: The Role of the 9th Division on the Western Front

Abstract

Towards the end of May 1920, a 20-day truce was signed between France and the Turkish government. Following this, the French sent some of their troops who were in Adana to Syria. This situation allowed the Turkish troops there to be reinforced and rearranged and some were shifted to the Western Front as a result. With the order of the General Staff on June 7, 1920, the section of the Adana front from Mersin to Adana, including Adana, was given to the 41st Division. This decree also ordered that the Kuvayimillie forces who were under the command of Emin Arslan and Sinan Bey will also be under the command of the 41st Division

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara/Türkiye.
ngunay@gazi.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-5895-8359

commander. In this way, the General Staff prevented the Kuvayimilliyeh forces from acting on their own in the southern region, connecting them to the 41st Division and actually starting the work of establishing a regular army from there. The 131st and 132nd Infantry Regiments of the 41st Division were transferred to the Western Front.

The 9th Division was formed by the order number 13 on September 9, 1920 which was sent from the Adana Front Command. Chief of Staff of the Adana Front, Staff Lieutenant Colonel Mehmet Hayri was appointed as the Division Commander and took the command and command of the Division on 14 September 1920. This division, which was first formed as the "Marash Division", was named after the 9th Division, which had great services in the Caucasus campaign on October 9, 1920. The regiments were given the numbers 25, 26, 27, and after a while, the regiment's banners were delivered with a ceremony.

The Turkish government, seeing that the French withdrew their forces in the occupied areas and left a small number of guards and that most of the Armenians left from Adana, started to send their other troops in Adana to the Western front with the order given on April 25, 1921. The 9th Division, which was marched from Marash on July 15, 1921, was transferred to Akşehir as a result of the railway transportation that would start from Kelebek Station on July 24, 1921. The 9th Division, which was marched in the direction of Çay on August 9, 1921, was ordered to secretly move into the Sakarya region on August 12. The battle line of the 9th Division was determined as the south of Sapanca, the south of Kavacık, the south of Ulufakih, the southern ridges of Karapınar and Mangal Mountains. The 9th Division was ordered to continue the fortification of Türbetepe with its 27th Regiment and to be in Alancık with its two regiments. On September 10, 1921, it was decided that the 9th Division would attack the enemy with the 3rd Caucasus Division, in the direction of the 25th Regiment, to attack the enemy's flanks and backs. Two companies of the 25th Regiment from the 9th Division entered some of the enemy positions in the southwest of Kızılkoyunlu and managed to stay in these positions with a bayonet charge. The 27th Regiment likewise threw the enemy out of their trenches and the Greek regiment retreated.

In this study; the effects of the shifted troops from the southern front to the western front will be discussed in terms of their roles on ending the occupation and it will be revealed that the Turkish War of Independence is not a regional movement but a total struggle. In the study, the documents obtained from the General Staff, Military History Strategic Studies Department (ATASE) will be used as the main source. In the study, the memories of the actors of the period, such as Mustafa Kemal Pasha, Selahattin Adil Pasha, İzzettin Pasha, and the memoirs reflecting the perspectives of some Greek commanders will be used.

Keywords: Division, Marash, Afyonkarahisar, Mangal Mountain, Türbetepe.

Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nde 57. Tümen'in Cephe Faaliyetleri (26-30 Ağustos 1922)

Hacer KADI*

Özet

30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesiyle Anadolu toprakları İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmeye başlanmıştı. Söz konusu işgaller gayrinizami Kuva-yı Milliye birlikleri ve nizami askerî birlikler tarafından engellenmeye çalışılmıştı. Bunlardan biri de Aydın'da konuşlu 57. Tümen idi. 57. Tümen, 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgal edilmesiyle başlayan Yunan işgal sürecinde Yunan ilerlemesine karşı başarılı muharebeler vermiş ve 30 Haziran 1919'da Aydın'ı Yunan işgalinden kurtarmıştı. Tümen, düzenli Türk ordusunun kurulmasından sonra ise sırasıyla 1. ve 2. İnönü Muharebelerine, Kütahya-Eskişehir Muharebelerine, Sakarya Meydan Muharebesi'ne ve son olarak da Büyük Taarruz ile Başkomutan Meydan Muharebesine katılmıştı. Söz konusu muharebeler de bulunduğu cephede başarılı taarruzlar yaparak Yunan kuvvetlerine zayıflık verdiren 57. Tümen, birçok da kayıp vermişti. Örneğin Sakarya Meydan Muharebesi'nde tümenin kurmay başkanı Yarbay Salih Zeki (Kızanlık) şehit olmuştu. 57. Tümen Albay Reşat Komutasında Büyük Taarruzda katılmıştı. 26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruz'da Yunan kuvvetlerinin cepheleri yarılmaya başladığında Tümen Komutanı Albay Reşat'a Çiğiltepe'nin alınması ve Sinanpaşa Ovası'na hâkim olunması emri verilmişti. Fakat Yunan mukavemeti karşısında tepe hemen alınamamıştı. Bu duruma üzülen Albay Reşat, beylik tabancasıyla intihar etmişti. Fakat biraz zaman sonra tepe 57. Tümen tarafından geri alınmıştı. Albay Reşat'ın intihar ettiğini öğrenen Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'da 'yazık oldu' diyerek üzüntüsünü dile getirmişti. Tümen 26 Ağustos 1922'den sonra Albay Hacı İbrahim komutasında Büyük Taarruzu ve Başkomutan Meydan Muharebesi'ni başarıyla tamamlamıştı.

Çalışmada 57. Tümenin Türk İstiklal Harbi'ndeki yolculuğu kısaca ele alındıktan sonra Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'ndeki cephe faaliyetleri gün gün anlatılacaktır. Çalışmanın ana kaynaklarını MSB Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığından tespit edilen belgeler yanında döneminde kaleme alınmış çalışmalar oluşturacaktır. Söz konusu belge ve bilgiler, nitel ve karşılaştırma yöntemi ile analiz edilerek çalışma ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Türk İstiklal Harbi, 57. Tümen, Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi, Albay Reşat.

Front-line Activities of the 57th Division in The Battle of Great Offensive and Field Battle of the Commander-in-Chief (August 26-30, 1922)

Abstract

With the Armistice of Mudros signed on October 30, 1918, the Anatolian lands had begun to be invaded by the Entente States. These invasions were attempted to be prevented by non-official Kuvay-ı Milliye troops and regular military units. One of them was the 57th Division, stationed in Aydın. On June May 15, 1919, the 57th Division had fought successfully against the Greek's gaining ground in the occupation process that began with the occupation of Izmir, and on June 30, 1919, it liberated Aydın from the Greek occupation. After the establishment of the regular Turkish army, the division participated in the 1st and 2nd Battles of İnönü, Battles of Kütahya-Eskişehir, Sakarya pitched battle, and finally the battle of great offensive and field battle of commander-in-chief, respectively. The 57th division, which made successful offensives on the front line where it was engaged in the battles in question, causing casualties to the Greek forces, had also suffered many casualties. For example, Lieutenant Colonel Salih Zeki (Kızanlık), the division's vice chief of staff, was martyred in the Sakarya pitched battle. The 57th Division had participated in the Great Offensive under the command of Colonel Reşat. When the fronts of the Greek forces began to split in the Great Offensive that began on August 26, 1922, the Division Commander, Colonel Reşat, was ordered to take Çiğiltepe hill and dominate the Sinanpaşa Plain. But the hill could not be taken immediately due to the Greek strength. Colonel Reşat, upset by this situation, committed suicide with a service revolver. But a little later the hill was recaptured by the 57th Division. Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha, who found out that Colonel Reşat had committed suicide, also

* MSB Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Arşivi, Askerî Tarih Uzmanı.
hacerkadi26@gmail.com
ORCID NO: 0000-0002-5093-7155

expressed his sadness, saying that it is too bad. The division had successfully completed the great offensive and the field battle of the commander-in-chief, under the command of Colonel Hacı İbrahim after 26 August 1922.

In the study, after the journey of the 57th Division in the Turkish War of Independence will be briefly discussed, the front line activities in the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief will be explained day by day. The main references of the study will be the documents determined from the Ministry of National Defense Archive and Military History Department, as well as the studies written during the period. The aforementioned documents and information will be analyzed with the qualitative and comparative method and the study will be presented.

Keywords: National Struggle, Turkish War of Independence, 57th Division, Great Offensive, and Field Battle of Commander-in-Chief, Colonel Reşat.

Büyük Taarruz'daki Türk Hava Gücünün Muharebelere Taktik, Operatif ve Stratejik Seviyedeki Katkılarının Analizi

Deniz KURT*

Özet

Türk İstiklal Harbi'nin son safhasını teşkil eden Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 26 Ağustos 1922'de Afyon Kocatepe'den verdiği direktifle başlamıştır.

Büyük Taarruz'daki harekât; taktik, operatif ve stratejik seviyede bir planlama sonucunda başarıyla icra edilmiştir. Türk ve Yunan kuvvetlerinin durumu, zaman faktörü ve coğrafi şartların etkilerinin değerlendirilmesi sonucunda üç seviyede kritik kararlara ulaşılmıştır. Başkomutanlık Karargâhı tarafından alınan kararların şekillenmesinde, hava gücünün büyük bir yeri ve değeri olmuştur. Bu bağlamda hem harekât hem de harekât sırasındaki uçuş görevlerinin değerlendirilmesi ile stratejik analizler Başkomutanlık Karargâhı tarafından yapılmıştır. 26 Ağustos 1922 sabahı baskın prensibi ile başlayan ve 30 Ağustos 1922'deki Başkomutan Meydan Muharebesi ile devam eden süreç Yunan ordusunun büyük kısmının imhası ile sonuçlanmıştır.

Muharebeye, hava gücü olarak ilk gün 17 Türk uçak ile iştirak edilmiştir. Taarruz günü Türk hava unsurları tarafından Yunan uçakları baskı altına alınarak, hava üstünlüğü tesisi edilmiştir. Büyük taarruzun ilk günü taktik seviyede 12 keşif uçuşu gerçekleştirilmiş ve 4 Yunan uçağı ile hava muharebesi gerçekleştirilmiştir. Bu hava muharebelerinde Yunan uçaklarından 3'ü geri çekilmeye mecbur edilmiş, 1'i ise inişe zorlanarak Yunan hava gücüne karşı hava üstünlüğü tesis edilerek operatif seviyede bir katkı elde edilmiştir.

Bu çalışmada; Büyük Taarruz'daki hava hareketinin, muharebelerin kazanılmasındaki taktik, operatif ve stratejik seviyedeki etkilerinin analizi arşiv belgeleri çerçevesinde yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Mustafa Kemal Paşa, Türk Hava Gücü, Hava Harekâtı, Keşif.

Analysis of Contributions of the Turkish Airpower in the Great Offensive to the Battles at the Tactical, Operative and Strategic Level

Abstract

The Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief, which constituted the last phase of the Turkish War of Independence, started with the directive given by Gazi Mustafa Kemal Pasha from Afyon Kocatepe on 26 August 1922.

Operation in the Great Offensive; It has been successfully executed as a result of a tactical, operative and strategic planning. Critical decisions were reached at three levels, as a result of the evaluation of the situation of the Turkish and Greek forces, the time factor and the effects of geographical conditions. Air power had a great place and value in shaping of the decisions taken by the Commander-in-Chief. In this context, the evaluation of both the operation and the flight missions during the operation and strategic analyzes were made by the Headquarters of the Commander-in-Chief. The process, which started with the raid principle on the morning of 26 August 1922 and continued with the Battle of the Commander-in-Chief on 30 August 1922, resulted in the annihilation of most of the Greek army.

As an air force, 17 Turkish aircraft participated in the battle on the first day. On the day of the attack, Greek planes were put under pressure by Turkish air elements and air superiority was established. On the first day of the Great Attack, 12 reconnaissance flights were carried out at the tactical level and air combat was realized with 4 Greek aircraft. In these air battles, 3 of the Greek planes were forced to fight back, and 1 was forced to land and an operative level of contribution was achieved by establishing air superiority against the Greek air power.

In this study; The analysis of the tactical, operative and strategic effects of the air campaign in the Great Attack on the winning of the battles will be made within the framework of archive documents.

Keywords: Great Offensive, Mustafa Kemal Pasha, Turkish Air Force, Air Operation, Reconnaissance.

* Hv.Öğ.Alb., Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Tarihçe Şube Müdürü.
deniz.kurt@hvkk.tsk.tr

İstiklal'e Adanan Kanatlar: Kurtuluş Savaşı'nın Bağış Uçakları

Emin KURT*

Özet

Bu çalışmada Kurtuluş Savaşı sırasında Türk halkı tarafından hava gücünün desteklenmesi için kaç uçak bağışlandığı ve bağışçıların kimler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için, askeri tarih arşiv belgeleri, İstiklal Savaşı'nı konu alan askeri tarih çalışmaları, dönemin şahitlerinin anı ve kitapları ile dönemin gazetelerinden faydalanılmıştır.

Türk havacılığı kuruluş çalışmalarının başlangıcından itibaren Türk halkının büyük desteğini görmüştür. Ülkenin içinde bulunduğu maddi zorluklar karşısında halk; hava gücünün maddi zorluğunun karşılanmasında büyük bir destek göstermiştir.

Türk havacılık tarihinde üç farklı dönemde Türk halkı tarafından hava gücünün desteklenmesi için bağış yapılmıştır. Birinci dönem kuruluş dönemi olan 1911-1914 yıllarını kapsamaktadır. İkinci dönem Kurtuluş Savaşı dönemidir. Üçüncü dönem ise 1925-1938 yılları arasında kapsayan Cumhuriyet dönemidir. Kuruluş döneminde Türk halkı tarafından 4.657.538 kuruş bağış yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde ise şahıslar ve şehirler tarafından alınan 350 civarında uçak Türk ordusuna bağışlanmıştır.

Kurtuluş Savaşı sırasında yapılan bağışlar diğer iki dönemden farklılık arz etmektedir. Birinci ve üçüncü dönemde devlet eliyle büyük bir bağış kampanyası yürütülmüş olmasına karşılık, Kurtuluş Savaşı sırasında TBMM tarafından başlatılmış ve yürütülmüş bir bağış kampanyası bulunmamaktadır. Bu özelliği nedeniyle Kurtuluş Savaşı sırasında yapılan bağışlar ayrı bir özelliğe sahiptir.

Kurtuluş Savaşı sırasında ilk uçak bağışçı yapan kişi Erzurumlu Nafiz (Kotan) Bey'dir. Kendi imkânları ile İtalya'dan iki uçak satın alarak orduya kazandırmıştır. Bu güne kadar yapılan çalışmalarda her iki uçağında iki kişilik keşif uçağı olduğu belirtilirken tespit edilen arşiv belgeleri uçaklardan birisinin tek kişilik av uçağı olduğunu ortaya koymaktadır. Nafiz Bey daha sonra iki uçak alacak kadar para bağışlamış, bu bağış ile bir uçak ve telsiz takımı satın alınmıştır. Sakarya Savaşı sırasında Yunanlardan ele geçirilen Breguet tipi bir uçağa "Sakarya" ismi verilmiştir. Günümüze kadar yapılan araştırmalar bu uçağa Sakarya Savaşı sırasında ele geçirildiğini belirtmektedir. Gerçekte ise bu uçağa bağışçısı Mısır Prensesi Kadriye Hanım'ın arzusu üzerine bu isim verilmiştir. Şahıslar dışında, Niğde, Sivrihisar, Eskişehir gibi şehirlerin de bağış yaptığı tespit edilmiştir. İzmir ve Bursa ismi verilen uçaklar için ilave araştırmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Kurtuluş Savaşı, Hava Kuvvetleri, Uçak, Tayyare, Bağış.

Wings Dedicated to Independence: Donation Planes of the War of Independence

Abstract

In this study, it was tried to determine how many planes were donated by the Turkish people to support air power during the War of Independence and who their donors were. In order to achieve this aim, military history archive documents, military history studies on the War of Independence, memoirs and books of the witnesses of the period and the newspapers of the period were used.

Turkish aviation has received great support from the Turkish people since the beginning of its establishment. In the face of the financial difficulties the country is in, the people; has shown great support in meeting the financial difficulties of air power.

In three different periods in the history of Turkish aviation, donations were made by the Turkish people to support air power. The first period covers the founding period of 1911-1914. The second period is the period of the War of Independence. The third period is the Republican period covering the years 1925-1938. During the establishment period, 4,657,538 kuruş donations were made by the Turkish people. In the Republican period, around 350 planes bought by individuals and cities were donated to the Turkish army.

The donations made during the War of Independence differ from the other two periods. Although a large donation campaign was carried out by the state in the first and third periods, there was no donation campaign

* Dr. (E)Hv.Alb., MSÜ Misafir Öğretim Görevlisi. İzmir/Türkiye.
tayyaretarihi@gmail.com
ORCID NO: 0000-0003-1252-957X.

initiated and carried out by the Turkish Grand National Assembly during the War of Independence. Due to this feature, donations made during the War of Independence have a special feature.

The first person to donate aircraft during the War of Independence was Nafiz (Kotan) Bey from Erzurum. With his own means, he bought two planes from Italy and brought them to the army. In the studies carried out to date, it has been stated that both planes are two-seater reconnaissance aircraft, and the archive documents that have been detected reveal that one of the planes is a single-seat fighter plane. Nafiz later donated enough money to buy two planes, and with this donation, an airplane and a radio kit were purchased. A Breguet type aircraft captured from the Greeks during the Sakarya War was named "Sakarya". Studies carried out to date indicate that this plane was captured during the Battle of Sakarya. In fact, this name was given at the request of its donor, Egyptian Princess Kadriye Hanım. Apart from individuals, it has been determined that cities such as Niğde, Sivrihisar, Eskişehir also donated. Additional research is needed for aircraft named İzmir and Bursa.

Keywords: National Struggle, War of Independence, Air Force, Aircraft, Airplane, Donation.

HATIRATLARDA BÜYÜK TAARRUZ

Cavid Bey'in Anılarında Büyük Taarruz ve İstanbul'daki Yansımaları

Hasan BABACAN*

Özet

Cavid Bey, Selanik tüccarlarından Recep Naim Efendi'nin oğlu olarak 1875'te Selanik'te dünyaya geldi. Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'den 1896 yılında mezun oldu. Önce Ziraat Bankasında göreve başladı ardından 1898'de Ayasofya Merkez Rüştüyesi'nde Matematik öğretmenliğine başladı. Bir müddet sonra Selanik'ten aldığı teklifler üzerine İstanbul'dan ayrılarak Meşrutiyet'in ilanına kadar Selanik'te kaldı. Meşrutiyet'in ilanı üzerine tekrar İstanbul'a gelerek Mülkiye Mektebi İlm-i İktisat müderrisliğine tayin edildi. Bundan sonra Osmanlı Devleti'nin ekonomik meseleleriyle ilgili yazılar yazdı, konferanslar verdi.

Cavid Bey, İttihat Terakki üyesi olarak Hüseyin Hilmi Paşa kabinesinde 26 Mayıs 1909'da Maliye Nazırlığı görevine getirilmiştir. Bu tarihten sonra İttihat Terakki Kabinelerinde ya doğrudan doğruya Nazır olarak görev yapmış veya danışman olarak Maliye Nezareti'nde görev almıştır. Cavid Bey, İzmir suikastine katıldığı iddiasıyla yargılanarak 26 Ağustos 1926 günü idam edilmiştir.

Cavid Bey, Osmanlı devlet adamları arasında yazmaya meraklı bir şahsiyet olarak dikkati çekmektedir. Özellikle siyasete atıldığı dönemden itibaren günlük tuttuğu anlaşılmaktadır. Cavid Bey, konumuza kaynaklık teşkil eden günlüklerini 8 Mart 1909'da yazmaya başlamış, 8 Aralık 1922'de son gününü yazarak tamamlamıştır. Bu tarihten sonra yine perakende yazıları vardır.

Çalışmamızda Cavid Bey'in Büyük Taarruz'un hazırlık döneminde ve taarruzun başarıyla zafere dönüşmesi günlerinde İstanbul'da bulunmaktaydı. Özellikle Duyûn-ı Umumiye delegeleri ve İstanbul'da bulunan Avrupa ülkeleri temsilcileri ile sürekli temas halinde idi. Avrupa ülkeleri elçileri ve özellikle İngiliz temsilcileri, Anadolu'da Millî Mücadele'yi görmezden gelir bir tavır sergiliyorlardı. Büyük Taarruz'un başarılı olduğu haberleri gelince İstanbul kamuoyunda büyük bir yankı uyandırırken yabancı temsilcilerde büyük telaş meydana getirmişti. Bu telaş ortamını Cavid Bey günlüklerinde bütün açıklığıyla aktarıyordu. Çalışmamızda Büyük Taarruz'un özellikle İstanbul'daki Avrupa ülkeleri temsilcilerinde meydana getirdiği şaşkınlık ve tepkileri Cavid Bey'in gözünden anlatmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cavid Bey, Büyük Taarruz, İstanbul, Milli Mücadele

The Great Offensive and its Reflections in Istanbul According to Cavid Bey's Memoirs

Abstract

Cavid Bey was born in Thessaloniki in 1875 as the son of Recep Naim Efendi, one of the Thessaloniki merchants. He graduated from *Mekteb-i Mülkiye-i Şahane* in 1896. He first started to work at Ziraat Bank, then in 1898 he started teaching mathematics at the *Ayasofya Merkez Rüştüyesi*. After a while, he left Istanbul upon the offers he received from Thessaloniki and stayed in Thessaloniki until the proclamation of the Constitution. Upon the proclamation of the Second Constitutional Monarchy, he came to Istanbul again and was appointed to the muderriship at *Mekteb-i İlm-i İktisad* (Faculty of Science of Economics). After that, he wrote articles about the economic issues of the Ottoman Empire and gave conferences.

As a member of the Committee of Union and Progress, Cavid Bey was appointed as the Minister of Finance in the cabinet of Hüseyin Hilmi Pasha on May 26, 1909. After this date, he served either directly as a minister in the Cabinet of Union and Progress or as a consultant in the Ministry of Finance. Cavid Bey was put on trial for his alleged participation in the Izmir assassination and was executed on 26 August 1926.

Cavid Bey draws attention as a person who is keen on writing among Ottoman statesmen. It is understood that he kept a diary especially from the time he entered politics. Cavid Bey started to write his diaries, which are the source of our subject, on March 8, 1909, and completed his last day on December 8, 1922. After this date, he wrote some articles apart from those writings.

* Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.
drhasanbabacan@gmail.com
ORCID NO: 0000-0001-5793-083X

In the timespan that related to our study, Cavid Bey was in Istanbul during the preparation period of the Great Offensive and during the days when the offensive turned into a successful victory. He was in constant contact with the delegates of the *Duyûn-ı Umumiye* and the representatives of European countries in Istanbul. The ambassadors of European countries and especially the British representatives were ignoring the National Struggle in Anatolia. When the news that the Great Offensive was successful, Istanbul caused great repercussions in the public opinion, and it caused a great fuss among foreign representatives. Cavid Bey described this rush environment in his diaries with all his clarity. In our study, we will try to explain the astonishment and reactions caused by the Great Offensive, especially in the representatives of European countries in Istanbul, through the eyes of Cavid Bey.

Keywords: Cavid Bey, Great Offensive, Istanbul, National Struggle.

Muhafif Aydın Refik Halit Karay'ın Kaleminden 1922 Yılı Türkiye'sinin İzini Sürmek

Yenal ÜNAL*

Özet

Refik Halid Karay, 20. Yüzyıl Türk edebiyatının mümtaz şahsiyetlerinden birisidir. Aynı zamanda başta Ziya Gökalp olmak üzere birçok önde gelen otoriteye göre Türkçeyi en mükemmel kullanan edebî kalemlerendir. Buna ilave olarak ifade edilmelidir ki Refik Halid Karay'ın, 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonraki süreçte gerçekleştirdiği matbuat faaliyetleri ve siyasi eylemleri nedeniyle politik ve tarihi bir yönü de bulunmaktadır. Çünkü devrinin en etkili siyasi mizah yazarlarından biri olan Karay, II. Meşrutiyet'ten ölümüne kadar olan süreçte bu yönünü kaleme aldığı metinlerde etkili bir biçimde kullanmıştır. Yazarın özellikle İttihat ve Terakki ve Millî Mücadele döneminde yazdığı siyasi mizah yazılarının dönemin anlaşılması ve anlamlandırılmasında büyük katkıları bulunmaktadır. Karay, yıkılmakta olan Osmanlı Devleti'nin siyasi ve sosyal meselelerini kaleme aldığı metinlerde ustalıkla ve derinlikli bir biçimde işlemiş, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde İstanbul'da Damat Ferit Paşa Hükümetleri döneminde yaptığı siyasi faaliyetleriyle bu devrin en renkli aktörlerinden biri hâline gelmiştir. Bu araştırmada Millî Mücadele'ye muhalif bir İstanbul aydını olan Karay'ın, başta Anadolu Harekât-ı Milliyesi olmak üzere 1922 yılı Türkiye'sine ilişkin izlenimleri, tespitleri ve değerlendirmeleri incelenmeye çalışılmıştır. Diğer bir ifadeyle Karay'ın, Millî Mücadele'nin son safhası olan 1922 yılına ilişkin en temel fikirleri ve düşünce parametreleri ortaya çıkarılmaya gayret edilmiştir. Böylelikle, Büyük Taarruz ve sonrası dönemin bir muhalif İstanbul aydınının bakış açısından yorumlanması ve Refik Halid Karay örneğinden hareketle Millî Mücadele'ye başından beri karşı çıkmış İstanbul aydınının düşüncelerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda; yazarın 2 Ocak 1922'den 9 Kasım 1922'ye kadar toplam 90 sayı çıkan *Aydede* adlı siyasi mizah dergisi en önemli kaynak eser olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Refik Halid Karay, Millî Mücadele, Büyük Taarruz, İstanbul Basını, 1922 Yılı.

Tracing Turkey of 1922 from the Considerations of Dissenter Intellectual Refik Halid Karay

Abstract

Refik Halid Karay is one of the distinguished figures of 20th century Turkish literature. At the same time, according to many leading authorities, especially Ziya Gökalp, he is one of the literary items that use Turkish perfectly. In addition, it should be stated that Refik Halid Karay also has a political and historical aspect due to his press activities and political actions in the period after the Armistice of Mudros signed on 30 October 1918. Because Karay, one of the most influential political humor writers of his period, he used this aspect effectively in the texts he wrote in the period from the II. Constitutional Monarchy to his death. The author's political humorous writings, especially during the Union and Progress and the National Struggle, contributed greatly to the understanding and interpretation of the period. Karay dealt with the political and social issues of the crumbling Ottoman Empire in a masterful and in-depth manner in his texts, and became one of the most colorful actors of this period with his political activities during the Damat Ferit Pasha governments in Istanbul during the establishment of the Turkish Republic. In this research, the impressions, determinations and evaluations of Karay, as an Istanbul intellectual who was against the National Struggle, regarding Turkey in 1922, especially the Anatolian National Movement, were tried to be examined. In other words, Karay's most basic ideas and thought parameters regarding the year 1922, the last phase of the National Struggle, were tried to be revealed. Thus, it is aimed to interpret the Great Attack and its aftermath from the point of view of an opposition Istanbul intellectual and to determine the thoughts of the Istanbul intellectual who has been against the National Struggle from the very beginning, based on the example of Refik Halid Karay. In this context; The political humor magazine named *Aydede*, which published 90 issues in total from January 2, 1922 to November 9, 1922, was determined as the most important source work.

Keywords: Refik Halid Karay, National Struggle, The Great Attack, İstanbul Press, 1922 Year.

* Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Bartın.
yunal@bartin.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-4043-8424

Harp Tarihi Dairesi'nin Büyük Taarruz Komutanlarının Hatıralarını Toplama Çalışması

Suat AKGÜL*

Özet

Türk Tarihi, çok eski dönemlere dayanan ve günümüze kadar bir devamlılık ve bütünlük gösteren bir özellik taşımaktadır. Türkler tarihleri boyunca teşkilat kurmuşlar ve özgün bir medeniyet yaratmışlardır. Bu çerçevede içinde Türk askerlik kültürü ve harp tarihi ayrı ve önemli bir yer tutar. Çeşitli zamanlarda askerî olaylar ve savaşlar hakkında hafızalarda yer tutan ve gelenekselleşen bilgiler oluşmuş, bunlar zaman zaman yazıya dönüştürülmüştür. Bu özelliklerin bazı yansımalarını Göktürk Kitabeleri, Kutadgu Bilig, Divan-ı Lügati't-Türk vb. gibi eserlerde görebiliriz. Müstakil olarak askerî tarih veya harp tarihi üzerindeki çalışmalar ise daha yakın dönemlerde başlamıştır. Bundan amaç ortak bir bilinç oluşturmak kadar belki daha esas gaye olarak savaşlardan ve askerî faaliyetlerden dersler çıkarmak, eksikleri görmek ve tamamlamak ve daha sonraki askerî faaliyetlerde bu birikimden yararlanmak olarak ifade edilebilir. İşte bu amaçla 1916 yılında bir teşkilatlanmaya gidilerek Harp Tarihi Dairesinin temeli atıldı. Başta Çanakkale Muharebeleri olmak üzere askerî tarih konusunda çalışmalar başladı. Zaman zaman verimli zaman zaman ise verimsiz dönemler yaşandı. Arka arkaya Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Harbi sürecini yaşayan Türkiye, bu savaşların olumsuz etkilerini yaşadığı gibi öte yandan önemli bir askerî birikime de sahip oldu. Bu birikimden yararlanmak için kurumsal bir çaba içinde bulunuldu.

Harp Tarihi şubesinin kuruluşundan sonra, askerî tarihle ilgili belgeler toplanarak, bir arşiv oluşturulmaya başlandı. Öncelik Çanakkale'den başlamak üzere, Birinci Dünya Harbinin tarihini güvenilir kaynaklara ve belgelere dayanarak yazmaktı. Bunun için askerî birliklere yazı gönderildi. Çanakkale'de komutanlık yapmış olanlardan harp tecrübelerini yazmaları istendi. Bazı komutanlar harpte yaşadıkları olayları, gözlem ve değerlendirmelerini yazarak Harp Tarihi şubesine gönderdiler. Bununla birlikte; Kırım, Sırp-Karadağ, Osmanlı-Rus, Türk-Yunan, Türk- İtalyan (Trablusgarp), Balkan Harplerine ait harp cerideleri ve belge dosyaları Harp Tarihi Şubesi arşivinde toplanmaya başlandı. Bu şekilde toplanan rapor, belge ve bilgilerin ışığında Harp Tarihi şubesi hem bir arşiv oluşturmaya hem de kitaplar yayınlamaya başladı.

Türk Milli Mücadelesi veya İstiklal Harbi olarak adlandırılan 1919-1922 yılları arasındaki askerî faaliyetler ve muharebeler Türk askerlik kültüründe yeni ve büyük bir birikimin oluşmasına neden oldu. Savaş sonrası yeni devletin işlerinden birisi de bu birikimi toplamak, yayınlamak ve bu yapılanlardan dersler çıkarmaya çalışmak oldu. Harp Tarihi belgelerinin tasnif ve yayın faaliyetleri konusunda başarılı çalışmalar yaptığı gibi başarı elde edilemeyen dönemler de oldu. Bu bildiri ile bu çalışmalardan birisini incelemeye ve çıkan sonuçları değerlendirmeye çalışacağız.

Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nin gerçekleştiği tarihten günümüze kadar ki süreçte bu muharebelerin çok çeşitli boyutları hakkında bir takım çalışmalar yapıldığını ve geniş bir literatür oluştuğunu söyleyebiliriz. Harbin öncesi, esnası ve sonrasındaki durum ile ilgili olarak resmi kurumlar ve üniversitemiz tarafından kapsamlı çalışmalar yapılmaktadır. Arşive dayalı çalışmalarda da dikkate değer bir artış vardır. Ancak muharebeler ile ilgili o günler; o muharebelere bizzat katılmış, savaşmış, yaralanmış, intikal yapmış, ikmal işlerinde bulunmuş, siper kazmış, haberleşmeyi sağlamış, makineli tüfek kullanmış, top atışı yapmış/yaptırmış, askerî sevk ve idare etmiş vb. gibi muharebelerin birinci tanıklarının anlatımlarına yeterli oranda ve düzeyde rastlayamıyoruz. Bu kişilerin yazdıklarını veya anlattıklarını çok az eserde görebiliyoruz. Bu anıların azlığı dolayısı ile; askerî, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik, sosyolojik, sosyal psikolojik ve halk bilim açılarından değerlendirmeler yapmakta güçlükle karşılaşmaktadır. Çünkü muharebelerin birinci elden tanıklarının anılarına ulaşmak çok zor ve olanlar da çok az sayıdadır.

Genelkurmay Başkanlığı, görülen eksiklik ve ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda; İstiklal Harbine katılmış komutanların isimlerinin tespiti ve bu komutanların anılarının kendilerinden istenilmesi çalışmasını başlatıldı. 1924'den itibaren bazı anılar yayınlanmaya başlamıştı. Bunlar dağınık ve istenilen amaca tam hizmet etmiyordu. Bir bütün olarak konuyu incelemek ve bu bütün içinde değerlendirmeler yapmak gerekiyordu. 1930'lardan itibaren konu daha bütüncül ele alındı. Ancak bunda da istenilen başarı elde edilemedi. İkinci Dünya Savaşı ortamında harp tarihi çalışmalarının önemi bir kez daha görüldü. İstiklal Harbinde komutanlık yapmış olanların başta Büyük Taarruz ve Başkomutan Muharebesi olmak üzere anılarının toplanılmasına başlandı. "Büyük Taarruz'da Komutanların İsimleri – Hatıra İstemek İçin Liste" adı ile bir defter oluşturuldu. Önce muharebelerde görev yapmış olan komutanların birlikleri ve isimleri tespit edildi. Sonra doğrudan kendileri veya

* Dr. (E) Öğ. Alb.
suatakull@gmail.com

bir yakını ile temasa geçilerek harp anılarını yazması ve Harp Tarihi Dairesine teslim etmesi istendi. Bu çalışmalar uzun bir süre devam etti. Birçok alt rütbe ve kademedeki komutanların isimleri de bu vesile ile tespit edildi. Bazılarının anıları Harp Tarihi Dairesine ulaştı. Bazılarının adresleri, sağ veya ölü olup olmadıkları, anılarını gönderip göndermeyecekleri gibi hususlar tespit edildi. Anılarını henüz göndermeyenlerin göndermeleri için temasa devam edildi. Bunlardan bazılarının anıları da teslim alınarak arşive kazandırıldı.

Sonraki yıllarda bu anılara ne olmuştur, nasıl değerlendirilmiştir, yayınlanan olmuş mudur, bir eser yazımında kaynak olarak kullanılmışlar mıdır, incelenmişler midir, günümüzde durumları nedir, harp tarihi yazımındaki değerleri ve önemleri nelerdir gibi hususlar bu bildiriye dile getirilecektir.

Bu çalışma ile Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesinin içeriği konusunda yeni kaynaklara ulaşılarak değişik boyutlarının da bilinmesine ve öğrenilmesine katkı sağlanacağı amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muharebesi, Harp Tarihi, Hatırat.

The Study of the War History Department to Collect the Memoirs of the Great Assault Commanders

Abstract

Turkish History has a feature that dates back to ancient times and shows continuity and integrity until today. Turks have established organizations throughout their history and created a unique civilization. Within this framework, Turkish military culture and war history occupy a separate and important place. At various times, memories and traditional information about military events and wars have been formed, and these have been translated into writing from time to time. Gokturk Inscriptions, Kutadgu Bilig, Divan-ı Lügati't-Türk etc. reflect some of these features. We can see it in works such as Independent studies on military history or war history started more recently. From this, the aim can be expressed as to create a common consciousness, perhaps more fundamentally, to learn lessons from wars and military activities, to see and complete the deficiencies, and to benefit from this experience in later military activities. For this purpose, an organization was established in 1916 and the foundation of the War History Department was laid. Studies on military history, especially the Battle of Çanakkale, began. There were productive periods from time to time and unproductive times at times. Having lived through the Balkans, the First World and the War of Independence one after another, Turkey experienced the negative effects of these wars, and on the other hand, it had an important military accumulation. An institutional effort was made to benefit from this accumulation.

After the establishment of the War History branch, documents related to military history were collected and an archive started to be created. The priority was to write the history of the First World War, starting from Çanakkale, based on reliable sources and documents. A letter was sent to the military units for this purpose. Those who had commanded in Çanakkale were asked to write their war experiences. Some commanders wrote down the events they experienced in the war, their observations and evaluations and sent them to the War History branch. With this; War records and document files of the Crimean, Serbian-Montenegrin, Ottoman-Russian, Turkish-Greek, Turkish-Italian (Tripolitania) and Balkan Wars began to be collected in the Archives of the War History Branch. In the light of the reports, documents and information gathered in this way, the History of War Department began to both create an archive and publish books.

The military activities and battles between 1919-1922, called the Turkish National Struggle or the War of Independence, caused a new and great accumulation in Turkish military culture. One of the tasks of the new state after the war was to collect this accumulation, publish it and try to draw lessons from what was done. While he was successful in the classification and publication activities of the War History documents, there were also periods where success was not achieved. In this paper, we will try to examine one of these studies and evaluate the results.

We can say that from the date of the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief to the present, a number of studies have been carried out on the various dimensions of these battles and a large literature has emerged. Comprehensive studies are carried out by official institutions and universities regarding the situation before, during and after the war. There is also a remarkable increase in archival studies. However, those days about the battles; He personally participated in those battles, fought, was wounded, deployed, provided supplies, dug trenches, provided communications, used machine guns, fired/had gunfire, directed the military, etc. We can't find enough and level descriptions of the first witnesses of the wars. We can see very few works written or told by these people. Due to the scarcity of these memories; It is difficult to make evaluations in terms of military, political, social, cultural, economic, psychological, sociological, social psychological and

folklore. Because it is very difficult to reach the memories of the first-hand witnesses of the battles and the ones that do are very few.

The General Staff, in line with the deficiencies and emerging needs; The work to determine the names of the commanders who participated in the War of Independence and to request the memories of these commanders was started. From 1924 on, some memoirs began to be published. These were scattered and did not fully serve the desired purpose. It was necessary to examine the subject as a whole and to make evaluations within this whole. From the 1930s on, the subject was handled more holistically. However, this did not achieve the desired success. The importance of war history studies was once again seen in the Second World War environment. Memories of those who had commanded in the War of Independence, especially the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief, began to be collected. A notebook was created with the name "Names of Commanders in the Great Offensive – List to Ask for Memories". First, the units and names of the commanders who had served in the battles were determined. Then, they or a relative were contacted directly and asked to write their war memoirs and submit them to the War History Department. These studies continued for a long time. The names of the commanders of many lower ranks and ranks were also determined on this occasion. The memories of some reached the War History Department. The addresses of some of them, whether they were alive or dead, whether they would send their memories or not were determined. Contact was made for those who have not sent their memories yet. The memories of some of them were also received and brought to the archive.

Issues such as what happened to these memories in the following years, how they were evaluated, whether they were published, whether they were used as a source in the writing of a work, whether they were examined, what is their status today, what are their values and importance in war historiography will be expressed in this paper.

With this paper: It is aimed to contribute to the knowledge and learning of its different dimensions by accessing new sources on the content of the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief.

Key Words: Great Offensive, Battle of the Commander-in-Chief, History of War, Memoir.

GÖRSEL SANATLARDA BÜYÜK TAARRUZ

Milli Mücadelenin Plastik Sanatlara Yansıyan Estetik Dili ve İkonografik Çözümlemesi

Esmâ İĞÜS*

Özet

XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun farklı cephelerde karşı karşıya kaldığı savaş felaketinin insan bedeni ve zihin dünyasındaki tahrip edici yönü, Osmanlı toplumunun her kesimi gibi sanatçıları da derinden etkilemiştir. Cepheye savaşmayan ancak, Türk halkının var olma mücadelesini, basın yayın aracılığı ile izleyen sanatçılar, toplumsal olaylara olan duyarlılıkları nedeniyle hamasi konulu eserler üretmeye yönelmişlerdir. Hatta öyle ki, emperyalist güçlere karşı yürütülen bağımsızlık mücadelesi temalı resim ve heykeller, 1940'lı yılların sonuna kadar Türk sanatında sıklıkla ele alınmıştır. Milli Mücadele bağlamında savaş ve savaşı konu olan eser üretimi örgütlü olarak ilk kez Şişli Atölyesi ile başlamıştır. Bu atölyede eser üreten 1914 Kuşağı Ressamları, bağımsızlık konulu eserlerini daha sonraki sanatsal yaşamlarında da üretmeye devam etmişler, onları genç Türkiye'nin sanatçıları da izlemiştir. Kamusal alanlar için Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan heykellerde de Afyon Utku Anıtı ve Taksim Cumhuriyet Anıtı'nda olduğu gibi, Milli Mücadele ve Büyük Taarruz konu edinilirken Atatürk, İsmet İnönü ve Mareşal Fevzi Çakmak büstleri de yapılmıştır.

Bildiride, öncelikle XIX. yüzyıl sonu XX. yüzyıl Türkiye'sinin sanat ortamına değinilecektir. Türkiye müzelerinde bulunan milli mücadele temalı resim ve heykellerin tespitinden sonra bu eserlerin hamasi ve estetik diline değinilerek, ikonografik bir çözümlemeye gidilecektir. Böylece Türk halkının kolektif bilincinde derin izler bırakan bir sürecin plastik sanatlar aracılığıyla okuması yapılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Büyük Taarruz, Resim, Heykel.

The Aesthetic Language of The War of Independence Reflected on Plastic Arts and Its Iconographical Analysis

Abstract

The subversive effect of the catastrophe of war that the Ottoman Empire faced at different fronts in the late XIX century and early XX century, on human body and mind had a deep reflection on artists as well as all segments of society. Artists who did not fight at the fronts but watched the struggle of existence of the Turkish people through the press, gravitated to produce works on heroism because of their sensitivity to social events. Even so, paintings and sculptures about the struggle for independence against the imperialist powers were often addressed in Turkish art until the end of the 1940s. Organized production of work on the subjects of war and specifically on War of Independence started with Şişli Atelier. The Painters of the 1914 generation, who produced their work at this atelier, continued approaching the subject of independence in their later artistic life, and were followed by the artists of the early years of Turkish Republic. Just like Afyon Utku Monument and Taksim Republic Monument, busts of Atatürk, İsmet İnönü and Marshal Fevzi Çakmak were among the sculptures made for Public Spaces in the Early Republican Era on the subject of War of Independence and the Great Offensive.

This paper will primarily mention the art environment of late XIX-century and XX-century Turkey. Following the detection of National-War-themed paintings and sculptures in Turkish museums, an iconographical analysis will be made by touching upon the heroic and aesthetic language of these works. Thus, a period which had a deep impact on the collective consciousness of the Turkish people will be studied through plastic arts.

Keywords: War of Independence, Great Offensive, Painting, Sculpture.

* Doç. Dr. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, İstanbul/Türkiye.

esma.igus@msgsu.edu.tr

ORCID NO: 0000-0001-5168-0665

Mekansal Veri Görselleştirme Teknikleri Üzerinden Büyük Taarruz'a Bakmak

Sema ALAÇAM* - Güzden VARİNLİOĞLU** - Özgün BALABAN***

Özet

Veri toplama, toplanan verinin gruplandırılması ve ortaya çıkan bulguların yorumlanması, kökenleri eski çağlara dayanan edimlerdir (Tufte ve diğ., 1990). Hesaplamalı araç ve yöntemlerin yaygınlaşması ise günümüzdeki anlamıyla “veri görselleştirme” teriminin bir teknik, yöntem ve yaklaşım olarak ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur (Friendly, 2005). Veri görselleştirme ile mekansal veriyi bir arada ele alan çalışmaların öncül örneklerinden başlıcaları arasında Minard tarafından 1869 tarihinde yapılan Napolyon’un 1812-1813 yıllarında Moskova’ya yaptığı çıkartmanın görselleştirilmesi (Azzam ve diğ., 2013; Rosenberg, 2015), John Snow tarafından 1854’te yapılan kolera salgınının mekan üzerinden görselleştirilmesi (Azzam ve diğ., 2013) sıranabilir. Bu öncü çalışmalardan hareketle benzer bir çalışma Büyük Taarruz için gerçekleştirilecektir. Büyük Taarruz’a ışık tutacak grafik anlatılar, gazete yazıları ve ilişkili kaynaklar (Gencer ve Özel, 2008; Sarısamam ve Üçüncü, 2016; Sonyel, 2003; vb.) incelenerek veri toplanması öngörülmektedir. Çalışma kapsamında, Büyük Taarruz’un gerçekleştiği sürecin 26 -30 Ağustos 1922 tarihleri arasına odaklanılarak, gün gün harita üzerindeki ilerleyiş farklı veri katmanları ile karşılaştırılarak 2, 3 ve çok boyutlu veri görselleştirmeleri ortaya konulacaktır. 3 boyutlu veri katmanı olarak alanın coğrafi/topoğrafik katmanından yararlanarak, topoğrafyadaki değişim, ordunun ilerlemesi esnasında temel bakı noktalarından görülebilirlik durumundaki değişim ve zaman parametreleri bir arada ele alınacaktır. Çalışmanın amacı, farklı tür, detay ve soyutluk düzeyindeki verileri mekansal veri ile ilişkili olarak ele alarak Büyük Taarruz’a özgün ve disiplinlerarası bir anlayış içerisinde katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Veri görselleştirme, mekansal veri görselleştirme, Büyük Taarruz.

Looking at The Great Offensive Through Spatial Data Visualization Techniques

Abstract

Data collection, grouping of the collected data and interpretation of the findings are actions that have their origins in ancient times (Tufte et al., 1990). The spread of computational tools and methods has contributed to the emergence of the term “data visualization” as a technique, method and approach in its current meaning (Friendly, 2005). Among the pioneering examples of studies that fuse data visualization and spatial data together, Minard's visualization of Napoleon's attack to Moscow (1812-1813) made in 1869 (Azzam et al., 2013; Rosenberg, 2015), and John Snow's visualization of the cholera epidemic in 1854 (Azzam et al., 2013) can be listed. Inspired from the aforementioned pioneering studies, a similar study will be carried out for the Great Offensive. It is considered to collect data by examining graphic narratives, newspaper articles and related sources (Gencer and Özel, 2008; Sarısamam and Üçüncü, 2016; Sonyel, 2003) that will shed light on the Great Offensive. In the scope of this study, 2, 3 and multi-dimensional data visualizations are generated by focusing on the period of the Great Offensive between 26 and 30 August 1922, by superimposition of the different data layers belonging the daily progress. By utilizing the geographical/topographic layer of the area as a 3D data layer, the change in topography, the change in visibility from the main points of view during the advance of the army, and time parameters will be investigated together. The aim of the study is to contribute to the current comprehension of the Great Offensive with an original and interdisciplinary approach by considering data of different types, details and abstraction levels in relation to spatial data.

Keywords: Data visualization, spatial data visualization, The Great Offensive.

Azzam, T., Evergreen, S., Germuth, A. A., & Kistler, S. J. (2013). Data visualization and evaluation. *New Directions for Evaluation*, 2013(139), 7-32.

Friendly, M. (2005). Milestones in the history of data visualization: A case study in statistical historiography. In *Classification—the Ubiquitous Challenge* (pp. 34-52). Springer, Berlin, Heidelberg.

Gencer, A. İ., - Özel, S. (2008). *Türk inkılap tarihi*. Der Yayınları.

Sarısamam, S., & Üçüncü, U. (2016). Arşiv Belgelerine Göre Büyük Taarruz. *Tarih Okulu Dergisi*, 9(25), 269-310.

Rosenberg, D. (2015). Against infographics. *Art Journal*, 74(4), 38-57.

Sonyel, S. (2003). Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika II, 3. *Basım*, TTK Basımevi, Ankara.

Tufte, E. R., Goeler, N. H., & Benson, R. (1990). *Envisioning information* (Vol. 126). Cheshire, CT: Graphics press.

* Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.

ORCID NO: 0000-0002-5979-3282

** Doç. Dr., Massachusetts Institute of Technology (MIT), ABD

*** Dr., Delft University of Technology (TU Delft), Hollanda

Milli Mücadele Dönemi Sosyal, Siyasal Olgular ve Türk Resmine Yansımaları

Fevzi Nuri KARA *

Özet

Milli Mücadele Dönemi toplumsal ve siyasal olgularının çağdaş Türk resmindeki yerini ve etkilerini değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma yönteminin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, Milli Mücadele sonrası Türkiye'de değişen sosyal, siyasal ve iktisadi eğilimler çerçevesinde sanat alanındaki gelişmeler ve bu alanların birbirleri üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi ile eserler belirlenerek eserlerin zahiri anlamlarının yanı sıra eserlerin çağrışımları çözümlenmeye çalışılmış ve bu analizlerden elde edilen veriler kullanılarak bulgulara ulaşılmak istenmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi ile eserler belirlenerek eserlerin görünen anlamlarının yanında yan anlamları çözümlenmeye çalışılmış, bu çözümlenmelerden elde edilen veriler kullanılarak bulgulara ulaşılmak istenmiştir.

Sanat, her çağın sosyal, toplumsal, düşünsel olgularıyla ilişkili bir kavram olup, toplumsal, düşünsel ve eylemsel durum ve oluşları yansıtır. Doğduğu toplumsal ve kültürel alanının ideolojik söyleminden etkilendiği gibi bu söylemi taşıma, yayma ve etkileme gücüne sahiptir. Bu anlamda sanat eseri propagandacı bir söylem (açık veya kapalı) taşıyabileceği gibi yaşanan dönemin sosyal olgularının ve toplumsal psikolojisinin göstergeleriyle örülüdür.

Milli Mücadele, Ulu Önder Atatürk'ün "Asıl savaş şimdi başlıyor" cümlesinde geçtiği üzere bir cephe mücadelesi olduğu kadar, genç cumhuriyetin siyasal, sosyal, politik ve kültürel çağdaşlaşma mücadelesi olarak tanımlanmaktadır. Milli Mücadele sanatçıların milli duygularını etkilemiş, kazanılan zaferler ulusal duygularla ve destansı yorumlarla yapıtlara yansımıştır. Öte yandan, sanatçıların Milli Mücadele'nin tüm süreçlerinde (askeri, sosyal, siyasal, kültürel devrim ve modernleşme atılımlarının tüm aşamalarında) yer aldıkları ve devrim ideolojisini yapıtlarında görsel imgelere dönüştürdükleri gözlenmektedir. Milli Mücadele konusunu işleyen eserler, Milli Mücadele'ye sanatıyla katılan sanatçılarımızın bağımsızlık anlayışlarını yansıtmakla kalmayıp, Cumhuriyet ilke ve inkılaplarını topluma aktarma arzusuna yönelik milli beklentileri de içermektedir.

Öte yandan, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı takiben modernleşmenin devletin resmi ideolojisi olarak devreye girmesi, Türk resminde modern sanat anlayışlarının ürünleriyle sonuçlanmıştır. Genç Cumhuriyet'in ulusal çağdaşlaşma ivmesinde kültür ve sanata verdiği önem çağdaş Türk sanatının temellerini oluşturduğu gibi çağdaşlaşma ülküsünün sanat yoluyla geniş kitlelere ulaşmasını amaçlamıştır. Bu yıllarda sanata "uygarlaşma" bağlamında ideolojik bir misyon ve reformların yaygınlaştırılmasını da propagandacı bir işlev yüklediği, bu çerçevede sanatçıların yurtiçinde gezilerle görevlendirildiği, desteklendiği ve sanatın yaygınlaştırılmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir.

Anahtar kelimeler: Milli Mücadele, Modernleşme hareketi, Türk resim sanatı.

Social and Political Facts in the National Struggle Period and Their Reflections on Turkish Painting

Abstract

This research, which aims to evaluate the place and effects of the social and political phenomena of the National Struggle Period in contemporary Turkish painting, is a descriptive research in which the qualitative research method is used. In the research, it has been tried to examine the developments in the field of art and the effects of these fields on each other within the framework of the changing social, political and economic trends in Turkey after the National Struggle. In the research, by determining the works with the purposeful sampling method, besides the apparent meanings of the works, the connotations of the works were tried to be resolved, and it was desired to reach the findings by using the data obtained from these analyzes.

Art is a concept related to the social and intellectual phenomena of every age and reflects social, intellectual and operational situations and occurrences. It has the power to carry, spread and influence this discourse as well as being influenced by the ideological discourse of the social and cultural field in which it was

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, Afyonkarahisar.
fnurikara@hotmail.com

born. In this sense, a work of art can carry a propagandist discourse (open or implicit) as well as being woven with the indicators of the social facts and social psychology of the period.

The National Struggle is defined as the political, social, political and cultural modernization struggle of the young republic, as well as a frontal struggle, as the Great Leader Atatürk's sentence "The real war begins now". The National Struggle affected the national feelings of the artists, and the victories were reflected in the works with national feelings and epic interpretations. On the other hand, it is observed that the artists took part in all the processes of the National Struggle (military, social, political, cultural revolution and all stages of modernization) and transformed the ideology of revolution into visual images in their works. The works dealing with the subject of the National Struggle not only reflect the understanding of independence of our artists who participated in the National Struggle with their art, but also contain national expectations for the desire to convey the principles and reforms of the Republic to the society.

On the other hand, the introduction of modernization as the official ideology of the state following the National War of Independence resulted in the products of modern artistic understandings in Turkish Painting. The importance given to culture and art in the national modernization momentum of the young republic formed the foundations of contemporary Turkish art and aimed to reach the modernization ideal to large masses through art. In these years, it is seen that in the context of "Civilization", art served as an ideological mission and propaganda function in the dissemination of reforms, and within this framework, artists were assigned with country tours, supported, and art was tried to be disseminated.

Key words: National Struggle, Modernization movement, Turkish painting.

Büyük Taarruz Hazırlıkları ve Savaş Planlarının İnfografik Tasarımlar İle Yeniden Yorumlanması

Mehmet Akif AĞTAŞ*

Özet

Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Kocatepe'den bir milletin kaderine yön verdiği, bir halkın Millet olma mücadelesini, uyanışını, birleşmesini, ayağa kalkıp destanlaşmasını sağlayan tarihi değerlerimizdir. Büyük Taarruz'un 100. Yılı'nda bu büyük zaferin anlatılması ve gelecek nesillere kaynak bırakılması adına yapılacak çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Tarihi kaynaklar incelendiğinde olayların anlatımında görselliğin ön planda olduğu görülmektedir. Bu nedenle görsel iletişim sanatı olan grafik tasarım her döneminde önemini korumaktadır.

Grafik tasarımın bir alanı olan infografik tasarımlar uzun cümleler ile anlatılan bir konuyu görseller ile sade ve evrensel olarak anlatım gücüne sahiptir. Güncel teknoloji ve tasarım trendleri kullanımının, genç kesimin tarihi değerlerimize ilgisini artıracakı düşüncesinden hareketle bu araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu amaçla Büyük Taarruz aşamalarını anlatan savaş planları incelenmiş ve elde edilen veriler ışığında büyük öneme sahip bu planlar günümüz infografik tarzında yeniden yorumlanmıştır.

Çalışma kapsamında kullanılacak veriler, konu ile ilgili basılı ve dijital kaynakların taranması, alan kılavuzları görüşlerinin alınması, alan incelemesi gibi yöntemler kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma sonucu savaş planlarının günümüz modern tasarım anlayışına göre yeniden uyarlanması amaçlanmış ve bu yüzden dünyada ve ülkemizde bu alanda yapılmış örnekler ve yöntemleri incelenmiştir.

Basılı ve dijital kaynaklarda ilgili alanlarda Büyük Taarruz savaş planlarının iki boyutlu veya eski teknikler kullanılarak çizildiği görülmektedir. Bu tasarımların genel anlatımı sağladığı fakat yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir.

Bu sonuçlar ve veriler doğrultusunda tarihi görseller günümüz teknolojisi ve tasarım anlayışı ile yeniden yorumlanmış ve infografik tekniklerle dijital olarak çizilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, İnfografik, Savaş Planları, İnfografik Tasarımlar.

Reinterpretation of the Great Offensive Preparations and War Plans With Infographic Designs

Abstract

The Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief Great Offensive are among our historical values, where Gazi Mustafa Kemal Atatürk shaped the destiny of a nation from Kocatepe, and enabled a people's struggle to become a nation, awakening, uniting, standing up and becoming an epic.

In the 100th Anniversary of the Great Offensive, the efforts to explain this great victory and leave resources to future generations are of great importance. When historical sources are examined, it is seen that visuality is at the forefront in the narration of events. For this reason, graphic design, which is the art of visual communication, maintains its importance in every period.

Infographic designs, which is a field of graphic design, have the power to express a subject that is explained in long sentences, with visuals, simply and universally. This research was carried out with the thought that the use of current technology and design trends will increase the interest of young people in our historical values.

For this purpose, war plans describing the stages of the Great Offensive were examined and these plans, which are of great importance in the light of the data obtained, were reinterpreted in today's infographic style. The data to be used within the scope of the study were obtained by using methods such as scanning the printed and digital resources on the subject, taking the opinions of the field guides, and field investigation. As a result of

* Öğr. Grv. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Şuhut M.Y.O., Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü - Reklamcılık Programı, Afyonkarahisar/Türkiye.

maagtas@aku.edu.tr

ORCID NO: 0000-0003-2294-5358

the study, it was aimed to re-adapt the war plans according to today's modern design approach, and therefore the examples and methods made in this field in the world and in our country were examined.

In the printed and digital sources, it is seen that the Great Offensive war plans were drawn using two-dimensional or old techniques. It has been observed that these designs provide a general explanation, but are insufficient.

In line with these results and data, historical images have been reinterpreted with today's technology and design approach and drawn digitally with infographic techniques.

Keywords: Great Offensive, Infographic, War Plans, Infographic Designs.

BÜYÜK TAARRUZ HAREKÂTI

Dumlupınar Meydan Muharebesinden İzmir'in Kurtuluşuna Kadar Savaşın Seyrini Bildiren Telgraflar

Sadiye TUTSAK* - Caner YÜCE**

Özet

İtilaf Devletleri, Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Mütarekesinin 7. ve 24. maddelerine dayanarak başlattığı işgalleri kısa süre içinde genişletmiştir. İşgaller karşısında halkın kendi imkanlarıyla oluşturduğu Kuva-yı Milliye, düşmana karşı direnç noktası haline gelmiştir. Başlayan işgallere karşı Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıkmış ve Türk halkının yerel örgütlenme çabalarını sistemleştirmiştir. Bu süreçte cemiyetler kurulurken kongre, genelge ve protestolarla oluşturulan milli irade, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında teşkilatlanmıştır. Meclis tarafından kurulan düzenli ordu Yunan birliklerine karşı başarılı savaşlar elde etmiştir. Sakarya Savaşının kazanılması sonrasında Yunan kuvvetlerinin taarruz gücü kırılmış, Türk ordusunun tarihi seyir içerisindeki geri çekilişi sonlanmış ve Yunan ordusunu Anadolu'dan atma hazırlıkları başlamıştır. Tekalif-i Milliye Emirleri ile ihtiyaçları karşılanan Türk ordusuna bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından taarruz eğitimi verilmiştir. Dumlupınar'da başarılı bir mücadele veren Türk ordusu 26 Ağustos 1922'de taarruza geçmiş ve Yunan ordusu, mevzilerinden sökülüştür. Yunan kuvvetleri Dumlupınar'da kuşatılarak 30 Ağustos 1922 gerçekleşen Dumlupınar Meydan Muharebesinde hezimete uğratılmıştır. Dumlupınar muharebesinden sonra Uşak yönünden İzmir'e doğru çekilen Yunan kuvvetlerinin takip hareketi başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa, Yunan ordusunun takip edildiği bu esnada Türk Ordusuna, tarihe not düşülen "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emrini vermiştir. Yunan birlikleri ise düzensiz olarak İzmir'e, Mudanya'ya, Dikili'ye geri çekilmiştir. 9 Eylül'de İzmir'e giren Türk Ordusu İzmir Hükümet Konağı'na, Kadifekale'ye Türk bayrağını çekerek Türk milletinin zaferini ilan etmiştir.

Türk ordusunun azim ve kararlılığıyla Yunanlılara karşı elde ettiği bu başarının önemli noktalarından biri de hızlı bir biçimde yürütülen muhaberatıdır. Gerek muharebe ve gerekse Yunan kuvvetlerinin takibi sırasında Türk ordusuna gerekli emirlerin zamanında ve eksiksiz bir şekilde ulaştırılması, hayati derecede önemliydi. Telgraf kullanımı, Yunan askerlerini farklı bölgelerde takip eden Türk ordusu ve komuta merkezi arasında karşılıklı iletişim kanallarından birisi olmuştur. Telgraflarla Yunan ordusunun konumu, direnç noktaları, zararlı faaliyetleri bildirilmiştir. Türk ordusunun çeşitli komuta merkezleri, telgraflarda yer alan bilgiler ışığında birtakım kararlar alarak kuvvetlerini yönlendirmiştir. Çekilen telgraflar savaşın seyrini etkilemiş ve alınacak tedbirlerin mahiyetini belirlemiştir. Bu bakımdan tarihi yönden telgrafların içeriği önemli bilgiler barındırmaktadır. Planlanan bu çalışmada telgraflardaki bilgiler, döneme ait mevcut bilgilerle karşılaştırılarak Büyük Taarruz'un daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivinde yer alan telgraflar, döneme ait hatırat, gazete ve matbu eserler bu çalışmanın kaynaklarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dumlupınar, Muhaberat, Telgraf, Taarruz, Yunan, Türk.

Telegrams Reporting the Course of the War from the Battle of Dumlupınar to the Liberation of İzmir

Abstract

The Allied Powers expanded the invasions they started based on the 7th and 24th articles of the Armistice of Mudros, which was signed after the First World War, in a short time. Kuvay-ı Milliye, which was created by the people with their own means in the face of invasions, became a point of resistance against the enemy. Against the invasions that started, Mustafa Kemal Pasha went to Samsun and systematized the local organization efforts of the Turkish people. In this process, while societies were being established, the national will created by congresses, circulars and protests was organized under the roof of the Turkish Grand National Assembly. The regular army established by the Assembly had successful battles against the Greek troops. After the victory of

* Prof. Dr., Uşak Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Uşak/Türkiye.

sadiye.tutsak@usak.edu.tr

ORCID NO:0000-0003-2247-1316

** Doktorant, Uşak Bilim ve Sanat Merkezi, Uşak/Türkiye.

cyuce57@yahoo.com

ORCID NO: 0000-0001-8939-1244

the Battle of Sakarya, the offensive power of the Greek forces was broken, the retreat of the Turkish army in the historical course ended and the preparations for the Greek army to expel the Greek army from Anatolia began. The Turkish army, whose needs were met with the Tekalif-i Milliye Orders, was given offensive training by Mustafa Kemal Paşa himself. The Turkish army, which had a successful struggle in Dumlupınar, attacked on August 26, 1922 and the Greek army was displaced from its positions. The Greek forces were besieged in Dumlupınar and were defeated in the Dumlupınar Square Battle, which took place on 30 August 1922. After the Battle of Dumlupınar, the pursuit of the Greek forces, which retreated from the direction of Uşak towards İzmir, started. Mustafa Kemal Pasha, while the Greek army was being followed, told the Turkish Army, "Armies, your first target is the Mediterranean. Further!" gave his order. Greek troops, on the other hand, withdrew irregularly to Izmir, Mudanya, and Dikili. The Turkish Army, which entered Izmir on September 9, declared the victory of the Turkish nation by hoisting the Turkish flag at the Izmir Government House, Kadifekale.

One of the important points of the success of the Turkish army against the Greeks with its perseverance and determination is the rapid communication. It was vitally important that the necessary orders be delivered to the Turkish army in a timely and complete manner, both during the battle and during the pursuit of the Greek forces. The use of telegraph has been one of the mutual communication channels between the Turkish army and the command center following the Greek soldiers in different regions. The position, resistance points and harmful activities of the Greek army were reported by telegrams. Various command centers of the Turkish army directed their forces by taking some decisions in the light of the information contained in the telegrams. The telegrams sent affected the course of the war and determined the nature of the measures to be taken. In this respect, the contents of the telegrams contain important information in terms of history. In this planned study, it is aimed to better understand the Great Offensive by comparing the information in the telegrams with the existing information of the period. Telegrams, memoirs, newspapers and printed works in the Republic Archive of the Presidency of State Archives constitute the sources of this study.

Keywords: Dumlupınar, Communication, Telegraph, Attack, Greek, Turkish.

Büyük Taarruz'dan Takip Harekatı'na Askeri Stratejiyi Anlamak: Harp Raporlarına Göre Taarruz Harekatının Analizi

Sabit ÇETİN*

Özet

Zafer için gerekli olan taarruzdur. Askeri hedeflerin ele geçirilmesinde taarruz harekatı; ön almayı ve baskını, her yönüyle çok üstün muharebe gücünü oluşturmayı öngörür. Taarruzun üç safhası vardır; düşünceden doğan karar, kararı icra etmek için verilen emir ya da hazırlık son olarak kararı icra etme isteğidir. Mustafa Kemal Paşa'nın Sakarya Meydan Muharebesi sonrası TBMM'de yaptığı konuşmada taarruz fikrini “*Ordumuz vatanımız dahilinde bir tek düşman neferi bırakmayınca kadar takip, tazyik ve taarruzuna devam edecektir*” şeklinde ifadesi; 26 Ağustos 1922- 26 Eylül 1922 tarihleri arasındaki muharebelerin üstün ateş gücüne dayalı yıpratma-tahrip ve harekete dayalı olan manevra tarzının uygulanmasındaki kararlılığının bir göstergesidir. Büyük Taarruz ve Takip Harekatı sırasında Genelkurmay Başkanlığı, Batı Cephesi Komutanlığı, 1'inci ve 2'nci Ordu Komutanlıkları tarafından hazırlanan harp raporlarının analizi askeri stratejinin ortaya çıkarılması açısından büyük önem taşır. Harekatın devamı boyunca gün içerisinde sabah ve akşam veya ihtiyaç duyulduğunda hazırlanan harp raporları taarruz harekatının anlık durumunu açıklamaktadır.

Bu bildiri, taarruz harekatına ait harp raporları incelenerek askeri strateji ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Temel olarak askeri strateji, askeri hedefler, hareket tarzları ve askeri kaynaklardan (insan gücü, teçhizat ve malzeme, lojistik) oluşur. Askeri hedefe ulaşmak için tasarlanmış hareket tarzları askeri kaynaklar kullanılarak sonuca götürür. Bu kavramsal yaklaşım ile Büyük Taarruz harekatının operasyonel ve taktik seviyesindeki gelişmeler harp raporları ışığında analiz edilecektir. Bu çalışmanın diğer çalışmalardan ayrılan temel özelliği; Büyük Taarruz'dan Takip Harekatı'na kadar geçen sürede hazırlanan harp raporlarının askeri stratejinin bileşenleri özelinde temel askeri stratejilerin (imha etme, yıpratma, yok etme, zorlama ve caydırma) analiz edilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Paşa, Büyük Taarruz, Takip Harekatı, Askeri Strateji, Harp Raporları.

Understanding Military Strategy from Great Offensive to Pursuit: Analysis of Offensive Operations Based on War Reports

Abstract

It is the offensive that is necessary for victory. offensive operations in the capture of military targets; It envisages taking the lead and raiding, creating a far superior combat power in all aspects. The offensive has three phases; The decision arising from thought is the order or preparation to execute the decision, and finally the willingness to execute the decision. Mustafa Kemal Pasha's statement in the speech he gave at the Grand National Assembly of Türkiye after the Sakarya Pitched Battle was as follows: "Our army will continue to pursue, pressurize and attack until there is not a single enemy soldier left in our homeland"; It is an indication of his determination to apply the maneuver style based on superior firepower, attrition-destruction and movement in the battles between 26 August 1922 and 26 September 1922. The analysis of the war reports prepared by the General Staff, the Western Front Command, the 1st and 2nd Army Commands during the Great Offensive and Pursuit Operation is of great importance in terms of revealing the military strategy. During the continuation of the operation, the war reports prepared in the morning and evening during the day or when needed explain the instant status of the offensive operation.

In this paper, the military strategy has been tried to be revealed by examining the war reports of the offensive operation. Basically, military strategy consists of military objectives, modes of action, and military resources (manpower, equipment and supplies, logistics). Action styles designed to achieve military goals lead to results using military resources. With this conceptual approach, the developments at the operational and tactical level of the Great Offensive will be analyzed in the light of war reports. The main feature of this study that distinguishes it from other studies; It is the analysis of the basic military strategies (destruction, attrition, destruction, coercion and deterrence) specific to the components of the military strategy of the war reports prepared from the Great Offensive to the Pursuit Operation.

Keywords: Mustafa Kemal Pasha, Great Offensive, Pursuit Operation, Military Strategy, War Reports.

* Dr.Öğr.Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi Hava Harp Okulu Beşerî ve Sosyal Bilimler Bölümü.

Harp Raporları Ekseninde Büyük Taarruz'daki Kara Harekâtının İcrası

Erdal KORKMAZ*

Özet

Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra Eskişehir ve Afyon hattına çekilen Yunan kuvvetlerini Anadolu'dan atmak amacıyla uzun bir hazırlık devresine girilmiştir. Ordunun hazırlıkları belirli bir aşamaya getirildikten ve harekât planları olgunlaştırıldıktan sonra Başkomutan Mustafa Kemal (Atatürk) Paşa'nın emri ile 26 Ağustos 1922'de Büyük Taarruz başlatılmıştır.

“Askeri karar alma süreci” sonunda baskın tarzında icra edilen Büyük Taarruz, birliklerin Afyon güney hattına gizlice kaydırılması ve ardından verilen harekât emri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Eskişehir ve Afyon bölgesinde konuşlanan Yunan kuvvetlerinin ani bir taarruzla imha edilmesini öngören harekât, sevk ve idaredeki hassasiyet ile hayat bulmuştur. Büyük Taarruz'daki taktik harekâtın planlama ve uygulanmasında üç temel öge belirleyici olmuştur. Bunlar; Türk kuvvetleri ve Yunan birliklerinin durumu ile coğrafi şartlar olarak ön plana çıkmıştır. Bu üç temel unsur arasındaki karşılıklı etkilerin ve zaman faktörünün değerlendirilmesi sonucunda taktik kararlara ulaşılmıştır. Harekât öncesi ve harekât sırasındaki stratejik analizler, Yunan ordusunun hazırlıksız yakalanarak Anadolu'dan atılmasını öngörmüştür.

26 Ağustos 1922'de Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile başlatılan taarruz, Afyon güneyinden süvarilerin yaptıkları sarkma ve kuşatma harekâtıyla Yunanların hazırlıksız yakalanmasına yol açmıştır. Bu sırada merkez kuvvetlerin ileri harekâtı ile Yunan birlikleri yenilgiye uğratılmıştır. Bu ortamda başlatılan takip harekâtı 30 Ağustos 1922'de Başkomutan Meydan Muharebesinin yapılmasına yol açmıştır. Başkomutan Meydan Muharebesi sonucunda Yunanların büyük kısmı, çevirme ve baskın harekâtı ile imha edilmiştir.

Bu çalışmada; 26 Ağustos 1922-30 Ağustos 1922 tarihleri arasında Büyük Taarruz'da icra edilen kara harekâtı, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı (ATASE) Arşivi'nden alınan “Harp Raporları” ekseninde ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Taarruz, Harp Raporları, Harekât, Sevk-İdare.

The Execution of the Land Operation in the Great Attack on the Axis of War Reports

Abstract

After the Sakarya Pitched Battle, a long preparation period has entered in order to throw the Greek forces, which had with drawn to the Eskişehir and Afyon lines, from Anatolia. After the preparations of the army were brought to a certain stage and the operational plan shave matured, the Great Attack was launched on 26 August 1922 by the order of the Commander in Chief Mustafa Kemal (Atatürk) Pasha.

The Great Attack, which was carried out in a raid style at the end of the “military decision-making process”, has carried out in line with the secret shift of the troops to the southern line of Afyon and the subsequent operation order. The operation, which envisaged the destruction of the Greek forces deployed in the Eskişehir and Afyon regions with a sudden attack, came to life with the sensitivity in the administration and administration. Three basic elements have been decisive in the planning and implementation of the tactical operation in the Great Attack. These; The situation of Turkish forces and Greek troops and geographical conditions came to the fore. Tactical decisions were reached as a result of the evaluation of the mutual effects and the time factor between these three basic elements. Strategic analyzes before and during the operation predicted that the Greek army would be caught unprepared and thrown out of Anatolia.

The attack, which was launched on August 26, 1922 by the order of the Commander in Chief Mustafa Kemal Pasha, led to the Greeks being caught unprepared with the sagging and siege operations of the cavalry from the south of Afyon. Meanwhile, the Greek troops were defeated by the forward operation of the central forces. The follow up operation initiated in this environment led to the Battle of the Commander in Chief on 30 August 1922. As a result of the Battle of the Commander in Chief, most of the Greeks were destroyed by encirclement and raid operations.

* Dr., Hava Kuvvetleri Komutanlığı.

In this study; The ground operation carried out in the Great Attack between August 26, 1922 and August 30, 1922 will be presented on the axis of the “*War Reports*” taken from the Presidency State Archives and the Archives of the Ministry of National Defense Archives and Military History Department (ATASE).

Keywords: Mustafa Kemal Atatürk, Great Attack, War Reports, Operation, Dispatch-Administration.

Samsun'dan İzmir'e Bir Alayın Milli Mücadele Yolculuğu: Büyük Taarruz'da 38'inci Alay

Güzin ÇAYKIRAN*

Özet

1919 yılı itibariyle Anadolu'nun birçok bölgesi İtilaf kuvvetleri tarafından işgal edilmiş durumdaydı. Söz konusu işgaller başlangıçta düzensiz Kuva-yı Milliye birlikleri tarafından engellenmeye çalışılmış fakat muharebelerde kati netice almak için düzenli birliklerin kurulması zorunluluk arz etmişti. Bu zorunluluğu, İzmir'in Yunanlar tarafından işgali daha da hızlandırmıştı. Nitekim 1920 sonlarına doğru Türk ordusu, düzenli ordu teşkilatı altında yeniden düzenlenmiş ve bu ordu tarafından Batı Cephesi'nde işgalci Yunan kuvvetlerine karşı 1'inci ve 2'nci İnönü Muharebeleri başarıyla verilmişti. Fakat 8-15 Nisan 1921 tarihleri arasında yapılan Aslıhanlar-Dumlupınar Muharebesi'nde Yunanlar, Dumlupınar'ı işgal etmiş ve Türk ordusu geri çekilmek zorunda kalmıştı. Bunun üzerine Batı Cephesi takviye edilmeye başlanmış ve birçok birlik cepheye kaydırılmıştı. Amasya'da konuşlu Merkez Ordusu'na bağlı 15'inci Tümen'de bunlardan biriydi. 38'inci Alay'da bu tümene bağlıydı. 38'inci Alay, Samsun ve çevresinde Pontusçu çetelere karşı asayiş sağlamaktaydı. Alay, 30 Nisan 1921'de ise Batı Cephesi emrine girmiş ve 3 Haziran 1921'de Kütahya/Akpınar'a gelmişti. 38'inci Alay, Batı Cephesi'nde ilk olarak Eskişehir-Kütahya Muharebelerine katılmıştı. Buradan sonra ise Sakarya Meydan Muharebesi'ne katılmış ve 10 Eylül 1921'de Duatepe'yi geri alarak alay sancağını burada dalgalandırmıştı. Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra tenkil harekâtına katılmış ve Büyük Taarruz için hazırlıklara başlamıştı. 26 Ağustos 1922'de Büyük Taarruz'un başlamasıyla birlikte 38'inci Alay, Tınaztepe'ye girmişti. Böylece Büyük Taarruz'da Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'ya ilk zafer ve ilk muvaffakiyet, 38'inci Alay tarafından takdim edilmişti. Bu zaferden sonra alay, Yunanları İzmir'e kadar takip edecekti. Çalışmada 38'inci Alay'ın Samsun'da başlayan Büyük Taarruz ile son bulan Milli Mücadele yolculuğu ele alınmıştır. Çalışmanın ana kaynaklarını, MSB Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Arşivi'nden temin edilen Batı Cephesi harp raporları ile 38'inci Alayın 121 sayılı ve 1941 tarihli Askerî Mecmua'da yayınlanan "İstiklal Harbi'nde 38'inci Alayla Samsun'dan İzmir'e" adlı lahika oluşturacaktır. Diğer taraftan harp ve askerî tarihe katkı sunan diğer çalışmalardan da yararlanılacaktır. Söz konusu kaynaklar, nitel yöntemle ele alınacak ve kaynakların karşılaştırma yöntemi ile mukayesesi yapılarak çalışma ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, 15'nci Tümen, 38'nci Alay, Sakarya Meydan Muharebesi, Büyük Taarruz, Harp Tarihi.

A Regiment's National Struggle Journey from Samsun to Izmir: Regiment 38th in the Great Offensive

Abstract

As of 1919, many regions of Anatolia were occupied by the Entente forces. These invasions were initially tried to be prevented by irregular Kuva-yı Milliye troops, but in order to get a definite result in battles, the establishment of regular troops turned into a necessity. This necessity became more urgent due to the occupation of Izmir by the Greeks. As a matter of fact, by the end of 1920, the Turkish army was reorganized under the regular army organization, and the 1st and 2nd Battles of İnönü were successfully fought by this army against the invading Greek forces on the Western Front. However, during the Battle of Aslıhanlar-Dumlupınar battle between 8-15 April 1921, the Greeks invaded Dumlupınar, thus the Turkish army was forced to withdraw. After that, the Western Front began to be reinforced, and many troops were shifted to the front. The 15th Division of the Central Army stationed in Amasya was one of them. The 38th Regiment was part of this division. The 38th Regiment was providing security against Pontusian gangs in and around Samsun. On April 30, 1921, the regiment came under the command of the Western Front and reached Kütahya/Akpınar on June 3, 1921. The 38th Regiment had first participated in the Battles of Eskişehir-Kütahya on the Western Front. After that, it participated in the Pitched Battle of Sakarya and took back Duatepe on September 10, 1921, raising the flag of the regiment here. After the Pitched Battle of Sakarya, it participated in the banishment operation and began preparations for the Great Offensive. On August 26, 1922, with the start of the Great Offensive, the 38th Regiment had captured Tınaztepe. Thus, the first victory and the first success in the Great Offensive were

* Dr., MSB Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Arşivi, Askerî Tarih Uzmanı.
guzincaykiran@gmail.com
ORCID NO: 0000 0002 8524 8405.

presented to the Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha by the 38th Regiment. After this victory, the regiment would follow the Greeks up to Izmir. In the study, the National Struggle journey of the 38th Regiment, which began in Samsun and ended with the Great Offensive, is discussed. The main references of the study will be the Western Front war reports obtained from the MSB Archive and the Archive of the Military History Department and the appendix "From Samsun to Izmir with the 38th Regiment in the War of Independence" published in the Military Journal, numbered 121 and dated 1941. On the other hand, other studies that contribute to warfare and military history will also be used. The mentioned references will be discussed qualitatively and the study will be revealed by comparing the references with the comparison method.

Keywords: National Struggle, 15th Division, 38th Regiment, Pitched Battle of Sakarya, Great Offensive, Military History.

BÜYÜK TAARRUZ SÜRECİNDE SİYASİ VE DİPLOMATİK GELİŞMELER

Koşulsuz Destekten Yol Ayrımına: ‘Yunan Düşü’ Karşısında Müttefik Devletlerin Görüş Ayrılıkları (İddialar ve Suçlamalar)

Resul BABAOĞLU*

Özet

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra dünya barışının sağlanması için düzenlenen bir dizi diplomatik konferansta aradığı uluslararası desteği bulan Yunanistan, tarihi emellerini hayata geçirebilmek için vakit kaybetmeden İzmir'e asker çıkarmıştır. Yunan ordusunun Batı Anadolu'da başlattığı işgal ve yağma harekâtı mütareke koşullarında sınırlı bir hükmetme yetkisine sahip olan merkezi idarenin açıktan bir tepki göstermesine yol açmasa da Anadolu'da Kemalist güçlerin başlatacağı kararlı direniş, kapsamı ve niteliği giderek büyüyen bir Milli Mücadele Hareketi'ne dönüşmüştür. Müttefiklerin kazançlı çıkacakları bir barış antlaşmasına Ankara Hükümeti'ni razı etmek için desteklenen Yunan ilerleyişinin İzmir ile sınırlı kalmayıp kısa bir süre içinde Batı Anadolu, Marmara ve Karadeniz'i içine alan geniş bir bölgede yayılacağını anlaşılmaması Müttefiklerde tepki uyandırmıştır. En önemlisi de Yunanistan'ın Temmuz 1922'de İstanbul'u işgal edeceğini duyurması ve İzmir'de Özerk İyonya Devleti'nin ilan edilmesi Müttefiklerin Anadolu'daki gelişmelerle ilgili algılarını kökünden değiştirmiştir. Yunanistan bundan böyle, Müttefiklerin nazarında desteklenmesi gereken bir müttefik değil, dizginlenmesi gereken kontrolsüz bir güce dönüşmüştür.

Anadolu'daki savaş ortamının Müttefikler açısından maliyetinin giderek atması, İstanbul'daki mütareke koşullarının sürdürülebilir olmaktan çıkması ve nihayet Batı kamuoyunda savaş karşıtı cephenin büyümesi Anadolu'daki Yunan ilerleyişinin sorgulanmasını zorunlu kılmıştır. İzmir'in işgali ve sonrasında yaşanan gelişmeler, Ankara Hükümeti'nin barışa zorlanması açısından bir ölçüde kullanışlı olsa da Fransa ve İtalya'nın Anadolu Hareketi ile en başından itibaren uzlaşmacı bir iletişim kurma yoluna gitmeleri, Anadolu'daki denklemi değiştirme potansiyeli taşımıştır. Diğer yandan, Yunanistan'ın Sakarya Meydan Muharebesi'ndeki yenilgisi ve Düzenli Ordu'nun taarruz kabiliyeti kazanması İngiltere'nin de Yunanistan politikasında revizyona gitmesini gündeme getirmiştir. Bu çalışma kapsamında incelenen İngiliz diplomatik yazışmaları ve yabancı basın organlarındaki haber metinleri yardımıyla Kurtuluş Savaşı'nda Müttefikler arasında yaşanan görüş farklılıkları ve Yunan Ordusu'nun yaşadığı hezimet sonrasında ileri sürülen iddia ve suçlamalar odağa alınarak Kurtuluş Savaşı'nın Müttefik cepheye yarattığı algısal dönüşüm üzerinde değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kurtuluş Savaşı, Yunan Düşü, İngiltere, Fransa, TBMM Hükümeti.

From Unconditional Support to the Parting of the Ways: Allied Disagreements against the 'Greek Dream' (Allegations and Accusations)

Abstract

After the signing of the Armistice of Mudros, Greece, which found the international support it sought in a series of diplomatic conferences held to ensure world peace, immediately landed soldiers in Izmir in order to realize its historical ambitions. Although the invasion and plundering operation launched by the Greek army in Western Anatolia did not cause an open reaction from the central administration, which had a limited authority to rule under the armistice conditions, the determined resistance to be started by the Kemalist forces in Anatolia has turned into a National Struggle Movement whose scope and quality is growing. The understanding that the Greek advance, which was supported in order to persuade the Ankara Government to a peace treaty in which the Allies would benefit, would not be limited to Izmir but would spread to a wide region including Western Anatolia, Marmara and the Black Sea in a short time, aroused a reaction in the Allies. Most importantly, Greece's announcement that it would invade Istanbul in July 1922 and the declaration of the Autonomous Ionian State in Izmir radically changed the perceptions of the Allies about the developments in Anatolia. From now on, Greece has become an uncontrolled power that must be restrained, not an ally to be supported in the eyes of the Allies.

The increasing cost of the war environment in Anatolia for the Allies, the cease-fire conditions in Istanbul to be unsustainable, and the growth of the anti-war front in the Western public made it necessary to question the

* Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü.
babaogluresul@hotmail.com

Greek advance in Anatolia. Although the developments after occupation of İzmir were useful to some extent in terms of forcing the Ankara Government to peace, the fact that France and Italy established a conciliatory communication with the Anatolian Movement from the very beginning had the potential to change the equation in Anatolia. On the other hand, the defeat of Greece in the Sakarya Pitched Battle and the attack capability of the Regular Army brought about the revision of the British policy towards Greece. In this study, with the help of the British diplomatic correspondence and the news texts in the foreign press organs, the differences of opinion between the Allies in the War of Independence and the allegations and accusations made after the defeat of the Greek Army will be focused on, and evaluations will be made on the perceptual transformation created by the War of Independence on the Allied front. .

Keywords: War of Independence, Greek Dream, England, France, GNAT Government.

Kurtuluş Savaşı Esnasında Sovyetlerle İlişkiler: Türkiye-Sovyet Rusya Demiryolları Sözleşmesi

Zarifa NAZİRLİ*

Özet

Güney Kafkasya'nın ilk demiryolu olan Transkafkasya Demiryolu hattı 1865'ten itibaren faaliyetini sürdürmüştür ve Kurtuluş savaşında Sovyetlerden gelen askeri yardımların esas taşıma aracı olmuştur.

9 Temmuz 1922'de Türkiye ile Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri arasında bir sıra antlaşmalar imzalanmıştır. Demiryolları, posta-telgraf telefon, konsolosluk konularıyla ilgili olan bu antlaşmalar, o dönem için Türkiye ile sonradan Sovyet devletleri adında birleşecek olan idari yapı (Moskova) arasında yapılan ilk anlaşmalar olma özelliğini taşımaktadır.

TBMM Hükümeti, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri temsilcileri arasında Demiryolları Mukavelenamesi'nin onaylanmasına dair kanun tasarıları 7 Kasım 1922 tarihinde TBMM'ye sevk edilmiştir. Böylece Erzurum-Bakü demiryolu hattı açılmış ve Sovyet Rusya'dan gelecek yardımlar bu yolla gerçekleşmiştir. Erzurum-Bakü demiryolu hattı ile daha güvenilir ve hızlı ulaşım sağlanmıştır. Doğu cephesindeki sonucun İtilaf Devletleri'nin tahminlerinden çok daha hızlı alınması, Türkiye askeri kuvvetlerinin ve silahlarının bir kısmının Batı Cephesine aktarılabilmesini sağlayarak kurtuluş savaşında avantaj elde edilmiştir.

Sonuç olarak, 11 Mart 1927 tarihinde ise iki devlet arasında Ankara'da Ticaret ve Seyrisefain Anlaşmasının imzalandığı tarihtir. Anlaşma sonucu devletler arasında ticari düzenlemeler bile yapılmış, temsilcilikler kısmen diplomatik hale getirilmiştir.

Çalışma, ana temanın Sovyetler Türkiye arası ilişkiler olmasının yanı sıra Türkiye Sovyet Demiryolları sözleşmesini incelemeye tabi tutmaktadır. Çalışmada, Kurtuluş savaşı esnasında Türkiye-Sovyetler arası ulaşım ve lojistik meseleleri üzerinde durulacaktır.

Araştırmanın niteliğinin artırmak amaçlı, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet arşivleri veri tabanından ve Rusya Federasyonu'nda bulunan devlet arşivlerinin belgelerinden yararlanılacaktır. Belge tarama metoduyla yapılan çalışmanın içeriği genel itibarıyla birincil kaynaklardan oluşturulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Transkafkasya Demiryolu hattı, Kurtuluş Savaşı, Türk-Sovyet ilişkileri.

Relations with the Soviets during the War of Independence: Turkey-Soviet Russian Railways Agreement

Abstract

The Transcaucasian Railway line, which is the first railway of the South Caucasus, has been operating since 1865 and has been the main transportation vehicle of the military aid from the Soviets in the War of Independence.

On July 9, 1922, a series of treaties were signed between Turkey and the Soviet Socialist Republics of Armenia, Azerbaijan and Georgia. These agreements, which are related to railways, post-telegraph telephone and consulate issues, are the first agreements made between Turkey and the administrative structure (Moscow), which would later unite under the name of the Soviet states.

The draft laws regarding the approval of the Railways Agreement between the GNAT Government, representatives of Azerbaijan, Armenia and Georgia Soviet Socialist Republics were submitted to the GNAT on 7 November 1922. Thus, the Erzurum-Baku railway line was opened and the aid from Soviet Russia was realized in this way. With the Erzurum-Baku railway line, more reliable and faster transportation was provided. An advantage was gained in the liberation war by getting the result on the eastern front much faster than the Allied Powers' estimates, and by enabling some of the Turkish military forces and weapons to be transferred to the Western Front.

* Dr. Öğr. Üyesi, Bakü Devlet Üniversitesi, Tarih Fakültesi, Dünya Tarihi bölümü, Bakü/Azerbaycan.
nezirli.zerife@gmail.com
ORCID NO: 0000-0002-7069-1922

As a result, on March 11, 1927, the Trade and Navigation Agreement was signed between the two states in Ankara. As a result of the agreement, even commercial arrangements were made between the states, and the representations were partially diplomatic.

The study examines the Turkish-Soviet Railways contract as well as the main theme being the relations between the Soviet Union and Turkey. The study will focus on transportation and logistics issues between Turkey and the Soviet Union during the War of Independence.

In order to increase the quality of the research, the Turkish Republic Prime Ministry State archives database and the documents of the state archives in the Russian Federation will be used. The content of the study carried out with the document explorativ method is generally composed of primary sources.

Keywords: Transcaucasian Railway line, War of Independence, Turkish-Soviet relations.

Büyük Taarruz'un İtilaf Devletleri Arasında Çıkardığı Bir Kriz: Anadolu'daki Türk Millî Hareketine Yardım Meselesi

Yasin COŞKUN*

Özet

Bu çalışma Büyük Taarruz'un ardından İtilaf Devletleri arasında Türk ordusuna askerî yardım sağlama konusunda çıkan anlaşmazlığı incelemektedir. İtilaf Bloğu, I. Dünya Savaşı'nda galip gelmiş ancak aralarındaki işbirliği uzun sürmemiştir. İtalyanlara Anadolu'da vaat edilen toprakların Yunanistan'a verilmesinin yanı sıra İngiltere'nin politikasını Fransa'nın Avrupa'da daha fazla güçlenmemesi üzerine kurması birlikteliğe zarar vermiştir. Bu ülkelerin Anadolu'daki millî mücadeleye yaklaşımları da aynı olmamıştır. İngiltere kesin bir şekilde Yunanistan'ı desteklerken İtalya ve Fransa ise farklı bir tutum sergilemiştir. Büyük Taarruzla beraber Yunan kuvvetlerinin bozguna uğraması sonrası Fransa ve İtalya açık bir şekilde İngiltere ve Yunanistan'ın hedefi haline gelmiştir. Türk ordusunun bu denli büyük bir taarruz gerçekleştirebilmesinde ittifak ruhuna aykırı olarak Türklere silah sağlayan Fransa ve İtalya'nın önemli katkı sunduğu ileri sürülmüştür. İtilaf Devletleri arasında yaşanan bu kriz İngiliz arşiv belgelerinin yanı sıra konu ile ilgili tetkik eserlere de başvurularak ayrıntılı bir şekilde çalışmada ele alınmıştır. İtilaf Devletleri arasında ortaya çıkan bu anlaşmazlık üzerinden Büyük Taarruz'un sonuçları incelenerek alana katkı sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele, Büyük Taarruz, İtilaf Devletleri, Mustafa Kemal.

A Crisis Caused by the Great Offensive Between the Entente Powers: Aid to the Turkish National Movement in Anatolia

Abstract

This study examines the conflict between the Entente Powers over the provision of military aid to the Turkish army after the Great Offensive. The Entente Bloc was victorious in World War I, but the cooperation between them did not last long. Giving the lands promised to the Italians in Anatolia to Greece, and Britain's policy to prevent France from getting stronger in Europe damaged the union. The approaches of these countries to the Turkish national struggle in Anatolia were also different. While England firmly supported Greece, Italy and France took a different stance. After the defeat of the Greek forces with the Great Offensive, France and Italy clearly became the targets of England and Greece. It was claimed that France and Italy, which provided weapons to the Turks against the spirit of alliance, contributed significantly to the Turkish army's ability to carry out such a massive attack. This crisis between the Allied Powers was discussed in detail in the study by referring to the British archive documents as well as the relevant research works. It is aimed to contribute to the field by examining the results of the Great Offensive over this conflict between the Entente States.

Keywords: National Struggle, Great Offensive, Entente Powers, Mustafa Kemal.

---

* Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Siirt.
tarihli@gmail.com
ORCID NO: 0000-0002-8151-7874

Büyük Taarruz Öncesinde Fransa'nın Dış Politik Meseleleri ve Türkiye

Mustafa KIRIŞMAN*

Özet

Türkiye-Fransa ilişkileri, geçmişi yüzyıllara uzanan köklü bir tarihe sahiptir. Türkler bir bağımsızlık savaşı vermek durumunda kaldıklarında Fransa'nın da içinde bulunduğu İtilaf bloğuna karşı mücadele vermişti. Ancak İtilaf bloğunun kendi içinde yaşamış olduğu çelişkilerin sonucunda, blok üyeleri arasında belli ölçüde kopmalar ve ayrışmalar ortaya çıktı. Bunun üzerine Fransa, Türk milli mücadelesinin mahiyetini çok daha erken kavradı ve savaş yıllarında Türkiye ile ilişkilerini dostluk siyasasına oturtmaya gayret etti. Bunun en bariz örneği, 20 Ekim 1921'de Ankara Hükümeti'yle Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşmasıydı. Bu antlaşma büyük ölçüde Türkiye'nin Fransa ile ne türlü bir geleceğinin olacağına da işaret ediyordu. Fransa önceden bakanlık yapmış siyasetçi Franklin Bouillon, savaş bittiğinde barış görüşmelerinin bir an önce başlaması için sıkı bir mekik diplomasisi dokudu. Taarruzdan hemen önce, Türkiye Avrupa ülkelerinin siyaset çevrelerinde barışa dönük kimi arayışlar içinde olduğu görüntüsünü veriyordu. Zira o dönemde Dâhiliye Vekili Ali Fethi Bey Paris'te diplomatik temaslarda bulunuyor, Fransız basınında bu ziyarete ilişkin bilgiler yer alıyordu. Bu görüntü içerisinde, Büyük Taarruz'dan hemen önce, Fransız basınında General Townshend'in Ankara'ya gelişi, Yunanistan'ın İstanbul'u işgal etmek istemesi ve buna Fransa'nın tepkisi, Anadolu'daki savaşın sona ermesi için Venedik'te bir konferansın planlanması, İyonya Devleti'nin kurulduğunun bir oldubittiyle ilan edilişi ve benzer olaylara ilişkin haberler ve yorumlar yer almıştı. Yine bu dönemde Fransa, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı sorunları ortadan kaldırmak adına, başta Almanya olmak üzere savaşta yer almış çeşitli devletlerle yoğun temaslarda bulunmaktaydı.

Bu bildirinin amacı Büyük Taarruz'dan hemen önce Fransa'nın kendi dış siyasasında neler yaşandığını ve buna bağlı olarak Türkiye'de yaşanan askeri ve siyasi gelişmelerin Fransız kamuoyunda nasıl yankılandığını ortaya koymaktır. Fransa'nın özellikle de Birinci Dünya Savaşı'nda yer almış devletlerle yürüttüğü diplomasi trafiği ile Türkiye'de yaşanan gelişmelerin arasında neden-sonuç ilişkisinin kurulmaya çalışılacağı bu çalışma için başvurulacak ana kaynak, dönemin Fransız gazeteleri olacaktır. Farklı siyasi eğilimlere sahip gazetelerin ne tür haberler yaptıkları ve olaylara hangi açılarından baktıkları ulaşılmaya çalışılan bulgulardan olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Fransa, İstanbul, Özerk İyonya Devleti, Basın.

Foreign Political Issues of France and Turkey Before the Great Turkish Offensive

Abstract

Turkey-France relations have a deep-rooted history stretching back centuries. When the Turks had to fight a war of independence, they fought against the Entente bloc, which included France. However, as a result of the contradictions that the Entente bloc experienced within itself, a certain degree of ruptures and separations emerged among the bloc members. Thereupon, France grasped the nature of the Turkish national struggle much earlier and tried to settle its relations with Turkey on a policy of friendship during the war years. The most obvious example of this was the Ankara Agreement signed between the Ankara Government and France on 20 October 1921. To a large extent, this treaty also indicated what kind of future Turkey would have with France. When the war was over, ex-Minister Franklin Bouillon woven a tight shuttle diplomacy so that peace talks could begin as soon as possible. Just before the offensive, Turkey was giving the appearance of being in search of peace in the political circles of European countries. Because at that time, Deputy Interior Minister Ali Fethi Bey was in diplomatic contacts in Paris, and information about this visit was in the French press. In this image, just before the Great Offensive, the arrival of General Townshend in Ankara in the French press, Greece's desire to occupy Istanbul and France's reaction to this, a conference in Venice to end the war in Anatolia. There were news and comments about the planning of the Ionian State, the announcement of the establishment of the Ionian State with a fait accompli, and similar events. Again in this period, France was in intense contact with various states that took part in the war, especially Germany, in order to eliminate the problems created by the First World War.

The purpose of this paper is to reveal what happened in France's own foreign policy just before the Great Offensive and how the military and political developments in Turkey resonated with the French public opinion.

* Araş.Gör.Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir/Türkiye.
mustafa.kirisman@deu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-9247-9770.

The main source for this study, which will try to establish a cause-effect relationship between the diplomatic traffic of France, especially with the states that took part in the First World War, and the developments in Turkey, will be the French newspapers of the period. What kind of news the newspapers with different political tendencies make and from which perspective they look at the events will be among the findings that are tried to be reached.

Keywords: Türkiye, France, İstanbul, Autonomous Ionian State, Press.

BÜYÜK TAARRUZ'UN EKONOMİK VE DEMOGRAFİK YÖNLERİ

Büyük Taarruz Öncesinde TBMM'nin Gizli Gündeminde Türkiye'nin "Ekonomik-Malî Durumu" ve Askerî Bütçelerin Artırımına Yönelik Atılan Adımlar

Tahir KODAL*

Özet

Bu çalışmada; Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi öncesinde TBMM'nin gizli gündeminde Türkiye'nin ekonomik-malî durumu ve askerî bütçelerin artırımına yönelik atılan adımlar konu edilmiştir. Bu konunun seçilmesindeki temel amaç, Gazi Mutafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Türk milletinin gerçekleştirmiş olduğu istiklal mücadelesinin ekonomik ve malî yönünü genel anlamda ortaya koymaktır. Bu bağlamda da özellikle Anadolu'daki istiklâl mücadelesinin Türk milletinin lehine sonuçlanmasını, tescillenmesine yol açan Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nin hangi şartlar altında kazanıldığına katkı sunmaktır.

Bu amaçlarla hazırlanan çalışmada; Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi öncesinde Türkiye'nin ekonomik ve malî durumu, Türk ordusunun desteklenmesi, askerî bütçelerin artırılması TBMM'nin gündeminde olan konuların başında gelmiştir. TBMM'nin açık toplantılarında görüşülen bu konular, stratejik açıdan önemli görüldüğünden, TBMM'nin gizli, basına kapalı toplantılarında ele alınmış, tartışılmış ve karara bağlanmıştır. Bu konuların, özellikle "Doğu Sorunu" bağlamında hazırlanan Sevr Projesi'nin asıl mimarı olan İngiltere ve bu proje bağlamında kullanılan Yunanlılar tarafından bilinmemesine, onlara karşı zayıflık hissi verilmemeye çalışılmıştır. Bu yüzden, Türkiye'nin ekonomik ve malî durumu gizli oturumlarda görüşülmüş, askerî bütçelerin imkanlar dahilinde artırımı yoluna gidilmiştir.

Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi öncesinde, TBMM'nin 11 Nisan 1338(1922), 17 Temmuz 1338(1922) tarihlerinde olduğu gibi, Türkiye'nin ekonomik ve malî durumu, bir anlamda zafer yılında Türkiye'nin ekonomik ve malî vaziyeti görüşülmüş, tartışılmış, yapılması gerekenler ortaya konulmuştur. Bu görüşmeler sonrasında Yunanlılara karşı taarruz etme aşamasına gelen askerî maddî ve manevî açıdan durumunun iyileştirilmesi, moralinin yükseltilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda askerî bütçelerin imkan dahilinde artırılması gerçekleştirilmiş, Müdâfaa-i Milliye Vekâleti ve Jandarma Umûm Kumandanlığı Bütçesi'nin artırılması yoluna gidilmiştir. Bu bütçelerdeki tahsisât artırılmıştır. TBMM Gizli Celse Zabıtları ve diğer kaynaklardan yararlanılarak hazırlanan çalışmanın sonuç kısmında ise elde edilen bilgilerden hareketle, bir takım analizler ve değerlendirmeler yapılmış, sonuçlara varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muharebesi, 1922, TBMM, Gizli Celse Zabıtları.

Before the Great Offensive, Turkey's Economic-Financial Situation in the Secret Agenda of the Grand National Assembly of Turkey and Steps Taken to Increase Military Budgets

Abstract

In this study, the economic-financial situation of Turkey and the steps taken to increase military budgets were discussed in the secret agenda of the Grand National Assembly of Turkey before the Great Offensive and the Battle of Commander-in-Chief. The main purpose of choosing this subject is to reveal the economic and financial aspects of the Turkish nation's struggle for independence under the leadership of Gazi Mustafa Kemal Pasha. In this context, especially to contribute to the conditions under which the Great Offensive and the Battle of Commander-in-Chief, which led to the registration of the struggles for independence in Anatolia, ended in favor of the Turkish nation, were won.

In the study prepared for these purposes; Before the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief, Turkey's economic and financial situation, support of the Turkish army, increasing the military budgets were among the issues on the agenda of the Grand National Assembly of Turkey. These issues, which were

* Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD/Denizli.

tkodal46@gmail.com

ORCID NO: 0000-0003-0383-1195

discussed at the open meetings of the Grand National Assembly of Turkey, were taken up, discussed and decided at the secret, closed-door meetings of the Grand National Assembly of Turkey, as they were considered strategically important. It has been tried not to let these issues be unknown to the UK, which is the main architect of the Sèvres Project, which was prepared specifically in the context of the “Eastern Question”, and the Greeks, who used it in the context of this project, and not to give them a feeling of weakness. Therefore, Turkey's economic and financial situation was discussed in secret sessions, the military budgets were increased as much as possible.

Before the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief, Turkey's economic and financial situation, in a sense, Turkey's economic and financial situation in the year of victory, was discussed and weighed as it was on April 11, 1338 (1922), and July 17, 1338 (1922) by the Turkish Grand National Assembly, what needs to be done is revealed. After these meetings, it was decided to improve the material and moral situation of the soldier, who came to the stage of attacking the Greeks, and to raise their morale. In this context, military budgets were increased as much as possible, the Associations for Defence of Rights and the Gendarmerie General Command were increased. The allocation in these budgets has been increased. Based on the information obtained from the results of the study, a number of analyzes and evaluations were carried out and conclusions were reached using the Secret Session Records of the Grand National Assembly of Turkey and other sources.

Keywords: The Great Offensive, The Battle of Commander-in-Chief, 1922, Grand National Assembly of Turkey, Secret Session Records.

Büyük Taarruz'da Türk Ordusunun İaşesinin Temini

Mehmet Ali KARAMAN*

Özet

XI. asırdan itibaren Anadolu'da varlık gösteren Türkler, Balkanlara, sonra da Avrupa içlerine kadar ilerleyişini sürdürmüşlerdir. Bu ilerleyiş XVII. yüzyıldan itibaren önce duraklama sonra da geri çekilmeyle sonuçlanacak pek çok olayı bünyesinde barındırır. Avrupa'daki siyasi gerginlikler ve dünya üzerindeki başta milliyetçilik akımları olmak üzere birçok olay 1914 yılında Osmanlı Devleti'nin de dahil olduğu Umumi Harbin başlamasına neden olacaktır. 1918 yılında sonuçlanan ve dünyanın en güçlü ordu ve donanmalarının katıldığı Birinci Dünya Savaşı'ndan Osmanlı Devleti mağlubiyetle ayrılmanın yanı sıra sahip olduğu çok sayıda kara parçasını kaybetmiştir. Bu kayıplar arasında başta Balkan toprakları olmak üzere, Kuzey Afrika ve Asya üzerindeki hakimiyet alanları yer almaktadır. Birinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkan devletler sömürgeci politikalarını sürdürülebilir kılmak için Avrupa ve Balkanlardaki hakimiyetlerine son verdikleri Osmanlı Devleti'nin anayurdu sayılacak Anadolu coğrafyasında işgallere başlamışlardır. Mevcut işgallere karşı direniş hareketi İstanbul Hükümeti'nin yetersiz kalması münasebetiyle T.B.M.M. tarafından yürütülerek elde kalan coğrafyanın korunması hedeflenmiştir. Bölgesel savunmaların esas alındığı bir anlayış ile işgallere karşı savunma geliştirilmek suretiyle Türk coğrafyası işgallere karşı büyük bir direniş hareketi sergilemiştir. Eldeki kısıtlı imkanlarla oluşturulan birliklerin marifeti ile yapılan taarruz ve savunma savaşları netice vererek Anadolu'nun sömürgeci güçlerin kontrolleri altına girmesi engellenmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'na kısıtlı imkanlarla dahil olan Osmanlı orduları, savaştan alınan mağlubiyetler ve kayıplar neticesinde oldukça zor bir döneme girmiştir. Ülkede işgallerin başlaması neticesinde bir yandan bağımsızlık mücadelesi sürdürülürken diğer taraftan da kısıtlı imkanlar dahilinde direnişe hazırlanan orduların iâşe teminleri üzerine çalışılmıştır. Zamanın ve imkanların elverişsizliği alınacak tedbirleri zorlaştırmışsa da başta halkın ve orduya katılacak askerlerin özverisi sayesinde bu sorunun üstesinden gelinmeye çalışılmıştır. Mecliste karara bağlanan ordunun iâşesinin sağlanmasına yönelik tedbir amaçlı yasalara İstanbul hükümetine rağmen, gerekli ihtiyacın sağlanması için çeşitli tezgâh ve fabrikaların da üretime katılması sağlanmıştır. Çalışma, Büyük Taarruza giden süreçte ordunun ihtiyacının karşılanması için arşiv belgeleri, meclis tutanakları ve basın yayın organlarında yer alan haberler ile dönem ile alakalı literatür kaynakları ışığında hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, İâşe, TBMM, Tekalif-i Milliye, Lojistik.

Provision of Turkish Army in the Great Offensive

Abstract

The Turks, who have existed in Anatolia since the 16th century, continued their advance to the Balkans and then to the interior of Europe. This progress includes many events that would result in a pause and then a retreat since the 17th century. Political tensions in Europe and many events in the world, especially nationalist movements, would lead to the start of the Great War in 1914, in which the Ottoman Empire included. In addition to being defeated in the First World War, which ended in 1918 and in which the world's strongest armies and navies participated, the Ottoman Empire lost many of its land. Among these losses are the areas of dominance over the Balkans, North Africa and Asia. The states that emerged victorious from the First World War, in order to make their colonial policies sustainable, started occupations in the Anatolian geography, which would be considered the homeland of the Ottoman Empire after passing away of the empire's lands in Europe and the Balkans. Due to the inadequacy of the Istanbul Government in the resistance movement against the current occupations, it was aimed to protect the remaining geography by being carried out by the T.B.M.M. By developing defense against invasions with an understanding based on regional defenses, the Turkish people showed a great resistance movement against the invasions. The offensive and defensive wars made with the ingenuity of the troops formed with the limited resources at hand resulted in Anatolia being prevented from coming under the control of the colonial powers.

The Ottoman armies, which were included in the First World War with limited opportunities, entered a very difficult period as a result of the defeats and losses received from the war. As a result of the beginning of

* Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Burdur/Türkiye.
malikaraman@hotmail.com
ORCID NO: 0000-0002-9875-6193

the occupations in the empire, on the one hand the struggle for independence was continuing, on the other hand, it was worked on the armies which prepared for the resistance within the limited provision. Although the inconvenience of time and opportunities made the measures to be taken difficult, this problem was tried to be overcome thanks to the devotion of the people and the soldiers who would join the army. In despite of efforts of İstanbul government, with the precautionary laws regarding the provision of the army, which was decided in the parliament, production in various benches and factories was ensured in order to meet the necessary needs. The study has been prepared in the light of archival documents, parliamentary papers, news in the press and literature sources related to the period about meeting the needs of the army in the process leading up to the Great Offensive.

Keywords: Great Offensive, provision, TBMM, Tekalif-i Milliye, Logistics.

Milli Mücadele Dönemi Meclis Celse Zabıtlarında Türkiye'nin Nüfus Azlığı Meselesi

Ramazan BAŞ*

Özet

19. yüzyıldan itibaren Osmanlı devlet adamları nüfus artışını medeniyetin bir gereği olarak ifade etmeye başlamıştı. Bu durum Avrupa'da güçlü bir devlet için nüfus artışının gerekliliği fikrinin Osmanlı'ya yansımalarıdır. Osmanlı nüfusunu arttırmak istese de içinde bulunduğu siyasi ve sosyal şartların sonucu bunu gerçekleştiremedi. Üstelik 20. yüzyıla gelindiğinde, 1914-1918 arası yaşanan Birinci Dünya Savaşı Osmanlı nüfusu üzerinde yıkıcı olmuştu. Ayrıca savaş sonrası azalan nüfusu ve bozulan demografik yapıyı yeniden düzeltmek için gerekli barış ortamı da oluşmamıştı. Zira 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'nın bir ateşkes antlaşması olmadığı, antlaşmanın hemen arkasından Türk yurduna İtilaf Devletleri'nin yaptığı işgallerle kısa sürede anlaşıldı. Türkiye, Birinci Dünya Savaşı sonrası iyice artan salgın ve bulaşıcı hastalıklar ve kıtlık ile uğraşırken, yeni bir savaşa girmek zorunda kalmış, böylece Türklerin Millî Mücadelesi başlamıştır. Fakat bu mücadele kazanılsa bile, nüfus azlığının Türkiye'nin geleceği için bir tehdit unsuru olduğu, Millî Mücadele Dönemi gibi kritik bir dönemde gündeme gelmiştir. Bu durum meselelerin önemini göstermiştir. Millî Mücadele Dönemi devlet adamları meseleye sahip çıkmış, savaş ortamında olunmasına rağmen, çözüm üretmeye gayret göstermişlerdir. Böylelikle zaferden sonrası da düşünülmüş, Türkiye'nin geleceği için bir tehdit unsuru olarak görülen nüfus azlığı meselesi çözülmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Millî Mücadele Dönemi'nde Türkiye'nin nüfus azlığı meselesinin gündeme geldiğini ve nüfusu artırma gayretlerinin olduğunu ortaya koymaktır. Bu bağlamda konu ile ilgili düşünce ve eylemleri irdelemektir. Türkiye'nin işgalden kurtarılmaya çalışıldığı bu kritik dönemde, zaferden sonrasının da düşünüldüğüne, nüfus azlığı meselesinin bir örnek teşkil ettiğini göstermektedir. Araştırmada bu amaçlara ulaşabilmek için kaynak olarak Meclis Celse Zabıtları kullanılmıştır. Zira Meclis Celse Zabıtları dönemin politik şartlarını, düşüncelerini yansıtmaları açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle dönem içinde Türkiye'nin nüfus politikaları ile ilgili politik ortamın düşüncelerini anlamak için Meclis Celse Zabıtlarından yararlanılmıştır.

Sonuçta görülmüştür ki Millî Mücadele Dönemi'nde Türkiye'nin nüfus azlığı meselesi gündeme gelmiş, özellikle sağlık politikaları üzerinden çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Millî Mücadele'nin kahramanı ve önderi Mustafa Kemal'in hep bir sonraki safhayı da planladığına bu durum bir örnek teşkil etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Millî Mücadele, Nüfus, TBMM, Meclis Celse Zabıtları.

In the National Struggle Period Assembly Session Minutes Turkey's Population Issue

Abstract

Starting from the 19th century, Ottoman statesmen began to express population growth as a necessity of civilization. This situation is the reflection of the idea of the necessity of population increase for a strong state in Europe to the Ottoman Empire. Although he wanted to increase the Ottoman population, he could not achieve this as a result of the political and social conditions he was in. Moreover, by the 20th century, the First World War between 1914-1918 had been devastating to the Ottoman population. In addition, the necessary peace environment to restore the declining population and deteriorating demographic structure after the war did not exist. Because it was understood in a short time that the Armistice of Moudros, signed on October 30, 1918, was not a ceasefire agreement, with the invasions of the Allied Powers to the Turkish homeland right after the agreement. While Turkey was dealing with the epidemic and contagious diseases and famine that increased after the First World War, it had to enter a new war, thus the National Struggle of the Turks began. However, even if this struggle was won, it came to the fore in a critical period such as the National Struggle Period, when the underpopulation was a threat to Turkey's future. This showed the importance of the issue. The statesmen of the National Struggle Period took care of the issue and tried to find a solution despite the war environment. Thus, after the victory, the issue of underpopulation, which is seen as a threat to the future of Turkey, has been tried to be resolved.

The aim of this study is to reveal that the issue of underpopulation in Turkey came to the fore and there were efforts to increase the population during the National Struggle Period. In this context, it is to examine the

* Dr., T.C. Sağlık Bakanlığı, Burdur/ Türkiye.
benramazanbas@hotmail.com
ORCID NO: 0000-0002-7425-9707

thoughts and actions related to the subject. It is to show that in this critical period when Turkey is trying to be saved from the occupation, the post-victory issue is also an example to consider. In order to achieve these goals in the research, the Assembly Session Minutes were used as a source. Because the Assembly Session Minutes are important in terms of reflecting the political conditions and thoughts of the period. For this reason, Parliamentary Session Minutes were used to understand the thoughts of the political environment regarding Turkey's population policies during the period.

As a result, it was seen that the problem of underpopulation of Turkey during the National Struggle Period came to the fore, and a solution was tried to be produced especially through health policies. In addition, this situation set an example that Mustafa Kemal, the hero and leader of the National Struggle, always planned the next phase.

Keywords: Turkey, National Struggle, Population, Turkish Grand National Assembly, Parliamentary Session Minutes.

Afyonkarahisar'da Milli Mücadele'nin Demografik Sonuçları

Koray ERGİN*

Özet

Afyonkarahisar, Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ile Cumhuriyet'e geçiş döneminde diğer Anadolu kentleri gibi gerek siyasi, gerek sosyo-ekonomik açıdan büyük sıkıntılar yaşamıştı. Özellikle sosyo-ekonomik açıdan büyük bir sıkıntı yaşayan şehir, önemli yolların geçiş noktasında olmasına ve uzun yıllar sahip olduğu bu jeopolitik konumunu olumlu yönde kullanmasına rağmen, XX. yüzyıl başlarında ortaya çıkan Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemlerinde sosyo-ekonomik açıdan büyük bir çöküş dönemi yaşamıştı. Bu çöküş döneminin yaşanmasında hem ard arda gelen savaşların etkisi hem de bu savaşlarda faal ve üretici nüfusun hayatını kaybetmesi belirleyici olmuştu. Çünkü demografik yapı, bir yerleşim yerinin hem siyasi, hem idari, hem de sosyo-ekonomik yapısını etkileyen en önemli unsurların başında gelmektedir. İşte bu yüzden Milli Mücadele dönemindeki Afyonkarahisar'daki demografik yapının olumsuz etkilenmesi Milli Mücadele sonrasında Afyonkarahisar'ın sosyo-ekonomik yapısını da olumsuz etkilemişti. Şehrin hem düşman tarafından işgali, hem de işgalden dolayı erkek nüfusun büyük bir kısmının silah altına alınması bunun en önemli nedeniydi. Erkek nüfusun silah altına alınması, kadınların sosyo-ekonomik yaşamdaki önemini ve etkisini artırmıştı. Milli Mücadele dönemi sona erdiğinde diğer kentlerde olduğu gibi Afyonkarahisar'da da önceki yıllara göre erkek nüfusu büyük oranda azalmıştı, çünkü çoğu cephede hayatını kaybetmişti. Bu bildirinin amacı Afyonkarahisar'da verilen milli mücadelenin Afyonkarahisar nüfusuna yani demografik yapısına etkilerini ve bunun ortaya çıkardığı sosyo-ekonomik sonuçlarını resmi belgeler ışığında ortaya koyabilmektir. Bildiride, özellikle 1925-1926 Devlet Salnamesi, TÜİK verileri ve hem Osmanlı hem de Cumhuriyet arşivi kullanılarak bilimsel belgeler ışığında konu ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Bunun yanında konuyla ve geçmişten günümüze Afyonkarahisar ile ilgili yazılmış makale, tez ve kitaplardan da yararlanılacaktır. Elde edilecek veriler ışığında konu detaylı bir şekilde analiz edilerek yeni bulgular ortaya koyularak, Milli Mücadele'nin Afyonkarahisar üzerindeki sosyo-ekonomik sonuçları ve demografik açıdan ortaya çıkardığı değişimler anlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Afyonkarahisar, Milli Mücadele, Nüfus, Sosyo-ekonomik yapı.

Demographic Results of the National Struggle in Afyonkarahisar

Abstract

Afyonkarahisar, like other Anatolian cities, experienced great political and socio-economic difficulties during the last periods of the Ottoman Empire and the transition period to the Republic. The city, which is experiencing great socio-economic distress, in particular, although it is at the crossing point of important roads and has used this geopolitical position for many years in a positive way, XXth during the Balkan War, World War I and the National Struggle, which emerged at the beginning of the 19th century, there was a period of great socio-economic collapse. In this period of collapse, both the effect of successive wars and the loss of active and productive population in these wars were decisive. Because the demographic structure is one of the most important factors affecting the political, administrative and socio-economic structure of a settlement. That's why the demographic structure of Afyonkarahisar during the War of Independence had a negative impact on the socio-economic structure of Afyonkarahisar after the War of Independence. The most important reason for this was both the occupation of the city by the enemy and the recruitment of a large part of the male population due to the occupation. The recruitment of the male population increased the importance and influence of women in socio-economic life. When the National Struggle period ended, the male population in Afyonkarahisar, as in other cities, had greatly decreased compared to previous years, because most of them had lost their lives in the front. The aim of this paper is to reveal the effects of the national struggle in Afyonkarahisar on the population of Afyonkarahisar, that is, its demographic structure, and the socio-economic consequences of this in the light of official documents. In the paper, the subject will be tried to be revealed in the light of scientific documents, especially using the 1925-1926 State Yearbook, TUIK data and both Ottoman and Republican archives. In addition, articles, theses and books written about the subject and Afyonkarahisar from past to present will also be used. In the light of the data to be obtained, the subject will be analyzed in detail and new findings will be

* Öğr. Gör, Akdeniz Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, Antalya/Türkiye.
korayergin@akdeniz.edu.tr

revealed, and the socio-economic results of the National Struggle on Afyonkarahisar and the demographic changes will be tried to be explained.

Keywords : Afyonkarahisar, National Struggle, Population, Socio-economic structure.

GÖRSEL KAYNAKLARDA BÜYÜK TAARRUZ

1923 Yılında Yayınlanan “Mehmet’in Hikayesi” Kartpostalları Serisinde Büyük Taarruz ve Sonrası

Kemal ARI*

Özet

Milli Mücadele'nin en önemli boyutlarından birisi Milli Mücadele'nin mahiyetini halka ve uluslararası camiaya doğru olarak anlatmak ve topluma girilen bu olağanüstü tarihsel yükün ağırlığı altında güç ve cesaret aşılmasıdır. Bir tür “Propaganda” faaliyetleri denilebilecek bu çalışmalar içinde yayınlanan gazeteler, dergiler; kimi bilgilendirici kitaplar ve raporlar ile karikatürler, kartpostallar ve albümler önemli bir yer tutar.

“Mehmet’in Hikayesi” kartpostal serisi 1923 yılında yayınlanan 50 ayrı karakalem kartpostal çalışmasından oluşmaktadır. “Hüseyin” adlı kişi tarafından karakalemle çizilen kartpostalların –bir kaçı hariç- hemen tümünde Milli Mücadele için önemli görülen olaylar halkın anlayacağı bir çizim tekniğiyle ve bilgilendirici notlarla yayınlanmıştır. Her bir kartpostalda milli mücadelenin önemli bir safhası konu edilmiş; zaman zaman tarihi geçmişe gönderme yapılarak, tarihi olaylardan, kişilerden ve kavramlardan güç alınmaya çalışılmıştır. Çizimlerde yer alan kişiler başta Gazi Mustafa Kemal Paşa olmak üzere, o dönemde tarihin akışı içinde önemli yer almış kişilerdir. Bu kişiler, doğrudan içinde yer aldıkları tarihsel olaylarla özdeşleştirilerek belli figürler yaratılarak verilmiştir. Örneğin İzmir’in işgali ve izleyen süreçte efeler, her türlü zulme uğrayan yurt ve o yurdun en kutsal varlıklarından biri olarak Türk kadını imgeleri yer alır. Büyük taarruzda ise artık düzenli ordu, önemli komutanlar, elde edilen başarılar ile bu kişi, olay ve başarıların olaylar örgüsü içinde yerini belirleyen tarihsel notlar iliştilmiştir. Bu notlar doğal olarak Osmanlıca’dır ve yazı tekniği olarak “rika” uslubu kullanılmıştır.

Bir fotoğraf stüdyosunda çok sayıda çoğaltılan bu kartpostalların üzerinde, her bir olay ya da kişiyle özdeşleştirilen konulara ilişkin açıklamalar, kısa tercüme haller, tarihe kaydedilmiş önemli söylemler, şiirler ve özellikle İstiklal Marşı’nın kıtalar yer almıştır. Örneğin, Bursa’nın kurtuluşunda Türk askerini karakterize eden al bayraklı kalpağıyla sandukasından doğrulup onu karşılayan ve öpmesi için elini uzatan Osman Gazi aynı karede resmedilmiş; kartın yan taraflarına Bursanın işgalinin ve kurtuluşlarının tarihleri özel levhalarla yerleştirilmiştir. Kimi kartpostallar ise bütünüyle bilgi ağırlıklıdır. Örneğin Büyük Taarruz’da ordunun ilerleyişini anlatan kartpostallarda Mustafa Kemal Paşa’nın mecliste yaptığı konuşmalar eşliğinde, kimi önemli komutanların fotoğrafları yer almıştır. Her bir kartın üzerinde “Mehmetin Hikayesi Numro 1, Mehmetin Hikayesi Numro 2” gibi numaralar mevcuttur. Bu numaralar eşliğinde kartpostalların yan yana getirilmesiyle Türk Milli Mücadelesi’nin akışı da ortaya çıkmaktadır.

Adı geçen “Mehmet’in Hikayesi” adlı kartpostal serisi Milli Mücadele Tarihi açısından önemli bir kaynaktır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Milli Mücadele, Kartpostal.

The Great Offensive and Afterwards in the Series of “Story of Mehmet” Postcards That Published in 1923

Abstract

One of the most important dimensions of the Turkish National Struggle is to accurately explain the nature of the Turkish National Struggle to the public and the international community and to instill strength and courage in society under the weight of this extraordinary historical burden. Newspapers, magazines, some informative books and reports, cartoons, postcards and albums published in these works, which can be called a kind of "propaganda" activities, have an important place.

The “Story of Mehmet” postcard series consists of 50 separate charcoal postcard works published in 1923. In almost all of the postcards drawn in charcoal by a person named “Hüseyin” -with the exception of a few- the events considered important for the Turkish National Struggle were published with a drawing technique and

* Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.

informative notes that the public would understand. Each postcard depicts an important phase of the Turkish National Struggle, from time to time, it has been tried to draw strength from historical events, people and concepts by referring to the historical past. The people in the drawings, especially Gazi Mustafa Kemal Pasha, took an important place in the course of history at that time. These people are given by creating certain figures by identifying them directly with the historical events in which they are involved. For example, during the occupation of İzmir and the following process, there are images of the Ephesus, the Homeland that was subjected to all kinds of persecution, and the Turkish Woman as one of the most sacred beings of that homeland. No longer, in The Great Offensive, historical notes that determine the regular army, important commanders, achievements and the place of these people, events and successes in the plot are attached. These notes are naturally in Ottoman Turkish and the “rika” style was used as the writing technique.

On these postcards, which were reproduced in large numbers in a photography studio, there were explanations about the subjects identified with each event or person, short life histories, important discourses recorded in history, poems and especially the stanzas of the Turkish National Anthem. For example, Osman Gazi, who stood up from his sarcophagus with his red flag cape that characterizes the Turkish soldier in the liberation of Bursa, and extending his hand to kiss him, is depicted in the same frame. Some postcards are completely information-heavy. For example, in the postcards describing the progress of the army in the Great Offensive, there are photographs of some important commanders, accompanied by the speeches of Mustafa Kemal Pasha in the parliament. There are numbers such as “Story of Mehmet Numro (Number) 1, Story of Mehmet Numro (Number) 2” on each card. With these numbers accompanied by the juxtaposition of postcards, the flow of the Turkish National Struggle emerges.

The aforementioned postcard series titled “Story of Mehmet” is an important source in terms of the History of the Turkish National Struggle.

Keywords: Great Offensive, National Struggle Period, Postcard.

Filatelik Malzemede Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi

Zafer GÖLEN*

Özet

Dünyada ilk posta pulu İngiltere’de 6 Mayıs 1840 tarihinde kullanılmaya başlanmıştır. Türkler ise Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1 Ocak 1863 tarihinde kullanılmaya başlamıştır. Posta pulları koleksiyoncuları tarafından satın alınarak biriktirilen çok popüler bir koleksiyon aracıdır. Pullar koleksiyon aracı olmanın ötesinde çok boyutlu bir devlet enstrümanıdır. Her şeyden evvel tıpkı para gibi egemenlik sembolüdür. Aynı zamanda değerli kâğıt statüsünde olup ekonomik bir değişim aracıdır. Ancak pullar sadece bu işlevleri görmez aynı zamanda da devletlerin sınır ötesine taşan en önemli propaganda araçlarıdır. Sadece pullara bakarak bir devletin siyasal, ekonomik veya coğrafi durumu ya da tarihi geçmişi hakkında bilgi edinilebilir. Dünyadaki her devlet yer altı ve yer üstü zenginlikleri, ürettiği araçlar, coğrafi unsurları, üye olduğu uluslararası kuruluşlar, yetiştirdiği büyük insanlar ve tarihinin dönüm noktalarını içeren pullar tasarlayarak hem kendi halkına hem de uluslararası camiaya mesajlar verir. Özellikle tarihî dönüm noktaları filatelik üretimde en fazla kullanılan konudur. Türkiye Cumhuriyeti filateli tarihine bakıldığında Türk tarihinin her dönemini kapsayan pulların üretimi yapıldığı görülür. Bunun yanında Malazgirt Meydan Muharebesi, İstanbul’un Fethi, Çanakkale Savaşı, Millî Mücadele’nin her aşaması çeşitli yıl dönümlerinde defalarca kullanılan konulardır. Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi de Türk filatelisinde tekrar eden konulardan biridir. Atatürk Dönemi’nde konu ile ilgili herhangi bir üretim olmamıştır. Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi’ne dair ilk pul “*Büyük Zaferin 25. Yılı*” anısına 30 Ağustos 1947 senesinde basılmıştır. Konuya dair ikinci pullar Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi’nin 40. Yılı anısına 30 Ağustos 1962’de tedavüle girmiştir. İlk iki serinin tersine üçüncü seri için çok uzun süre beklenmemiş 30 Ağustos 1968’de Büyük Zafer bir kez daha pullara konuk olmuştur. Bundan sonra 1972, 2000 yıllarında seri devam etmiş, 2016 ve 2018 yıllarında ise pul yanında bir de özel portföy hazırlanmıştır. 2022 yılı için de ise Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi’nin 100. Yılı anısına yeni bir pul basılacağı 2022 emisyon programında yer almaktadır. Pulların yanında ilkgün zarfları, özel tarih damgalı zarflar ve özel gün zarfları da çeşitli tarihlerde yayınlanmıştır. Bu tebliğde Cumhuriyet döneminde konu ile ilgili basılan pullar ve zarflar hakkında bilgi verilecek, kullanılan görsellerin anlamları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muharebesi, PTT, Filateli, Pul.

Philatelic Materials On the Great Offensive and The Field Battle of Commander-in-Chief

Abstract

The first postage stamp in the world started to be used in England on May 6, 1840. Turks, on the other hand, began to use it on January 1, 1863 during the Ottoman Empire. Postage stamps are very popular collectible items which are purchased and accumulated by collectors. Stamps are among multidimensional state instruments beyond being a collectible item. First of all, it is a symbol of sovereignty, just like money. At the same time, it has the status of valuable paper and is an economic exchange tool. However, stamps do not only have these functions, but are also the most important propaganda tools which go beyond the borders of the states. Just by looking at the stamps, information can be obtained about the political, economic or geographical situation or historical background of a state. Every state in the world gives messages to both its own people and the international community by designing stamps containing underground and ground sources, the vehicles it produces, its geographical elements, the international organizations it is a member of, the great people it has raised and the turning points of its history. Especially historical milestones are the most used subject in philatelic production. Looking at the philately history of the Republic of Turkey, it is seen that postage stamps covering every period of Turkish history were produced. For instance, the Battle of Manzikert, the Conquest of Istanbul, the Dardanelles War, and every stage of the National Struggle are subjects that are used repeatedly in various anniversaries. Büyük Taarruz (The Great Offensive) and Baskomutan Meydan Muharebesi (The Field Battle of the Commander-in-Chief) are one of the recurring themes in Turkish philately. There was no production on this subject during the Atatürk Period. The first postage stamp about the Great Offensive and the Field Battle of the

* Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Burdur/Türkiye.
zgolen@mehmetakif.edu.tr
ORCID NO: 0000-0003-3162-6076.

Commander-in-Chief was issued on August 30, 1947, to commemorate the “25th Anniversary of the Great Victory”. The second stamps on the subject were put into circulation on 30 August 1962 to commemorate the 40th Anniversary of the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief. Unlike the first two series, the third series was not waited for a long time, and on 30 August 1968, the Great Victory was once again the subject of the stamps. After that, the series continued in 1972 and 2000, and a special portfolio was prepared in addition to stamps in 2016 and 2018. For the year 2022, it is included in the 2022 emission program that a new stamp will be printed to commemorate the 100th Anniversary of the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief. In addition to the stamps, first-day envelopes, special-date-stamped envelopes and special-day envelopes were also published on various dates. In this paper, information will be given about the stamps and envelopes printed on the subject in the Republican period, and the meanings of the images used will be emphasized.

Keywords: The Great Offensive, The Field Battle of the Commander-in-Chief, The national post and telegraph directorate of Turkey, Philateli, Stamp.

Atatürk ve İnönü Dönemi Türk Basımında 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlamalarının Görselleri Üzerine Bir Değerlendirme

Eminalp MALKOÇ*

Özet

30 Ağustos Zaferi kutlamaları kaynaklarda Mustafa Kemal Paşa'nın 1924 yılında Dumlupınar'da düzenlenen törene katılımıyla başlatılmaktadır. Oysa 1923'te *Tevhid-i Efkar*, *Vatan*, *Vakit*, *Hakimiyet-i Milliye* gibi gazetelerde adeta kutlanıyormuşçasına değerlendirilmişti. Bununla birlikte 30 Ağustos Zaferi ancak 1 Nisan 1926'da Cumhuriyet'in dördüncü resmi bayramı olacaktır.

Basın düzleminde bayramla ilgili değerlendirme ve kutlama görselleri, ilk yıllarda biraz da süreli yayınların sayfa düzenleri, basım teknikleri gibi faktörlere bağlı olarak gayet mütevazı, ağırbaşlı ancak haklı bir mücadelenin başarısının gururunu, övüncünü hissettirecek/yansıtabilecek olgunluk düzeyindeydi. 1930'lu yıllardaki kutlama görsellerinde 1920'lerdeki bazı özellikler, teknik ve uygulamalar tekrarlanmışsa da basın teknik ve teknolojisindeki gelişmeler, 30 Ağustos Zafer Bayramı görselleri üzerinden izlenebilmektedir. Bazı yıllarda biraz da konjonktürel etkilerle durgunlaşma ya da rutinleşme olarak tanımlanabilecek görsellerle karşılaşılırken çeşitli yayın organlarında farklı uygulamalara yer verilmesi ihmal edilmemişti. İkinci Dünya Savaşı yıllarında fotoğraflar ve kısmen çizimler kanalıyla Türk ordusunun gücünü gösteren üslup ağırlık kazanacaktı. Kuşkusuz bu hükümet merkezli basın politikası, 30 Ağustos Zafer Bayramı sembolü aracılığıyla Türk kamuoyu için güvence hissi oluşturmak amaçlıydı.

Bu araştırma, 30 Ağustos Zafer Bayramlarında kullanılan görselleri, yayın organlarının konumlarını da gözetenek dönemsel örnekleme yöntemiyle 1950 yılına kadar değerlendirmeyi öngörmektedir. Bu bağlamda 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları özelinde tarihsel değerlerin görsellerle nasıl sembolleştirilerek kitlelere aktarıldığını, topluma nasıl mesajlar verildiğini; böyle uygulamalarda yayın organlarının buldukları konumun konjonktürel etkilerle farklılık yaratıp yaratmadığını inceleyen özgün bir çalışmanın gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 30 Ağustos Zafer Bayramı, 30 Ağustos Görselleri, Büyük Taarruz, Resmi Bayramlar, Türk Basımı.

A Study on the Visuals of the Celebrations of August 30 Victory Day in the Turkish Press during the Periods of Atatürk and İnönü

Abstract

The celebrations of Victory of August 30 begin with the participation of Mustafa Kemal Pasha in the ceremony held in Dumlupınar in 1924 according to the sources. However, it was reviewed to have been celebrated in 1923 in newspapers such as *Tevhid-i Efkar*, *Vatan*, *Vakit*, and *Hakimiyet-i Milliye*. In addition, the Victory of August 30 would be accepted as the fourth official holiday of the Republic as late as April 1, 1926.

During the first few years, on the side of the press, partly due to factors such as the page layout of periodicals and printing techniques, images of evaluation and celebration were really modest and dignified; yet, they were at a level of maturity that reflected/made one feel the pride of the success of a legitimate struggle. Although some features, techniques and applications of the 1920s were repeated in the celebration images of the 1930s, the developments in the technique and technology of the press can still be followed through the images of August 30 Victory Day. In some years, visuals that can be described as stagnation or routinization were encountered partially due to cyclical effects while different applications were included in various media organs. A style that showed the power of the Turkish army through photographs and occasional drawings would gain weight during WWII. Undoubtedly, this government-centered press policy was intended to create a sense of security for the Turkish society through the symbol of August 30 Victory Day.

This research envisages to analyze the visuals used in the August 30 Victory Days until the year 1950 with the periodic sampling method, taking into account the positions of the media organs. In this context, it is aimed to carry out an original study that examines the symbolization of historical values with visuals and their

* Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi B1., İstanbul/Türkiye.
malkocem@itu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-5840-6922

conveyance to the masses, types of messages delivered to the society -in particular on the August 30 Victory Day celebrations- and whether the position, location and political opinion of the press make a difference with cyclical effects.

Keywords: August 30 Victory Day, Visuals of August 30, the Great Offensive, Official Holidays, Turkish Press.

30 Ağustos Zafer Bayramı'nın Basın Görsellerindeki İmaj Değişimi (1950-1980)

Hadiye YILMAZ ODABAŞI*

Özet

Bayramlar; ritüel ve sembol içerikleriyle, geçmişle süreklilik sağlayan ve belirli değerler ile davranış normlarını kalıcılaştırarak kolektif belleğin inşasında etkin pratiklerdir. Dolayısıyla tarihsel süreçlerde yaşanan değişimi analiz edebilmekte işlevseldirler. Basın organları ise toplumda bilgi akışının temel araçlarından biri olarak devirden devire bayramlara yüklenen anlama / temsillere / göstergelere ulaşmada oldukça elverişli araçlardandır. Bu nedenle 30 yıllık bir zaman diliminde 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın görsel temsillerinde yaşanan değişime odaklanmış bu çalışmada *Cumhuriyet* ve *Tercüman* gazeteleri temel kaynak olarak seçilmiştir. Bu gazeteler, devrin birbirine muhalif iki siyasal ve kültürel eğilimini temsil etmektedir. Dolayısıyla döneme dair objektif ve nesnel bir bakış açısı yakalamak kaygısıyla adı geçen iki gazete örneklem olarak alınmıştır. Çalışmanın amacı, 1950-1980 yılları arasında bu iki gazetenin görsellerinde temsilini bulan bayram imajlarının hem yatay hem de dikey düzlemde karşılaştırılarak görsellerdeki imajlar ile dönemin parametreleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu maksatla, niteliksel tarihsel tasarım yöntemi ile göstergebilimin görsel analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada, 30 yıllık zaman diliminde yayımlanmış Zafer Bayramı görselleri hem teknik göstergeler hem de anlam içerikleri bakımından karşılaştırılmıştır. Çalışmanın hipotezi, Zafer Bayramı görsellerine dair imgelerin -hem teknik göstergeler hem de anlam içerikleri bakımından- seçilmiş olan dönemin iç ve dış siyasal dinamikleri doğrultusunda biçimlenmiş olduğu idi. Gerçekten de analiz sonunda, 30 Ağustos Zafer Bayramı örnekleminde *Cumhuriyet* ve *Tercüman* gazetesinde yayımlanmış görseller aracılığıyla hem dönemin başlıca siyasal yönelimlerini hem de birbirine muhalif iki gazetenin görsellerindeki temsil farklılaşması ve ortaklıkları görmek mümkün olabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zafer Bayramı, Basın, İmge/İmaj.

Changes in Visual Representation of 30 August Victory Day in Press Images (1950-1980)

Abstract

Holidays are effective practices in the construction of collective memory by maintaining continuity with the past and perpetuating certain values and behavioral norms with their ritualistic and symbolic content. Therefore, they are functional in analyzing the change in historical processes. The press, as one of the main mediums of information flow in society, is a very convenient tool for reaching the meanings/representations/indicators that are attributed to the holidays in different periods. For this reason, *Cumhuriyet* and *Tercüman* newspapers were chosen as the main source in this study, which focused on the change in the visual representations of 30 August Victory Day over a 30-year period. These newspapers represent two opposing political and cultural tendencies of the period. Therefore, the two newspapers were taken as samples to capture an objective point of view about the period. The study aims to examine the relationship between the images and the parameters of the period by comparing the images of the holidays that were represented in the visuals of these two newspapers between the years 1950-1980. For this purpose, in this study, via the qualitative historical design method and the visual analysis method of semiotics, the Victory Day images published in a 30-year period were compared in terms of both technical indicators and meaning content. The hypothesis of the study was that the visual images of the Victory Day - both in terms of technical indicators and semantic content- were shaped in line with the internal and external political dynamics of the chosen period. Indeed, at the end of the analysis, it is possible to see the main political orientations of the period, as well as the differentiations and commonalities in the images of the two opposing newspapers, through the images published in the newspaper *Cumhuriyet* and *Tercüman* in the sample of 30 August Victory Day.

Keywords: Victory Day, Press, Images, *Cumhuriyet*, *Tercüman*.

* Doç. Dr., Üsküdar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, İstanbul/Türkiye.
hadiye.yilmazodabasi@uskudar.edu.tr
ORCID NO: 0000-0003-4297-5326

YABANCI ARŞİV KAYNAKLARINDA BÜYÜK TAARRUZ

Sovyet Arşiv Belgeleri Işığında Türk-Yunan Savaşı ve Büyük Taarruz

Sevinç ALİYEVA*

Özet

26 Ağustos 1922’de Türk ordusu tarafından başlatılan Büyük Taarruz 18 Eylül 1922 tarihinde işgâlcı Yunan ordusunun Anadolu’yu terk edilmesiyle başa çatmıştır. Büyük Taarruz sırasında Ankara TBMM Hükümeti ile çok sıcak siyasi ilişkilerde bulunan Sovyet Rusya’nın günümüze ulaşan arşiv belgelerinde konu ile ilgili çok kıymetli bilgiler mevcuttur. Özellikle de RGASPI (Rusya Devlet Sosyal-Siyasi Tarih Arşivi) bu konuda içerik bakımından son derece kapsamlı arşiv belgelerini kendi bünyesinde barındırıyor. Yaptığımız araştırmalar sonucunda bu arşivin bünyesinde Anadolu’da Yunan işgâli ve Türk ordusu tarafından başlatılan Büyük Taarruz’la ilgili şu belgeleri tespit ettik:

1. Rusya Komünist(Bolşevik) Partisi’nin Kafkas Bürosu’nun 64 Sayılı Arşiv Fonu. Bu Fonda belgeleri bakımından son derece zengindir;

2. Sovyet Rusya’nın Dış İlişkilerle ilgili Güney Kafkasya’da bulunan yetkili şahıslarının raporları. Bu Raporlar 258 sayfadan oluşmaktadır;

3. Anadolu’da Yunan işkâli ve Ankara TBMM Hükümeti’nin durumu ile ilgili Fransız, Yunan ve İngiliz basınında yer alan haberlerin tahlili ile ilgili belgeler. En dikkat çeken konu başlıkları şunlardır: “Ankara ve Fransa”, “Ankara ve İngiltere”, “Yunanlar Bursa’da”, “Kemalistler ve *Konstantinopolis*(İstanbul Hükümeti)”, “Casuslar Ankara’da”, “Yunan Hücumu”, “*Konstantinopolis’in*(İstanbul Hükümeti)” Ekonomik ve Mali Durumu İle ilgili Aylık raporu”, “Kemalist-İtalyan İlişkileri tarihinden”, “General Mustafa Paşanın Ataması”, “Fevzi Paşa Beyannamesi”, “Atina’daki Türk Esirler”, “Yunan Taarruzu Üzerine”, “Doğu Sorunu”, “Yunanlar ve Ruslar”;

4. 106 sayfadan oluşan 11 Sayılı Dosya’da 1921 yılının Nisan-Haziran aylarındaki Türkiye’deki olaylarla ilgili gizli raporlar yer almıştır;

5. 159 Sayılı G.V. Çiçerin Fonunda Sovyetler Birliği ve Türkiye İlişkileri ile ilgili çok kıymetli belgeler yer almaktadır;

6. Sovyet Rusya’nın Ankara Büyükelçisi S.İ. Aralov, Büyükelçilik çalışanı G. Astahov ve P. Mdivani tarafından gönderilen telgraflar toplam 131 sayfadan oluşmaktadır. Bu telgraflarda Yunan-Türk Savaşı, İngiltere’nin Yunanlara yardımı ve Sovyet Rusya’nın Türkiye’ye yardımları ile ilgili bilgiler yer alıyor.

Anahtar Kelimeler: Sovyet Rusya, Büyük Taarruz, S. İ. Aralov.

The Turkish-Greek War and the Turkish Great Offensive in the Light of Soviet Archive Documents

Abstract

The Great Offensive which launched by the Turkish army on August 26, 1922, came to an end with the invading Greek army leaving Anatolia on September 18, 1922. There is very valuable information on the subject in the archive documents of Soviet Russia, which had very warm political relations with the Ankara Government (Grand National Assembly of Turkey) during the Great Offensive. Especially, RGASPI (Russian State Archive of Socio-Political History) contains archive documents that are extremely comprehensive in terms of content. As a result of research, we have identified the following documents in this archive regarding the Greek occupation in Anatolia and the Great Offensive which launched by the Turkish army:

* Prof.Dr., Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Tarih-Coğrafya Fakültesi, Genel Tarih Bölümü, Bakü/Azerbaycan.
sevincaliyeva2000@gmail.com
ORCID NO: 0000-0003-0374-8551

1. Archive Fund of the Caucasian Bureau of the Russian Communist (Bolshevik) Party No. 64. This Fund is extremely rich;

2. Reports of competent persons of Soviet Russia on Foreign Relations in the South Caucasus. These Reports consist of 258 pages;

3. Documents related to the analysis of the news in the French, Greek and English press about the Greek occupation in Anatolia and the situation of the Ankara GNAT Government. The most remarkable topics are: "Ankara and France", "Ankara and England", "Greeks in Bursa", "Kemalists and Constantinople (Istanbul Government)", "Spies in Ankara", "Greek Attack", "Constantinople (Istanbul Government)", "Monthly report on the Economic and Financial Situation", "The History of Kemalist-Italian Relations", "The Appointment of General Mustafa Pasha", "Fevzi Pasha Declaration", "Turkish Prisoners in Athens", "On the Greek Offensive", "Eastern Issue", "Greeks and Russians";

4. File No. 11: It is consisting of 106 pages, which contained confidential reports on the events in Turkey in April-June 1921;

5. File No. 159: In the G.V. Chicherin Fund, there are very valuable documents related to the Soviet Union and Turkey's Relations;

6. Telegrams which was sent by Soviet Russia's Ambassador in Ankara S.İ. Aralov, Embassy employee G. Astahov and P. Mdivani. They are consist of 131 pages. These telegrams contain information about the Turkish-Greek War, the British aid to the Greeks, and the Soviet Russia's aid to Turkey.

Keywords: Soviet Russia, The Great Offensive, S.İ. Aralov.

İngiliz Arşiv Belgelerinde Büyük Taarruz

Cengiz ATLI*

Özet

Milli Mücadele askeri safhası 19 Mayıs 1919 da başlayan 11 Ekim 1922 Mudanya Ateşkes Antlaşması ile tamamlanan sürecin ismidir. Bildirimizin konusunu oluşturan Batı cephesinde yer alan Büyük Taarruz harekâtı Kurtuluş Savaşının en yoğun yaşandığı cephelerden biridir. I.Dünya savaşı öncesi İtalyanlara verilen İzmir ve Batı Anadolu Paris Barış Konferansında Yunanlılara verilmiştir. Sebebi ise İngiltere'nin bu bölgede güçlü bir devlet istememesidir. Büyük Taarruz harekâtı Kurtuluş Savaşının şiddetli savaşların yapıldığı cephesidir. Bu cephede Yunanlılara karşı önce Kuvayi Milliye sonra da TBMM'nin düzenli ordusu görev yaptı. Burada yalnızca Yunanlılarla değil perde arkasında Yunanlıları destekleyen İngilizlerle de savaşılmıştır. İngiltere'nin askeri, istihbarat ve siyasi desteğine sahip Yunan Ordusu, 1921 yılı sonunda Afyonkarahisar-Eskişehir-Bilecik-Mudanya cephe hattında durdurulabildi. Büyük Taarruz ile Yunanlılar üç haftadan daha kısa sürede Anadolu'dan söktüp atıldı.

Büyük Taarruz harekâtıyla ilgili çok sayıda Türkçe kaynak ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayımlanan Harp Cerideleri mevcuttur. Buna karşın bu kadar önemli bir askeri hareketin farklı kaynaklardan değerlendirilmesi ilmi metodoloji açısından esaslı bir gerekliliktir. İşgalcilerin planlarını, beklentilerini, taarruz esnasındaki durumunu ve Türk Ordusu'nun ilerleyişini detaylı bir şekilde nakleden İngiliz Arşiv Belgeleri bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. İngiliz arşiv belgelerinde 1919 yılında Batı Anadolu Olayları, Yunan iddiaları, Batı Anadolu'nun Durumu, 1919 Aydın ve İzmir'de yaşananlar, Türk Milliyetçiliğinin yükselişi, 1921-1922 Batı Cephesi Raporları ve Cepheyle ilgili İngiliz Başbakanı Lloyd George'ın 1920-1922 yılı raporları bulunmaktadır. İngiliz Belgeleri, vesikaları her ne kadar olayları Yunan bakış açısına göre ele almış olsa da tarihe ışık tutacak, birinci elden bilgilere ulaşmasını sağladığı için incelenmeye değer görülmüştür. Bir coğrafyadaki işgal döneminin uluslararası arka planını ve bunun işgal sonrası sürecine etkilerini ortaya çıkarmayı hedefleyen bu çalışmada, gelişmelerin seyrini daha iyi kavrayabilmek için sürecin en önemli aktörü olan İngiltere'nin arşiv belgelerine müracaat edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Batı Cephesi, Büyük Taarruz, İngiltere, İşgal, Yunanistan, Arşiv.

Great Attack Operation in the Light of British Archive Documents

Abstract

The military phase of the National Struggle is the name of the process that started on 19 May 1919 and was completed with the Mudanya Armistice Agreement on 11 October 1922. The Great Offensive Operation, located on the Western front, which is the subject of our report, is one of the fronts where the War of Independence was experienced most intensely. Izmir and Western Anatolia, which were given to the Italians before the First World War, were given to the Greeks at the Paris Peace Conference. The reason is that England does not want a strong state in this region. The Great Offensive Operation is the front of the War of Independence where fierce battles were fought. On this front, first the Kuvayi Milliye and then the regular army of the Grand National Assembly of Turkey served against the Greeks. There was a war not only with the Greeks, but also with the British, who supported the Greeks behind the scenes. The Greek Army, which had the military, intelligence and political support of Britain, could be stopped at the Afyonkarahisar-Eskişehir-Bilecik-Mudanya front line at the end of 1921. With the Great Offensive, the Greeks were driven out of Anatolia in less than three weeks.

There are many Turkish sources and War Documents published by the General Staff about the Great Tarruz operation. On the other hand, the evaluation of such an important military operation from different sources is an essential requirement in terms of scientific methodology. The main subject of this study is the British Archive Documents, which convey the plans of the invaders, their expectations, the situation during the attack and the progress of the Turkish Army in detail. In the British archive documents, the Western Anatolian Events in 1919, the Greek claims, the State of Western Anatolia, the events in 1919 Aydın and İzmir, the rise of Turkish Nationalism, the 1921-1922 Western Front Reports and the British Prime Minister Lloyd George's 1920-1922 reports on the Front exists. Although the English Documents dealt with the events from a Greek point of view, they were deemed worthy of examination because they provided access to first-hand information that

* Prof.Dr., Iğdır Üniversitesi Fen/Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.
cengiz3636@hotmail.com
ORCID 0000-0001-7617-6879

would shed light on history. In this study, which aims to reveal the international background of the occupation period in a geography and its effects on the post-occupation process, the archival documents of England, the most important actor of the process, were consulted in order to better understand the course of the developments.

Keywords: Western Front, Great Offensive, England, Occupation, Greece, Archive.

1922 Yılı İngiliz Büyükelçilik Raporunda Büyük Taarruz ve Dönemin Olayları

Behçet Kemal YEŞİLBURSA *

Özet

İngiliz Arşiv Belgeleri, Türkiye tarihine ilişkin yapılan çalışmalarda önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle yakın dönem Türkiye tarihi ile ilgili araştırmalarda bu önemin daha da arttığı görülmektedir. 1918-1923 yılları arasında İngiltere'nin Türkiye'de işgalci durumda olduğu ve her şeyi kontrol ettiği düşünüldüğünde bu önemin kaynağı daha iyi anlaşılmaktadır. Yüksek Komiserler ya da Büyükelçiler, İngiltere ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasındaki her türlü ilişkiyi yürütürken iki ülke arasında meydana gelen olayları geniş bir şekilde rapor etmişlerdir. Bu raporlar günlük, haftalık, aylık ve yıllık olmak üzere farklı dönemler içermekteydi. 1922 yılı raporu, bir üst yazı ile birlikte giriş ve ekler bölümü dışında 13 bölüm ve toplam 51 sayfadan oluşmakta. Gizli (Confidential) ibaresi ile 7 Kasım 1923'de İstanbul'dan (Constantinople) gönderilmiş ve 12 Kasım 1923'de Londra'da Dışişleri Bakanlığına (Foreign Office) ulaşmıştır. Rapor, Giriş, Tarihsel Bakış, Dış İlişkiler, İç Siyaset, Panislamizm, Türkiye'deki Hıristiyan Azınlıklar, İstanbul'daki Ruslar, Ekümenik Patriklik, İktisadi ve Ticari İlişkiler, İşgücü, Adli Meseleler, Askeri Olaylar, Deniz Kuvvetleri ve Ekler başlıklarından oluşmaktadır. Rapor, İstanbul'daki Yüksek Komiser Nevile Henderson ile birlikte İngiliz askeri ve sivil misyonu tarafından hazırlanmış ve dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı olan Lord Curzon'a sunulmuştur. Kasım 1922'de Lozan Barış Konferansı'nın başlamış olması ve Yüksek Komiserlik personelinin konferans işleri ile ilgilenmesi sebebiyle rapor gecikmeli olarak bir yıl sonra (12 Kasım 1923) İngiliz Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Yıllık Raporlar, Büyük Taarruz, Afyonkarahisar.

The Great Offensive and Events of the Period according to the British Embassy Annual Report of 1922

Abstract

British Archival Documents have an important place in the studies on Turkish history. In recent research on the history of Turkey, this importance has increased even more. Considering that between 1918 and 1923, Britain's status in Turkey was as an invader with supreme control, the source of this importance is better understood. The High Commissioners or Ambassadors have extensively reported on the events between the two countries while carrying out all kinds of relations between the UK and the Republic of Turkey now. These reports included different periods: daily, weekly, monthly and annual. The 1922 report consists of 13 chapters and 51 pages in total, excluding the introduction and appendices, along with a cover letter. It was sent from Istanbul (Constantinople) on 7 November 1923 with the phrase Confidential and reached the Foreign Office in London on 12 November 1923. The report consists of the titles of Introduction, Historical Overview, Foreign Relations, Domestic Politics, Pan-Islamism, Christian Minorities in Turkey, Russians in Istanbul, Ecumenical Patriarchate, Economic and Commercial Relations, Labor Force, Legal Issues, Military Events, Naval Forces and Annexes. The report was prepared by the British military and civil mission together with High Commissioner Nevile Henderson in Istanbul and presented to Lord Curzon, the British Foreign Secretary at the time. The report was sent to the British Ministry of Foreign Affairs one year later (12 November 1923), due to the fact that the Lausanne Peace Conference had started in November 1922 and the High Commissioner staff was involved in the conference work.

Keywords: Turkish National Struggle, British Annual Reports on Turkey, Great Offensive of 1922, Afyonkarahisar.

* Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi.
bkyesilbursa@uludag.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-6309-5703

Büyük Taarruzun Ardından Ortaya Çıkan Çanak(kale) Krizi'nin Türk ve Fransız Meclis Zabıtlarına Yansımaları

Fatma UYGUR*

Özet

Milli Mücadelenin 26 Ağustos 1922 tarihinde başlayıp 9 Eylül 1922'e kadar devam eden 14 günlük destansı zaferi yeni bir dönemin habercisidir. Artık Türk ordusu hezimete uğrattığı Yunan ordusuyla değil İstanbul ve Trakya'daki işgalci kuvvetlerle, özellikle de Birleşik Krallıkla gerekirse silahla mücadele etmek zorundadır. Boğazlara yerleşmeyi reddeden Fransız ve İtalyanların aksine Britanya, burada hâkimiyet kurmak için müttefiklerine de baskı yapmaktan geri durmamıştır. Bu minvalde Türk ordusuyla savaşmayı göze alarak dominyonlarından asker temin etmek için ciddi bir arayış içine girmiştir.

İngiltere'nin *tarafsız bölge* olarak adlandırdığı Boğazlarda kalmak için inatlaştığı yirmi günlük süreci (10 Eylül-30 Eylül 1922) resmî yazışmalarında *Çanak (Tchanak) Krizi* şeklinde adlandıran Fransız askerî ve diplomatik makamları bu süreçte İngiltere'nin aksine bir politika takip etmiştir. General Maurice Cesar Joseph Pellé (1863-1924)'nin komutasındaki Fransız ordusu bölgeden derhal çekilmiştir. Zira "*Türkler her ne pahasına olursa olsun İstanbul'u ve Trakya'yı istiyor*" cümlesi Fransız kamuoyunda haklı kabul görmüştür. Öte yandan Manchester'da etkili bir konuşma yapan Başbakan Lloyd George (1863-1945)'a göre *Doğu meselesinde Türkler dünya barışını tehlikeye atmaktadır*. İttifak bloğunun diplomatik çevreleri bu konuşmayı doğru bulmamıştır. Akıllı başında bir komutan olan General Charles Harrington (1870-1940) da başbakanla aynı fikirde değildi. Britanya kamuoyu da başbakanın sağduyulu hareket etmediğini düşünmektedir.

Bu bağlamda Fransız Temsilciler Meclisi'nde yapılan resmî müzakerelere göre, İngiltere ile Türk ordusu arasında çıkması muhtemel görülen *Çanak Krizi*'ni bizzat Fransa önlemiştir. Türkler konumu gereği üstün duruma geçmiş, Çanakta yığılan İngiliz birlikleri ise ciddi bir tehlike altına girmiştir. Türklerin onları yenilgiye uğratması kaçınılmazdır. Askerî açıdan başarısız bir durumda kalmadan çekilen Fransız ordusu ise böylece itibarını korumuştur. Türk kurmay subayları akıllı ve hesaplı hareket etmektedirler. Yine adı geçen meclis zabıtlarına göre, bu süreçte Fransa, Bursa'da olası bir vahşeti de önlemiştir. Bozguna uğrayan üç bin Yunan askerinin önlerine çıkan Müslüman Türkleri katletmesine ve şehri ateşe vermesine mani olmuştur.

Büyük Taarruzun akabinde gelişen bu 20 günlük zaman diliminde gerek Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) ve gerekse Fransız Temsilciler Meclisi (Chambre des députés)'nde yapılan hararetli müzakereleri inceleyerek krizin sebeplerini, gelişme sürecini, sonuçlarını ve Türk dış politikasına etkisini ortaya koymak temel amaç olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular arasında Fransa'nın İngiltere'yi ikna çabaları, özellikle Fransız basınının etkisiyle kamuoyunun Türk milli mücadelesini meşru görmesi ve TBMM'nin siyasi başarıları dikkati çekmektedir.

Konuyla ilgili olarak Fransız meclis zabıtları, TBMM'nin gizli zabıtları, resmî gazeteler, süreli yayınlar ve dönemin tanıklarının hatıraları etraflıca değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çanak(kale) Krizi, General J. Pellé, General Charles Harington, Raymond Poincaré, TBMM, Mustafa Kemal.

The Reflections of the "Tchanak/Çanak (Kale)" Crisis After the Great Attack on the Turkish and French Parliamentary Minutes

Abstract

The 14-days epic victory of the War of independence, which started on August 26, 1922 and continued until September 9, 1922, heralds a new period. Now, the Turkish army has to fight with the invading forces in Istanbul and Thrace, especially the United Kingdom, not the Greek army it defeated, with weapons, if necessary.

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Ankara, Türkiye.
fuygur@humanity.ankara.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-7919-1695

Unlike the French and Italians, who refused to settle in the straits, Britain did not refrain from putting pressure on its allies to establish dominance there. In this way, In this way, the UK took a serious quest to procure soldiers from its dominions by risking to fight the Turkish army.

The French military and diplomatic authorities, the twenty-day period (September 10-30 September 1922), which Britain called the neutral zone and stubbornly to stay in the Straits, named as "Tchanak" Crisis in their official correspondence and followed a policy contrary from the British. The French army under the command of General Maurice Cesar Joseph Pellé (1863-1924) withdrew from the region immediately. Because the sentence "The Turks want Istanbul and Thrace at all costs" has been justifiably accepted by the French public. On the other hand, according to Prime Minister Lloyd George (1863-1945), who made an effective speech in Manchester, that Turks are endangering world peace in the Eastern issue. The diplomatic circles of the alliance bloc did not find this speech as correct. General Charles Harington (1870-1940), a sane commander, also disagreed with the prime minister. The British public also thinks that the prime minister did not act with common sense.

In this context, according to the official negotiations held in the French House of Representatives, France itself prevented the "Tchanak" Crisis, which was likely to occur between the UK and the Turkish army. The Turks had a superior due to their position, and the British troops, which had accumulated in the "Tchanak", were in serious danger. It is inevitable that the Turks will defeat them. The French army, which withdrew without failing militarily, thus preserved its reputation. Turkish staff officers act wisely and prudently. Again, according to the aforementioned parliamentary minutes, France also prevented a possible atrocity in Bursa in this process. He prevented three thousand Greek soldiers who were defeated from slaughtering the Muslim Turks who stood in their way and setting the city on fire. In this 20-day period following the Great Offensive, the main purpose has been determined to reveal the causes, development process, results and impact of the crisis on Turkish foreign policy, by examining the heated negotiations in both the Turkish Grand National Assembly (TBMM) and the French Chamber of Des députés. Among the findings, the efforts of France to persuade England, the public's legitimacy of the Turkish War of independence, especially with the influence of the French press, and the political achievements of the Turkish Grand National Assembly draw attention.

Regarding the subject, the French parliamentary minutes, the secret minutes of the Grand National Assembly of Türkiye, official newspapers, periodicals and the memories of the witnesses of the period were evaluated in detail.

Keywords: Tchanak Crisis, General J. Pellé, General Charles Harington, Raymond Poincaré, TBMM, Mustafa Kemal.

YUNAN İŞGAL UYGULAMALARI

Yunanlıların Hüdavendigar Vilayetiyle Karesi ve Kala-i Sultaniye Sancaklarındaki İşgal Uygulamaları (1922)

Recep KARACAKAYA*

Özet

Sevr Antlaşması'nın Osmanlı Devleti tarafından imzalanmasından sonra Yunanlılar 1920 yazında işgallerini genişletmiştir. Bursa, Mudanya, Bandırma, Sakız, Mihaliç, İnegöl, Biga, Ezine, Balya, Balıkesir, Soma, Edremit, Salihli, Alaşehir, Kula, Uşak, Simav, Afyonkarahisar, Kütahya ve Eskişehir gibi yerler işgal sahasına dahil olmuştur. Yunanlılar işgal ettikleri bu bölgelere temsilciler atamışlar ve bu bölgeleri atadıkları temsilciler vasıtasıyla yönetmişlerdir. Yunan işgal bölgesi genişledikçe atanan temsilcilerin sayısı da artmıştır.

Yunanlılar işgal ettikleri bölgelerde mali yapıya müdahale etmiş, ele geçirdikleri yerlerin ekonomik yapısını bozmuş, mal sandıkları ve Ziraat Bankası şubelerindeki paralara el koymuşlar, bu paraları İzmir'e göndermişler, bankanın ihtiyaç sahiplerine borç vermesini de engellemişlerdir.

İşgal bölgelerinde memurlar maaşlarını alamamışlar, Yunan maliye müfettişleri, kendi bilgilerinin dışında ödeme yaptırmamışlar, resmi dairelerdeki ve hanelerdeki eşyalar, ahalinin keçi ve koyunları gasp edilmiştir. Emeklilere, dul ve yetimlere verilen maaşların ödenmesini engelleyerek, zaten kötü vaziyette bulunan halkın durumunu bir kat daha zorlaştırmışlardır.

İzmir'de bulunan Yunan İşgal Kumandanlığı, zeytin mahsulünün azlığından dolayı vilayetlerden yağ ihracatı yasaklamak istemiş, bazı bölgelerde vakıflara ait zeytin yağlarının sevkine engel olmuş, ancak yüzde on komisyon ödenmesi şartıyla yağların ihracına izin vermişlerdir.

Yunanlılar işgal ettikleri bazı bölgelerde, halka direkt zulüm yapma yerine şakileri destekleyerek halka zulüm yaptırmışlardır. Çete takibi bahanesiyle girdikleri birçok köyü yakmışlar, Yunan mezaliminden korkan bazı köyler ahali halen Osmanlı yönetimindeki bölgelere iltica etmiştir.

İşgal kuvvetleri tarafından bazı kişiler, yaşadıkları yerlerden başka kazalara sürülmüşler, yerel yöneticiler tevkif ve darp edilmişler, bunlara yapılan muamele tahammül edilemez duruma gelmiştir. Yunan makamları nezdinde girişimlerde bulunulması üzerine de eşkıya ile bir ilişkilerinin bulunmadığını ve bu kişiler hakkında bilgilerinin olmadığını söylemişlerdir.

Bu tebliğde, Yunanlıların 1922 yılı içinde işgal ettikleri bölgelerden Karesi, Hüdavendigar ve Kala-i Sultaniye vilayetlerindeki işgal uygulamaları incelenecek ve bunların sonuçları üzerinde durulacaktır. Tebliğin kaynakları Osmanlı Arşivi belgeleri olacak, Hariciye ve Dahiliye Nezaretleri'ne ait belgeler kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunan işgali, mal sandıkları, Ziraat Bankası, maliye müfettişi, eşkıya faaliyetleri, sürgün.

Practices of Greek Occupation in Hüdavendigar, Kala-i Sultaniye and Karesi (1922)

Abstract

With the signing of the Sevres Peace Treaty by the Ottomans, the summer of 1920 displayed great expansion of Greek occupation in Anatolia. Bursa, Mudanya, Bandırma, Sakız, Mihaliç, İnegöl, Biga, Ezine, Balya, Balıkesir, Soma, Edremit, Salihli, Alaşehir, Kula, Uşak, Simav, Afyonkarahisar, Kütahya and Eskişehir fell into Greek occupation. In a short time Greeks appointed administrators to these lands and ruled over them. With the expansion of the occupied lands number of administrators increased.

Greek intervention of financial affairs in occupied lands escalated in 1922. Greeks ruined the economic structure of the towns, seized the money they found in Agriculture Bank's branches. They send the money they stole to İzmir and did not let the Bank lend money to those in need.

* Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.
recepkaracakaya@gmail.com

In occupied lands, government officials could not get their salaries, Greek financial inspectors controled the revenues obtained from these lands. Goods and furnitures from government buildings and homes are stolen. Salaries of the pensioners did not paid out and their life conditions became harder with time.

Greek Occupation Commandership in İzmir, wanted to forbid export of oil from these lands due to the shortage of low olive crop. Later they gave the permission to export the crops only with the %10 commission to themselves.

In some places Greeks used brigands to torture villagers. They burned down villages while pretending to hunt down brigands. The villagers had to migrate to the still Ottoman controled areas.

In this study Greek Occupation practices during 1922 in Hüdavendigâr, Kala-i Sultaniye ve Karesi will be examined and their consequences will be explained. The main sources of this study are Ottoman Arhives. Documents from Hariciye Nezareti and Dahiliye Nezareti will be used.

Keywords: Greek Occupation, Agriculture Bank, Financial Inspectors, Brigands, Exiles.

Yunan İşgali Sürecinde Helenik Küçük Asya Savunma Teşkilatı'nın Lobi Faaliyetleri (1922)

Ahmet ASKER*

Özet

Yunan ordusunun, Anadolu'daki ilerleyişinin durdurulduğu Sakarya Meydan Muharebesi'nden (23 Ağustos – 13 Eylül 1921) Batı Anadolu'yu işgaline tamamen son veren Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'ne (26 Ağustos – 9 Eylül 1922) kadar geçen yaklaşık bir yıllık süre, Anadolu Rumları açısından kaygı dolu bir bekleme dönemidir. Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921) sonrası Fransız ordusunun, işgal ettiği bölgelerinden çekilmesi, Yunan ordusunun da işgale son vererek Anadolu'yu terk edeceği söylentilerinin yayılmasına sebep olmuş ve bu söylentiler Anadolu Rumları arasında büyük bir endişeye yol açmıştır.

Ekim 1921'de İzmir'de Anadolu Rumlarını temsilen bir araya gelen, İzmir Metropolit Hrisostomos, Dr. Psaltoff, Sokratis, Solomonidis, İoakimidis, Dulgeridis, Hariatis, Lambrou ve İzmir Yunan idaresi içişleri bölümünden müfettiş Evripeos'un da bulunduğu bir grup insan, *Helenik Küçük Asya Savunması* (Elliniki Mikrasiyatiki Amina- EMA / *Organisation Micrasiatique*) adını verdikleri bir örgüt kurmuşlardır. Örgütün amacı, Anadolu'nun geleceği ile ilgili belirsizliğin ve kaygının en yüksek olduğu bu bekleme döneminde, İtilaf devletleri nezdinde lobi faaliyeti yürütmek, Yunan ordusuna işgal ettiği yerlerde yardımcı olmak, yerel Rum halkı örgütleyerek Türk ordusuna karşı bir direniş ve isyan ortaya çıkarmak ve nihayetinde otonom bir Anadolu Rum devleti kurmaktır.

EMA'nın batılı itilaf devletlerinin ve Hristiyan batı kamuoyunun desteğini kazanmaya yönelik lobi faaliyetleri 1922 şubatından itibaren hız kazanmıştır. Zira bu süreçte Yunan basınında, söz konusu örgüte ilişkin çıkan haberlerde *Kemalistlerin* faaliyetlerinden duyulan rahatsızlıklara yer verilmiştir. Ayrıca hükümet bunalımları ve ekonomik krizlerle boğuşan Yunanistan'ın Anadolu Rumlarının sorunlarına eğilmekte güçlük çektiğini düşünen EMA önderleri, bir an önce inisiyatifi ele almak istemişlerdir. Bu çerçevede oluşturulan heyetler, Anadolu Rumlarının sorunlarını ve beklentilerini birinci ağızdan paylaşmak üzere ve de itilaf devletlerinin desteğini ivedilikle kazanmak amacıyla Londra ve Paris'e gönderilmiştir. Ayrıca örgütün icra komitesince, Yunanistan hükümeti ve parlamentosu ile Anadolu'da işgalci Yunan ordularının başkomutanı General Anastasios Papulas'a, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve İngiltere hükümetleri ile parlamentolarına, ayrıca İngiliz Anglikan Kilisesi ile Vatikan Katolik Kilisesine hitaben mektuplar kaleme alınmıştır.

Alman Dışişleri Politik Arşivi'nden konuya ilişkin tespit edilen Almanca, Fransızca, İngilizce ve İtalyanca belgelere dayanan bu çalışma, milli mücadelenin en kritik döneminde Anadolu Rumlarını temsil iddiasıyla kurulan Helenik Küçük Asya Savunma Teşkilatı'nın İtilaf Devletleri ve Hristiyan kamuoyu nezdindeki lobi faaliyetlerini gün yüzüne çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Rumları, Büyük Taarruz, Elliniki Mikrasiyatiki Amina (EMA), Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Organisation Micrasiatique, Sakarya Meydan Muharebesi, Yunan İşgali.

Elliniki Mikrasiyatiki Amina- EMA / Organisation Micrasiatique Defense Organization and International Lobbying Activities (1922)

Abstract

The one-year period between the Battle of Sakarya (23 August – 13 September 1921), when the advance of the Greek army in Anatolia was halted, and the Great Offensive (26 August – 9 September 1922), which completely ended the occupation of Western Anatolia, was a period of anxious waiting for the Anatolian Greeks. The withdrawal of the French army from the occupied territories after the Treaty of Ankara (October 20, 1921) spread rumors that the Greek army would end the occupation and leave Anatolia. These rumors caused great concern among the Anatolian Greeks.

* Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Mersin, Türkiye.
ahmet_asker@mersin.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-8795-5261

Consequently, a group of people from the Anatolian Greek community came together in Izmir in October 1921. Members of this group included Metropolitan of Smyrna Chrysostomos, Dr. Psaltoff, Sokratis, Solomonidis, Ioakimidis, Dulgeridis, Hariatis, Lambru and Evripeos, an inspector from the department of internal affairs of the Greek administration of Izmir. They founded an organization called *the Hellenic Defense of Asia Minor* (Elliniki Mikrasiatiki Amina (EMA) / Organisation Micrasiatique). During this period of uncertainty and anxiety the aim of the organization was to lobby the Entente Powers, to support the Greek army in the places it occupies, to create a resistance and rebellion against the Turkish army by organizing local Greek people, to establish an autonomous Anatolian Greek state.

The EMA's lobbying efforts to win the support of the Western Entente states and the Western Christian public opinion gained momentum from February 1922 onwards. During this time, the Greek press also reported on this organization and the general situation in Anatolia. Meanwhile, EMA leaders recognized that Greece was struggling with governmental crises and economic crises, and could not address the problems of the Anatolian Greeks. Thus they quickly decided to take the initiative. In order to quickly win the support of the Entente states, EMA delegations were formed and sent to London and Paris to share the problems and expectations of the Anatolian Greeks. In addition, letters were sent to the Greek government and parliament, to General Anastasios Papulas, the commander-in-chief of the invading Greek armies in Anatolia, to the governments and parliaments of the United States, France and England, as well as to the Anglican Church of England and the Catholic Church of the Vatican.

This study is based on German, French, English and Italian documents from the German Foreign Political Archive. It reveals the lobbying activities of the Hellenic Asia Minor Defense Organization, to change the public opinion of the Entente Powers and the Western Christian.

Keywords: Anatolian Greeks, Great Offensive, Elliniki Mikrasiatiki Amina, Turkish National Struggle, Organization Micrasiatique, Battle of Sakarya, Greek Occupation.

Büyük Taarruzun Ardından Çekilen Yunan Ordusunun Aydın ve Çevresinde Yarattığı Tahribat

Günver GÜNEŞ*

Özet

Yunanlılar Büyük Taarruz sürecinde Batı Anadolu'yu tahliye ederken Türk halkına karşı sistemli ve programlı bir şekilde mezalim gerçekleştirmişlerdir. Mezalime yalnız Yunan askerleri değil Rum ve Ermenilerden oluşan yerli işbirlikçilerinde katıldığı bilinmektedir. Yunanlıların Afyon'dan başlayarak İzmir'de sonlanacak çekilişleri sırasında geçtikleri bütün yerleşimleri canlılarla birlikte yakıp yıkmışlardır. Tahribat ve mezalimin izleri ve etkisi uzun yıllar bölgede silinememiştir. Bu mezalimden en fazla zarar gören yerleşimler içinde hiç kuşkusuz Aydın Sancağı da bulunuyordu.

Yunanlıların her biri insanlık suçunu oluşturan eylemleri Aydın bölgesinde başlangıcı kentin işgali süreci ile birlikte başlamıştır. Kuva-yı Milliye'ye ve Ankara Hükümetine destek verdikleri gerekçesiyle Yunanlılar Aydın bölgesinde sivil halka karşı pek çok kitlesel katliamlara girişmişlerdir. Söz konusu katliamlar 1919 ortalarından Yunanlıların İzmir'e çekilişine kadar sürmüştür.

Bu bildiriye Büyük Taarruz öncesi ve devamında Aydın Sancağında Yunanlılar tarafından gerçekleştirilen hukuk ve insanlık dışı eylemleri sosyal ve ekonomik boyutları ile değerlendireceğiz. Yunanlıların geri çekilişleri sırasında Denizli'den İzmir'e uzanan hat boyunca pek çok yerleşim Yunanlıların yakma birlikleri tarafından yakılmış, bu yerleşimlerde büyük can ve mal kayıpları yaşanmıştır. Yunan askerleri çekiliş esnasında bağ, bahçe, incirlik ve zeytinlikleri de ateşe vermişler, hayvanları kaçırmakla birlikte ciddi maddi kayıplara yol açmışlardır. Doğayı ve ekolojik yapıyı bozacak şekilde suları zehirlemişler, keyfi olarak hayvanları imha etmişlerdir. Öldürme, yaralama, işkence, tecavüz sivil halka yönelik savaş kurallarının dışına çıkılarak gerçekleştirilmiştir.

Yunanlılar cephe de yaşadığı hayal kırıklığını işgal altında sivil halktan intikam duygularıyla çıkarmaya kalkmıştır. Türk ordusu 7 Eylül'de Aydın'a girdiğinde Yunanlılardan, yüz binlerce savaş mağdurunun da içinde bulunduğu harabeye dönmüş arazileri teslim almıştı. Yakılan yıkılan yerleşim yeri neredeyse kalmamıştır. Türk ve Müslüman halkın göç etmesiyle başlayan gelişmeler ise türlü insanlık dramına da sahne olmuştur. Eylül 1922 başlarında Yunan işgalinden kurtarılan bölge işgalin yarattığı tahribatın her türlü olumsuzluğunu bünyesinde barındırıyordu. Halkın büyük bir kısmı aç ve açıkta kalmıştı. Ellerindeki her şey Yunan ordusu tarafından gasp ve yağma edilmişti. Güvenlik ayrı bir sorundu. Yönetim zaafı TBMM'nin aldığı geçici önlemlerle giderilmeye çalışılmıştı. TBMM'nin İşgalden kurtulan Aydın Sancağına yönelik kapsamlı yardım faaliyeti ise ancak Büyük taarruz sonrasında gerçekleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aydın Sancağı, Yunanistan, İtalya, Nazilli, Söke, Mezalim, Muhacir.

The Destruction Caused by the Greek Army in Aydın and Its Surroundings After the Great Offensive

Abstract

While the Greeks were evacuating Western Anatolia during the Great Offensive, they persecuted the Turkish people in a systematic and programmed manner. It is known that not only Greek soldiers but also local collaborators, consisting of Greeks and Armenians, participated in the atrocities. They destroyed all the settlements that the Greeks passed through during their withdrawal, starting from Afyon and ending in Izmir, together with the living creatures. Traces and effects of destruction and atrocities could not be erased in the region for many years. Undoubtedly, Aydın Sanjak was among the settlements that suffered the most from this atrocity. The actions of the Greeks, each of which constitutes a crime against humanity, started in the Aydın region with the occupation of the city. On the grounds that they supported the Kuva-yı Milliye and the Ankara Government, the Greeks attempted many mass murders against the civilian population in the Aydın region. The massacres in question continued from the middle of 1919 until the withdrawal of the Greeks to İzmir.

In this paper, we will evaluate the social and economic dimensions of the legal and inhuman acts committed by the Greeks in Aydın Sanjak before and after the Great Offensive. During the retreat of the Greeks, many settlements along the line stretching from Denizli to Izmir were burned by the burning units of the Greeks,

* Dr. Öğretim Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Efeler Aydın/Türkiye.
ggunes65@gmail.com
ORCID NO: 0000-0002-4255-5288

and there were great losses of life and property in these settlements. Greek soldiers also set fire to vineyards, gardens, fig groves and olive groves during the draw, and abducted animals, causing serious financial losses. They poisoned the waters in such a way as to disrupt the nature and ecological structure, and arbitrarily exterminated the animals. Killing, wounding, torture, rape were carried out by deviating from the rules of war against the civilian population.

The Greeks tried to vent their disappointment at the front with the feelings of revenge on the civilian population under the occupation. When the Turkish army entered Aydın on September 7, it had taken over the devastated lands, including hundreds of thousands of war victims, from the Greeks. The burned and destroyed settlements are almost gone. The developments that started with the migration of Turkish and Muslim people, on the other hand, witnessed various human dramas. The region, which was liberated from the Greek occupation at the beginning of September 1922, contained all the negativities of the destruction caused by the occupation. Most of the people were starving and left in the open. Everything they had was usurped and plundered by the Greek army. Security was another issue. The weakness of the administration was tried to be eliminated with the temporary measures taken by the Turkish Grand National Assembly. Comprehensive aid activities of the Grand National Assembly of Turkey for the Aydın Sanjak, which was liberated from the occupation, were only realized after the Great Offensive.

Keywords: Aydın Sanjak, Greece, Italy, Nazilli, Söke, Atrocities, Emigrant.

Millî Mücadele Yıllarında Çeşme ve Çevresinde Rumların Çetecilik ve Eşkıyalık Faaliyetleri

Gülben MAT*

Özet

XIX. yüzyıl sonlarında Batı Anadolu'da Rum nüfusu artmaya başlamış özellikle Çeşme, Urla ve Ayvalık gibi yerleşim yerlerinde Rumlar sayıca üstünlük sağlamışlardır. Batı Anadolu'daki Rum nüfusunun özellikle XIX. yüzyılda görünür biçimde artması, sonradan yaşananlar dikkate alındığında, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti yenilince, Batı Anadolu'daki Rum nüfusunu bahane eden Yunanistan, silahlı harekete girişmiştir.

Birinci Dünya Savaşı sonunda toplanan Paris Barış Konferansında alınan kararlar neticesinde, Batı Anadolu'da işgaller başlamıştır. Özellikle Yunan askerleri ve Rum çetelerinin işbirliği ile yapılan mezalim sonucunda binlerce Türk hayatını kaybetmiş, birçoğu da yaşadıkları saldırı, tecavüz, soygun vb. eylemler karşısında yerlerinden göç etmek zorunda kalmıştır.

Yunanlılar, Batı Anadolu'daki halka her türlü mezalimi Rum çeteleri aracılığıyla yaptırmıştır. Batı Anadolu'daki Rum hareketleri, İzmir ve çevresi özellikle Çeşme havalisinden örneklerle anlatılmaya çalışılacaktır.

Rum hareketliliği, XIX. yüzyıldan başlayarak yükselişe geçmiş, Anadolu'nun Birinci Dünya Savaşından sonra işgali ile zirveye ulaşmıştır. Bildirimizde Milli Mücadele Döneminde İzmir ve çevresinde yaşananlar, korsanlık ve kaçakçılık, Rum çetelerinin yaptıkları, Çeşme havalisi başta olmak üzere arşiv belgeleri ve hatıralardan hareketle değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Batı Anadolu, İzmir, Çeşme, Rum Çeteleri, Yunan Mezalimi.

Klept and Bandit Activities of the Greeks in Çeşme and Its Surroundings during the National Struggle in the Light of Archive Documents

Abstract

At the end of the XIX century, the Greek population started to increase in Western Anatolia, especially in settlements such as Çeşme, Urla and Ayvalık, the Greeks gained numerical superiority. Increasing of the Greek population in Western Anatolia, especially in the XIX. century is an issue that needs to be emphasized when considering what happened afterwards. When the Ottoman Empire was defeated in the First World War, Greece, using the Greek population in Western Anatolia as an excuse, embarked on an armed movement.

Due to the decisions taken at the Paris Peace Conference convened at the end of the First World War, occupations began in Western Anatolia. Especially as a result of the atrocities carried out with the cooperation of Greek soldiers and Greek klepts, thousands of Turks lost their lives, and many of them had to migrate from their places in the face of the protests such as attacks, rapes, robberies, etc.

The Greeks had the people in Western Anatolia do all kinds of torture through Greek klepts. The Greek movements in Western Anatolia will be tried to be explained with examples from İzmir and its surroundings, especially around Çeşme.

Greek mobility started to rise starting from the 19th century and reached its peak with the occupation of Anatolia after the First World War. In our paper, we will try to evaluate what happened in İzmir and its surroundings during the National Struggle, piracy and smuggling, what the Greek klepts did especially around Çeşme in the light of archival documents and memories.

Keywords: Western Anatolia, İzmir, Çeşme, Greek klepts, Greek atrocities.

* Öğr. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü.
ORCID NO: 0000-0003-2233-2041

BÜYÜK TAARRUZ VE İÇ GELİŞMELER

Büyük Zaferin İç Politikadaki Sonuçlarından Saltanatın Kaldırılması

Şaban ORTAK*

Özet

Tarih boyunca yönetim şekilleri monarşik anlayışlardan millet egemenliğine dayanan yönetimlere doğru bir seyir izlemiştir. Monarşik yönetim tarzlarından bir uygulama olan "Saltanat" Osmanlı Devleti'nde yaklaşık altı asır devam etmiştir. Genç Osmanlılar diye isimlendirilen aydın grubun girişimleri ile 1876'da anayasanın ilan edilmesiyle Meşrutî Monarşiye geçilmiştir. II. Meşrutiyet Döneminde millet egemenliği yönetimde ağırlığını daha da hissettirmekle birlikte Saltanatın kaldırılması gündeme gelmemiştir. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nı kaybetmesi ve Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra düşman işgali genişleyerek devam etmiştir. İşgallere karşı yerel direniş şeklinde başlayan mücadele Sivas Kongresi'nde tek bir çatı altında birleştirilmiştir. Türk Milletinin büyük çoğunluğunun düşman işgallerine karşı direnişe katıldığı bir dönemde Padişah VI. Mehmed Vahideddin ve onun kurdurduğu hükümetler İtilaf Devletleri'nin tepkilerini çekecek mücadelelerden kaçınmayı tercih etmişlerdir. Özellikle Damat Ferit Paşa'nın sadrazamlığındaki hükümetler İngilizlerin de desteği ile Türk Milletinin mücadelesini engellemeye çalışmış ve bu konuda düşmanlarla işbirliğinden de kaçınmamıştır. İstanbul'un 16 Mart 1920 tarihinde resmen işgalinden sonra TBMM toplanmış ve Milli Mücadelenin idaresini ele almıştır. Buna karşı Damat Ferit Hükümeti Kuva-yı Milliye hareketini Padişah ve Halifeye karşı bir isyan olarak nitelendiren bir fetva yayınlamıştır. Bu fetva Padişah ve Halifeye kuvvetli bağlarla bağlı olan Türk halkı üzerinde kısmen de olsa olumsuz etkilere neden olmuş ve TBMM'ne karşı isyanlar çıkmıştır. Ankara Müftüsü Rıfat Efendi öncülüğünde karşı fetva yayınlanarak, din, vatan ve bağımsızlık için mücadele etmenin Padişah ve Halifeye karşı gelmek değil tam tersine dinin emri olduğu belirtilmiştir. Milli Mücadele başlarında düşmanlarla işbirliği yapan İstanbul Hükümetleri eleştirilirken Padişah ve Halife'ye karşı bir ifade kullanılmaktan kaçınılmıştır. Hatta her fırsatta Padişah ve Halife'ye bağlılık vurgulanmıştır. Milli Mücadele devam ederken Damat Ferit Hükümeti, başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere bazı önderleri idam cezasına çarptırmıştır. Bu karar Padişah tarafından da onaylanmıştır. Bütün bu engellemelere rağmen savaş kazanılmış ve Mudanya Mütarekesi imzalanmıştır (11 Ekim 1922). Kalıcı barış için Lozan'da bir konferans toplanması kararlaştırılmıştır. Bu konferansa Türkiye adına hem İstanbul Hükümeti ve hem de TBMM Hükümeti davet olunmuştur. Amaç iki hükümet arasındaki görüş ayrılıklarından yararlanarak Türkiye'ye istedikleri şartları kabul ettirmektir. Savaşın kazanılmasında (bazı hükümetlerin kısmi destekleri hariç) ciddi katkısı olmadığı gibi Damat Ferit Hükümetlerinin engelleme çabaları Meclisin ve Millet'in hafızalarında olduğu için ülkede yönetimde iki başlılığa son vermek için bir fırsat sayılmıştır. Meclisteki görüşmelerde "Saltanat" ve "Hilafet" iki ayrı görev olarak tanımlanmıştır. Bunlardan monarşik idare tarzının temsilcisi olan Saltanatın 16 Mart 1920 tarihi itibarıyla kaldırıldığı ilan edilmiştir. Bu çalışmada; arşiv belgeleri, TBMM Zabıt Ceridesi, süreli yayınlar, ana kaynaklar ve araştırma eserlerden yararlanılarak Saltanatın kaldırılması süreci incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Saltanat, Hilafet, TBMM, millet egemenliği, Padişah VI. Mehmed Vahideddin.

Abolition of the Sultanate from the Domestic Results of the Great Offense

Abstract

Throughout history, the forms of management have evolved from monarchical understandings to management based on national sovereignty. "Saltanat", which is an application of monarchical management styles, continued for about six centuries in the Ottoman Empire. With the initiatives of the intellectual group called 'Young Ottomans', the Constitutional Monarchy was passed with the declaration of the constitution in 1876. In the Second Constitutional Era, the abolition of the Sultanate did not come to the fore, although the national sovereignty brought its power into play even more in the administration. After the Ottoman Empire lost the First World War and the signing of the Armistice of Mudros, the enemy occupation continued by expanding. The struggle, which started as a local resistance against the occupations, was united in one place at the Sivas

* Prof. Dr. Şaban ORTAK, Afyon Kocatepe Üniv. Eğitim Fak.
sortak@aku.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-9180-0158

Congress. At a time when the majority of the Turkish Nation participated in the resistance against the enemy occupations, Sultan VI. Mehmed Vahideddin and the governments he founded preferred to avoid the struggles that would attract the reaction of the Allied Powers. In particular, the governments under the grand viziership of Damat Ferit Pasha tried to prevent the struggle of the Turkish Nation with the support of the British and did not avoid cooperation with the enemies in this regard. After the official occupation of Istanbul on March 16, 1920, the Turkish Grand National Assembly convened and took over the administration of the National Struggle. Against this, the Government of Damat Ferit issued a fatwa (Islamic religious laws) describing the Kuva-yı Milliye movement as a rebellion against the Sultan and the Caliph. This fatwa caused some negative effects on the Turkish people, who were strongly connected to the Sultan and the Caliph, and rebellions against the Grand National Assembly of Turkey arose. Under the leadership of Ankara Mufti Rifat Efendi, a counter-fatwa was issued and it was stated that the struggle for religion, homeland, and independence was not against the Sultan and the Caliph, but on the contrary, was the order of religion. While criticizing the Istanbul Governments that cooperated with the enemies at the beginning of the National Struggle, it was avoided to use an expression against the Sultan and the Caliph. In fact, loyalty to the Sultan and Caliph was emphasized at every opportunity. While the National Struggle was going on, the Government of Damat Ferit sentenced some leaders to death, especially Mustafa Kemal Pasha. This decision was also approved by the Sultan. Despite all these obstacles, the war was won and the Armistice of Mudanya was signed (October 11, 1922). It was decided to convene a conference in Lausanne for lasting peace. Both the Istanbul Government and the Turkish Grand National Assembly (TGNA) Government were invited to this conference on behalf of Turkey. The aim was to make Turkey accept the conditions they wanted by taking advantage of the differences of opinion between the two governments. As it did not have a serious contribution to the victory of the war (except for the partial support of some governments), the efforts of the Damat Ferit Governments were considered an opportunity to put an end to the dualism in the administration in the country, since they were in the memories of the Assembly and the Nation. "Saltanat" and "Caliphate" were defined as two separate tasks in the parliamentary discussions. It was declared that the Sultanate, which was the representative of the monarchical administration style, was abolished as of 16 March 1920. In this study, the process of the abolition of the Sultanate will be examined by making use of archive documents, the Grand National Assembly of Turkey Minutes, periodicals, main sources, and research works.

Keywords: Sultanate, Caliphate, Turkish Grand National Assembly (TGNA), national sovereignty, Sultan VI. Mehmed Vahideddin.

Başkomutan Mustafa Kemal (Atatürk) Paşa'nın Büyük Taarruz'daki Gelişmelere İlişkin Değerlendirmeleri

Davud KAPUCU*

Özet

26 Ağustos 1922'de Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın emir ve direktifi ile icra edilen Büyük Taarruz uzun bir hazırlık evresinden sonra hayata geçirilmiştir. Hazırlıklar belirli bir aşamaya getirildikten sonra yapılan keşif-gözetleme ve istihbarat çalışmalarının değerlendirilmesi ile harekâta karar verilmiştir. Komuta kademesinin etüt ve analizleri ile şekillenen taarruz süreci Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın görüş ve önerileri ile son şeklini almıştır.

Eskişehir'den başlayarak Afyon, Uşak ve Kütahya'ya kadar uzanan ve İngilizlerin desteği ile hazırlanan Yunan savunma hatlarını, hızlı ve gizli bir saldırı ile imha etmeyi öngören taarruz planı son hazırlıkların bitirilmesi sonrasında hayata geçirilmiştir. Süvari kuvvetlerinin Afyon'un güneyinden yaptığı gizli bir kuşatma harekâtı ile Yunan kuvvetleri iki ateş arasında bırakılmıştır. Bu sırada 1'inci ve 2'nci Ordunun taarruzu ile Yunan ordusu yenilgiye uğratılmıştır. Ardından başlatılan takip harekâtı, 30 Ağustos 1922'de Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin icra edilmesine etki etmiştir. Yunan ordusunun bir çember içerisine alınarak yok edilmesini öngören bu harekât önemli oranda başarılı olmuştur. Bu tarihten itibaren çemberden çıkabilen ve İzmir'e doğru kaçan Yunan kuvvetleri, Türk kuvvetlerinin takibine tabi tutulmuştur. Bu harekât 9 Eylül 1922'de İzmir'in kurutulmasına kadar devam etmiştir. Bu sırada muharebeleri bizzat cephe hattında yöneten başkomutan Mustafa Kemal Paşa tarafından yaşanan süreç, gün gün Ankara'yla paylaşılmış ve gelişmelerden TBMM ve İcra Vekilleri Heyeti ile Erkan-ı Harbiye Riyaseti haberdar edilmiştir.

Bu çalışmada, Büyük Taarruza ilişkin Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı ve MSB Arşiv ve Askeri Tarih Daire Başkanlığı (Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı-ATASE) Arşivi'nde yer alan telgraf, rapor ve mesajlar ekseninde Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın harp harekâtına ilişkin değerlendirmelerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Taarruz, Telgraf, Rapor, Mesaj.

Evaluations of the Commander-in-Chief Mustafa Kemal (Atatürk) Pasha on the Developments in the Great Offensive

Abstract

The Great Offensive, which was carried out on 26 August 1922 with the order and directive of Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha, was implemented after a long preparation phase. After the preparations were brought to a certain stage, the operation was decided upon the evaluation of the reconnaissance surveillance and intelligence studies. The offensive process, which was shaped by the studies and analyzes of the command, took its final shape with the opinions and suggestions of the Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha.

The attack plan, which envisages the destruction of the Greek defense lines, which were prepared with the support of the British and extending from Eskişehir to Afyon, Uşak, and Kütahya, with a quick and secret attack, was implemented after the final preparations were completed. The Greek forces were left between two fires with a secret siege operation by the cavalry forces from the south of Afyon. Meanwhile, the Greek army was defeated by the attack of the 1st and 2nd Armies. The follow-up operation, which was launched afterward, affected the execution of the Battle of the Commander-in-Chief on 30 August 1922. This operation, which envisaged the destruction of the Greek army in a circle, was significantly successful. As of this date, the Greek forces, who were able to get out of the circle and fled towards İzmir, were subject to the pursuit of the Turkish forces. This operation continued until the liberation of Izmir on September 9, 1922. Meanwhile, the process experienced by the Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha, who personally led the battles on the front line, was shared with Ankara day by day, and the GNAT and the Deputies of the Executive Committee and the Erkan-ı Harbiye Presidency were informed about the developments.

* Dr., Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Ankara.
e-posta: dkapucu@hotmail.com
ORCID NO: 0000-0002-5278-9846.

In this study, on the axis of telegrams, reports, and messages in the Presidency State Archives and Ministry of National Defense Archives and Military History Department (General Staff Military History and Strategic Studies Department-ATASE) about the Great Offensive, Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha's assessments will be included.

Keywords: Mustafa Kemal Atatürk, Great Offensive, Telegram, Report, Message.

İlk Hedefi Akdeniz olan Bir Savaş: Büyük Taarruz Meydan Muharebesi Döneminde Batı Anadolu Kırsalında Askerler, Köylüler ve Gündelik Hayat

Okan CEYLAN*

Özet

İngiltere destekli Yunan orduları 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'i işgal etmiştir. Yunanistan'ın amacı Batı Anadolu'yu ele geçirmek, Ankara'yı işgal etmek ve TBMM'yi dağıtmaktır. Nitekim Ankara, Türk Millî Mücadelesini yöneten merkez karargâhtır. Türk Milleti'nin Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşlarının önderliğinde kazandıkları Türk İstiklal Harbi hem Türk ulus devletinin doğuşunda hem de mazlum milletlerin emperyalizme karşı direnişinde ilk adım olmuştur. Türk İstiklal Harbi yurdun her bölgesinde kararlılıkla sürmüştür. Ancak, Batı Anadolu cephesindeki Yunan Ordularının doğrudan İngiltere tarafından desteklenmesi, Yunan Ordularının Helenizm misyonu ile bölgeye gönderilmiş olmaları ve Türklerin düzenli ordulara geç geçmesi Batı Anadolu'daki millî mücadelenin daha zor şartlarda kazanılmasına neden olmuştur. Ancak, Türk Millî Mücadelesinin askeri, siyasi ve toplumsal dönüm noktası olan Sakarya Meydan Muharebesinden sonra gerek askeri gerekse uluslararası konjonktür Türklerin lehine dönmüştür. Sakarya Meydan Muharebesi bir yandan Yunanistan'ın iç siyasetini etkilerken diğer taraftan da itilaf devletleri arasındaki görüş ayrılıklarını derinleştirmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın önderlik ettiği Büyük Taarruz Meydan Muharebesi hem Anadolu'nun ve Trakya'nın sonsuza dek bir Türk yurdu olmasını sağlamış hem de Kurtuluş Savaşı'nın askeri mücadelesine son noktayı koymuştur. Böylece, İngilizlerin Yunanlılara vaat ettikleri İyonya Devleti projesi de sona ermiştir. Atina'dan Helenizm'i canlandırma ve Hristiyanlığı yayma propagandasıyla Anadolu'ya gelen Yunan Orduları Büyük Taarruz Meydan Muharebesinde İzmir'e doğru çekilirken savaş kaybetmenin üzüntüsü, çaresizliği ve intikamıyla çeşitli yerleşim birimlerini ve tarım arazilerini yakmışlardır. Bu toplumsal, iktisadi ve ekolojik tahribat Cumhuriyet'in ilanından sonra dahi Batı Anadolu'da ciddi bir emlak ve barınma sorununa neden olmuştur.

Anahtar Sözcükler: Batı Anadolu, İşgal, Köylülük, Gıda, Askerler.

A War Which the First Target is the Mediterranean: Soldiers, Peasants, and A Daily Life in the Rural Area of Western Anatolia in the Period of the Great Offensive

Abstract

Greek Armies supported by the Britain began their occupations in İzmir on 15 May 1919. The aim of Greece was to capture Western Anatolia, invade Ankara and disband the Grand National Assembly of Turkey. As a matter of fact, Ankara was a central headquarters that commanded Turkish Independence Movement. Turkish Independence War that was won under the leadership of Mustafa Kemal Pasha and his fellow fighters was the first step in the birth of Turkish nation state and in the resistance of oppressed nations against imperialism. Turkish Independence War had continued in every part of the country pertinaciously. However, the Greek Army in the front of Western Anatolia supported by Britain, were sent with the mission of Hellenism, and the delay in the foundation of Turkish regular army caused the winning of national struggle in Western Anatolia in a difficult situation. However, the international conjuncture turned out to the advantage of Turks after the Battle of Sakarya that was a militaristic, political, and social turning point of Turkish National Struggle. The Battle of Sakarya both influenced the domestic policy of Greece and deepened the difference of opinions among the allied powers. The Great Offensive leaded by Mustafa Kemal Pasha both ensured that Anatolia and Thrace became Turkish country forever and put the end of military intervention of Turkish Independence War. Thus, Ionia State Project that was promised by the Britain to Greece ended. The Greek Armies came from Athens with the propaganda of the revival of Hellenism and the spread of Christianity fired settlements and agricultural lands with the sadness of losing war, despair, and revenge while retreating towards İzmir. This social, economic, and ecological destruction caused serious real estate property and accommodation problems even after the proclamation of the republic in western Anatolia.

Keywords: Western Anatolia, Occupation, Peasantry, Food, Soldiers.

* Öğr. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, İzmir.
okan.ceylan@ege.edu.tr

1920-1923 Yılları Arasında Mecliste Türk, Türklük, Türkçülük Konuşmaları

Yusuf Cihat ZORBACI*

Özet

Türkçülük; Türk milletinin kültürünü korumayı, sanayi, bilim ve diğer alanlarda yükseltmeyi hedefleyen görüştür. Türkçülük fikrinin gelişmesinde Ziya Gökalp, Yusuf Akçura gibi Türk aydınların rolü büyüktür. Aydınlar, dernek kurarak fikirlerini geniş kitlelere daha iyi yayabileceklerini düşünmüşlerdir. Bu doğrultuda önce Türk Derneği, ardından Türk Yurdu ve son olarak Türk Ocağını kurmuşlardır. Bunun yanı sıra yayınladıkları dergilerle de etki yaratmak istemişlerdir. Türkçü görüşe sahip olan aydınlardan bazıları mecliste milletvekili olarak da görev yapmışlardır. Türk milletinin vasıflarına dair birçok saptamada bulunmuşlardır. Milletvekillerinin bir kısmı Türk'ün ahlaklı, zeki, güçlü olduğunu birçok kez dile getirmiş ve milli bilinç oluşturmaya çalışmıştır. İşgalin getirdiği buhranı yok etmek amacıyla Türk Milletine özgüven kazandırmak istemişlerdir. Bu kapsamdaki konuşmalardan biri Erzurum Milletvekili Durak Bey'e aittir. 03.11.1922 tarihindeki meclis konuşmasında Türk ordusunun çok merhametli ve çok güçlü olduğu düşüncesini dile getirmiştir. Türk milletinin nüfusunun az olmasına rağmen kuvvetinin büyüklüğüne vurgu yapmıştır. Özgüven oluşturma hamleleri işgalin sona erdirilmesi için birlik olunmasında etkili olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önce Misak-ı Milli içinde bulunan şehirlerin Türklüğü hususunda milletvekilleri tespitlerde bulunmuştur. Bu konuda Milletvekili Arif Bey'in konuşması örnek gösterilebilir. 02.04.1921 tarihinde meclisteki beyanatında Arif Bey, Türkleri huzura kavuşturacak tek gelişmenin Misak-ı Millinin uygulanması olduğunu dile getirmiştir. Yaşamayı hak eden milletlerin ancak şan ve şerefle ölmesini bilen milletler olduğunu, büyük bir maziye sahip olan Türklerin bağımsızlığından asla vazgeçmeyeceğini söylemiştir. Türklerin bağımsızlığını ellerinden almak için bütün milleti yok etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Fakat Türk'ün bu şartlara rağmen ölmeyeceğini vurgulamıştır. Misak-ı Millinin Türk milleti için bir iman haline geldiğini belirtmiştir. Türk'ün ölse dahi sözünden dönmeyeceğini de meclis kürsüsünden beyan etmiştir. Mahmut Esat Bey ise 05.02.1923 tarihinde yaptığı konuşmada Türklerin sadece savaşmayı bilen bir millet olmadığını belirtmiştir. Tarih sahnesinde Türk milletinin yalnız savaşma yeteneği olan bir millet olarak yer almadığını ifade etmiştir. Tarihte birçok kez görüldüğü gibi Türk milletinin ekonomide, edebiyatta da ilerleme gösteren bir millet olduğunu söylemiştir. Bugün Türk milletinin nabızlarında vuran kanın o kanla aynı niteliğe sahip olduğunu beyan etmiştir. Çalışmayı oluştururken ağırlıklı olarak meclis zabıtlarından faydalanılacaktır. Çalışmanın amacı, Türkçülük düşüncesinin zafere olan etkisini ve Türkçülük savunun milletvekillerinin ülkenin bulunduğu zor durumdan çıkması için çözüm önerilerini, durum tespitlerini ve zaferin kazanılmasındaki rollerini bilimsel veriler ışığında ortaya çıkarmaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk, Türklük, Meclis, Milletvekili, İşgal.

Turkish, Turkishness, Turkism Speeches in the Parliament Between 1920-1923

Abstract

Turkism; It is the view that aims to preserve the culture of the Turkish nation and to raise it in industry, science and other fields. Turkish intellectuals such as Ziya Gökalp and Yusuf Akçura have a great role in the development of the idea of Turkism. Intellectuals thought that by establishing associations, they could spread their ideas better to large masses. In this direction, they first established the Turkish Association, then the Turkish Dormitory and finally the Turkish Hearth. In addition, they wanted to make an impact with the magazines they published. Some of the intellectuals who had Turkist views also served as deputies in the parliament. They made many determinations about the characteristics of the Turkish nation. Some of the deputies have stated many times that the Turks are moral, intelligent and strong and tried to create a national consciousness. They wanted to bring self-confidence to the Turkish Nation in order to eliminate the depression brought by the occupation. One of the speeches in this context belongs to Erzurum Deputy Durak Bey. In his speech to the parliament on 03.11.1922, he expressed his opinion that the Turkish army is very compassionate and very strong. Despite the small population of the Turkish nation, he emphasized the size of his strength. Self-confidence building moves were effective in uniting to end the occupation.

*Doktora Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Afyonkarahisar.
yczorbaci@gmail.com
ORCID NO: 0000-0003-2017-131X

Before the establishment of the Republic of Turkey, the deputies made determinations about the Turkishness of the cities in the National Pact. In this regard, the speech of Deputy Arif Bey can be given as an example. In his statement in the parliament on 02.04.1921, Arif Bey stated that the only development that would bring peace to the Turks was the implementation of the National Pact. He said that the nations that deserve to live are only those who know how to die with glory and honor, and that the Turks, who have a great past, will never give up their independence. He stated that in order to take away the independence of the Turks, they had to destroy the whole nation. However, he emphasized that the Turk would not die despite these conditions. He stated that the National Pact has become a faith for the Turkish nation. He also declared from the rostrum of the assembly that the Turk would not go back on his word even if he dies. Mahmut Esat Bey, in his speech on 05.02.1923, stated that the Turks were not only a nation that knew how to fight. He stated that the Turkish nation did not take its place on the stage of history as a nation capable of fighting alone. He said that as seen many times in history, the Turkish nation is a nation that has made progress in economy and literature. He declared that the blood that hits the pulse of the Turkish nation today has the same quality as that blood. While creating the study, mainly parliamentary minutes will be used. The aim of the study is to reveal the effect of Turkism on the victory and the solution proposals of the deputies defending Turkism to get out of the difficult situation the country is in, the situation determinations and their roles in the victory in the light of scientific data.

Keywords: Turk, Turkishness, Parliament, Deputy, Occupation.

YABANCI BASINDA BÜYÜK TAARRUZ

Avustralya Basımında Büyük Taarruz

Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ*

Özet

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı 1918 yılında bitmesiyle yenik devletlerarasında yer almış, İtilaf güçlerince dayatılan Mondros Ateşkes Antlaşmasını 30 Ekim 1918 tarihinde imzalamak mecburiyetinde kalmıştır. Daha söz konusu antlaşmanın mürekkebi kurumadan da 31 Ekim 1918'den başlamak suretiyle işgaller başlamıştır. Anadolu'nun İtilaf Devletlerince işgali ve azınlık faaliyetleri karşısında Türk Ulusu, Mustafa Kemal Paşa liderliğinde mücadeleye başlamıştır. Bu mücadele, Türk Kurtuluş Savaşı, 26 Ağustos-31 Ağustos 1922 tarihleri arasında gerçekleşen Büyük Taarruz Başkomutan Meydan Muharebesi ile zaferle sonuçlanmıştır. Büyük Taarruz Batı Cephesinin son savaşı olmuştur. Ancak sonuçları bakımından Türk Ulusunun geleceğini belirlemiş, bağımsızlığını kazanarak, uluslararası saygın bir yer elde etmiştir. Bu önemi nedeniyle Dünya Basını, Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesini yakından takip etmiştir. Bu ülkelerden biri de Birinci Dünya Savaşı esnasında İtilaf Devletleriyle birlikte Çanakkale'ye saldıran kuvvetlerden biri olan Avustralya'dır.

Çalışmamızda Avustralya Milli Kütüphanesi (National Library of Australia)'ndeki gazete arşivinden yararlanılmak suretiyle, Avustralya basınının Büyük Taarruz öncesi, Büyük Taarruz esnasında ve sonrasında haber ve yorumları irdelenerek; Büyük Taarruz ve Türk Kurtuluş Savaşının kazanılmasına ilişkin yaklaşımları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Paşa, Avustralya Basını, Büyük Taarruz, Türk&Yunan, Milli Mücadele.

The Great Offensive on Australian Press

Abstract

The Ottoman Empire was among the defeated states with the end of the First World War in 1918, and had to sign the Armistice of Mudros on 30 October 1918, which was imposed by the Entente powers. Even before the ink of the aforementioned treaty dried, the occupations began on 31 October 1918. The Turkish nation started to struggle under the leadership of Mustafa Kemal Pasha against the occupation of Anatolia by the Allied Powers and minority activities. This struggle, the Turkish War of Independence, ended with the Great Offensive Battle of the Commander-in-Chief, which took place between August 26 and August 31, 1922. The Great Offensive was the last battle of the Western Front. However, in terms of its results, it determined the future of the Turkish Nation, gained its independence and gained a respectable place in the international arena. Due to this importance, the World Press closely followed the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief. One of these countries is Australia, which was one of the forces that attacked Çanakkale with the Allies during the First World War.

In our study, by using the newspaper archive in the National Library of Australia, by examining the news and comments of the Australian press before, during and after the Great Offensive; It will be tried to reveal their approaches to the victory of the Great Offensive and the Turkish War of Independence.

Keywords: Mustafa Kemal Pasha, Australian Press, Great Offensive, Turkish & Greek, National Struggle.

* Prof. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Kütahya/Türkiye.
esra.sdegerli@dpu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0003-3372-1034

Büyük Taarruz Sürecinin Yeni Zelanda Kamuoyundaki Yankıları

Enes ÖZ*

Özet

Milli Mücadele sürecinde yaşanan gelişmeler ile birçok ülkenin kamuoyu yakından ilgilenmiş, özellikle Anadolu'nun batı bölgelerinde geçen Türk-Yunan savaşları dünyanın her tarafında yankı bulmuştur. Güney Pasifik bölgesinde bulunan ülkelerden Yeni Zelanda'da da Anadolu yarımadasında yaşanan mücadele günü gününe takip edilmiştir. Zira bu ülke kamuoyunun Türkiye üzerine olan ilgisi I. Dünya Savaşı sırasında Britanya İmparatorluğu'nun ordusu içerisinde Anzak kolordusunun görev yapmaya başlaması ile yoğunlaşmıştır. I. Dünya Savaşı'nın devamında başlayan Anadolu'daki işgaller ve bu işgallere karşı verilen Türk Kurtuluş Savaşı da Yeni Zelanda kamuoyunda yer bulan konular olmuştur. Yunan kuvvetlerinin Anadolu'dan atıldığı Büyük Taarruz sürecinin Yeni Zelanda kamuoyunda nasıl yankı bulduğunu ortaya koymak çalışmamızın temel tezini oluşturmuştur. Bu bağlamda Milli Mücadele'nin en önemli aşamalarından Büyük Taarruzun Yeni Zelanda'daki yansımalarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Yeni Zelanda milli kütüphanesinin benimsediği açık erişim ilkesi ile ülkenin gazete arşivlerine erişilmiş, Türkiye ile ilgili çıkan haberler taranmıştır. Ulaşılan gazetelerde Büyük Taarruz süreci olan 26 Ağustos 1922-18 Eylül 1922 tarihleri arasında Milli Mücadele özelinde çıkan haberler tasnif edilmiştir. Tasnif edilen bilgiler çözümlenerek benzer nitelikteki haberler elenmiş, Yeni Zelanda kamuoyunun Büyük Taarruz ile ilgili tutumunu yansıtan haberler sentezlenerek çalışmaya eklenmiştir. Buna ek olarak hatırat ve tetkik eserlerden de yararlanılarak çalışmaya zenginlik katılmıştır.

Yeni Zelanda basınının Türkiye özelindeki haberleri 1922 yılının Ağustos ve Eylül aylarında daha da yoğunlaşmıştır. Yeni Zelanda merkezli New Zealand Herald, Waikato Times, Auckland Star, Waihi Daily Telegraph, Evening Star, Wairarapa Daily Times, Evening Post, Bay Of Plenty Times, Otago Daily Times gibi basın kuruluşlarına ek olarak daha birçok gazete Türkiye'den haberler aktarmışlardır. Her iki ülke kamuoyuna aktarılan haberler genellikle Londra menşeli olmuş ve benzer ifadeler kullanılmıştır. Buna göre 26 Ağustos'ta başlayan taarruza dair haberler iki ülkenin kamuoyuna 28-30 Ağustos tarihinden itibaren yansımıştır. Yeni Zelanda basınında Büyük Taarruz "*Kemalist bir Hücum*" olarak isimlendirilmiş, çıkan ilk haberlerde bu hareketin Yunanlılara tehdit oluşturacağı vurgulanmıştır. Harekatın ilerleyen günlerinde Yeni Zelanda kamuoyunda Türkiye'deki mücadele ile ilgili haberler yankılanmış, Türk ordusunun peş peşe almış olduğu zaferler "*Türk Zaferi*" şeklinde aktarılmıştır. 1 Eylül'den itibaren Türk ordusunun zaferler kazanarak ilerleyişini sürdürdüğü haberleri yoğunlaşırken, Yunanlıların dağınık halde geri çekilmeleri "*Yunan Fiyaskosu*" şeklinde yorumlanmıştır. İzmir'in Yunan işgalinden kurtarılmasından sonra ise Türkiye'nin barış koşullarına yönelik haberler artarken, Yeni Zelanda kamuoyunun Türkiye'nin bu şekilde destansı bir mücadele ile Yunanlıları Anadolu'dan çıkarmasını beklemediği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Yeni Zelanda, Gazete.

Echoes of the Great Offensive Process in New Zealand Public Opinion

Abstract

The public opinion of many countries was closely interested in the developments during the National Struggle, and the Turkish-Greek wars, especially in the western regions of Anatolia, resonated all over the world. The struggle in the Anatolian peninsula in New Zealand, one of the countries in the South Pacific region, was followed day by day. Because the public's interest in Turkey intensified when the Anzac corps started to serve in the army of the British Empire during World War I. The occupations in Anatolia that started after the First World War and the Turkish War of Independence against these occupations have also been the subjects of the New Zealand public opinion. The main thesis of our study is to reveal how the Great Offensive process, in which the Greek forces were expelled from Anatolia, resonated with the New Zealand public opinion. In this context, it is aimed to reveal the reflections of the Great Offensive, one of the most important stages of the National Struggle, in New Zealand.

* Öğr. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacıbektaş Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Nevşehir/Türkiye.

enesoz@nevsehir.edu.tr

ORCID NO: 0000-0001-5626-5516

With the open access principle adopted by the New Zealand national library, the newspaper archives of the country were accessed and the news about Turkey was scanned. In the newspapers reached, the news about the National Struggle between 26 August 1922 and 18 September 1922, which was the Great Offensive process, were classified. The classified information was analyzed and similar news were eliminated, and the news reflecting the New Zealand public's attitude towards the Great Offensive were synthesized and added to the study. In addition to this, richness has been added to the study by making use of memoirs and study works.

The news of the New Zealand press about Turkey intensified even more in August and September of 1922. In addition to press organizations such as New Zealand-based New Zealand Herald, Waikato Times, Auckland Star, Waihi Daily Telegraph, Evening Star, Wairarapa Daily Times, Evening Post, Bay Of Plenty Times, Otago Daily Times, many more newspapers reported news from Turkey. The news conveyed to the public in both countries were generally of London origin and similar expressions were used. Accordingly, the news about the attack, which started on August 26, was reflected to the public opinion of the two countries as of August 28-30. The Great Offensive was named as a "*Kemalist Offensive*" in the New Zealand press, and it was emphasized in the first news that this operation would pose a threat to the Greeks. In the following days of the operation, the news about the struggle in Turkey echoed in the New Zealand public, and the successive victories of the Turkish army were described as "*Turkish Victory*". As the news that the Turkish army continued its advance by winning victories as of September 1, intensified, the scattered retreat of the Greeks was interpreted as a "*Greek Debacle*". After the liberation of Izmir from the Greek occupation, while the news about Turkey's peace conditions increased, it was observed that the New Zealand public did not expect Turkey to drive the Greeks out of Anatolia with such an epic struggle.

Key Words: Great Offensive, New Zealand, Newspaper.

Yunan Basınında Büyük Taarruz ve Türk Zaferi

Çiğdem KILIÇOĞLU CİHANGİR*

Özet

1919-1922 yılları arasında Milli Mücadele'nin Batı Cephesi'nde gerçekleşen Türk-Yunan Savaşı'nın son çatışma evresini 1922'deki Büyük Taarruz oluşturur. Sakarya Meydan Muharebesi'nden yaklaşık bir yıl kadar sonra gerçekleşen bu çatışmaya kadar Türk-Yunan Savaşı'nı oluşturan muharebeler -İkinci İnönü'yü tamamlayan Aslıhanlar-Dumlupınar Muharebeleri istisnasıyla- hep Yunan ileri harekâtları neticesinde meydana gelmiş, Türk tarafı bu muharebelerde savunmada kalmıştır. 26-30 Ağustos 1922 tarihleri arasında gerçekleşen ve Yunan kaynaklarında *Türk Taarruzu* ve [Yunan] *Geri Çekilme Muharebeleri* olarak addedilen Büyük Taarruz ise Türk ordusunun taarruz harekâtına giriştiği muharebenin adıdır.

Türk nihai zaferiyle sonuçlanan bu muharebe neticesinde üç yıldan fazla bir süre Batı Anadolu'yu işgali altında tutan Yunan ordusu, ağır bir yenilgi alarak Anadolu topraklarını tümüyle terk etmiştir. Sonraki yıllarda Yunan toplumsal belleğine *felaket/katastrofi* olarak yerleşen bu olay ve ardı sıra ortaya çıkan gelişmeler, yaşandığı dönemde Yunan siyasetinde ve kamuoyunda adeta bir şok etkisi yaratmış, Yunan yenilgisi ve beraberindeki Türk zaferini herhangi bir mecrada dile getirmek ilk günlerde neredeyse bir tabu olarak görülmüştür. Yunan basınında konuyla ilgili yoğun sansüre rağmen üstü örtülü değerlendirmelere yer verilmişse de, yenilgi algısının Yunan kamuoyunda yerleşmesi zaman almıştır. İlerleyen süreçte ise gazete sütunlarında "Türk'ün zaferinden" ziyade "Yunan'ın yenilgisi" ifadesi, daha kabul edilebilir bir yaklaşım olarak öne çıkmıştır.

Bu çalışmada, Türk-Yunan Savaşı'nın son evresi olan Büyük Taarruz sırasındaki gelişmeler ve Yunan ordusunun nihai yenilgisi Yunan basını ekseninde incelenerek Türk zaferinin Yunan siyasetinde ve toplumunda yarattığı etki mercek altına alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Milli Mücadele, Türk-Yunan Savaşı, Küçük Asya Felaketi, Türk Zaferi.

Turkish Great Offensive and Turkish Victory in the Greek Press

Abstract

The last conflict phase of the Turkish-Greek War, which took place in the Western Front of the National Struggle between 1919-1922, was the Great Offensive in 1922. Until this conflict, which took place about a year after the Battle of Sakarya, the battles that formed the Turkish-Greek War - with the exception of the Battles of Aslıhanlar-Dumlupınar, which completed the Second Battle of İnönü- were the result of the Greek offensive operations, and the Turkish army remained as defensive in these battles. The Great Offensive, which took place between 26-30 August 1922 and is considered as the Turkish Offensive and the [Greek] Withdrawal Wars in Greek sources, is the name of the battle in which the Turkish army launched an offensive operation.

As a result of this battle, which resulted with final Turkish victory, the Greek army, which occupied Western Anatolia for more than three years, was defeated and left the Anatolian lands completely. This event, which was considered as a disaster/catastrophe in the Greek common memory in the following years, and the subsequent events created a shock effect in Greek politics and public opinion in the period when it was experienced, and it was almost like a taboo in the first days to express the Greek defeat and the Turkish victory in any area. Despite the intense censorship about this battle and defeat, there were some implicit evaluations in the Greek press, but it took time for the perception of defeat to settle in the Greek public opinion. In the following days, the expression "Greek defeat" rather than "Turkish victory" came to the fore as a more acceptable view in the Greek newspapers.

In this study, events during the Great Offensive, the last phase of the Turkish-Greek War, and the final defeat of the Greek army will be examined from the perspective of the Greek press, and the impact of the Turkish victory on Greek politics and society will be analyzed.

Keywords: Great Offensive, National Struggle, Turkish-Greek War, Asia Minor Catastrophe, Turkish victory.

* Dr., Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı.
kilicoglu@ankara.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-8596-7215.

Büyük Taarruz Öncesi ve Sonrası Diplomatik Girişimler ile Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşı'nın İtalyan Kamuoyundaki Yansımaları

Yeter MENGEŞ*

Özet

Sakarya Savaşı'ndan sonra Yunan ordusunun Anadolu'da kesin sonuç alamayacağını anlaşılmasıyla İtilaf devletleri tarafından Sevr Antlaşması'nın koşulları hafifletilmiş versiyonlarından meydana gelen çeşitli ateşkes ve barış planları ortaya atılmaktadır. Bu girişimlerden bir sonuç alınmaması sonrasında 26 Ağustos 1922 tarihinde Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Türk ordusunun tarihe Büyük Taarruz olarak adı geçecek olan askerî harekâtı başlamıştır.

İtalyan basınında Büyük Taarruz ile ilgili haberler özellikle Başkomutan Meydan Savaşı sonrasında İstanbul, Adana ve Atina'da bulunan muhabirler ile Londra ve Paris kaynaklı haberler kanalıyla yoğun bir biçimde ele alınmaktadır. Bu dönemde Türk taarruzunun sürpriz bir şekilde başladığı, Yunan ordusunun gafil avlandığı, Mustafa Kemal Paşa'nın çağdaş generaller arasında önemli bir konuma koyulacak olan stratejisinin ve özenle planlanmış harekâtının başarıyla uygulandığı belirtilmektedir.

Yunan ordusunun bozguna uğramasının İngiliz prestijine indirilmiş önemli bir darbe olarak değerlendirildiği İtalyan basınında Trikupis'in esir olmasıyla ilgili detaylar verilmekte, Mustafa Kemal Paşa tarafından Trikupis'e nezaketle muamele edildiği ifade edilmektedir. İtalyan basınında Yunan ordusunun bozgun halinde geri çekilirken, Batı Anadolu'da birçok köy, kasaba ve şehirleri ateşe verdiği, sivil halka karşı şiddet ve kötü muamelelerde bulunduğu haberlerine yer verilmekte, uzun süren bir savaş sonunda İzmir'e gelmiş Türk askerlerinin büyük bir disiplin içindeki davranışlarının oldukça dikkat çekici olduğu belirtilmektedir.

İtalyan kamuoyunda Anadolu'da devam eden savaşın İtalya'nın ekonomik çıkarlarına ne şekilde etkileyeceği konusu gündeme getirilmekte, İtalyan devlet adamları tarafından Venedik'te bir konferans toplanarak durumun görüşülmesi üzerinde durulmaktadır. İtalyan kamuoyunda İtalya'nın teklifinin Türkiye'nin yeniden inşa edilmesi olduğu ve İtalya'nın bu konuda öncülük yapabileceği, Avrupa'nın Türkiye gerçeğini kabul etmesi gerektiği belirtilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Mustafa Kemal Paşa, TBMM Hükûmeti, İtalya.

Reflections of Diplomatic Attempts Before and After the Great Offensive and the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief in Italian Public Opinion

Abstract

After the Sakarya War, when it was understood that the Greek army would not be able to get a definite result in Anatolia, various armistice and peace plans were put forward by the Entente Powers, which consisted of versions of the Treaty of Sèvres, whose conditions were mitigated. After the failure of these initiatives, the military operation of the Turkish army, which will be known as the Great Offensive in history, started on 26 August 1922 under the leadership of Mustafa Kemal Pasha.

The news about the Great Offensive in the Italian press, especially after the Battle of the Commander-in-Chief, is extensively covered by the correspondents in Istanbul, Adana and Athens, and the news from London and Paris. It is stated that the Turkish offensive started in a surprise manner in this period, the Greek army was caught by surprise, and Mustafa Kemal Pasha's strategy and carefully planned operation, which would put him in an important position among contemporary generals, was successfully implemented.

In the Italian press, where the defeat of the Greek army is considered as an important blow to the British prestige, details about Trikoupis' captivity are given, and it is stated that Mustafa Kemal Pasha was treated with kindness. There are news that the defeated Greek army set fire to many villages, towns and cities in Western Anatolia while they were retreating, they were violent and ill-treated against the civilian population. It is also stated that the soldiers of the Turkish army are behaving in a great discipline and the behavior of these soldiers, who came to Izmir after a long war, is quite remarkable.

* Dr. İzmir, Türkiye.
ymenges@yahoo.com
ORCID NO: 0000-0002-2767-9311

In the Italian public opinion, the issue of how the ongoing war in Anatolia will affect Italy's economic interests is brought to the agenda, and a conference is held in Venice by Italian statesmen to discuss the situation. From now on, it is stated in the Italian public opinion that Italy's proposal is to rebuild Turkey, that Italy can lead in this regard, and that Europe must accept the reality of Turkey.

Keywords: Turkey, Mustapha Kemal Pasha, Government of Turkish Grand National Assembly, Italy.

BİYOĞRAFİLER

Başvekil Rauf (Orbay) Bey'in Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Sırasında Yürüttüğü Faaliyetler

Fahri KILIÇ*

Özet

Rauf Bey Osmanlı Devleti'nin yıkılmasına ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasına şahitlik etmiş, siyasi tarihimizin en önemli şahsiyetlerinden birisidir. Balkan Savaşları'nın Hamidiye kahramanı, Mondros Mütarekesini imzalayan Bahriye Nazırı, Milleti için özgürlüğünü feda eden Malta sürgünü, Millî Mücadelenin Mustafa Kemal Paşa'dan sonraki ikinci adamıdır. Rauf Beyin bu özellikleri başvekil seçilmesinde en önemli kilometre taşları olmuştur.

Rauf Bey'in Başvekaleti Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı döneme denk gelmektedir. Büyük Taarruz Harekatı'nın hazırlık aşamasında, Mustafa Kemal Paşa'ya Başkomutanlık yetkilerinin yeniden verilmesini TBMM'de muhalif ikinci grup milletvekillerine de kabul ettirmeyi başarmıştır. Büyük Taarruz başladıktan sonra da Mustafa Kemal Paşa ile haberleşerek, savaşın başladığını 26 Ağustos 1922 tarihinde TBMM'de yaptığı konuşma ile kamuoyuna duyurmuştur. Rauf Bey Başvekil olarak Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı görüşmeleri gün gün kamuoyuna aktarmış, savaşın safahatı hakkında bilgiler vermiştir. Yayınladığı beyannamelerle Büyük Taarruz hakkındaki toplumsal duyarlılığı arttırmıştır. Yürüttüğü diplomatik faaliyetler ile başta Sovyetler Birliği olmak üzere İran, Azerbaycan ve Afganistan gibi ülkelerin siyasi desteklerini açıkça ifade etmelerini sağlamıştır.

Bu çalışmada Rauf Bey'in yaklaşık bir yıl boyunca devam eden Başvekaleti döneminde yeni Türk devletinin bağımsızlık savaşı sırasında yürüttüğü çalışmalar ele alınacaktır. Millî Mücadele döneminin en önemli kararlarının altında imzası olan Rauf Bey'in, penceresinden Büyük Taarruzun siyasi ve askeri boyutu irdelenecektir. Ayrıca millî mücadelenin zaferle sonuçlanmasına yol açan Büyük Taarruzun kazanılmasından sonra Ankara'da düzenlenen Mustafa Kemal Paşa'yı karşılama töreninde bütün detayları aktarılacaktır.

Nitel araştırmaya dayalı doküman inceleme yönteminin kullanılacağı çalışmada başta Rauf Bey'in anıları olmak üzere anılara, dönemin süreli yayınlarına, arşiv belgelerine, tetkik eserlere, makalelere ve tezlere başvurulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Başkomutan, Büyük Taarruz, Mustafa Kemal Paşa, Rauf Bey, Millî Mücadele

The Activities Conducted during the Major Struggle by Prime Minister Rauf (Orbay)

Abstract

Rauf Bey is one of the most important figures in our political history, who witnessed the collapse of the Ottoman Empire and the establishment of the Republic of Turkey. The Hero of Hamidiye of the Balkan Wars, the Minister of the Navy who signed the Armistice of Mudros, the Maltese exile who sacrificed his freedom for his nation, the second man of the National Struggle after Mustafa Kemal Pasha. These features of Rauf Bey have been the most important milestones in the election of the prime minister.

Rauf Bey's Prime Ministry coincides with the period when the foundations of the Turkish Republic were laid. During the preparation phase of the Great Offensive Operation, he succeeded in getting Mustafa Kemal Pasha to be given the Commander-in-Chief powers again by the opposition second group deputies in the Grand National Assembly of Turkey. After the Great Offensive began, he communicated with Mustafa Kemal Pasha and announced the start of the war to the public with his speech in the Grand National Assembly of Turkey on 26 August 1922. Rauf Bey, as the Deputy Chief, conveyed the meetings he had with the Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha to the public day by day and gave information about the phase of the war. With the declarations he published, he increased the social sensitivity about the Great Offensive. With his diplomatic activities, he has enabled countries such as the Soviet Union, Iran, Azerbaijan and Afghanistan to express their political support openly.

* Doç.Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

In this study, the works carried out by the new Turkish state during the war of independence during the Prime Ministerial period of Rauf Bey, which lasted for about a year, will be discussed. The political and military dimension of the Great Offensive will be examined from the perspective of Rauf Bey, who was the signature under the most important decisions of the National Struggle period. In addition, all the details of the welcoming ceremony for Mustafa Kemal Pasha, which was held in Ankara after the victory of the Great Offensive, which led to the victory of the national struggle, will be conveyed.

In the study, in which the document analysis method based on qualitative research will be used, especially Rauf Bey's memoirs, periodicals of the period, archival documents, research works, articles and theses will be consulted.

Keywords: Commander-in-Chief, Great Offensive, Mustafa Kemal Pasha, Rauf Bey, National Struggle.

Türk Matbuatından Münevver Bir Kalem: Hakkı Tarık Us ve Milli Mücadele Yılları

Olca ÖZKAYA*

Özet

Tanzimat'la başlayan çağdaşlaşma ve modernleşme çabalarının köktenci bir biçimde demokratik bir siyasal yapıya kavuşması ancak Meşrutiyet dönemi faaliyetleri ile geliştirilen ve sonrasında da Cumhuriyet dönemi ile sonuçlanacak, adı konulacak ilksel gelişmelerle sağlanabilmiştir. Siyasal yapıda egemenliğin ulusa mal edilmesi bu çabaların bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Hakkı Tarık Us bu dönemin tanığı olmasının yanında entellektüel bir fikir insanı olarak yazılarıyla basın ve yayın hayatında fikirleriyle de parlamentoda sürece katkı sağlamıştır. Bu bağlamda basın ve yayın hayatı bu türden girişimlerin yazın evi ve okulu olarak da göze çarpan oldukça zengin bir birikim ortaya koymaktadır.

İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e geçiş sürecine tanıklık etmiş olan Hakkı Tarık, kardeşleri Mehmet Âsım ve Hasan Rasim Us ile birlikte Türk Matbuatına önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Özellikle Hakkı Tarık Us, *Tarık* mahlasıyla *Tanin*, *Tercümân-ı Hakikat*, *Tasvîr-i Efkâr* ve *Hakikat* gazetelerinde çalışmalar yürütmüş, 1919'da Osmanlı Matbuat Cemiyeti'ne üye olmuş ve daha sonra Türk Matbuat Cemiyeti olarak değiştirilen derneğin yönetim kuruluna seçilmiştir. 1921'de bu cemiyetin Genel Sekreterliğine getirilen Us, ayrıca Muallimler Cemiyeti, Matbuat Cemiyeti ve Türk Basın Birliği başkanlıklarında, Yeşilay ve Türk Maarif Cemiyeti (Türk Eğitim Derneği) kuruluşlarında da bulunmuştur.

Çalışma özellikle milli mücadele yıllarına geçişin entelektüel ortam ve potansiyelinin yakalanabileceği basın ve yayıncılıkta söz konusu dönemde oldukça etkin ve aktif bir rol oynayan Hakkı Tarık Us'un bu yöndeki faaliyetlerini değerlendirebilmeye odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hakkı Tarık Us, Matbuat, Milli Mücadele, Vakıt.

An Intelligent Author from Turkish Press: Hakkı Tarık Us and National Struggle Years

Abstract

The modernization and modernization efforts that started with the Tanzimat could only achieve a radically democratic political structure with the primary developments that were developed with the activities of the Constitutional Period and which would later result in the Republican period. The appropriation of sovereignty to the nation in the political structure emerges as a product of these efforts. Hakkı Tarık Us, besides being a witness of this period, contributed to the process with his writings as an intellectual intellectual. The press and broadcasting life reveals a very rich accumulation that stands out as the summer house and school of such initiatives.

Having witnessed the transition period from the Empire to the Republic, Hakkı Tarık, together with his brothers Mehmet Asım and Hasan Rasim Us, rendered important services to the Turkish Press. He worked especially in Hakkı Tarık Us, *Tanin*, *Tercümân-ı Hakikat*, *Tasvîr-i Efkâr* and *Hakikat* newspapers with the pseudonym *Tarık*, became a member of the Ottoman Press Society in 1919 and was elected to the board of directors of the association, which was later changed as the Turkish Press Society. Us, who was appointed as the General Secretary of this society in 1921, also served as the chairman of the Teachers' Association, the Press Society and the Turkish Press Association, and in the establishments of the Green Crescent and the Turkish Maarif Society (Turkish Education Association).

The study focuses on evaluating Hakkı Tarık Us, who played a very active and active role in the press and broadcasting, where the intellectual environment and potential of the transition to the years of national struggle can be captured, in the light of his articles in this direction.

Keywords: Hakkı Tarık Us, Press, National Struggle, Vakıt.

* Doç.Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Hatay/Türkiye.
ozkaya@mku.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-8907-6997

Yüzellilik Aziz Nuri Bey'in İkinci Meşrutiyet ve Milli Mücadele Faaliyetleri: Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye Sunduğu Mektup Üzerinden Bazı Tespitler

Celil BOZKURT*

Özet

Türk Milli Mücadelesi, sadece İtilaf Devletlerine karşı değil aynı zamanda yerli işbirlikçilere karşı verilmiştir. Şahsi menfaatleri doğrultusunda işgalcilerle işbirliği yapan bazı şahıslar, Milli Mücadele aleyhinde çalışmaktan çekinmemiştir. Yerli işbirlikçilerin sayısı Yunanların Anadolu'yu işgal sürecinde oldukça artmıştır. Bunların içinde Aziz Nuri Bey'in müstesna bir yeri vardır. Hürriyet ve İtilaf Partisinin fanatik temsilcilerinden biri olan Aziz Nuri Bey, Mahmut Şevket Paşa suikastından sonra İttihatçılar tarafından Sinop'a sürgün edildi. Mütareke Dönemi'nde Türkiye'ye gelen Aziz Nuri Bey, Gümülcineli İsmail Beyin Bursa valiliği döneminde Hürriyet ve İtilaf Partisinin kulüplerini kurdu. Kuva-yı Milliye aleyhtarı faaliyetlerinden dolayı 56. Tümen Komutanı Bekir Sami Bey tarafından Kütahya'ya sürgün edildi. Bursa'nın Yunanlar tarafından işgal edilmesiyle birlikte yeniden Bursa'ya döndü. Bu dönemde Yunanlarla tam bir işbirliği içinde çalışan Aziz Nuri Bey, Yunanları Bursa'da kurmayı düşündüğü "özerk idarenin" valilik görevini üstlendi. Büyük Taarruz Harekâtında Türk ordusunun zafer kazanması üzerine Bursa'yı terk ederek ülke dışına kaçtı. Lozan Antlaşması'nın imzalanmasından sonra *Yüzellilikler* listesine alındı.

Aziz Nuri Bey, sürgün hayatının büyük çoğunluğunu Milli Mücadele'de işbirliği yaptığı Yunanistan'da geçirdi. Bu zaman zarfında Türkiye Cumhuriyeti aleyhinde propaganda yapmaktan vazgeçmedi. 1937 yılında Yunan Kralına bir dilekçe yazarak Milli Mücadele yıllarında Yunanlara yaptığı hizmetlerden bahsederek kendisine maaş bağlanmasını istedi. Türk Hükümeti'nin 1938 yılında çıkardığı genel affa rağmen Türkiye'ye gelmeyi reddetti. Aziz Nuri Bey, 1941 yılının Ocak ayında Türkiye Cumhuriyeti'nin Atin Elçiliği vasıtasıyla Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye bir mektup sundu. Bu mektupta İsmet Paşa'yı öven Aziz Nuri Bey, Türkiye'ye gelmeyi arzu ettiğini fakat bunun için paraya ihtiyacı olduğunu belirterek cumhurbaşkanından yardım istemektedir. Ayrıca mektupta, kendisiyle ve ülkeden kaçmasıyla ilgili bazı iddialar gündeme taşımaktadır. Aziz Nuri Beyle alakalı bazı yetkin eserler verilmiş olmasına rağmen söz konusu mektup incelenmiş değildir. Bu mektuptaki bilgiler, *Yüzellilik Aziz Nuri Bey*'le ilgili bazı bilinmeyenleri açığa çıkarması bakımından önemlidir. Bu bildiride Aziz Nuri Beyin söz konusu mektubu incelenerek dile getirdiği iddialar analiz edilecektir. Araştırmada Osmanlı arşivleri, telif ve hatırat türünden eserlere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Aziz Nuri Bey, Yüzellilikler, İsmet İnönü, Milli Mücadele, Bursa.

The Second Constitutional and National Struggle Activities of Yüzellilik Aziz Nuri Bey: Some Findings from the Letter He Presented to President İsmet İnönü

Abstract

The Turkish National Struggle was waged not only against the Entente States, but also against domestic collaborators. Some individuals who cooperate with the invaders in accordance with their personal interests did not hesitate to work against the National Struggle. The number of domestic collaborators has increased considerably during the Greek occupation of Anatolia. Among them, Aziz Nuri Bey has an exceptional place. Aziz Nuri Bey, one of the fanatical representatives of the Freedom and Entente Party, was exiled to Sinop by the İttihists after the assassination of Mahmut Shevket Pasha. Aziz Nuri Bey, who came to Turkey during the Armistice Period, İsmail Bey of Gumulcineli founded the clubs of the Freedom and Entente Party during the Bursa governorship. 56 For his activities against Kuva-yı Milliye. He was exiled to Kütahya by the Division Commander Bekir Sami Be. With the occupation of Bursa by the Greeks, he returned to Bursa again. Aziz Nuri Bey, who worked in full cooperation with the Greeks during this period, assumed the post of governor of the "autonomous administration", which he intended to establish the Greeks in Bursa. After the Turkish army won the victory in the Great Offensive Operation, he left Bursa and fled out of the country. After the signing of the Treaty of Lausanne, he was placed on the list of Yüzellilikler.

Aziz Nuri Bey spent the vast majority of his exile life in Greece, where he collaborated in the National Struggle. During this time, he did not stop spreading propaganda against the Republic of Turkey. in 1937, he

* Doç.Dr. Düzce Üniversitesi Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü. Düzce/Türkiye.
celilbozkurt@duzce.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-6103-1642

wrote a petition to the Greek King asking for a salary to be attached to him, mentioning his services to the Greeks during the years of the National Struggle. Despite the general amnesty issued by the Turkish Government in 1938, he refused to come to Turkey. Aziz Nuri Bey submitted a letter to President İsmet İnönü through the Embassy of the Republic of Turkey in Athens in January 1941. In this letter, Aziz Nuri Bey, who praised İsmet Pasha, asks the president for help, stating that he wants to come to Turkey, but he needs money for this, and also in the letter, some allegations about him and his escape from the country are raised. Although some competent works related to Mr. Aziz Nuri have been given, the letter in question has not been examined. The information in this letter is important in terms of revealing some unknowns about Aziz Nuri Bey. In this statement, Aziz Nuri Bey's claims expressed by examining the letter in question will be analyzed. The research will include works from the Ottoman archives, copyrights and memorabilia types.

Key Words: Aziz Nuri Bey, Yüzellilikler, İsmet İnönü, National Struggle, Bursa.

Adını Anıtkaya (Eğret) Şehitliğine Altın Harflerle Yazdıran Türk Süvarisi: Binbaşı Galip ve Silah Arkadaşları

Selami KURT*

Özet

Türk süvarisi, tarih boyunca sayısız destanlar yazmıştır. Bu destanlardan sonuncusu Türk İstiklal Harbi'nde yazılmıştır. Ordusu dağıtılan ve vatanı işgal edilen Türk milleti, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa önderliğinde başlatılan Milli Mücadele ile hiçbir şekilde esaret altına alınamayacağını göstermiştir. Önce Kuvâ-yı Milliye adı verilen yerel güçlerle başlayıp sonra bu güçlerin de içinde yer aldığı düzenli ordu ile devam eden Milli Mücadele'nin kazanılmasında manevra kabiliyeti yüksek süvari birliklerinin büyük rolü olmuştur. Türk insanı, at binmedeki mahareti ve cesareti ile düşmana galip gelmesini bilmiştir. Sayıları sınırlı, eğitim ve teçhizat yönünden eksik olsalar da Türk süvarisi ilk defa I. İnönü Savaşı'nda düzenli ordu içerisinde yer almış ve başarılı olmuştur. II. İnönü Savaşı'nın kazanılmasından sonra ise Türk süvarisinin Bursa istikametinde düşmanı takiple görevlendirilmesi ve düşman arka bölgelerine akınlar düzenlemesi, kendilerine olan güveni oldukça artırmıştır. Bu iki savaşta yenilgiye uğrayan düşmanın bütün cephelerde taarruza geçmesiyle Eskişehir ve Kütahya muharebelerinde düşman taarruzuna dayanamayan Türk birliklerinin zayıt vermeden ve çevrelenmeden geri çekilebilmesi, yeni oluşturulan 5. Grup Süvari birliklerinin örtme harekâtı sayesinde mümkün olmuştur. Türk milleti için dönüm noktası olan Sakarya Meydan Muharebesi'nde düşmanın başlattığı kuşatma taarruzunun başarısız olmasında, Türk süvarisinin düşmanın yan ve arka kısımlarına gerçekleştirdiği taarruzların büyük etkisi olmuştur. Bununla birlikte Türk süvarisi bütün dünyayı şaşkına çeviren imkan ve kabiliyetini 5. Süvari Kolordusu'nun kurulmasından sonra Büyük Taarruz aşamasında göstermiştir. Büyük Taarruz başlarken üç tümenli 5. Süvari Kolordusu'nun düşman gerisine sarkarak düşmanın ikmal ve haberleşme hatlarını kesmesi ve düşman birliklerine baskınlar düzenlemesi, düşmanda büyük korku ve panik havası yaratmıştır. Türk süvarisinin Büyük Taarruz'da giriştiği en kanlı muharebeler, 28 Ağustos günü Olucak-Eğret-Bayramgazi-Belce hattında gerçekleşmiştir. Türk süvarisinin yoğun düşman birlikleri arasına dalarak gerçekleştirdiği bu baskınların bedeli ağır olmuş ancak bu baskınlar Büyük Taarruz'unun zaferle sonuçlanmasını sağlamıştır. Bunun sonucu olarak düşman birlikleri bir araya gelip yeni bir savunma hattı oluşturamamış ve Türk kışkacına düşmek zorunda kalmıştır. Günün kahramanları ve büyük zaferin müjdecileri 13. Süvari Alayı Kumandanı Binbaşı Galip ve 200'ü aşkın silah arkadaşı olmuştur. Ruhları şad olsun.

Anahtar Kelimeler: Anıtkaya (Eğret) Şehitliği, Süvari, Binbaşı Galip.

The Turkish Cavalry Who Wrote His Name to the Anıtkaya (Eğret) Martyrdom with Golden Letters: Major Galip and His Brothers in Arms

Abstract

The Turkish cavalry has written countless epics throughout history. The last of these epics was written in the Turkish War of Independence. The Turkish nation, whose army was disbanded and its homeland occupied, showed that it could not be taken into captivity in any way, with the National Struggle initiated under the leadership of the Commander-in-Chief, Gazi Mustafa Kemal Pasha. The maneuverable cavalry units played a major role in the victory of the National Struggle, which first started with the local forces called Kuvâ-yı Milliye (national forces) and then continued with the regular army, which also included these forces. Turkish people knew how to defeat the enemy with their skill and courage in horse riding. Although their number is limited and lacking in terms of education and equipment, the Turkish cavalry took part in the regular army for the first time in the First İnönü War and was successful. After the Battle of Second İnönü was won, the fact that the Turkish cavalry was assigned to follow the enemy in the direction of Bursa and raided the enemy's rear areas greatly increased their self-confidence. After the defeated enemy in these two wars attacked on all fronts, the Turkish troops, who could not withstand the enemy attack in the Battles of Eskişehir and Kütahya, were able to withdraw without any casualties and without being surrounded, thanks to the cover operation of the newly formed 5th Group Cavalry units. In the Battle of Sakarya, which was a turning point for the Turkish nation, the attacks carried out by the Turkish cavalry to the sides and rear of the enemy had a great impact on the failure of the siege attack initiated by the enemy. However, the Turkish cavalry, which stunned the whole world, showed its

* Dr., T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Ankara.
selamikurt74@gmail.com
ORCID NO: 0000-0003-0866-3848

capabilities and capabilities during the Great Offensive after the establishment of the 5th Cavalry Corps. At the beginning of the Great Offensive, the 5th Cavalry Corps with three divisions fell behind the enemy, cutting the enemy's supply and communication lines and raiding the enemy units, creating an atmosphere of great fear and panic in the enemy. The bloodiest battles of the Turkish cavalry during the Great Offensive took place on the Olucak-Eğret-Bayramgazi-Belce line on 28 August. The price of these raids, carried out by the Turkish cavalry by plunging into the dense enemy units, was heavy, but these raids ensured the victory of the Great Offensive. As a result, the enemy troops could not come together and form a new defense line and had to fall under the Turkish grip. The heroes of the day and the heralds of the great victory were Major Galip, Commander of the 13th Cavalry Regiment, and more than 200 of his comrades. Bless their souls.

Keywords: Anıtkaya (Eğret) Martyrdom, Cavalry, Major Galip.

TÜRK VE YABANCI BASINDA BÜYÜK TAARRUZ

Türk Basınının Anlatımıyla Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nin Yüz Yıllık Süreci

Barış METİN*

Özet

Bu bildiri de amaç; yüz yıllık süreçte, özellikle değişim dönemlerini alt başlıklar olarak belirleyerek, Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesine dair dönemsel yaklaşımları, yorumları, anlatımları Türk basını kaynak olarak ele alınmak suretiyle ortaya çıkarmaktır. Yüz yıllık süreci değişim dönüştürme süreçlerine göre alt dönemlere ayırmak aynı zamanda her bir dönemde konuya dair yayınlanan makale, haber, fotoğraf gibi topluma verilmek istenen mesajları da birbirleri ile mukayese etme, varsa bu anlamda değişimi de somut bir şekilde ortaya koyabilme imkânı sağlayacaktır. Bu yaklaşım, anlatım, mesaj farklılıklarının dönemsel sebepleri iç ve dış gelişmeler çerçevesinde tartışılabilir.

Bir örnek olay olarak; Kıbrıs Barış Harekâtı'nın yapılması o yılki Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi ile ilgili basına yansıyan haberlere nasıl etki etmiştir?

Bu bildiri hazırlanırken temel basın kaynağı olarak; Hakimiyet-i Milli, Ulus, Zafer, Akşam, Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sabah gibi yüz yıllık süreci farklı bakış açıları ile ve eksiksiz olarak takip edebileceğimiz gazetelerde yayınlanan haberlere, fotoğraflara, röportajlara, makalelere müracaat edilecektir. İçerik analizi yöntemi ile söz konusu basın taranacak ve yüz yıllık süreç kendi içinde alt başlıklara ayrılarak Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi anlatımındaki seyir analiz edilecek, değişen, değişmeyen, öne çıkan, zamanla unutulmuş veya zamanla anlatıma giren boyutları ile ele alınacaktır. Bildiri metni oluşturulurken konuya dair literatürde bulunan yazılı kaynaklardan da yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muharebesi, Türk Basını, Yüzyıl.

The Hundred Years Process of the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief with the Turkish Press

Abstract

The purpose of this statement; The aim is to reveal the periodical approaches, comments and narratives about the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief, by using the Turkish press as a source, especially by determining the periods of change as sub-titles in the century. Separating the century-old process into sub-periods according to the change and transformation processes will also provide the opportunity to compare the messages that are intended to be given to the society, such as articles, news, photographs, published on the subject in each period, and to present the change in this sense, if any, in a concrete way. Periodic reasons for this approach, expression and message differences will be discussed within the framework of internal and external developments.

As an example; How did the Cyprus Peace Operation affect the news about the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief that year? While preparing this statement, as the main press source; The news, photographs, interviews and articles published in newspapers such as Hakimiyet-i Milli, Ulus, Zafer, Akşam, Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sabah, which we can follow the century-old process from different angles and completely, will be consulted. With the content analysis method, the press in question will be scanned, and the century-old process will be divided into sub-titles and the course in the narrative of the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief will be analyzed, and will be discussed with its changing, unchanging, prominent, forgotten over time or narrated dimensions. Written sources in the literature on the subject will also be used while preparing the text of the paper.

Keywords: Great Offensive, Battle of the Commander-in-Chief, Turkish Press, Century.

* Prof.Dr., Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü.

Başkomutanlık Meydan Muharebesi Öncesi ve Sonrasında Türk Basınına Yansıyan Yunan Menşeli Haberler

Gül ÇAKIR*

Özet

15 Mayıs 1919'da İzmir ile başlayan Yunan işgali kısa bir sürede Anadolu'nun içlerine kadar ilerlemişti. Batı Cephesi'nde Türk ordusu Yunan ordusuna karşı başarılı mücadeleler vermişti. 1921 yılının sonbaharında ise cephede büyük sükûnet yaşanmaktaydı. Aslında bu sükûnet zamanında Türk ordusu büyük bir gizlilik içinde Yunan ordusuna karşı taarruz için hazırlıklara başlamıştı. Türk basını da Anadolu'daki askeri ve siyasi gelişmeleri yakından takip etmekteydi. Önemli ölçüde sansüre uğrayan Türk basını işgal yerlerindeki gelişmeleri Yunan resmi tebliğlerine ve Rumca gazetelerin beyanlarına göre okuyuculara aktarmaktaydı. Türk gazetelerinde yer alan Yunan kaynaklı haberlerde Büyük Taarruz öncesinde daha çok Şark konferansına dair haberler yer almıştı. Türklerin taarruz gücünden yoksun olduğunu düşünen Yunanlılar, büyük güçlerin düzenleyeceği Şark Konferansı ile ilgili büyük beklentiler içindeydiler. Yunan kaynaklı haberlerde konferansın nerede toplanacağı, temsilci olarak kimin gideceği gibi konular işlenmişti. Fakat Büyük Taarruz'un başlaması ile bu haberlerin sayısı yok denecek kadar azaldı.

Türk basınında sıklıkla yer alan Yunan kaynaklı bir diğer haber İzmir'in muhtariyeti ile ilgiliydi. 31 Temmuz'da İzmir'de muhtariyet ilan eden Yunanlılar, bu girişimlerini söz de Anadolu'da barışı hızlandırmak için yapmışlardı. Türk basını ise Yunanlıların bu girişimin sebebini Anadolu Rumlarını silahaltına almak için başlattığını iddia etmekteydi. Yunanlıların muhtariyet oyunu büyük güçlerin tepkisine yol açtı. Büyük güçler, Yunanlılara nota vererek muhtariyeti tanımadılar. Muhtariyet meselesi de taarruz öncesinde basının gündeminde oldu.

Büyük Taarruz'un başlaması Yunan kamuoyunda bomba etkisi yarattı. Türk basınında hem Anadolu hem de Yunan kaynaklarından alıntılar yapıldı. Yunan kaynakları Türklerin Büyük Taarruz sırasındaki başarılarını gölgeleyici haberler yaptılar. Afyon'u tedbir amaçlı boşalttıklarını, Türklerin bol miktarda cephaneye sahip olduğu, tahliyenin düzenli bir biçimde olduğu, Büyük güçlerin Türklere askeri yardım yaptığı, Yunan zayıflığının az olduğu yönünde gerçeği yansıtmayan yayınlar yapıldı. Yunan basını cephedeki başarısızlıklarını kendi kamuoyundan gizlediler. Haberleri gecikmeli ve sansürlü olarak yayınladılar. Ayrıca Yunan kaynaklı haberlerden Büyük Taarruz ile beraber Yunanistan'da Venizelistler ve Hükümet yanlıları arasında büyük çekişmelerin yaşandığı, Yunan halkının maneviyatının iyi olmadığını öğrenmek mümkündür. Taarruzun bitiminde ise Yunan basınına uygulanan sansürün dozu artmış, Yunan başarısızlığının kabul edildiğini gösteren bir habere rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Yunan Basını, Türk Basını, İzmir Muhtariyeti, Şark Konferansı.

News of Greek Origin in the Turkish Press Before and After the Great Offensive

Abstract

The Greek occupation, which started with Izmir on May 15, 1919, advanced into Anatolia in a short time. On the Western Front the Turkish army had fought successfully against the Greek army. In the autumn of 1921 there was a great calmness on the front. In fact, at this time the Turkish army had preparations for an offensive against the Greek army in great secrecy. The Turkish press closely followed military and political developments in Anatolia. Turkish press was heavily censored and reported the developments in occupied areas according to Greek official communications and the Greek newspapers. Before the Great Offensive, Turkish newspapers had mostly covered the news of the Oriental conference. The Greeks thought that the Turks lacked the offensive power, and they had great expectations about the Eastern Conference. In the news of Greek origin, where the conference would be held and who would attend as a representative were discussed. However, with the start of the Great Offensive, the number of these reports decreased.

Another news of Greek origin that frequently appeared in the Turkish press was about the autonomy of Izmir. The Greeks declared the autonomy of Izmir on July 31 and claimed that it would accelerate the peace in Anatolia. The Turkish press claimed that the Greeks started this attempt to recruit the Anatolian Greeks. The Greeks' game of autonomy led to the reaction of the great powers. They did not recognize the autonomy and issued note to the Greeks. The issue of autonomy was also on the agenda of the press before the attack.

The start of the Great Offensive created a bomb effect in the Greek public opinion. In the Turkish press, quotations were made from both Anatolian and Greek sources. Greek sources made reports to shadow the success of the Turks. There were broadcasts that did not reflect the truth such that they evacuated Afyon as a precautionary measure, that the Turks had plenty of ammunition, that the evacuation was regular, that the Great Powers provided military assistance to the Turks, and that the Greek casualties were low. The Greek press hid several failures at the front from their public opinion. They published the news with delay and censorship. In addition, from the news of Greek origin it is possible to learn that there were great conflicts between the Venizelists and the supporters of the Government in Greece, and that the morale of the Greek people was not good. At the end of the offensive the dose of censorship applied to the Greek press increased and there were no news showing that the Greek failure was accepted.

Keywords: Great Offensive, Greek Press, Turkish Press, Autonomy of İzmir, Oriental Conference.

Paris Şark Konferansı'ndan Büyük Taarruz'a Uzanan Sürecin Alman Basınına Yansıması

Kemal ÖZDEN*

Özet

Araştırmanın amacı, Paris Şark Konferansı'ndan Yunan işgal ordusunun Anadolu'dan çıkarılmasına kadar uzanan sürecin Alman basınına yansımasının tespit edilerek yorumlanmasıdır. Konu bugüne kadar Türk ve Alman tarih yazıcılığında araştırılmamıştır. Mevcut boşluğun giderilmesi için sürdürülen araştırma çerçevesinde, Almanya'nın önde gelen gazetelerinin Mart-Eylül 1922 dönemine ait nüshaları incelenmiştir. Liberal demokrat iki gazete (*Berliner Tageblatt und Handels-Zeitung*, *Vossische Zeitung*), milliyetçi muhafazakâr iki gazete (*Deutsche Allgemeine Zeitung*, *Berliner Börsen-Zeitung*) ve sosyal demokrat bir gazete (*Vorwärts*) seçilmiş, bu suretle gelişmelerin ülkedeki siyasi yelpazenin mümkün olduğunca geniş bir kesimine nasıl yansıdığı tespit edilmesi hedeflenmiştir. *Karlsruher Zeitung*, *Durlacher Tageblatt* ve *Jeversches Wochenblatt* gibi bazı yerel gazetelerde dikkat çeken yorumlar da değerlendirilmiştir. Gazeteler incelenirken yorumlar ve yorum içerikli haberlere ağırlık verilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın Sevr Antlaşması'nı kabul etmeyerek hedefine silah gücüyle ulaşma süreci, siyasi yelpazenin neresinde yer alırsa alsın, Alman basını tarafından gıptayla izlenmiştir. Büyük Zafer ve özellikle İzmir'in geri alınmasından sonra, Mustafa Kemal Paşa hakkında yayınlanan sitayiş dolu yorumların ardı arkası kesilmemiştir. Büyük Zafer'le özdeşleştirilen Kemal Paşa, bir makalede *Yeni Türk İmparatorluğu'nun Atası* olarak nitelendirilmiştir. İngiltere'nin Türkiye'nin İzmir'de Hristiyanları katlettiği ve şehirde yangın çıkardığı yönündeki ithamları, bazı Alman gazeteleri tarafından tipik İngiliz propagandası olarak eleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Paşa, Büyük Taarruz, Alman basını, Paris Şark Konferansı, Cenova Konferansı.

The Reflection of the Process Extending from the Paris Orient Conference to the Great Offensive on the German Press

Abstract

The aim of this research is to determine and interpret the reflection of the process from the Paris Oriental Conference to the expulsion of the Greek occupying army from Anatolia in the German press. The topic has not yet been examined in either Turkish or German historiography. Within the framework of the research carried out in order to fill the existing gap, the issues of Germany's leading newspapers for the period March-September 1922 were examined. Two liberal democratic newspapers (*Berliner Tageblatt und Handels-Zeitung*, *Vossische Zeitung*), two nationalist conservative newspapers (*Deutsche Allgemeine Zeitung*, *Berliner Börsen-Zeitung*) and one social democratic newspaper (*Vorwärts*) were selected in order to determine how the developments were reflected on as wide a cross-section of the political spectrum of the country as possible. Notable comments in some local newspapers such as the *Karlsruher Zeitung*, *Durlacher Tageblatt* and *Jeversches Wochenblatt* were also evaluated. When examining the newspapers, comments and news with comments were predominantly taken into account. The process in which Mustafa Kemal Pasha rejected the Treaty of Sèvres and achieved his goal by force of arms was followed by all German newspapers with envy, regardless of their political orientation. After the Great Victory and particularly after the recapture of Smyrna, the praising comments published about Mustafa Kemal Pasha didn't stop. Kemal Pasha, who was associated with the Great Victory, was described in one article as *the Father of the New Turkish Empire*. British accusations that Turkey had massacred Christians in Izmir and set fires in the city were criticised by some German newspapers as typical British propaganda.

Keywords: Mustafa Kemal Pasha, Great Offensive, German Press, Paris Eastern Conference, Genoa Conference.

*Uzman, T.C. Berlin Büyükelçiliği.
oezdenk@yahoo.de
ORCID NO: 0000-0002-2701-490X

ABD ve İngiltere Gazetelerinde Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi

Mekki ULUDAĞ*

Özet

Bu çalışmada Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nin, dönemin ABD ve İngiltere gazeteleri tarafından okuyucularına sunumu ele alınmıştır. Araştırma kapsamında 15 Ağustos – 10 Eylül 1922 tarihleri arasındaki gazeteler incelenmiştir. Çalışmanın amacı, ilgili haberlerdeki gerçek ve yanlış bilgilerin tespit edilmesi, bilhassa bazı İngiliz gazetelerindeki Yunan propagandasının okuyucunun bilgisine sunulmasıdır. Çalışmanın yöntemi, ilgili gazetelerde yer almış olan haberlerin mukayesesi ve gerçek durum ile karşılaştırılmasıdır. Buna göre öncelikli olarak ilgili gazetelerde yer almış olan haberler derlenmiş, ardından bunların karşılaştırması yapılmıştır. Son olarak bu haberlerin gerçek durum ile bağlantısı, yerel basın ile arşiv belgelerinden yararlanmak ve konu ile ilgili araştırma eserlere başvurulmak suretiyle tespit edilmiştir.

Çalışmaya esas olarak şu gazeteler kaynak teşkil etmiştir: Buffalo Courier, Buffalo Evening News, Citizen, Daily Arkansas Gazette, Daily Herald, Dayton Daily News, Deseret News, Evening Star, Freeport Journal-Standard, Free Press Evening Bulletin, Hilo Daily Tribune, Indiana, Lansing State Journal, Lenoir News-Topic, Liverpool Post and Mercury, Nanaimo Daily News, Newcastle Daily Chronicle, New Jersey, New-York Tribune, North Carolina, Reading Times, Sioux City Journal, St. Louis Post-Dispatch, Sunday Sun, The Arkansas City Daily News, The Baltimore Sun, The Billings Gazette, The Birmingham News, The Brooklyn Citizen, The Brooklyn Daily Eagle, The Charlotte News, The Coshocton Tribune, The Courier, The Daily Chronicle, The Daily News, The Daily Telegraph, The Daily Times, The Dispatch, The Eagle, The Eugene Guard, The Evening News, The Evening Sun, The Expositor, The Galveston Daily News, The Gazette, The Gloucestershire Echo, The Grand Island Daily Independent, The Guardian, The Honolulu Advertiser, The Montgomery Times, The Morning Call, The Morning News, The News, The New York Times, The Observer, The Ocala Evening Star, The Philadelphia Inquirer, The Pittsburg Press, The Post-Crescent, The Richmond Item, The Sault Star, The Sheboygan Press, The Standard Union, The Stanly News-Herald, The Times, The Topeka State Journal, The Unionville Crescent, The Victoria Daily Times, The Washington Herald, The Watchman and Southron, The Wilkes-Barre Record, The World, Wichita Falls Record News, Wilkes-Barre Times Leader.

Amerikan gazetelerinde yer alan haberlerin çoğunlukla olan biteni olduğu gibi aktarma ve okuyucuya doğru bilgi verme çabası içinde olduğu görülmektedir. İngiliz gazetelerinin savaşı başından sonuna kadar oldukça dikkatli bir şekilde takip etmiş oldukları anlaşılmaktadır. Bazı İngiliz gazetelerinde çok sayıda yalan yanlış haber yer aldığı tespit edilmişken bazılarında çoğunlukla doğru bilgilerin yer aldığı kolaylıkla fark edilmektedir. İngilizlerin bazı gazetelerinde Türk Zaferi oldukça coşkulu bir şekilde yer almış ve Yunanlıların uğradığı bozgun tüm açıklığıyla okuyucunun bilgisine sunulduğu gibi Yunan yenilgisi küçümseyici ifadelerle okuyucuya aktarılmıştır. Bazı İngiliz gazetelerinde Ermeni haber kaynaklarının etkisiyle yer almış olan tamamen asılsız haberler rahatlıkla görülebilmektedir.

İlgili yabancı gazetelerdeki haberler, Hakimiyet-i Milliye, İkdam, Vakit, Akşam, Öğüt İleri, Tevhid-i Efkâr, Yenigün ve Peyam-ı Sabah isimli yerli gazetelerdeki haberlerle karşılaştırılmak suretiyle mukayeseli bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın muhtemel en önemli bulguları arasında Türklerin kesin galibiyetlerinin bazı İngiliz gazetelerinde coşkulu bir şekilde yer almış olması ve Yunanlıların yenilgisinin küçümseyici ifadelerle okuyuculara sunulmuş olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muharebesi, ABD Gazeteleri, İngiliz Gazeteleri, The New York Times, Daily Mirror.

The Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief in the USA and UK Newspapers

Abstract

In this study, the presentation of the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief to the readers of the USA and UK newspapers is discussed. Within the scope of the research, the newspapers between 15 August and 10 September 1922 were examined. The aim of the study is to determine the true and false

* Arş. Gör. Dr., Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Diyarbakır/Türkiye.
mekki.uludag@dicle.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-6557-7917

information in the related news, especially to present the Greek propaganda in some of the English newspapers to the reader's information. The method of the study is the comparison of the news in the newspapers and its comparability with the real situation. First of all, the news in the relevant newspapers were compiled and a comparison was made accordingly. Finally, the link between the news and the real situation was determined by making use of local news and archival documents and by referring to the research works related to the subject.

The following newspapers are the main source of the study: Buffalo Courier, Buffalo Evening News, Citizen, Daily Arkansas Gazette, Daily Herald, Dayton Daily News, Deseret News, Evening Star, Freeport Journal-Standard, Free Press Evening Bulletin, Hilo Daily Tribune, Indiana, Lansing State Journal, Lenoir News-Topic, Liverpool Post and Mercury, Nanaimo Daily News, Newcastle Daily Chronicle, New Jersey, New-York Tribune, North Carolina, Reading Times, Sioux City Journal, St. Louis Post-Dispatch, Sunday Sun, The Arkansas City Daily News, The Baltimore Sun, The Billings Gazette, The Birmingham News, The Brooklyn Citizen, The Brooklyn Daily Eagle, The Charlotte News, The Coshocton Tribune, The Courier, The Daily Chronicle, The Daily News, The Daily Telegraph, The Daily Times, The Dispatch, The Eagle, The Eugene Guard, The Evening News, The Evening Sun, The Expositor, The Galveston Daily News, The Gazette, The Gloucestershire Echo, The Grand Island Daily Independent, The Guardian, The Honolulu Advertiser, The Montgomery Times, The Morning Call, The Morning News, The News, The New York Times, The Observer, The Ocala Evening Star, The Philadelphia Inquirer, The Pittsburg Press, The Post-Crescent, The Richmond Item, The Sault Star, The Sheboygan Press, The Standard Union, The Stanly News-Herald, The Times, The Topeka State Journal, The Unionville Crescent, The Victoria Daily Times, The Washington Herald, The Watchman and Southron, The Wilkes-Barre Record, The World, Wichita Falls Record News, Wilkes-Barre Times Leader.

It is seen how the news in American newspapers convey what is going on in their way and try to give the reader correct information. It is understood that British newspapers followed the war very carefully from the beginning to the end. While it has been determined that there are many false news in some English newspapers, it is easily noticed that some of them contain mostly correct information. The Turkish Victory was featured enthusiastically in some of the English newspapers, and the Greek defeat was conveyed to the reader with contemptuous expressions as well as the defeat of the Greeks was presented to the reader's information with all its clarity. In some English newspapers, completely delusive news that took place under the influence of Armenian news sources can easily be seen.

A comparative study has been made to compare the news in the relevant English newspapers with the news in the local newspapers of Hakimiyet-i Milliye, İkdam, Vakit, Akşam, Öğüt İleri, Tevhid-i Efkâr, Yeniğün and Peyam-ı Sabah. Among the possible most important findings of the research, the decisive victory of the Turks was enthusiastically covered in some English newspapers and the defeat of the Greeks was presented to the readers with derogatory expressions.

Keywords: The Great Offensive, The Field Battle of the Commander-in-Chief, USA Newspapers, British Newspapers, The New York Times, Daily Mirror.

BÜYÜK TAARRUZ HAREKÂTI

Milli Mücadele’de Sandıklı Amele Taburu

Nuri KÖSTÜKLÜ*

Özet

Bilindiği üzere amele taburları, ordunun ihtiyaç duyduğu karayolu, demiryolu yapımı, çeşitli inşaat, ziraat, orman vb. işlerde çalıştırılan geri hizmet birliklerinden biridir. Osmanlı askeri teşkilatında -savaş öncesi benzer teşkilatlanmalar olmakla birlikte- I. Dünya savaşında bu tür birliklere önem verilmiştir. Özellikle gayr-i Müslimlerin Tanzimat’la birlikte askere alınmaya başlamasıyla fiili askerlik sırasında doğurduğu bazı problemler, savaş sırasında yaşanan acı tecrübeler, bunların silahlı birlikler yerine geri hizmetlerde askerliklerini yapma mecburiyetini ortaya koydu. Tabii ki amele taburları yalnızca gayr-i Müslimlerden oluşmuyordu, Müslüman askerler de bu birliklerde yer alıyorlardı. I. Dünya savaşında pek çok örneği görüldüğü üzere, İstiklal savaşı sırasında da amele taburlarına şiddetle ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle ordunun lojistik desteğe ihtiyacının arttığı Büyük Taarruza giden süreçte bu birlikler daha da önem kazandı.

Bu cümleden olmak üzere, 1920 yılı Ekim ayı başlarında Afyonkarahisar- Antalya yolunun tamir ve yapımı gerekli görülmüş ve bu işi yapmak üzere, Akşehir Askeralma Bölge Başkanlığı sorumluluğu altında Sandıklı Amele Taburu kurulmuştur. Yolun tamir ve yapımında aşağı yukarı 4 ay hizmet verecek olan Taburun merkezi Sandıklı idi. Sandıklı Amele Taburu, takip eden askeri gelişmeler içerisinde 1921 yılı Mart ayında 57. Tümen emrine verilmiş ve bilahare, Afyonkarahisar’ın Yunan işgalinden kurtarılmasını müteakip –muhtemelen burada Yunanlarca yapılan tahribatı gidermek üzere olmalı- 12. Kolordunun emrinde olarak Afyonkarahisar’a sevk edilmiş idi. Tabur daha sonra görülen lüzum üzerine, 1922 Yılı Ocak ayı sonlarında lağv edilerek, subayların bir kısmı Afyonkarahisar’daki 2. Amele Taburunda görevlendirilmiştir. Böylelikle Sandıklı Amele Taburu, aşağı-yukarı 15 aylık ömrünü Milli Mücadele’de Batı Cephesinin lojistik hizmetinde bulunarak tamamlamış oldu.

Bu araştırmada, Büyük Taarruz öncesinde Batı cephesinin ikmalî hususunda çok önemli görevler yerine getiren Sandıklı Amele Taburu, yöredeki ilgili Askeralma Bölge Başkanlıkları ve askerlik şubeleri yazışmaları ve diğer arşiv belgeleri çerçevesinde ilk kez literatüre tanıtılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Sandıklı Amele Taburu, Büyük Taarruz, Afyonkarahisar, Batı Cephesi, Afyonkarahisar- Antalya yolu.

Sandıklı Labor Battalion in the National Struggle

Abstract

As it is known, labor battalions are needed by the army in the construction of roads, railways, various constructions, agriculture, forests, etc. It is one of the back service unions employed in jobs. In the Ottoman military organization - although there were similar organizations before the war - such units were given importance in the First World War. Particularly, some of the problems that non-Muslims caused during the actual military service with the enlistment of the Tanzimat, and the bitter experiences during the war revealed that they had to do their military service in the back services instead of the armed units. Of course, the labor battalions did not only consist of non-Muslims, Muslim soldiers were also included in these units. As seen in many examples in the First World War, labor battalions were sorely needed during the War of Independence. Especially in the process leading up to the Great Offensive, where the army's need for logistical support increased, these units gained even more importance.

In addition to this sentence, at the beginning of October 1920, the repair and construction of the Afyonkarahisar-Antalya road was deemed necessary and the Sandıklı Labor Battalion was established under the responsibility of the Akşehir Recruitment Regional Presidency. The headquarters of the battalion, which will serve for approximately 4 months in the repair and construction of the road, was in Sandıklı. The Sandıklı Labor Battalion was given the command of the 57th Division in March 1921 within the ensuing military developments,

* Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı-Konya/Türkiye.

nkostuklu@erbakan.edu.tr

ORCID NO: 0000-0003-4583-284X

and subsequently, after the liberation of Afyonkarahisar from the Greek occupation – probably to repair the destruction done here by the Greeks – it was dispatched to Afyonkarahisar under the command of the 12th Corps. The battalion was abolished at the end of January 1922 due to the necessity seen later, and some of the officers were assigned to the 2nd Labor Battalion in Afyonkarahisar. Thus, the Sandıklı Labor Battalion completed its approximately 15-month life by serving in the logistics service of the Western Front in the National Struggle.

In this research, the Sandıklı Labor Battalion, which performed very important duties in the supply of the Western Front before the Great Offensive, will be introduced to the literature for the first time within the framework of the correspondence of the relevant Recruitment Regional Directorates and military branches and other archival documents.

Keywords: National Struggle, Sandıklı Labor Battalion, Great Attack, Afyonkarahisar, Western Front, Afyonkarahisar-Antalya road.

Sandıklı Müfrezesi ve Faaliyetleri

Ahmet ALTINTAŞ*

Özet

İzmir'in işgali sonrasında Anadolu'nun her yerinde işgallere karşı bir farkındalık oluşmuş çareler aranmaya başlanmıştır. Afyonkarahisar'a bağlı Sandıklı ilçesi de Yunan işgaline karşı en çok tepki gösterilen yerleşim merkezlerinden birisiydi. İşgalin ardından Sandıklı Kuva-yı Milliye Teşkilatı oluşturulmuş Sandıklılılar ellerinden gelen her türlü yardımı esirgememişlerdi. Sandıklı Kuva-yı Milliye Teşkilatı'nın Yunan işgali karşısındaki faaliyetlerinden birisi de bir piyade ve süvari müfrezesi teşkil etmek olmuştur. İlerleyen dönemde bu teşkilatlar daha sonra Sandıklı Müfrezesi'ne dönüştürülmüştü.

Sandıklı Müfrezesi İkinci İnönü Savaşı'ndan önce bölge askerlik şubeleri tarafından kurgulaması yapılmış daha sonra Afyonkarahisar Askerlik Şubesi'nce 20 Mayıs 1921 tarihinde yeniden oluşturulmuştu. Sandıklı Müfrezesi, üç taburlu bir piyade alayı, üç bölüklü bir süvari alayı, iki toplu bir dağ bataryasından meydana gelmişti. Sandıklı Müfrezesi daha sonra düzenli orduya katılarak Milli Mücadele'deki faaliyetlerini İzmir'in alınışına kadar devam ettirmiştir.

Sandıklı Müfrezesi'nin hangi şartlarda kurulduğu, nasıl geliştiği, hangi tür faaliyetlerde bulunduğu, bölgeye etkileri, düzenli orduya katılması, lojistik etkisi, Genel Kurmay Arşiv Belgeleri (ATASE), dönem gazeteleri, tetkik eserler, hatıralardan yararlanılarak ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmada arşiv verileri temelinde analiz yapılarak sonuçlar değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sandıklı Müfrezesi, 52. Piyade Alayı, Tahsin Bey, Hasan Hilmi Bey.

Sandıklı Detachment and Its Activities

Abstract

After the occupation of İzmir, an awareness of the occupations was created all over Anatolia, and solutions were sought. The Sandıklı district of Afyonkarahisar was also one of the settlements where the most reaction was shown against the Greek occupation. After the occupation, the Sandıklı National Forces Organization was formed and the people of Sandıklı did not spare any help they could. One of the activities of the Sandıklı National Forces Organization against the Greek occupation was to form an infantry and cavalry detachment. In the following period, these organizations were later transformed into the Sandıklı Detachment.

The Sandıklı Detachment was constructed by the regional military branches before the Second İnönü War and later reconstituted by the Afyonkarahisar Military Branch on May 20, 1921. The Sandıklı Detachment consisted of a three battalion infantry regiment, a three company cavalry regiment, and a two-gun mountain battery. The Sandıklı Detachment later joined the regular army and continued its activities in the National Struggle until the capture of İzmir.

The conditions under which the Sandıklı Detachment was established, how it developed, what kind of activities it carried out, its effects on the region, its participation in the regular army, its logistics effect, will be tried to be revealed by using the General Staff Archive Documents (ATASE), period newspapers, research works and memories. In the study, the results will be evaluated by analyzing on the basis of archival data.

Keywords: Sandıklı Detachment, 52th Infantry Regiment, Tahsin Bey, Hasan Hilmi Bey.

* Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

Büyük Taarruz Çerçevesinde 11. Piyade Tümeni ve Faaliyetleri

Mustafa Abdullah KÜNDEYİ*

Özet

Savaşların bütünü hakkında yapılan çalışmalar çoktur. Fakat söz konusu savaflara katılan birlikleri ayrı ayrı değerlendiren araştırmalar yetersizdir. Bu çerçevede bildiri konusu olarak “Büyük Taarruz Çerçevesinde 11. Piyade Tümeni ve Faaliyetleri” başlıklı konu seçilmiştir. Bildiri'nin amacı 11. Tümen'i tanıtarak Büyük Taarruz'daki etkisini ve önemini ortaya koymaktır.

11. Tümen, 1919 yılı Ocak ayında Konya ve çevresinde bulunan 12. Kolorduya bağlı olarak Niğde-Pozantı bölgesinde kurulmuştur. Bünyesinde 12, 33 ve 127. Piyade alayları bulunmaktadır. Ulukışla - Pozantı hattında faaliyet gösteren Kuvayı Milliye çetelerini destekleme görevi verilmiştir. Niğde - Adana arasında kurulan Tümenin, yerel milis kuvvetleri ve Fransız askerleri ile olan ilişkileri, savunma ve lojistik faaliyetleri tespit edilmiştir. Mümtaz Bey komutasındaki Tümen, Güney Cephesinin Adana ve çevresinde Toroslar'ın kuzeyine kadarki bölgeye en yakın birliktir. Ankara Anlaşması sonrasında güney cephesinin kapanmasıyla birlikte batı cephesine görev emri almıştır. 1. Ordu ve 1. Kolordu emrinde, Kurmay Yarbay Derviş Paşa komutasıyla 11. Piyade Tümeni teşkilatlanmadaki yerini almıştır. Eskişehir ve çevresinde konuşlanan Tümen, Çerkez Ethem ayaklanmasının bastırılmasında da görev almıştır. 11. Piyade Tümeni, I. İnönü Muharebesinden başlayarak Büyük Taarruz Takip Harekâtı'na kadar faaliyetlerine devam etmiştir. Büyük Taarruz 26 Ağustos sabahı saat 5.00'da top atışlarıyla başlamıştır. Ordu, Küçükkekicivrisi ve diğer tepeleri elde ettikten sonra saat 6.55'te 1310 rakımlı Erkmen Tepelerine kadar ulaşmıştır. Bu sırada ihtiyat olarak bekleyen 11. Piyade Tümeni, akşama kadar 5. Kafkas Tümeniyle beraber Erkmentepe'yi ele geçirme emri almıştır. Bu emir ancak 27 Ağustos sabahı saat 8.00'da yerine getirilebilmiştir. Türk Ordusu bölgede 26 ve 27 Ağustos'ta çetin ve kanlı savaşlar vermek zorunda kalmıştır. Başarıyla sonuçlanan saldırıların ardından Tümen'in, Takip harekâtında da görev aldığı tespit edilmiştir.

Bildiri metni hazırlanırken Tarih metodolojisi ilkeleri çerçevesinde öncelikle arşiv belgeleri ve diğer yazılı kaynakların elde edilmesine çalışılacaktır. Ağırlıklı olarak, Genelkurmay (ATASE) belgeleri, Türk İstiklal Harbi kitapları, telif eserler, anılardan yararlanılacaktır. Bilahare elde edilen bilgiler tasnif, tahlil, terkip, yorumlama ve kıyaslama gibi bilimsel usuller çerçevesinde kaleme alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Türk Ordusu, Milli Mücadele, Afyonkarahisar, 11. Piyade Tümeni.

11th Infantry Division and Its Activities in the Framework of the Great Offensive

Abstract

There are many studies on the whole of wars. However, studies evaluating the troops participating in the wars in question separately are insufficient. In this framework, the subject titled “11th Infantry Division and Its Activities in the Framework of the Great Offensive” was chosen as the subject of the paper. The purpose of the Declaration is to introduce the 11th Division and to reveal its influence and importance in the Great Offensive.

The 11th Division was established in the Niğde-Pozantı region in January 1919 under the 12th Army Corps in and around Konya. It has 12th, 33rd and 127th Infantry regiments. He was given the task of supporting the Kuvayı Milliye gangs operating on the Ulukışla - Pozantı line. The relations, defense and logistics activities of the Division, which was established between Niğde and Adana with the local militia forces and French soldiers, were determined. The Division, under the command of Mümtaz Bey, is the closest unit of the Southern Front to the region of Adana and its surroundings up to the north of the Taurus Mountains. After the Ankara Agreement, with the closure of the southern front, he received a task order for the western front. Under the command of the 1st Army and the 1st Corps, the 11th Infantry Division took its place in the organization under the command of Staff Lieutenant Colonel Derviş Pasha. The Division, deployed in Eskişehir and its surroundings took part in the suppression of the Çerkez Ethem uprising. The 11th Infantry Division continued its activities starting from the First Battle of İnönü until the Great Offensive Pursuit Operation. The Great Offensive started at 5.00 am on the morning of 26 August with artillery fire. After conquering Küçükkekicivrisi and other hills, the army reached the Erkmentepe at an altitude of 1310 at 6.55 am. Meanwhile, the 11th Infantry Division, which was waiting as a

* Öğr. Gör. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Rektörlük, Afyonkarahisar.
abdullahkundeyi@gmail.com
ORCID NO: 0000-0001-5253-3245

reserve, received an order to seize Erkmentepe with the 5th Caucasian Division until the evening. This order could only be fulfilled at 8:00 am on the morning of 27 August. The Turkish Army had to fight tough and bloody battles in the region on 26 and 27 August. After the successful attacks, it was determined that the Division also took part in the Follow-up operation.

While preparing the paper, primarily archival documents and other written sources will be tried to be obtained within the framework of the principles of History methodology. Mainly, General Staff (ATASE) documents, Turkish War of Independence books, copyrighted works and memories will be used. Subsequently, the information obtained will be written within the framework of scientific methods such as classification, analysis, composition, interpretation and comparison.

Keywords: Great Offensive, Turkish Army, National Struggle, Afyonkarahisar, 11th Infantry Division.

Büyük Taarruz Dönemi'nde (26-31 Ağustos 1922) Mürettep Süvari Tümeni'nin Harekatı

Çağlar ÖNGEL*

Özet

Türk İstiklal Harbi'nde düzenli ordunun ilk başarısı I. İnönü Muharebesi'nde kendisini göstermiş, arkasından II. İnönü Muharebesi ile bu başarı pekiştirilmiştir. Batı ve Güney Cephesi Komutanlığı güçleri, Batı Cephesi Komutanlığı emir altına girmiştir. 10-25 Temmuz 1921 tarihinde Kütahya-Eskişehir Muharebelerinde Türk Ordusu'nun Yunan Ordusu'na karşı mağlubiyeti, Türk Ordusu'nun Sakarya Nehri'nin doğusuna çekilmesi ile sonuçlanmıştır. 25 Temmuz 1921 tarihinden 22 Ağustos 1921 tarihleri arasında Türk Ordusu'nun keşif faaliyetleri ve Yunan kuvvetleri ile çarpışmaları olmuştur. 23 Ağustos 1921 tarihinde Sakarya Meydan Muharebesi 13 Eylül 1921 tarihine kadar devam etmiş ve Türk Ordusu'nun zaferi ile sonuçlanmıştır. Sakarya Meydan Muharebesi'nin ardından Büyük Taarruz'a kadar geçecek olan hazırlık sürecine girilmiştir. 30 Nisan 1922 tarihinde Batı Cephesi Komutanlığı'nın süvari müfrezesi ve makineli tüfek bölüğü ile 1., 5. Kolordu'nun süvari bölüklerinden 1. Mürettep Süvari Alayı oluşturulmuştur. 2., 3. ve 4. Kolorduların süvari bölükleri ve 5. Süvari Kolordusu'nun bir makineli tüfek bölüğünden de 2. Mürettep Süvari Alayı meydana getirilmiştir. 1. Mürettep Süvari Alayı ve 2. Mürettep Süvari Alayı'nın birleştirilmesi sonucunda da Albay Hacı Arif Bey komutasında Mürettep Süvari Tümeni kurulmuştur. Büyük Taarruz döneminde ise Mürettep Süvari Tümeni 33. Süvari Alayı, 37. Süvari Alayı ve 38. Süvari Alayı'ndan tekrar teşkilatlandırılmıştır. Tümen'in kurmay başkanı Yüzbaşı H. Fehmi Bey'dir. 33. Süvari Alay Komutanı Binbaşı edip, 37. Süvari Alay Komutanı Yarıbay Tahsin ve 38. Süvari Alay Komutanı ise Yarıbay İhsan Bey'dir. Büyük Taarruz başlamadan bir gün önce Mürettep Süvari Tümeni Yapıldak - Bahşayış bölgelerinde bulunmuştur. 26 Ağustos 1922 tarihinde ise Piribeyli kesiminde konuşlanmıştır. Tümen 26-31 Ağustos 1922 tarihleri arasında Altıntaş - Döğer - Kunduzlu - Çalköy - Olucak - Sarıcaova - Anıtkaya alanlarında faaliyet göstermiştir. Özellikle Büyük Taarruz döneminde süvari tümeninin amacı Yunan Ordusu'nun Uşak'a doğru geri çekilmesini engellemek, Yunan kuvvetlerini sürekli rahatsız etmek ve yavaşlatmak gibi görevler üstlenmiştir. Bu çalışmada 26-31 Ağustos 1922 tarihleri arasında Mürettep Süvari Tümeni'nin Harekatı hakkında bilgi verilecektir. Çalışmada Türk istiklal harbi, askeri tarih dergileri ve tetkik eserler ortaya konularak değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk İstiklal Harbi, Hacı Arif Bey, Afyonkarahisar, Süvari, Büyük Taarruz.

Operation of the Regulated (Mürettep) Cavalry Division (August 26-31) in the Great Offensive

Abstract

The first success of the regular army in the Turkish War of Independence showed itself in the First Battle of İnönü, then II. This success was reinforced with the Battle of İnönü. The forces of the Western and Southern Front Command came under the command of the Western Front Command. The defeat of the Turkish Army against the Greek Army in the Kütahya-Eskişehir Battles on 10-25 July 1921 resulted in the withdrawal of the Turkish Army to the east of the Sakarya River. Between 25 July 1921 and 22 August 1921, there were reconnaissance activities of the Turkish Army and clashes with the Greek forces. The Battle of Sakarya on 23 August 1921 continued until 13 September 1921 and resulted in the victory of the Turkish Army. After the Sakarya Pitched Battle, the preparation process, which will last until the Great Offensive, has been started. On April 30, 1922, the cavalry platoon and machine gun company of the Western Front Command and the 1st Mürettep Cavalry Regiment were formed from the cavalry companies of the 1st and 5th Corps. The 2nd Mürettep Cavalry Regiment was formed from the cavalry companies of the 2nd, 3rd and 4th Corps and a machine gun company of the 5th Cavalry Corps. As a result of the merging of the 1st Mürettep Cavalry Regiment and the 2nd Mürettep Cavalry Regiment, the Mürettep Cavalry Division was established under the command of Colonel Hacı Arif Bey. During the Great Offensive, the Mürettep Cavalry Division was reorganized from the 33rd Cavalry Regiment, 37th Cavalry Regiment and 38th Cavalry Regiment. The chief of staff of the division is Captain H. Fehmi Bey. The Commander of the 33rd Cavalry Regiment is Major and the 37th Cavalry Regiment Commander is Lieutenant Colonel Tahsin and the 38th Cavalry Regiment Commander is Lieutenant Colonel İhsan Bey. One

*Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Afyonkarahisar.
caglarongel@gmail.com
ORCID NO: 0000-0003-0169-7236.

day before the start of the Great Offensive, the Mürettep Cavalry Division was found in the Yapıldak - Bahsayış regions. It was deployed in Piribeyli on 26 August 1922. The division operated in Altıntaş - Döğer - Kunduzlu - Çalköy - Olucak - Sarıcaova - Anıtkaya areas between 26-31 August 1922. Especially during the Great Offensive, the purpose of the cavalry division was to prevent the Greek Army from retreating towards Uşak, to constantly disturb and slow down the Greek forces. In this study, information will be given about the Operation of the Mürettep Cavalry Division between 26-31 August 1922. In the study, the Turkish War of Independence, military history journals and examination works will be put forward and an evaluation will be made.

Keywords: Turkish War of Independence, Hacı Arif Bey, Afyonkarahisar, Cavalry, Great Attack.

SİNEMA VE GÖRSELLERDE BÜYÜK TAARRUZ

Savaşın ve Zaferin Görselleşmesi: Sinematografya Büyük Taarruz

İ. Arda ODABAŞI*

Özet

1896'da Osmanlı topraklarına adım atan sinematograf, özellikle II. Meşrutiyet (1908-1918) yıllarında kayda değer bir gelişme göstermiştir. Bir kitle iletişim aracı olarak sinemanın önemi 20. yüzyılın topyekûn savaşlarında daha bir ön plana çıkar. Özellikle Balkan Savaşları (1912-1913) ve I. Dünya Savaşı'nda (1914-1918) sinemanın bir propaganda aygıtı olarak potansiyelinin fark edildiği ve bu yolda kullanıldığı görülür. Anılan yıllarda Osmanlı ordusu ve bazı yarı resmî derneklerin yanı sıra özel sektör kategorisinde müteşebbislerin de sinema alanında girişimleri söz konusudur. Mütareke Dönemi'nin koşulları Türkiye'de sinemacılığı bazı yönlerden olumsuz etkilemiş olsa bile sinemacılık faaliyetleri gerek işgal altındaki İstanbul'da gerekse kurtuluş bayrağı açan Anadolu'da sürer. Kemal ve Şakir (Seden) Kardeşlerin 1921'de kurdukları (az sonra Kemal Film adını alacak) özel yapım şirketi bu dönemin faal film üreticilerindedir. Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde başlayan Milli Mücadele'nin önder kadroları da sinemanın önemini ve işlevini, zafere giden yolda medya silahının etkin kullanımının gerekliliğinin farkındadırlar. Nitekim Büyük Taarruz'dan evvel TBMM Orduları bünyesinde bir sinema birimi kurulmuştur. 26 Ağustos 1922 sabahı başlayan Büyük Taarruz 30 Ağustos'ta Türk ordusunun zaferiyle sonuçlanmış, 9 Eylül'de İzmir'e girilmiş ve düşman kuvvetlerin bölgeden temizlenmesi 18 Eylül'de tamamlanmıştır. Bu süreçte ordu bünyesindeki askerî sinema biriminden başka, Kemal Film de cepheye kameraman göndermiştir. Çekim faaliyetleri İzmir'in kurtuluşu ve bölgenin Yunan kuvvetlerinden temizlenmesi sürecinde de sürmüştür. Bu belge filmler (aktüalitelere) demeti, Büyük Taarruz'un görselleştirilmesi yoluyla ortaya çıkmış eşsiz bir tarihsel kaynaktır. Söz konusu filmler işgalin sonlanmasının ardından İstanbul'un çeşitli salonlarında gösterime girmiştir. Üstelik hemen savaş sonrasında mizansen (sahneleme/canlandırma) ağırlıklı Büyük Taarruz filmleri de üretilir. Ancak gerek aktüel filmler gerekse mizansen ağırlıklı yapımlar günümüzde çoğunlukla kayıp veya görünmezdir. Büyük Taarruz ile ilgili filmlerin, dönem süreli yayınlarının, hatıraların ve tetkik eserlerin kaynak olarak kullanıldığı bu çalışmanın temel amacı, Büyük Taarruz filmlerinin sergüzeştinin ve ilgili sinema tarihi literatürünün incelenmesidir. Bu bağlamda sinema-tarih ilişkisi ve sinema filmlerinin tarih biliminin kaynakları arasında kullanımı konusu üzerinde de durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, sinema, savaş filmleri, *Zafer Yollarında*, *İzmir Zaferi (İstiklâl)*.

Visualization of War and Victory: The Great Offensive in Cinematography

Abstract

Following its debut in the Ottoman Empire in 1896, the cinematograph showed notable progress during the Second Constitutional Era (1908-18). The importance of cinema as a medium of mass communication became even more palpable with the total wars of the 20th century. It was with the Balkan Wars (1912-13) and First World War (1914-18) that the cinema was recognised for its potential as a tool of propaganda and used accordingly. In that period, private entrepreneurs, as well as the Ottoman army and certain semi-governmental associations, were active in the cinema sector. Though the Armistice Period (1918-22) posed certain challenges for cinema activities, such activities went on in both the occupied Istanbul and Anatolia, where the struggle for independence was waged. The private film production company (soon to be named Kemal Film) established by brothers Kemal and Şakir (Seden) in 1921 was one such firm to produce films in this period. The leaders of the Turkish War of Independence (1919-23), launched in Anatolia under the leadership of Mustafa Kemal Pasha, were aware of the importance and function of cinema. They were cognisant of the fact that on the path to victory, they had to deploy weapons of media effectively. Indeed, before the Great Offensive in August 1922, a cinema unit was created within the army of the Grand National Assembly in Anatolia. The Great Offensive was launched on the morning of the 26th of August 1922 and concluded with the victory of Turkish troops on the 30th of August. The Turkish army entered İzmir on the 9th of September and the last Greek forces left the occupied zones of Anatolia on the 18th of September. In the meantime, Kemal Film sent a cameraman to the frontline,

* Prof. Dr., İbn Haldun Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, İstanbul/Türkiye.
arda.odabasi@ihu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-7358-0953

where the military cinema unit within the army was already active. Filming continued during the liberation of İzmir and other areas under occupation. This range of documentaries (newsreels), through which the Great Offensive was visualised, constitute unique historical sources. Various cinemas in Istanbul screened the films after the Allied occupation of the city came to an end. Moreover, additional films on the Great Offensive were produced immediately after the war; these films were heavily based on enactment (staging). However, both the newsreels and the films largely reliant on enactment are mostly lost or invisible today. This study draws from films, contemporary periodicals, memoirs and research on the Great Offensive to track the story of the films on the Great Offensive, as well as analyse the related literature on cinema history. In this context, the study also considers the relationship between cinema and history and the utilisation of cinema films as a source of historical research.

Keywords: The Great Offensive, cinema, war films, *Zafer Yollarında*, *İzmir Zaferi (İstiklâl)*.

Türk ve Yunan Sinemasında Büyük Taarruz ve Sonuçları

Gazi DOĞAN*

Özet

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmasıyla birlikte toprakları İtilaf Devletleri tarafından işgal edildi. Bu işgaller arasında İzmir'in 15 Mayıs 1919'da Yunan ordusu tarafından işgali Türk milleti açısından dönemin belki de en acı olayı olarak değerlendirildi. Bütün bu işgallere karşı Türk milleti Mustafa Kemal Paşa önderliğinde önce Kuvâ-yi Milliye ile daha sonra da düzenli askeri birliklerle üç yıl sürecek olan askeri ve siyasi mücadeleler sonucunda Misak-ı Milli'yi gerçekleştirmeyi başardı.

Asırlardır hür yaşamış bir milletin istiklal ve istikbal mücadelesinin askeri son safhası olan Büyük Taarruz sonuçları itibarıyla hem Türk hem de Yunan tarafını oldukça derinden etkiledi. Türk milletinin ölüm-kalım savaşı sonuç itibarıyla Türk tarafı için milli bir zafer ile taçlanırken, Yunan tarafında 'Küçük Asya Felaketi' şeklinde değerlendirildi. Bu zafer, sonradan kurulacak olan yeni Türk Devletinin kurucu iradesi tarafından oluşturulan milli bilincin önemli bir kilometre taşı olarak pek çok edebi ve sanatsal eserin ana temasını oluştururken, diğer yanda Yunan milli benliğinde olumsuz derin izler bırakan bir felaket olarak Yunan edebiyatı ve sanatında ele alındı. Bu sanat alanlarından en etkilisi kuşkusuz görsel yönü ile geniş kitleleri edebi eserlerden daha fazla etkileyebilme gücü olan sinemadır. Bu bağlamda gerek Türk sineması ve gerekse Yunan sineması Büyük taarruz ve sonuçlarını merkeze aldığı kimi önemli filmlerle kamuoylarını yönlendirmede önemli roller üstlendi.

Sayısal olarak konu ile ilgili çekilen filmlerin Yunan sinemasına nazaran Türk sinemasında daha fazla olması, savaşın Türklerin zaferi ile sonuçlanmasının bir sonucudur. Böylece Milli bilincin sonraki kuşaklara aktarılmasında sinemanın önemli bir aparat olduğu gerçeğinden hareketle, Türk sineması Milli Mücadele ve zafer anlatısını epik bir destan şeklinde gelecek kuşakları yönlendirme anlamında önemsemıştır. Diğer yandan Yunan sineması mağlubiyet ekseninde daha fazla insan trajedilerini merkeze alan filmleri konu edinmiştir.

Türk-Yunan ilişkilerinin siyasal ve ideolojik ilişkilerden etkilenecek dönemsel olarak inişli-çıkışlı bir seyir izlediği süreçlerde, iki ülke sineması kaçınılmaz olarak bu durumdan oldukça etkilendi. Film anlatılarında yer alan sert milliyetçi söylem ilişkilerin gergin olduğu dönemlerde daha bariz iken, dostane ilişkilerin geliştiği dönemlerde iki ülke sinemasında karşılıklı olarak toplumların çektiği acılara empati kurulması gerektiği anlayışı ön plana çıkmaktaydı. Yine de filmlere bütünsel bakıldığında iki ülke sinemasında ağırlıklı olarak sert bir dilin filmlerde hâkim olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışmada Büyük Taarruz ve sonuçlarının iki ülke sinemasındaki yeri farklı dönemlerdeki bakış açılarıyla incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Milli Mücadele, Türk Sineması, Yunan Sineması, Büyük Zafer, Küçük Asya Felaketi.

The Great Offensive and its Consequences in Turkish and Greek Cinema

Abstract

With the defeat of the Ottoman Empire in the First World War, its lands were occupied by the Allied Powers. The occupation of Izmir by the Greek army on May 15, 1919 was considered as the most painful event of this period by the Turkish nation. Against all these invasions, Turkish nation, under the leadership of Mustafa Kemal Pasha, managed to realize the National Pact as a result of military and political struggles that would last for three years, first with the National Forces and then with the regular military units.

The Great Offensive, which is the last military stage of the struggle for independence and future of a nation that has lived free for centuries, deeply affected both Turkish and Greek sides with its results. While the Turkish nation's life-and-death war was ultimately crowned with a national victory for the Turkish side, it was evaluated as a "Asia Minor Disaster" by the Greek side. While this victory was the main theme of many literary and artistic works as an important milestone of national consciousness created by the founding will of the new Turkish State to be established later, it was also discussed in Greek literature and art as a disaster that left negative deep traces on the Greek national identity. The most influential of these art fields is undoubtedly cinema, which has the

* Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Tarih Bölümü.
gazi.dogan@asbu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-8668-6266

power to influence large audiences more than literary works with its visual aspect. In this context, both Turkish and Greek cinema played an important role in directing the public opinion with some important films in which the Great Offensive and its consequences were centered.

The fact that the number of films shot on the subject is numerically higher in Turkish cinema than in Greek cinema is a result of the war ending with the victory of the Turks. Thus, considering the fact that cinema is an important tool in transferring the national consciousness to the next generations, Turkish cinema has given importance to the National Struggle and the victory narrative in order to direct the next generations as an heroic saga. On the other hand, Greek cinema has focused on films that center more human tragedies on the axis of defeat.

In the processes where Turkish-Greek relations periodically followed a fluctuating course by being influenced by political and ideological relations, the cinema of the two countries was inevitably affected by this situation. While the harsh nationalist rhetoric in the film narratives was more evident in the periods when the relations were tense, the understanding that empathy should be established for the sufferings of the societies mutually came to the fore in the cinemas of the two countries during the periods when friendly relations developed. However, when the films are looked at holistically, it is possible to say that a harsh language predominates in the films of the two countries. In this study, the place of the great offensive and its consequences in the cinema of the two countries will be examined from the perspectives of different periods.

Keywords: Great Offensive, National Struggle, Turkish Cinema, Greek Cinema, Great Victory, Asia Minor Disaster.

100. Yılda Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü

Şahin ÇILGIN*

Özet

Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü, Afyonkarahisar İli Kocatepe Bölümünde bulunan 17 anıt ve şehitlik ile Kütahya İli Dumlupınar Bölümünde bulunan 9 adet anıt ve şehitliğin çevre düzenlemeleri, bakım ve onarımı ile Şehitler Coğrafyası kapsamında Büyük Taarruz ve Başkomutan Meyden Muharebesinin geçtiği alanlarda var olan şehitliklerin tespiti, tescili ve tahsisine yönelik her türlü iş ve işlemin uygulayıcısı olarak görev yapmaktadır. Bu çalışmada Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 5. Bölge Müdürlüğü'nün kurumsal yapısı, görev ve işleyişi anlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarım ve Orman Bakanlığı, Milli Parklar, Afyonkarahisar.

Commander-in-Chief Historical National Park in the 100th Anniversary

Abstract

The Commander-in-Chief Historical National Park Directorate is responsible for the landscaping, maintenance and repair of 17 monuments and martyr's cemeteries in Kocatepe Part of Afyonkarahisar province and 9 monuments and martyr's cemeteries in Dumlupınar Part of Kütahya province. Within the scope of the Martyrs' Geography, it acts as the implementer of all kinds of works and procedures for the determination, registration and allocation of martyr's cemetery in the areas where the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief took place. In this study, the organizational structure, duties and functioning of the 5th Regional Directorate of the General Directorate of Nature Conservation and National Parks of the Ministry of Agriculture and Forestry are explained.

Keywords: Ministry of Agriculture and Forestry, National Parks, Afyonkarahisar

---

* Afyon Doğa Koruma ve Milli Parklar 5. Bölge Müdürü.

YABANCI KAYNAKLARDA BÜYÜK TAARRUZ

Avusturyalı Diplomatların Büyük Taarruz ve Sonrası Yaşanan Gelişmelere Dair Değerlendirmeleri

Sezen KILIÇ*

Özet

Avusturya arşiv belgeleri arasında Büyük Taarruz ve sonrası yaşanan gelişmelere dair Avusturyalı dört diplomatın izlenim ve kanaatleri yer almaktadır. Otuz beş sayfadan oluşan bu izlenim ve kanaatlerin ilki Avusturya'nın Atina Konsolosu Dr. Walter tarafından 18 Eylül 1922 tarihinde kaleme alınmıştır. Bu değerlendirmesinde Walter, Batı Anadolu'yu işgal eden Yunanlı komutanlar arasındaki fikir ayrılıkları ile birlikte Yunan yenilgisi ve İzmir yangınının oluş biçimi hakkında görüşler ileri sürmektedir. Buna ilaveten Türk birliklerinin yapacakları taarruz karşısında yabancı temsilciliklerin İzmir'de ne tür önlemler aldıklarını anlatmaktadır. Ayrıca Büyük Taarruz esnasında İzmir'de Türkler tarafından hangi gayrimüslim gruba farklı muamele yapıldığını açıklamaktadır. Akabinde İzmir İngiliz Konsolosunun Türklerin hışmından kurtulabilmek için nasıl bir çare bulduğunu deklere etmektedir. 20 Eylül 1922 tarihinde Londra Elçisi Franckenstein tarafından kaleme alınan değerlendirmede ise Milli Mücadele'nin neden İngiltere ile Fransa'yı karşı karşıya getirdiği ortaya konmaktadır. Bunun dışında İngiltere'nin Büyük Taarruz ile birlikte neden prestijinin sarsıldığı ve Başbakan Lloyd George'a karşı kendi ülkesinde nasıl bir tepki oluştuğu irdelenmektedir. Aynı zamanda İstanbul'un Türklerin taarruzundan kurtarılması için İngiltere'nin kendi dominyonlarına yaptığı çağrının nasıl yankı bulduğu izah edilmektedir. 5 Ekim 1922 tarihli üçüncü değerlendirmede Bükreş Elçisi Storck, Romanya Başbakanı Bratianu'nun hangi ülkenin çağrısıyla İstanbul'a bir keşif birliği göndermek istediği ve bunun Boğazlar ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra Rusya'nın hangi tarihten itibaren Milli Mücadeleye destek olduğu ve bundan nasıl bir menfaat beklediğini yorumlamaktadır. Ardından da Ankara hükümetinin Ukrayna ile yaptığı antlaşmayla Besarabya konusunda nasıl bir yükümlülük altına girdiği konusunda iddialarda bulunmaktadır.

12 Ekim 1922 tarihli değerlendirmede ise Franckenstein, Mudanya Mütarekesi ile İngilizlerin Kemalistlerin oyununu nasıl bozduğu konusunda fikirler ileri sürmektedir. Bunun yanı sıra Lord Curzon'un Paris'e gerçekleştirdiği seyahatlerle nasıl bir başarı elde ettiğini ve bunun Türkler üzerindeki etkisini değerlendirmektedir. Ayrıca Mudanya görüşmelerinde Bouillon'un tutumunun nasıl bir krize sebep olduğunu izah etmektedir. Ardından da Avam Kamarası eski başkanının mektubunun önemini ve Boğazlar konusu ile ilişkisini açıklamaktadır. Aynı zamanda Lloyd George'a karşı İngiliz parlamentosu ve basınının neden tepki duyduğunu anlatmaktadır. Bunun dışında İngiltere'nin Mustafa Kemal Paşa ile uzlaşma aramamasının yarattığı etkiyi ortaya koymaktadır. Bükreş Elçisininin 12 Kasım 1922 tarihli değerlendirmesinde ise yabancı kuruluşlara karşı Ankara hükümetinin aldığı önlemlerin hangi ülkelerin yakınlaşmasını sağladığı deklere edilmektedir. Akabinde de gelecekte İngiltere ile Türkiye arasında ilişkinin nasıl olacağı konusunda öngöründe bulunmaktadır. 14 Kasım 1922 tarihli altıncı ve son değerlendirmede ise Sofya Elçisi Kral, İzmir yangını konusunda Ermenilerin oynadığı kışkırtıcı rolü ortaya koymaktadır.

Araştırmamızın amacı Büyük Taarruz ve sonrası yaşanan gelişmeler hakkında Avusturyalı diplomatların değerlendirmelerini aktarmak ve bunların gerçeklerle ne derece örtüşüğünü ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Avusturya Arşiv Belgeleri, Büyük Taarruz, Avusturyalı Diplomatlar, Mustafa Kemal Paşa, Lloyd George.

Austrian Diplomats' Evaluations on the Great Attack and the After Developments

Abstract

Among the Austrian archival documents are the impressions and opinions of four Austrian diplomats about the Great Offensive and the developments that followed. The first of these impressions and opinions, consisting of thirty-five pages, was made by the Austrian Consul in Athens, Dr. Walter on September 18, 1922. In this evaluation, Walter put forward opinions about the Greek defeat and the way the Izmir fire occurred, along

* Doç. Dr.
sezenkiloc197@yahoo.com
ORCID NO: 000000017871140

with the differences of opinion among the Greek commanders who occupied Western Anatolia. In addition, it tells what kind of measures foreign representations took in Izmir in the face of the attack by the Turkish troops. It also explains which non-Muslim group was treated differently by the Turks in Izmir during the Great Offensive. Subsequently, he declares how the British Consul in Izmir found a solution to get rid of the wrath of the Turks. In the evaluation written by the London Ambassador Franckenstein on September 20, 1922, it is revealed why the National Struggle brought England and France against each other. Apart from this, it is examined why the prestige of England was shaken with the Great Offensive and what kind of reaction was formed in its own country against Prime Minister Lloyd George. At the same time, it is explained how England's call to its own dominions in order to save Istanbul from the attack of the Turks echoed. In the third evaluation dated October 5, 1922, Bucharest Ambassador Storck reveals which country the Romanian Prime Minister Bratianu wanted to send an expedition to Istanbul, and its relationship with the Straits. In addition, he comments on the date from which Russia has supported the National Struggle and what kind of benefit it expects from it. Then, he makes claims about what kind of an obligation the Ankara government has taken on Bessarabia with the agreement with Ukraine.

In the evaluation dated October 12, 1922, Franckenstein put forward ideas about how the British disrupted the Kemalists' game with the Mudanya Armistice. In addition, it evaluates how Lord Curzon achieved success with his travels to Paris and its effect on the Turks. He also explains what kind of crisis Bouillon's attitude caused in the Mudanya talks. Then he explains the importance of the letter of the ex-President of the House of Commons and its relevance to the Straits issue. At the same time, he explains why the British parliament and the press reacted against Lloyd George. Apart from this, it reveals the effect of England's refusal to seek reconciliation with Mustafa Kemal Pasha. In the evaluation of the Bucharest Ambassador dated 12 November 1922, it is declared that the measures taken by the Ankara government against foreign institutions have brought the countries closer. Subsequently, predictions are made about how the relationship between England and Turkey will be in the future. In the sixth and final evaluation dated 14 November 1922, Sofia Ambassador King reveals the provocative role played by the Armenians in the Izmir fire.

The aim of our research is to convey the assessments of Austrian diplomats about the Great Offensive and the developments after it, and to reveal how much they overlap with the facts.

Keywords: Austrian Archival Documents, The Great Offensive, Austrian Diplomats, Mustafa Kemal Pasha, Lloyd George.

Amerikan Basınında Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Savaşı ve Takip Harekâtı

Burak ÇALIŞKAN*

Özet

Bu çalışmanın amacı, Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Savaşı ve takip harekâtının Amerikan basınında nasıl anlatıldığını, Amerikan kamuoyuna nasıl yansıtıldığını ortaya çıkarmaktır. Dönemin Amerikan basınına dünya kamuoyunu etkileme ve gündem belirleme gücü dikkate alındığında Türk Kurtuluş savaşının nasıl aktarıldığı büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, çalışmamızda Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan savaşı ile takip harekâtı sonrası gelişmelerin Amerikan kamuoyuna sunulmuş şekli üzerinde durulmuştur. Çalışmada haberlerin kronolojik olarak aktarılmasından çok tutarlılık, habercilik ilkelerine uygunluk, bilgi eksikliği ve çarpıtmalar üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırmada, Amerikan kamuoyunu belirleyen başta New York gazeteleri olmak üzere Washington D.C, California, Massachusetts, Illinois, Michigan ve Pennsylvania eyaletlerinden gazeteler taranmış ve Türkçe çevirileri yapılarak bir derleme hazırlanmış; oluşturulan haber içerikli derleme içerisinde Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşını ve sonraki gelişmeleri nasıl ifade ettikleri, yansıttıkları ve resmettikleri üzerinde doküman incelemesi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmamızda esas alınan derlememiz şu gazetelerden oluşmaktadır: New York'ta yayımlanan *New York Times*, *New York Post*, *New York Tribune* ve *Wall Street Journal*; Washington'da yayımlanan *Washington Post*, *Washington Star*, *National Tribune*; California eyaletinde yayımlanan *Los Angeles Times*, *San Francisco Examiner*, *San Francisco Chronicle*; Massachusetts eyaletinde yayımlanan *Boston Globe*, *Christian Science Monitor*; Illinois eyaletinde yayımlanan *Chicago Defender*, *Chicago Tribune*; Michigan eyaletinde yayımlanan *Detroit Free Press*, *Detroit News*; Pennsylvania eyaletinde yayımlanan *Philadelphia Inquirer*, *Philadelphia Tribune* gazeteleri.

Yapılan incelemede ilgili tarihlerde Amerikan basınına, Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşı ve sonrası gelişmeleri günün gününe takip ettiği görülmüştür. “Yunan-Türk Savaşı” olarak görülen savaşın haber kaynaklarını savaş muhabirleri, *Near East Relief* ve *Red Cross* görevlileri, *American Standard Oil Company* çalışanları, İngiliz basını, Yunan Gazeteleri ve Yunanlı haber muhabirleri ve görgü tanıkları oluşturmaktadır; fakat gazetelerde bu kaynakların kimler olduğu açık bir şekilde ortaya konulmamıştır. Gazetelerde ön yargılı ve habercilik ilkelerine aykırı bir şekilde aktarılan haberlerin sonraki tarihlerde herhangi bir düzenleme veya değişiklik yapılmadan tekrar yayımlandığı görülmüştür. Haber başlık ve içeriklerinde Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşı ile Türk ilerleyişinin amacının Türkler aleyhine kamuoyu oluşturmaya yönelik olarak düzenlendiği; elde edilen başarıların dünya kamuoyunda değersizleştirmeye çalışıldığı dikkat çekmektedir. Türkler ile ilgili betimlemelerde “sahtekâr, canî, fanatik, vahşi vb.” sıfatlara yer verilerek Türk imajının dünya kamuoyunda küçük düşürülmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Gazetelerdeki bazı haberlerde ise Türk ilerleyişinin durdurulması ve Türklerin kontrol altına alınmasına yönelik olarak Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa devletlerinden müdahale etmeleri istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Basını, Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Savaşı, Yanlı habercilik.

The Great Attack, the Battle of the Commander-in-Chief and the Following Operation in American Press

Abstract

The study aims to reveal how the Great attack, the Battle of the commander in chief and the following operation are narrated in American Press and reflected in American public opinion. Considering the power of the American press in shaping and directing word public opinion, the news about Turkish War of Independence in American newspapers is very important. For this reason, this research is focused on how the developments of the Great attack, The Battle of the commander In chief and the following operation was depicted in American Press. Instead of a chronological narration of the American news; this study took consistency, the principles of journalism, the lack of historical truths, distortions into consideration. In this study, the American Newspapers in New York, Washington D.C, California, Massachusetts, Illinois, Michigan and Pennsylvania were reviewed, translated into Turkish and analyzed the reflections of American News about the Great attack, the Battle of the Commander in Chief and the following operation. The newspapers are collected from *The New York Times*, *New York Post*, *New York Tribune*, *Wall Street Journal* in New York; *The Washington Post*, *Washington Star*,

* Öğr. Gör. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
bcaliskan@aku.edu.tr

National Tribune in Washington D.C; *The Boston Globe*, *Christian Science Monitor* in Massachusetts; *Los Angeles Times*, *San Francisco Examiner*, *San Francisco Chronicle* in California, *Detroit Free Press*, *Detroit News* in Michigan; *Philadelphia Inquirer*, *Philadelphia Tribune* in Pennsylvania.

The American Press followed the developments one day after the Great Attack, the battle of the Commander in Chief and the following operation. The news is reported as “Greco-Turkish” War. The source of the news is the officers of *The Near East Relief* and *Red Cross*; the Greek and English Press, the Greek correspondents and eyewitnesses. Therefore the names of these people are not clear in the news. The aim of the title and the content of the news is to create anti-Turkish opinions in American Public Opinion. The success of the Turkish Independence War were tried to be decreased by affecting in world public opinion. Turks were depicted as “Brutal, Fanatic, and Butcher.” According to American Press, the Turkish army should be stopped and controlled by the armies of the United States of America and European Countries.

Keywords: American Press, Turkish Great Attack, The Battle of Commander in Chief, Prejudiced Journalism.

BÜYÜK TAARRUZ'DA ULAŞIM VE İLETİŞİM

Demiryolları Müdür-i Umumisi Behiç (Erkin) Bey'in Büyük Taarruz Sürecinde Yürüttüğü Faaliyetler

Nuray ÖZDEMİR TIRYAKI*

Özet

Millî Mücadele boyunca askerin ve mühimmatın cepheye sevk edilmesinde, ordunun iâşesinin sağlanmasında demiryolları stratejik bir önem taşımıştır. Kıt kaynaklarla gayrimüslim ve yabancı personelin çoğunluğu oluşturduğu demiryollarının işletilmesi Millî Mücadele döneminin en önemli meselelerinden biri olmuştur. Behiç Bey, Balkan Savaşları ve I.Dünya Savaşı'ndaki tecrübelerine dayanarak demiryollarını işletmede adeta bir kurtarıcı olarak görülmüş ve Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesinin başına getirilmiştir. Demiryolları Müdür-i Umumisi Behiç Bey'in Büyük Taarruz boyunca yürüttüğü faaliyetler zaferin kazanılmasında büyük önem taşımıştır. Behiç Bey, Büyük Taarruzun hazırlık sürecinden itibaren bir taraftan demiryollarını ordunun ihtiyaçlarını sağlayacak bir hale getirmek bir taraftan da hatlarda çalışacak personelin temini ile ilgili sorunları çözmek için çalışmıştır. Bu dönemde hatların işletilmesinde en çok malzeme ve işi bilen Türk demiryolu personeline ihtiyaç duyulmuştur. Behiç Bey, Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ve Garp Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile de sık sık görüşerek fikir alışverişinde bulunmuştur. 26 Ağustos 1922 günü başlayan Büyük Taarruzun başarıya ulaşması lojistik desteğin sürmesiyle mümkün olabileceğinden eldeki demiryolu hatlarının işler halde tutulması için büyük çaba göstermiştir. Yunanlılar taarruza geçen Türk ordusunu yavaşlatmak ve ikmal yollarını kesmek için demiryollarında büyük tahribat yapmışlardır. Cepheye ordu taarruza geçerken Behiç Bey'in idaresindeki demiryolcular da Yunanlıların tahrip ettiği hatlarla köprüleri tamir ve yeniden inşa etmek için olağanüstü bir gayretle çalışmıştır. Demiryolları Büyük Taarruzda Türk ordusunun en önemli ikmal silahı olmuştur. Behiç Bey, Millî Mücadele'nin kazanılmasına yaptığı katkıdan dolayı zaferden sonra TBMM tarafından İstiklal Madalyası ile taltif edilmiştir.

Bu çalışmada, asker, devlet adamı, diplomat kimliğinin yanında Türk ulusal demiryolculuğunun kurucusu unvanına sahip Behiç Erkin'in Büyük Taarruz sürecinde yürüttüğü faaliyetler incelenmiştir. Büyük Taarruzun zaferle sonuçlanmasında Behiç Bey ile onun liderliğindeki Türk demiryolcuların rolü ve önemi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele, Büyük Taarruz, Behiç Erkin, Demiryolları.

The Activities General Director of State Railway Behiç (Erkin) Bey Conducted during the Great Attack

Abstract

The railways had a strategic role in carrying soldier and ammunition to the front and maintenance of catering for the army throughout the National Struggle. It was one of the most significant issues of the period to manage the railways mostly formed by non-muslim and foreign staff with poor sources. Behiç Bey was seen kind of a rescuer in the management of railways based on his experience in the Balkan Wars and World War First and thus assigned as the General Director of State Railways. His activities during the Great Attack was greatly significant for the victory. As of the preparation to the Great Attack, Behiç Bey worked on the one hand to make the railway functional for the army and on the other hand to solve the problem of recruitment of working staff for it. In this period supplies and experienced staff were needed at most in the management of the railways. Behiç Bey often conferred with Mustafa Kemal Pasha and Commander of the Western Front İsmet Pasha. Behiç Bey put in great effort to keep active the existing railways, through which it was only possible to move army to the west and to get victory in the Great Attack, beginning on 26 August 1922. The Greeks caused huge destruction to slow down the attacking Turkish army and cut off their supply line. While the army was attacking, the railways staff worked with an extraordinary enthusiasm to repair and rebuild the lines and bridges the Greeks had destroyed. The railways became the most important supply weapon of the Turkish army during

* Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Bolu.
ozdemir_n@ibu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0003-0001-6427.

the Great Attack. Behiç Bey was rewarded with the War of Independence Medal for his great contributions to the victory of National Struggle by the Grand National Assembly of Turkey.

This work analyses the activities of Behiç Erkin, holding the title of founder of the Turkish national railways as well as soldier, statesman and diplomat, during the Battle of Dumlupınar. The role and importance of Behiç Bey and the railway staff under his leadership are evaluated regarding the victory of the Battle of Dumlupınar.

Keywords: The National Struggle, Great Attack, Behiç Erkin, Railways.

Büyük Taarruz İletişimi

Turan AKKOYUN*

Özet

İki hafta süren Büyük Taarruz; Başkomutanlık Savaşı ile sonrası olarak ikiye ayrılmaktadır. Her biri Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın liderlik yeteneği sayesinde kısıtlı imkanlar ile kazanılmış, her zaman kitle iletişim araçlarının ilgi alanında kalmıştır.

Harekatında zaman zaman dillendirilse de altı çizilmesi gereken bir iletişim politikası izlenmiştir. Bu hususta Türk Ordusunun teknik tecrübesi kadar iletişimin askıya alınmasının zafere ulaşımında katkısı dikkate değerdir. İnsanla ilgili her şey şeklinde algılanan iletişimin Türk milletine ve dünyaya bağımsız bir devletin daha ilavesinde önemli dönemeçlerinden sempozyum konusunda da tahminlerin ötesinde bir etkisi olmuştur, söz konusu etki zaferin kazanılması ile sonuçlanmış değildir.

Zafere ulaşım yılında çekilen sinema filmleri kadar matbuat ve telgrafın kısa bir değerlendirmesinin yapılması dahi bazı sonuçlara götürmeye yetecektir. Dünya bu zaman zarfında Anadolu'ya bir türlü erişememiştir. Aynı şekilde Yunanlıların sahadaki yetkili komutanları durumu İzmir'deki başkomutanlığına aktaramamışlar, üstüne alandaki en üst taktiksel değişiklikleri ilgililere ulaştıramamışlardır.

İletişimsizliği yöneten Başkomutan verdiği emirlerini en az hata ile yerine getiren komutanların başarıları zaferi katileştirmişlerdir. "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri" emrinin sahibi meraklı iletişimcilere savaş "telgraf telleriyle" kazandığını beyan etmesi dahi tek başına farkındalık oluşturmaktadır.

Ateşten Gömlek (1923), *Bir Millet Uyanıyor* (1932) filmleri Cumhuriyetin ilk on yılında hedef kitleye ulaştırıldı. Zaferi anlatan ve anlatması muhtemel dizi ve film projelerinde zafer ruhunu canlandırmak, canlandırılacak ruhun yeni kuşaklara aktarmak, Türk milletinin mevcudiyeti açısından önem arz eden bir hadisenin belgesel, film ve dizilere defalarca kaynaklık edebileceğine şüphe bulunmamaktadır. Aynı şekilde tercih edilmesi gereken kostümler, üniformalar, taşıtlar, silahlar, tayyareler o zamanın imkanlarını daha doğrusu imkansızlığını da yansıtabilecektir.

Bildirinin amacı Türk milletinin ölüm-kalım savaşı Millî Mücadele'nin zaferle neticelenmesi iletişim bilimleri açısından değerlendirirken, şu ana kadar hazırlanmış medya ürünleri üzerinden belgesel, film ve dizi projelerinin yol haritasını bilim dünyası ile paylaşmaktır. Telgraf, gazete ve film merkezli araştırmada iletişim bilimleri merkezli olmakla birlikte sosyal bilimlerin genel usulleri esas alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gazi Mustafa Kemal Paşa, İletişim, Büyük Taarruz, Sinema.

Communication on the Great Offensive

Abstract

The Great Offensive, lasting two weeks; It is divided into two as the War of the Commander-in-Chief and its aftermath. Each of them was won with limited opportunities thanks to the leadership ability of the Commander-in-Chief, Gazi Mustafa Kemal Pasha; has always remained in the sphere of interest of the mass media.

A communication policy, which should be emphasized, was followed in the operation. In this regard, the contribution of the suspension of communication to victory is remarkable as much as the technical experience of the Turkish Army. Communication perceived as everything related to human; It has also had an impact beyond the estimations in the research of important turns in the addition of an independent state to the Turkish nation and the world, the mentioned effect did not result in the victory.

Even a brief evaluation of the press and telegraph, as well as the movies shot in the year of victory, will be enough to lead to some results. The world could not reach Anatolia during this time. Likewise, the authorized commanders of the Greeks in the field could not convey the situation to the commander-in-chief in Izmir, and

* Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü Sinema Anabilim Dalı Başkanı; Ulusal ve Uluslararası Projeler Kurulu Başkanı; Adnan Menderes Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü; Söke İşletme Fakültesi Dekanı.

turan.akkoyun@adu.edu.tr ; turan.akkoyun@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6391-3905

they could not convey the top tactical changes in the field to the relevant people. The success of the commanders, who carried out the orders given by the Commander-in-Chief, who managed the lack of communication, with the least mistake, solidified the victory. Even the fact that the owner of the order "Armies, your first target is the Mediterranean Sea, forward" declares to the curious communicators that he has won the war with "telegraph wires" alone raises awareness.

The films *The Shirt of Flame* (1923), *A Nation Awakens* (1932) were delivered to the target audience in the first decade of the Republic. There is no doubt that an event, which is important for the existence of the Turkish nation, to revive the spirit of victory in TV series and film projects that tell about the victory, and to transfer the spirit to be revived to new generations, can be the source of documentaries, films and TV series many times. Likewise, the costumes, uniforms, vehicles, weapons, airplanes that should be preferred; it will also reflect the possibilities of that time, or rather the impossibility.

The aim of this study is to evaluate the victory of the Turkish nation's life-and-death war, the National Struggle, in terms of communication sciences; to share the roadmap of documentary, film and TV series projects with the scientific world through the media products that have been prepared so far. Telegraph, newspaper and film-based research; Although it is based on communication sciences, the general methods of social sciences are taken as basis.

Keywords: Gazi Mustafa Kemal Pasha, Communication, Great Offensive, Cinema.

Birinci Ordu Telsiz İstasyonu Komutanı Yüzbaşı Şemsettin (Salman) Bey ve Büyük Taarruz'da Haberleşmeyle İlgili İzlenimleri

Gürsoy ŞAHİN*

Özet

Çalışmanın temel amacı Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi sırasında I. Ordu Telsiz İstasyonu Komutanı olan Yüzbaşı Şemsettin (Salman) Bey'in hayatını ve onun izlenimleri çerçevesinde Türk ordusunun Büyük Taarruz sırasında telsiz haberleşmesinin hangi şartlarda yürütüldüğünü irdelemektir. 1885'te Uluborlu'da doğan Şemsettin Bey'in babası Hacı Emin Bey, annesi Kamile Hanım'dır. Şemsettin Bey, Mekteb-i Harbiyeden mezun olduktan sonra 27 Mayıs 1905'te ilk olarak piyade teğmen rütbesiyle II. Ordu'ya atandı. Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi'ne katılan Şemsettin Bey, Büyük Taarruz sırasında muhabere yüzbaşı rütbesinde idi.

Yüzbaşı Şemsettin Bey, anılarında Büyük Taarruz sırasında iletişimin zor şartlarda yürütüldüğünü, telsiz telgraf merkezlerinin yük çeker hayvan yetersizliğinden dolayı manda ile taşındığını bildirmekteydi. Dolayısıyla haberleşmenin en hızlı yapılması gereken zamanlarda bu mümkün olamadı. Şemsettin Bey'e göre telsiz istasyonunun manda ile çekilmesi demek her türlü şartın uygun olması halinde bile saatte ancak iki buçuk kilometre gidilmesi demekti. Onun ifadesine göre süngüsüz kalarak Sakarya'dan düşmanı dipçikle atan Türk ordusu, Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesinde "otomobil ile kaçan düşmanı manda ile" takip etmişti. Şemsettin Bey'in ifade ettiği üzere bütün olumsuzluklara rağmen başta Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa olmak üzere komuta kademesinin kabiliyetleri Türk ordusuna Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesini kazandırdı.

Şemsettin Bey, İstiklal Harbi sonrasında Erkan-ı Harbiye Mektebinde öğretmenlik, I. Muhabere Alayında tabur komutanlığı, Muhabere Müfettişliğinde Şube Müdürlüğü gibi görevleri yerine getirdi. 1934'te Yarbay rütbesiyle emekliye ayrılan Şemsettin Bey, 1946'da 61 yaşında hayatını kaybetti. Çalışmanın temel kaynaklarını Milli Savunma Bakanlığı Arşiv ve Askeri Tarih Daire Başkanlığı belgeleri ve dönemin süreli yayınları oluşturdu.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Haberleşme, Telsiz Telgraf, Yüzbaşı Şemsettin (Salman).

The Commander of the First Army Wireless- Telegraph Station Captain Şemsettin (Salman) and His Impressions about Communication in the Great Offensive

Abstract

The primary purpose of the study was to examine the life of Captain Şemsettin (Salman) Bey, who was the Commander of the First Army Wireless-Telegraph during the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief and in which conditions wireless communication was conducted in the Turkish army during the Great Offensive within the frame of his impressions.

The father of Şemsettin Bey, who was born in 1885 in Uluborlu, was Haji Emin Bey and his mother was Kamile Hanım. After Şemsettin Bey graduated from the Mekteb-i Harbiye, he was primarily appointed to the Second Army to the rank of infantry lieutenant on 27 May 1905. Şemsettin Bey, who participated in the Balkan Wars, World War I, and War of Independence, was in the rank of war captain during the Great Offensive.

Captain Şemsettin Bey explained in his memories that communication was conducted in difficult conditions during the Great Offensive, and wireless telegraph centres were transferred by cows due to the lack of load-carrying animals. Thus, it was not possible when communication was needed to be performed in the fastest way. According to Şemsettin Bey, carrying the wireless station with cows meant to go just two and a half kilometres per hour even in the event that all conditions were suitable. According to his expression, the Turkish army that expelled the enemy with the rifle butt by being left without the bayonet in Sakarya tracked "the enemy, escaping with cars, with cows" in the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief. According to the statements of Şemsettin Bey, despite all of the problems, the capabilities of, first, the

* Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Afyonkarahisar/Türkiye.
gsahin@aku.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-7817-2043

Commander-in-Chief Ghazi Mustafa Kemal Pasha and the command echelon enabled the Turkish army to win the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief.

Şemsettin Bey carried out the duties including being a teacher in Erkan-ı Harbiye Mektebi, a battalion commander in the First Communication Regiment, and a Department Chief in the Inspection of Communication after the War of Independence. Şemsettin Bey, who retired with the rank of Lieutenant Colonel in 1934, passed away at the age of 61 in 1946. The primary sources of the research were the documents of the Ministry of National Defence Archive and the Department of Military History and periodicals of the period.

Keywords: Great Offensive, Communication, Wireless Telegraph, Captain Şemsettin (Salman).

Başkomutan Meydan Muharebesi'nden İzmir'in Kurtuluşuna; Telgraf Muhaberatı Üzerine Bir Değerlendirme (30 Ağustos 1922-9 Eylül 1922)

Güliden YÜREKTÜRK*

Özet

Çalışmanın amacı Millî Mücadele'nin son on gününde cephede ve takip hatları üzerinde yaşanan gelişmeleri telgraf muhaberatı üzerinden ortaya koymaktır. Bu doğrultuda Millî Mücadele döneminde bilhassa telgraf ile sağlanan haberleşmenin sürece katkıları değerlendirilmeye çalışılacak ve stratejik bir planlama ile telgrafların bir propaganda ve örgütlenme aracı haline gelişi ele alınacaktır. Özellikle 30 Ağustos 1922 Başkomutan Meydan Muharebesi'nden 9 Eylül 1922'de İzmir'in Yunan işgalinden kurtarılmasına kadar devam eden takip harekâtı çerçevesinde cepheden gönderilen telgrafların muhteviyatı, ayrıntıları ve genel özellikleri ele alınarak irdelenecektir.

Öncelikle telgraf muhaberatının Millî Mücadele öncesi gelişimi üzerine genel bir değerlendirme yapılacak, Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile başlayan işgal sürecinin haberleşme kanallarına yansması ve Millî Mücadele'nin hazırlık aşamasında telgraf muhaberatının hayati önemi üzerinde durulacaktır. Cephelerde telgraf haberleşmesinin istikrarlı biçimde yürütülmesi, irtibatın kesintisiz sağlanması, muhabere gereçlerinin tedarik ve ikmaline ilişkin sorunların giderilmesi, yeni aktarma istasyonları kurulması ve yapılan yasal düzenlemeler ile gelişmeler ele alınacaktır. Batı Cephesi karargâhında haberleşme adına eksikliklerin giderilmesi için yapılan çalışmalar, Büyük Taarruz ve takip harekâtı sırasında istihbarat örgütlerine sağlanan muhabere malzemelerinin nitelik ve niceliği ile alakalı verilere yer verilecektir.

Özellikle İstiklal Savaşı'nın son günleri ya da takip harekâtı süreci olarak adlandırılan dönemde günlük olarak cepheden TBMM'ye telgraflar gönderilmiş ve bu muhaberat son on gündeki stratejiyi, izlenen yolları ve savaşın gidişatını ortaya koymuştur. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, savaşın son günlerinde cephedeki gelişmelerin seyri ile alakalı meclisi telgraflarla sürekli bilgilendirmiştir. Çalışmaya konu olan telgraflar ile cephedeki gelişmeler aydınlatılırken; zaferin coşkusu ve işgalden kurtarılan şehirlerin bağımsızlık sevinci de yine bu muhaberata yansımaktadır. Araştırmada cephedeki savaşın ve İzmir yönündeki yoğun takibin seyri incelenirken, aynı zamanda takip harekâtına ait bazı harp raporları da telgraflarla birlikte değerlendirilecektir.

Çalışmanın temel kaynaklarını, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivlerinden ulaştığımız Millî Mücadele'nin son günlerine ait telgraflar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri ve resmi yayınlar oluşturmaktadır. Diğer taraftan yayınlanmış ve basılı halde araştırmacıların dikkatine sunulmuş telgraflar ile gerekli karşılaştırmaların yapılması da sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele, Batı Cephesi, Başkomutan Meydan Muharebesi, Telgraf muhaberatı, İzmir.

From Field Battle of the Commander-in-Chief to the Liberation of Izmir; A Review on Telegraph Correspondence (30th of August 1922 – 9th of September 1922)

Abstract

The aim of this work is to put forth the events that happened at the front and tracks in the last ten days of The War of Independence via telegraph correspondence. In this sense, the use of telegraphs as a tool of propaganda and organisation will be discussed and more importantly, benefits of the communication that was done with telegraph in the era of The War of Independence will be evaluated. Especially; contents and general specifications of telegraphs that were sent from the front as part of the operation of following that lasted from Field Battle of the Commander-in-Chief; 30th of August 1922 to Liberation of Izmir; 9th of September 1922 will be seperately tackled and examined.

First, a general assesment on the advancements of telegraph correspondence before The War of Independence will be done; the repercussion of the general occupancy that started after the Armistice of Mudros that was signed at the end of The First World War to the channels of communication and the mortal importance

* Öğretim Görevlisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Başkanlığı,
Afyonkarahisar/Türkiye.
gsongun@aku.edu.tr
ORCID NO: 0000-0003-1329-5699

of telegraph correspondence in the preparation phase of The War of Independence will be emphasised. The consistent execution of communication with telegraph, continuousness of contact, troubleshoot of the problems regarding the supply of correspondence tools, installation of new transfer stations and incidents that were caused via the legal acts that were reformed in the era will be adressed. The work that was done to overcome the deficiencies of communication in the base of western front, the data about quality and quantity of the communicative tools which were supplied via intelligence organizations during the operation of following and The Great Offensive will be included.

Specially, in the era that is named as either the last days of the War of Independence or the period of the operation of following, telegraphs were sent to Grand National Assembly of Turkey daily and this correspondence revealed the strategy in the last ten days, courses and the direction of the war. Commander-in-chief Admiral Mustafa Kemal continuously informed the parliament about the progress of the events in the front via telegraphs. While the progress in the front were illuminated with the telegraphs which are the subject of the work, the enthusiasm of the victory and the happiness of the people that live in the cities which were saved and became independent also reflects on this correspondence. In the research, the war at the front and the progress heavy following in the direction of İzmir is evalutated, and, at the same time the reflection of the victory on Western Anatolia will be tried to be interpreted with using telegraphs.

The base sources of this work are comprised of the telegraphs from the last days of the War of Independence that we reached from The Presidency of The Republic of Turkiye Directorate of State Archives, Grand National Assembly of Turkey minute reports, official publications. On the other hand, it will be ensured that necessary comparisons are done with telegraphs which are published and handed out in print to researchers' attention.

Keywords: War of Independence, Western Front, Field Battle of the Commander-in-Chief, Telegraph Correspondence, Izmir.

BİYOĞRAFİLER

Başkomutan Tarafından Ödüllendirilen Bir Din Adamı: Müderris Abdullah Azmi Efendi (Akşit)

Ali SARIKOYUNCU*

Özet

Milli Mücadele’de din adamları konusu yeterince incelenmemiştir. Bu konuda yazılan kitap, makaleler son derece azdır. Halbuki Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE), Cumhurbaşkanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivleri onların kahramanlıklarını ortaya koyan belgelerle doludur. Anılan arşivlerdeki belgeler incelendiğinde din adamlarının büyük çoğunluğunun Milli Mücadele yanında yer aldığı anlaşılabilmektedir. Türk vatanının kurtarılması ve milletin bağımsızlığı için istilacılara karşı verilen Milli Mücadele’de önderlik yapan din adamlarından biri de Denizli-Sivrihisar İlçesi Yatağan doğumlu Abdullah Azmi Efendi (AKŞİT)’tir. O, Birinci Dünya Savaşı’nda çeşitli cephelerde yedek subay olarak çarpışmış, İngilizlere esir düşmüş, üç buçuk yıl süren esaretten kurtulup Türkiye’ye dönünce de ön saflarda Kurtuluş Savaşı’na katılmıştır. Büyük Taarruz’a bölük komutanı olarak da katılan adı geçen, İzmir’e ilk ayak basan birliklerin içerisinde yer almıştır. Yurt savunmasındaki üstün hizmetleri sebebiyle Başkomutan Mustafa Kemal Paşa tarafından da taltif edilen Abdullah Azmi Hoca, 5 Nisan 1976 yılında vefat etmiştir.

Çalışmamızda Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Arşivi ve Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivlerinden yararlanılarak Onun yurt savunmasındaki üstün hizmetleri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Milli Mücadele, Abdullah Azmi AKŞİT, din adamı.

A Cleric Awarded by the Commander-in-Chief: Müderris Abdullah Azmi Akşit

Abstract

The issue of clergy in the National Struggle has not been sufficiently studied. There are very few books and articles written on this subject. However, the Archives of the General Staff, Military History and Strategic Studies Presidency (ATASE), Presidency and Presidency of Religious Affairs are full of documents revealing their heroism. When the documents in the aforementioned archives are examined, it will be understood that the majority of the clergy sided with the National Struggle. Abdullah Azmi Efendi (AKŞİT), who was born in Yatağan in Denizli-Sivrihisar District, is one of the religious leaders who led the National Struggle against the invaders for the liberation of the Turkish homeland and the independence of the nation. He fought as a reserve officer on various fronts in the First World War, was captured by the British, and joined the War of Independence on the front lines when he escaped three and a half years of captivity and returned to Turkey. The aforementioned, who also participated in the Great Offensive as a company commander, was among the first troops to set foot in Izmir. Abdullah Azmi Hodja, who was also honored by the Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha for his outstanding services in the defense of the country, passed away on April 5, 1976.

In our study, his outstanding services in the defense of the country will be discussed by making use of the Archives of the General Staff, Military History and Strategic Studies Presidency (ATASE) and the Archives of the Presidency of Religious Affairs.

Keywords: Mustafa Kemal Atatürk, National Struggle, Abdullah Azmi AKŞİT, cleric.

* Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi.
sarikoyuncua@gmail.com
ORCID NO: 0000-0003-4646-0056

Büyük Taarruz Kahramanlarından Afyonkarahisarlı Mehmet Şükrü Ayyıldız

Sadık SARISAMAN*

Özet

Bilindiği üzere savaşların planını kurmay heyetleri yapar. Ancak onlar ne kadar başarılı planlar yaparlarsa yapsınlar alt kademede uygulayıcı olanlar layıkıyla görevlerini yerine getiremezlerse sonuç almak mümkün değildir. Bu çerçevede çalışmanın amacı Büyük Taarruz'a katılan subaylardan birisi olan Mehmet Şükrü Efendi'yi tanıtmaktır. Mehmet Şükrü Efendi özelinde bölük ve takım komutanlarının önemine dikkat çekmektir.

Metin oluşturulurken elde edilmesi mümkün olan bütün kaynaklara ulaşılmaya çalışılacaktır. Arşiv belgelerinden de yararlanılacaktır. Özellikle Mehmet Şükrü Ayyıldız'ın ailesinden alınan belgeler ve fotoğraflar bildiriye özgün bir değer katacaktır. Bunun dışında Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıtları gibi resmi kaynaklardan ve ilişki kurulabilecek olan diğer kaynaklardan ve telif eserlerden yararlanılacaktır.

Bildiride kullanılacak yönteme gelince, Tarih ilminin metodolojisi çerçevesinde ilgili bilimsel yöntemlerden yararlanılacaktır. Öncelikle konu hakkındaki bilgi ve belgeler toplanacak, bilahare sentez, tahlil, terkip, yorumlama, kıyaslama gibi yöntemler kullanılarak metin oluşturulacaktır.

Bildiri konusu hakkındaki muhtemel bulgulara gelince Mehmet Şükrü Ayyıldız 1895 tarihinde Afyonkarahisar'ın Hacı Cafer Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Babası Hafız Mehmet Emin Efendi'dir. İlk, orta ve lise tahsilini Afyonkarahisar'da tamamlamıştır. Liseyi bitirdikten sonra bir süre Hususi Numune-i İttihad ve Terakki Mektebi'nde öğretmenlik yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında 8 Aralık 1915 tarihinde İstanbul yedek subay adayları talimgâhına katılmıştır. Burada temel eğitim aldıktan sonra 23 Ağustos 1916 tarihi itibarıyla 3. Ordu'da görevlendirilmiştir. Bu ordu bünyesinde Kafkas Cephesi'nde çeşitli savaşlara katılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti Mondros Mütarekesini imzalayınca orduların terhis işlemini başlatmıştır. Bu çerçevede Mehmet Şükrü Efendi de 1920 yılı Ocak ayında terhis olarak memleketi Afyonkarahisar'a dönmüştür.

Ancak Mustafa Kemal Paşa liderliğinde Milli Mücadele hareketi başladığında o da bu harekete katılmıştır. Afyonkarahisar Milletvekili Hoca Mehmet Şükrü Efendi'nin oluşturduğu Çelikalay adlı Kuva-yı Milliye teşkilatının bölük komutanları arasındadır.

Ayyıldız, Büyük Taarruz sırasında 8. Tümen'de görev yapmıştır. 27 Ağustos 1922 günü 8. Tümen'in Afyonkarahisar'a giren ilk birlikleri arasında onun bölüğü de yer almıştır. İşgal güçlerinin ülkeden atılmasının ardından 30 Temmuz 1923 tarihinde askerlikten terhis edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında tekrar silahlaltına alınmış olan Ayyıldız 1990 yılında 95 yaşında vefat etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afyonkarahisar, Büyük Taarruz, Çelikalay, İstiklal Madalyası.

One of the Heroes of the Great Offensive, Mehmet Şükrü Ayyıldız from Afyonkarahisar

Abstract

As it is known, general staff make battle plans. However, no matter how successful plans they make, it is not possible to accomplish this unless low level practitioners act properly. Within this framework, the purpose of this paper is to introduce Mehmet Şükrü Efendi, who was one of the officers taking part in the Great Offensive. It is aimed to point out the importance of the commanders of troop and platoon as specific to Mehmet Şükrü Efendi.

In writing this paper, it is tried to obtain all the available sources that can be gotten. Archive documents will be used. Especially, the documents and photographs gathered from the family of Mehmet Şükrü Ayyıldız will add an original value to the paper. Additionally, the researchers will benefit from the official sources such as the Official Reports of the Turkish Grand National Assembly, other related sources, and original works.

As for the methodology of the paper, the related scientific methods will be utilised in the scope of the science of History. First, the information and documents related to this issue will be obtained; and following this,

* Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Afyonkarahisar.
ssadik@aku.edu.tr

the paper will be written using the methods such as synthesis, analysis, construction, interpretation, and comparison.

For the possible findings of the issue of the paper, Mehmet Şükrü Ayyıldız was born in Hacı Cafer Street in Afyonkarahisar in 1895. His father was Hafiz Mehmet Emin Efendi. He completed primary, secondary, and high school education in Afyonkarahisar. After graduating from the high school, he worked as a teacher at Hususi Numune-i İttihad ve Terakki School for a while. During the First World War, he attended İstanbul talimgâh of the reserve officer candidates on 8 December 1915. After receiving the basic training in this place, he was entrusted in the 3rd Army as from 23 August 1916. In this army, he engaged in various wars on the Caucasian Front.

At the end of the First World War, the Ottoman State started the discharge process of the armies when it signed the Armistice of Mondros .Within this scope, Mehmet Şükrü Efendi was also discharged in January 1920 and went back to his hometown Afyonkarahisar.

However, when the War of Independence movement started under the leadership of Mustafa Kemal Pasha, he was also participated in this movement. Hodja who was the Deputy of Afyonkarahisar was among the commanders of the National corps named Çelikalay formed by Mehmet Şükrü Efendi.

Ayyıldız served in the 8th Division during the Great Offensive. His troop was also among the first units of the 8th Division entering in Afyonkarahisar on 27 August 1922. He was discharged from the military service on 30 July 1923 after the occupation forces were removed from the country. Ayyıldız who was remobilized during the Second World War/ deceased at the age of 95 years in 1990.

Keywords: Afyonkarahisar, Great Offensive, Çelikalay, War of Independence Medal.

Büyük Taarruz'un Kahraman Havaçıları: Cephe Tayyare Bölüğü Komutanı (Şehit Pilot Binbaşı) Fazıl Bey

F.Rezzan ÜNALP*

Özet

Milli Mücadelede hava gücümüzün; İstanbul'dan kaçarak ya da Birinci Dünya Harbi sırasında esir düşüp esaretten kurtularak Milli Mücadeleye katılmak üzere Anadolu'ya geçen pilot, rasıt, makinistlerden oluştuğunu düşündüğümüzde bu genel görünüş içinde bazı isimlerin, olayların ve yerlerin öne çıktığı görülmektedir. Örneğin Sakarya Meydan Muharebesi sırasında harbin lojistik desteğinde önemli bir istasyon, önemli bir ikmal üssü olan Malıköy tren istasyonu, Türk ordusunun taarruza geçmesi sürecinde hava personeli ve tayyarelerinin toplandığı Çay, Afyon meydanları önemli hadiselerle tanıklık etmişlerdir. İlk defa tayyarelerimize Kartal resmi çizdirdiği için "Kartal Müfrezesi" adı verilen bölüğün, Büyük Taarruz sırasında ise Cephe Tayyare Bölüğünün Komutanı olan Fazıl Bey'in hava sınıfına ayrıldığı tarihten şehit oluşuna kadar olan süreçte gösterdiği cesaret ve kazandığı başarılar, Milli Mücadelede gösterilen kahramanlık ve fedakârlıklar bağlamında seçkin bir örnektir.

Bu bildirin asıl konusunu (Şehit Pilot Binbaşı) Fazıl Bey oluşturuyor olsa da; Sivil Pilot Vecihi Hürkuş'tan makinist Eşref Bey'e Erzurumlu Nafiz'den 61 inci Tümen 174 ncü Piyade Alayı subaylarının maaşlarıyla alınan bağış uçaklara, İnebolu'dan Polatlı'ya, Çay'dan Afyon, İzmir'e uzanan çizgide ve cepheye yaşanan olaylara bakıldığında havacılık konusunda gerek tayyareci, gerek rasıt, makinist ve gerekse gönüllüler olsun pek çok asker-sivil vatansever kişiye de yer verilmiştir. Bu kapsamda Milli Mücadelenin sonucunu tayin eden Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesinin bir kesitine ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kartal Müfrezesi, Büyük Taarruz, Cephe Tayyare Bölüğü, Çay, Fazıl Bey.

Hero Airmen of the Great Strike: Front Aircraft Company Commander (Martyr Pilot Major) Fazıl Bey

Abstract

Our air power in the National Struggle; When we think that it consists of pilots, accident, mechanics who escaped from Istanbul or escaped from captivity during the First World War and went to Anatolia to join the National Struggle, it is seen that some names, events and places come to the fore in this general appearance. For example, during the Battle of Sakarya, the Malıköy train station, an important station in the logistics support of the war, an important supply base, and the Çay and Afyon squares, where the air personnel and aircraft gathered during the Turkish army's offensive, witnessed important events. The courage and achievements of the company called the "Eagle Detachment" because it was the first time for our aircraft to draw the Eagle, and Fazıl Bey, who was the Commander of the Front Aircraft Company during the Great Attack, from the time he left the air class to his martyrdom, in the context of the heroism and sacrifices shown in the National Struggle. is an outstanding example.

Although the main subject of this paper (Martyr Pilot Major) is Fazıl Bey; From the civil pilot Vecihi Hürkuş to the mechanic Eşref Bey, the donations received from the salaries of the officers of the 61st Division 174th Infantry Regiment from Erzurumlu Nafiz to the planes, from İnebolu to Polatlı, from Çay to Afyon and İzmir, and the events in the front. Many military-civilian patriots were also included in aviation, whether they were airplane pilots, accident, mechanic or volunteers. In this context, it has been tried to shed light on a section of the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief, which determined the end of the National Struggle.

Keywords: Eagle Detachment, Great Attack, Front Aircraft Company, Çay, Fazıl Bey.

* Doç.Dr. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Başkanlığı, Ufuk Üniversitesi, İncek/Ankara.
rezzan.unalp@ufuk.edu.tr / rezzanunalp@gmail.com
ORCID NO: 0000-0003-1728-046X

Esir Kampından Nakliye Taburuna: Afyonlu Komiser Muavini Mehmet Fakir (Pulat) Efendi

Yücel YİĞİT*

Özet

Bu çalışma, Afyonlu Mehmet Fakir (Pulat) Efendinin biyografisini, I. İnönü Savaşı müstesna Milli Mücadele yıllarında cephe gerisinde 8. Tümenin nakliye taburundaki görevleri ile emniyet teşkilatındaki rolünü kapsamaktadır. Cumhuriyet'in ilanından sonra diplomalı, tecrübeli ve terhis olmuş bir asker olarak kolaylıkla polislik mesleğine adımını atmıştır. Memleketi haricinde doğuda Erzurum'da batıda İzmir'de emniyet hizmetlerine katkı sağlayarak emekli olmuştur. Mesleğinde terfi ederek komiser muavini olmayı da başarmıştır. Araştırma, Mehmet Fakir Efendinin hayatını eksen alan dört bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde: Doğumu, ailesi, eğitimi, askerliği, emekliliği ve ölümü ele alınmaktadır. İncelemenin ikinci basamağında: I. Dünya Savaşına asker olarak iştiraki ve esir kampına düşmesi konu edinilmektedir. Üçüncü kısım: Terhis olmasından sonra emniyet teşkilatına girmesini ve mesleki safahatını irdelemektedir. Dördüncü ve son bölüm ise: Mesai yaptığı yıllarda karıştığı bir vaka sonrası uğradığı ithamları ve iftiraları masaya yatırmaktadır. Ayrıca bu kısımda adli süreç de konuya dâhil edilmiştir. Araştırmanın kronolojik çerçevesini 1896-1952 yılları arası oluşturmaktadır. İncelemede kullanılan belgeler, Devlet Arşivleri Başkanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü Arşivlerinden elde edilmiştir. Ayrıca bazı telif eserler de kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Milli Mücadele, Batı Cephesi, Afyon, Polis.

From Prison Camp to the Transport Battalion: Mehmet Fakir (Pulat) Efendi, Deputy Police Chief from Afyon

Abstract

This study covers the biography of Afyonlu Mehmet Fakir (Pulat) Efendi, his duties in the transport battalion of the 8th Division at hinterland and his role in the police force during the years of the National Struggle, with the exception of the First İnönü War. After the proclamation of the Republic, he easily stepped into the profession of police as a licensed, experienced and discharged soldier. Apart from his hometown, he retired by contributing to the security services in Erzurum in the east and İzmir in the west. He was promoted in the police profession and managed to become a deputy police chief. The research consists of four parts focusing on Mehmet Fakir Efendi's life. In the first part: His birth, family, education, military service, retirement and death are discussed. In the second step of the analysis: His participation in the First World War as a soldier and his falling into a prison camp are discussed. The third part: It examines his entry into the police force and his professional phases after his discharge. The fourth and last part deals with the accusations and slanders he faced after a case he was involved in during his working years. In addition, this part is included in the judicial process. The chronological framework of the research is between the years 1896-1952. The documents used in the study were obtained from the Archives of the State Archives and the General Directorate of Security. In addition, some copyrighted works were also used.

Keywords: Ottoman Empire, National Struggle, Western Front, Afyon, Police.

---

* Doç. Dr., Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Öğretim Üyesi.
yigit21@hotmail.com
ORCID NO: 0000-0003-0268-1965

BÜYÜK TAARRUZ'DA PROPAGANDA VE ALGI

Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Temelli Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya Mesai Arkadaşları Tarafından Atfedilen Muhtelif Vasıflar

Yaşar ÖZÜÇETİN*

Özet

23 Nisan 1920 Cuma günü Büyük Millet Meclisi toplanmış Türk milletinin Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki bu başkaldırışı, artık meşru bir organ tarafından yönlendirilmeye başlanmıştı.

TBMM, milletin karşı karşıya kaldığı varlık-yokluk mücadelesinde;

“Makamı muallâyi hilâfet ve saltanatı ve memaliki mahrusai şahaneyi yed-i ecanipden tahlis ve taarruzatı defî maksadına matuf olarak teşekkül eden...” ve *“Türk milletinin yüzyıllar süren arayışının bir özeti ve onun kendisini yönetme bilincinin canlı bir örneğidir”* şeklinde görülmüştür.

Ülkenin ve milletin geleceğine hükmeden ve yegâne kurum şeklinde ortaya çıkmış bulunan TBMM'nde ülke meseleleri özgür ve açık bir şekilde tartışılmış ve onun farklı mesleklerden gelen ilk mebusları tarafından Mustafa Kemal Paşa, din ve vatan ile birlikte önemli ve tarihî bir vazifeyi ifâ için etrafında toplanılan bir şahıs olarak görülmüş, bu insanlar ve yanında bulunanlar tarafından muhtelif şekillerde vasıflandırılmıştır.

Bu bağlamda Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi temelli Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya, mesai arkadaşları tarafından atfedilen belli başlı vasıfların birkaç numunesi şunlar olmuştur;

“...Tekmil bu kuvvetleri harbin icabına, harbin arzusuna, yalnız mantıkî olmak üzere verilmek lâzım ve bunları da yine bir elde toplamak lâzımdır. Tabii bu el kimdir? Başkumandanımız Mustafa Kemal Paşa... İster üzerlerinde başkumandanlık unvanı olsun, ister olmasın. Esasen bu memleketin bir timsali halindedir” şeklinde, sevilen, sayılan, kutsal tutulan, millete işaret kabul edilen ve ülkenin sembolü demir bir eldir.

“...Mustafa Kemal unvanı kendi başına bir ordudur. Orduya bir misli, iki misli kıymeti izafiye bahşeder. Sihirli bir kuvvettir” şeklinde, ordunun başına yollanmak istenilendir.

Bu çalışma ile Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi temelli mesai arkadaşları tarafından atfedilen muhtelif vasıflarının tâbi tutulduğu mütalâa ve değerlendirmeler incelenmiştir.

Araştırmada amacı, evrenin özellikleri hakkında bilgi toplamak, kişileri, durumları veya olayları tam ve doğru olarak betimlemek olan araştırma modeli esas alınmış, TBMM Zabıt Ceridelerinden, Millî Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi'ne ait dergilerde, gazetelerde yayımlanmış hatıra örneklerinden ve telif-tetkik eserlerden istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele, TBMM, Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi, Mustafa Kemal Paşa'nın Vasfı.

Various Qualifications Referred to Ghazi Mustafa Kemal Pasha by His Colleagues Based on the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief

Abstract

The Grand National Assembly convened on Friday, April 23, 1920, and this uprising of the Turkish nation under the leadership of Mustafa Kemal Pasha began to be directed by a legitimate body.

The Turkish Grand National Assembly, in the struggle of plenty-hunger faced by the nation;

It was seen as *"the holy office of the Caliphate, the Sultanate and the Ottoman lands, which was created to save them from foreign hands and repel attacks"* and *"a summary of the centuries-long search of the Turkish nation and a living example of its self-government consciousness"*.

* Prof. Dr. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Kırşehir.
yozucetin@ahievran.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001--5011-942X.

The issues of the country were discussed freely and openly in the Turkish Grand National Assembly, which emerged as the only institution that dominated the future of the country and nation. Mustafa Kemal Pasha was seen by the first deputies of the Turkish Grand National Assembly from different professions, as a person gathered around her to fulfill an important and historical duty together with religion and homeland and Mustafa Kemal Pasha were described in various ways by these people and those who were with them.

In this context, a few examples of the major qualifications referred to Ghazi Mustafa Kemal Pasha, based on the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief, by his colleagues, were as follows;

“... All these forces must be given to the necessities of the war, to the desire of the war, only logically, and it is necessary to gather them in one hand. Of course, who is this hand? Our Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha... Whether they have the title of Commander-in-Chief or not. In fact, he is a symbol of this country.” He is an iron hand that is loved, respected, held sacred, considered a sign to the nation and the symbol of the country.

“...The title of Mustafa Kemal is an army in itself. It's worth a lot to the army. It is a magical force”, he was the one who is wanted to be sent to the head of the army with these names.

In this study, the opinions and evaluations of Ghazi Mustafa Kemal Pasha's various qualities attributed by his colleagues based on the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief were examined.

The research model, whose purpose is to collect information about the characteristics of the universe, and to describe people, situations or events fully and accurately, is based on. In addition, in the study, the parliamentary minutes of the Turkish Grand National Assembly, the souvenir samples published in the journals and newspapers of the National Struggle and the Republic Period, and copyright-reviewed works were used.

Keywords: The National Struggle, the Turkish Grand National Assembly, the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief, the Qualification of Mustafa Kemal Pasha.

Büyük Taarruzda Beyannameler ve Etkileri

Uğur ÜÇÜNCÜ*

Özet

Türk Dil Kurumu sözlüğünde beyanname şöyle tanımlanır: “Bir kimsenin resmî bir kuruluşa herhangi bir durumu bildirmek için verdiği çizelge, bildirge.” Beyannameler propaganda açısından önemli bir vasıta ve savaşlarda ziyadesiyle taraflarca kullanılmaktadır. Büyük Taarruz sürecinde TBMM Hükümeti ve Yunan Hükümeti karşılıklı olarak beyannameler yayınlamışlardır. Yayımlanan çok sayıdaki beyanname ile savaş kendi lehlerine çevirmeyi amaçlamışlardır. Taraflar beyannameleri, silahlı kuvvetlere, vatandaşlara veya yabancı ülkeler temsilcilerine ve kamuoyuna yönelik ilan etmişlerdir. Yunanlıların yayınladıklarından dikkat çekenleri Büyük Taarruz öncesinde İzmir’de kurdukları sözde Muhtar İdarenin kabulü ve tanınmasına yöneliktir. Ayrıca Büyük Taarruz esnasında uçakları vasıtasıyla Türk cephesine attıkları ile de Türk askerlerini ve vatandaşlarını etkilemeye çalışmışlardır. Türkler de yayınladıkları beyannameler ile Yunan iddialarını tekzip etmişlerdir. Başkumandan Mustafa Kemal Paşa’nın savaş sürecinde art arda yayınladığı beyannameler ise dikkat çekicidir. Bunlar, Türk ordusunun askeri azmini artırmıştır. Bunların dışında farklı kurum ve temsilciler imzasıyla yayımlanan bazı beyannameler dikkat çekmektedir. Kurtarılan yerlere girildiğinde yayımlananlar ise asayişin sağlanmasını kolaylaştırmıştır.

Bu çalışmada Büyük Taarruz öncesinde, sürecinde ve savaşın hemen ardından yayımlanan TBMM Hükümetinin, Başkumandanı Mustafa Kemal Paşa’nın, Türk Silahlı Kuvvetlerinin değişik kademelerinin temsilcilerinin, yine Yunanistan Hükümetinin, Yunanistan Silahlı Kuvvetlerinin temsilcilerinin vb. beyannameleri ve etkileri incelenecektir. Beyannameler ile nelerin amaçlandığı, ne gibi sonuçlara ulaşıldığı tespit edilecektir. Kaynak olarak ise taraflarca yayımlanan beyannamelerin bulunduğu Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih Arşivi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri, dönemin basını, resmi yayınları, hatıraları kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beyanname, Türkiye, Yunanistan, Büyük Taarruz.

Declarations and Their Effects in the Great Offensive

Abstract

In the dictionary of the Turkish Language Association, the declaration is defined as: “A chart or statement given by a person to an official organization in order to report any situation.” The declarations are a very significant instrument in terms of propaganda and are used by several parties in times of war. During the Great Offensive, the governments of the Turkish Grand National Assembly and Greece issued declarations reciprocally. They aimed to turn the war in their favor with the help of a large number of published declarations. The parties canalized the statements to the armed forces, citizens or representatives of foreign countries, and the public. One of the most striking published declarations by the Greeks was about the acceptance and the recognition of the so-called Autonomous Administration, that they established in Izmir before the Great Offensive. Furthermore, they attempted to influence the Turkish soldiers and citizens with what they threw at the Turkish front through their airplanes during the Great Offensive. In response, the Turks objected to the Greek claims with the published counter declaration. The simultaneous proclamations that the Commander in Chief Mustafa Kemal Pasha issued during the war are also remarkable and they increased the military determination of the Turkish army. Apart from these, some declarations published with the signatures of different institutions and representatives draw attention. For instance, the declarations that were published after entering the rescued places made the public order easier to maintain.

In this study, the declarations of the TBMM(TGNA) Government, the Commander in Chief Mustafa Kemal Pasha, the representatives of different levels of the Turkish Armed Forces, the Greek Government, and the representatives of the Greek Armed Forces, etc. and their effects will be examined. It will be questioned what was aimed and what kind of results had been achieved with those statements. The General Staff Military History Archives, State Archive of Presidency of the Republic of Turkey, press of the period, official publications, and memories all of which contain the published declarations will be used as primary sources.

Keywords: Declaration, Turkey, Greece, the Great Offensive.

* Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Trabzon.
uucuncu@ktu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-5282-8868

Büyük Taarruz Sonrasında İtilaf Devletlerinin Dini ve Ruhani Müesseselerine Saldırıldığına İlişkin Propagandaları

Feyza KURNAZ ŞAHİN*

Özet

Çalışmanın amacı Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesinin başarıyla sonuçlandırılmasının ardından İzmir'in boşaltılması sırasında İngilizlere ait dinî ve ruhanî müesseselere saldırı iddialarını irdelemektir. Bu meyanda İngiltere'nin kendisine ait kilise ve mezarlıklara Türklerin saldırıldığına ilişkin propagandası ve bunun nedenleri değerlendirilecektir.

Büyük Taarruz'un hemen ardından Müttefik devletler, mezarlık ve kiliseler gibi dinî ve ruhanî müesseselerine saldırıldığına ilişkin şikâyetlerini artırdılar. İngilizler, Ekim 1922'de İzmir'de bulunan İngiliz mezarlığına Türkler tarafından saldırıldığını ve mezarlıkta hasar tespit edildiğini bildiren ve gerekli önlemlerin alınmasını isteyen bir nota gönderdi. Söz konusu şikâyetler üzerine yapılan incelemede, İzmir'in istirdadı (geri alınması) sürecinde çıkan yangınlar nedeniyle bazı olumsuzlukların yaşandığı tespit edildi. Öte yandan Yunanlıların tahliyesi esnasında yaşanan kargaşa nedeniyle de kilise ve mezarlıklarda küçük çaplı tahribat oluşmuştu. Kilise ve mezarlıklarda yaşanan tahribat belediye tarafından kısa sürede onarıldı. Ancak bu mesele, İngiltere tarafından diplomatik bir krize dönüştürüldü. Büyük Taarruz sonrasında İngiltere'nin dinî ve ruhanî müesseselerine saldırıldığına yönelik şikâyetlerinin temel amacı Türkiye'ye karşı baskı oluşturmaktı. Zira zaferden sonra barış tesis edilmiş gibi görünse de İngiltere ile Türkiye arasında farklı düzlemde bir gerginlik devam ediyordu.

Araştırmada İngiltere'nin meseleye yaklaşımı yanında Türk tarafının kilise ve mezarlıkların tahribine ilişkin tutumu ve ürettiği çözümler değerlendirildi. Çalışmada temel olarak Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi belgeleri ve İngiliz gazete arşivinden yararlanıldı.

Anahtar Kelimeler: Mezarlık, Saldırı, Büyük Taarruz, İzmir, İngiltere, Propaganda.

Propaganda of the Attack on the Religious and Spiritual Institutions of the Allies after the Great Offensive

Abstract

The purpose of the study was to examine the claims about the attack on religious and spiritual establishments belonging to the English during the discharge of İzmir after the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief were successfully concluded. In this respect, England's propaganda about its churches and graveyards being attacked by the Turks and its reasons would be evaluated.

Immediately after the Great Offensive, the Allied states increased complaints about the attack on their religious and spiritual establishments such as graveyards and churches. The English sent a note informing that the English graveyard in İzmir was attacked by the Turks and damage was assessed in the graveyard and demanding necessary precautions to be taken in October 1922. In the investigation made upon the complaints mentioned above, it was determined that there were some problems on account of the fires that broke out during the period of withdrawing İzmir. On the other hand, small-scale damage occurred in the graveyards and churches due to the confusion happening during the discharge of the Greeks. The damage occurred in the graveyards and churches was repaired by the municipality in a short time. However, this issue was turned into a diplomatic crisis by England. The main purpose of England's complaints about the attack on their religious and spiritual establishments after the Great Offensive was to cause pressure against Türkiye. A tension between England and Türkiye continued in a different level as if it had been seen that a peace was established after the victory.

In the research, in addition to England's attitude towards the issue, the Turkish side's attitudes towards the damage of graveyards and churches and solutions produced for the problems were also evaluated. In the study, the Presidential Ottoman Archive documents and the British Newspaper Archive were utilized as the main sources.

Keywords: Graveyard, Attack, the Great Offensive, İzmir, England, Propaganda.

* Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Afyonkarahisar.
fsahin@aku.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4858-1639

Büyük Taarruz'un Kazanılmasında Yunan Askerlerinin Mustafa Kemal Algısının Etkisi

Muhammet ÖZTÜRK*

Özet

15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'in işgaliyle Batı Anadolu Bölgesi'nde Yunan işgali başlamıştır. Bu işgalin sona ermesi 26 Ağustos 1922 tarihinde Afyonkarahisar'ın Kocatepe mevkiinden başlayan Büyük Taarruz Savaşı ile olmuştur. Söz konusu tarihler arasında işgal edilen coğrafyada yaşayan halk Yunan askerleri ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, halkın Yunan askerlerinin farklı durumlarını görmelerini sağlamıştır.

1982 yılında Yurtiçi Batı Bölge Komutanlığı Afyonkarahisar, Uşak, Kütahya ve Eskişehir illerinde Büyük Taarruz sürecini yaşamış kişilerle bir sözlü tarih çalışması yapmıştır. Bu çalışmanın belgeleri 2022 yılı itibarıyla Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü Arşivi'nde yer almaktadır. Bu arşiv belgeleri incelendiğinde, Yunan askerlerinin davranışlarını ve psikolojisini ortaya koyan cümleler tespit edilmiştir. Bu çerçevede Yunan askerlerinin, özellikle Mustafa Kemal ile ilişkili cümleleri ve davranışlarının neler olduğu halk tarafından anlatılmıştır. Bu anlatımlar özellikle Büyük Taarruz Savaşı öncesinde Yunan askerlerinin, Mustafa Kemal ile ilgili algılarının ve psikolojik durumlarının nasıl olduğu ve bunun Büyük Taarruz Savaşı'na nasıl yansıdığı ile ilgili örnekleri sunmaktadır.

Bu bildiri, sözlü tarih belgelerinden yola çıkılarak Büyük Taarruz öncesinde Yunan askerlerinin Mustafa Kemal algısının ne olduğu ve Yunan askerlerinin Mustafa Kemal ile ilgili oluşturdukları psikolojik durumun Büyük Taarruz Savaşı'nın kazanılmasını nasıl etkilediğine dair örneklemeler üzerinden değerlendirmeler yapmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Mustafa Kemal, Yunan askeri, savaş psikolojisi, sözlü tarih.

The Effect of the Greek Soldiers' Perception of Mustafa Kemal on the Winning of the Great Offensive

Abstract

With the occupation of Izmir on May 15, 1919, the Greek occupation began in the Western Anatolia Region. The end of this occupation was with the Great Offensive War, which started from Kocatepe location of Afyonkarahisar on 26 August 1922. The people living in the occupied geography between the mentioned dates came face to face with the Greek soldiers. This situation enabled the public to see the different situation of the Greek soldiers.

In 1982, the Domestic Western Regional Command conducted an oral history study with people who experienced the Great Offensive in Afyonkarahisar, Uşak, Kütahya and Eskişehir. The documents of this study are in the Archive of the Commander-in-Chief Historical National Park Directorate as of 2022. When these archive documents were examined, sentences revealing the behavior and psychology of the Greek soldiers were determined. In this context, the words and behaviors of the Greek soldiers, especially related to Mustafa Kemal, were explained by the public. These narratives provide examples of the perceptions and psychological states of the Greek soldiers about Mustafa Kemal, especially before the Great Offensive War, and how this was reflected in the Great Offensive War.

In this paper, based on oral history documents, it is aimed to evaluate the perception of Mustafa Kemal by Greek soldiers before the Great Offensive and how the psychological state of Greek soldiers about Mustafa Kemal affected the victory of the Great Offensive War.

Keywords: Great Offensive, Mustafa Kemal, Greek soldier, psychology of war, oral history.

* Tarih Öğretmeni, Dumlupınar Bilim ve Sanat Merkezi, Afyonkarahisar.
mozturkuaz@gmail.com

BÜYÜK TAARRUZ KUTLAMALARI

Cumhuriyet Hükümetlerinin 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlama Törenlerine Yönelik Tutum ve Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi

Fevzi ÇAKMAK*

Özet

Cumhuriyet tarihimiz içinde 30 Ağustos zaferine yönelik ilk kutlama töreni 1924 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu ilk kutlama törenine Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Meclis Başkanı Fethi (Okyar) Bey, Milli Savunma Bakanı Kazım (Özalp) Paşa ve Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa ile devletin zirvesi katılım göstermişti. Ayrıca Türk Ocakları, Darülfünun ve basın mensupları ile çeşitli sivil toplum örgütlerinin temsilcileri de törende hazır bulunmuştu. Tören sırasında Gazi, kazanılan zaferi simgeleyecek olan "Meçhul Asker Anıtı"nın temelini atmıştı. 1926 yılında TBMM tarafından kabul edilen 795 sayılı kanunla 30 Ağustos Başkomutan Muharebesi "Cumhuriyet Ordu ve Donanması Zafer Bayramı" olarak ilan edildi. Kara, hava ve deniz kuvvetleri bu günde askeri törenler düzenleyecek; okullar tatil edilecekti. Askeri personelin terfileri, bir gelenek halinde 30 Ağustos günü verilmeye başlanacaktı. Ayrıca Bakanlar Kurulu'nun 25 Ağustos 1926 tarihli kararname ile 30 Ağustos günü "*Zafer ve Tayyare Bayramı*" olarak kutlanmaya başlanmıştı. Böylece o gün yapılacak tören ve kutlamalar sayesinde Türkiye'de havacılığın askeri, iktisadi, siyasi ve sosyal önemi tanıtılacak; halktan yardım toplanmaya çalışılacaktı. 1935 yılında TBMM tarafından kabul edilen "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun" da "*İstiklâl savaşında son zaferin kazanıldığı 30 ağustos günü*" olarak nitelenen Zafer Bayramı, genel tatil günleri içinde yer almıştır. Kanunun içeriğinde Zafer Bayramı törenlerinin Milli Müdafaa Vekilliği tarafından hazırlanacak program dahilinde yapılacağına vurgu yapılmıştır. Sonraki yıllarda Zafer Bayramı kutlama törenleri devam etmiştir.

Bu bildirinin amacı, Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak, Tek Parti dönemi (1923-1950) ile Demokrat Parti (1950-1960) dönemleri içinde görev alan siyasi iktidarların, 30 Ağustos Zafer Bayramı törenlerine yönelik tutum ve uygulamaları ortaya konulacaktır. Bununla ilişkili olarak ta tören içeriği ve kapsamı ile katılım şekli ve kutlama mekanı yönünden yaşanan değişimler, karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Çalışmanın temel kaynaklarını Cumhuriyet arşivinden elde edilen arşiv belgeleri ile resmi yayınların yanında incelenen dönemde yayın yapan süreli yayınlar oluşturmaktadır. Ayrıca konu hakkında yazılmış araştırma ve inceleme eserler ile dönemlere tanıklık eden kişilerin anılarından da istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: 30 Ağustos Zafer Bayramı, Atatürk, İsmet İnönü, Demokrat Parti.

A Comparative Analysis of the Attitudes and Practices of the Republic Governments Towards 30 August Victory Day Celebrations

Abstract

The first celebration ceremony for the 30 August victory in the history of our Republic was held in 1924. President Gazi Mustafa Kemal, Speaker of the Assembly Fethi (Okyar) Bey, Minister of National Defense Kazım (Özalp) Pasha and Chief of General Staff Fevzi (Çakmak) Pasha and the summit of the state attended this first celebration ceremony. In addition, members of the Turkish Hearths, Darülfünun and press, as well as representatives of various non-governmental organizations were present at the ceremony. During the ceremony, Gazi laid the foundation of the "*Unknown Soldier Monument*", which will symbolize the victory. With the law numbered 795 adopted by the Turkish Grand National Assembly in 1926, the Battle of the Commander-in-Chief on August 30 was declared as the "Republican Army and Navy Victory Day". Land, air and naval forces will hold military parades on this day; Schools would be closed. Promotions of military personnel would traditionally begin on 30 August. In addition, with the decree of the Council of Ministers dated August 25, 1926, the "*Victory and Airplane Day*" began to be celebrated on August 30. Thus, thanks to the ceremonies and celebrations to be held that day, the military, economic, political and social importance of aviation in Turkey will be introduced; public assistance would be sought. The Victory Day, which is described as "*30 August when the last victory in the War of Independence was won*" in the "*Law on National Holidays and General Holidays*" adopted by the

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir/Türkiye.
fevzi.cakmak@deu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-0030-400X

Grand National Assembly of Turkey in 1935, was included in the general holidays. In the content of the law, it was emphasized that the Victory Day ceremonies would be held within the program to be prepared by the Ministry of National Defense. Victory Day celebration ceremonies continued in the following years.

The aim of this paper is to reveal the attitudes and practices of the political powers that took office in the Single Party period (1923-1950) and the Democrat Party (1950-1960) periods, starting from the first years of the Republic, towards the August 30 Victory Day ceremonies. In relation to this, the changes experienced in terms of the content and scope of the ceremony, the way of participation and the place of celebration will be examined comparatively. The main sources of the study are the archival documents obtained from the Republic archive and the official publications as well as the periodicals published in the examined period. In addition, research and examination works written on the subject and the memories of people who witnessed the periods will also be used.

Keywords: 30th of August Victory Day, Atatürk, İsmet İnönü, Democrat Party.

Mustafa Kemal Paşa İçin Büyük Taarruz'un Anlamı ve 30 Ağustos 1924'te Dumlupınar 'Şehit Asker Anıtı'nı Törenle Açması

Şule Sevinç KİŞİ*

Özet

Türk Kurtuluş Savaşı'na başlarken Mustafa Kemal Paşa'nın düşüncesi “*Ulusal egemenliğe dayalı, tam bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak*” idi. Yaklaşık üç buçuk yıl süren uzun ve yorucu savaşın son halkasını oluşturan “*Büyük Taarruz*”, Mustafa Kemal Paşa'ya bu düşüncesini gerçeğe dönüştürme fırsatı verecektir. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasıyla birlikte Mustafa Kemal Paşa, kafasında taşıdığı planı uygulamaya sokabilmek için öncelikle Lozan Barış Konferansı'nda yeni Türkiye'nin tam bağımsızlığının tanınmasını sağlayabilmek için yeni bir mücadeleye girişmek durumunda kaldı. Lozan görüşmelerinin kesintiye uğradığı dönemde Mustafa Kemal Paşa milli egemenliği harekete geçirerek milleti ve orduyu teyakkuza tutabilmek için Afyon'u da kapsayan özellikle işgal görmüş şehirlere yönelik yurt gezilerine çıkacak ve gittiği her yerde siyasetten ekonomiye, hukuktan kadın haklarına, eğitim ve kültür hayatına kadar pek çok alanda yeni Türk devletinin esaslarını anlatacaktır. Nitekim Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Mustafa Kemal Paşa planladığı Türk Devrimi'ni aşama aşama hayata sokacaktır.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Cumhuriyeti'nin yakın tarihinin unutulmaması ve yakın zamandaki başarılarının anılmasını bir gelenek haline getirilmesini istiyordu ve bu konuda önemli tarihi olayların hatırlanması hususunda bizzat kendisi öncülük ediyordu. Bu amaca yönelik olarak Türkiye'nin kurtuluşunu sağlayan son savaş olan Büyük Taarruz'u anmak için bir tören kararlaştırıldı. Büyük Taarruz'un geçtiği önemli yerlerden biri olan Dumlupınar'da yapılacak olan bu tören günler öncesinden basın yoluyla duyuruldu. 30 Ağustos'ta yapılacak olan törende hazır bulunmak üzere Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa 29 Ağustos 1924'te özel bir trenle saat birde Ankara'dan hareket edecek, yanında eşi Latife Hanım, Başbakan ve Dışişleri Bakanı İsmet (İnönü) Paşa, Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) ile beraber bazı bakanlar, milletvekilleri ile yüksek devlet erkani ve basının önemli temsilcileri yer alacaktır.

Dumlupınar'da Büyük Taarruz'un ikinci yıl dönümü dolayısıyla çeşitli şehirlerden gelen halkın da katılımıyla 30 Ağustos 1924'te büyük bir coşku ile gün boyu süren törende, Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa ve diğer konuşmacılardan sonra son konuşmayı yapan Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa bu anlamlı konuşmasında Büyük Taarruz'un anlam ve önemini vurgulayacak ve geleceğe dair önemli mesajlar verecektir.

Bu çalışmada Türk Kurtuluş Savaşı'nın son savaşı olan Büyük Taarruz'un iç ve dış yansımaları, Mustafa Kemal Paşa'nın Büyük Taarruz sonrasında kurmayı tasarladığı yeni Türkiye planı, Afyon da dahil olmak üzere çıktığı yurt gezilerinin amacı ve Cumhurbaşkanı olduktan sonra Büyük Taarruz'u unutturmamak için “*Şehit Asker Anıtı*”nı açmak üzere geldiği Afyon-Dumlupınar izlenimleri yayınlanmış kaynakların yanı sıra dönemin gazete haberleri ve fotoğraflarıyla birlikte anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Paşa, Kurtuluş Savaşı, Büyük Taarruz, Afyonkarahisar, Dumlupınar, Şehit Asker Anıtı.

The Meaning of Great Offensive for Mustafa Kemal Pasha and the Ceremonial Opening of the Dumlupınar “Martyr Soldier Monument” on 30 August 1924

Abstract

At the beginning of the Turkish War of Independence, Mustafa Kemal Pasha's purpose was to establish a new, independent Turkish state based on national sovereignty. The “Great Offensive”, was the last link of the long and tiring war that lasted about three and a half years and at the end it will give Mustafa Kemal Pasha the opportunity to turn this purpose to reality. With the victory of the War of Independence, Mustafa Kemal Pasha was in a new battle in order to put across new Turkey's full independence at the Lausanne Peace Conference in accordance with the plan he had in his mind before. During the period when the Lausanne negotiations were interrupted, Mustafa Kemal Pasha went to country tours especially to the occupied cities including Afyon, his

*Öğretim Görevlisi Dr., Ege Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, İzmir/Türkiye.
sule.sevinc.kisi@ege.edu.tr
ORCID NO: 0000-0001-5418-6216

target was to activate the national sovereignty, keep the nation and the army vigilant, also to explain the latest principles of the new Turkish state. As a matter of fact, after entering of the Lausanne Peace Agreement, Mustafa Kemal Pasha has the opportunity to bring into life the Turkish Revolution he had planned.

President Mustafa Kemal Pasha wanted the recent history of the new Republic of Turkey not to be forgotten and according to this he aims to make it a tradition to commemorate its recent achievements, and he himself was leading the way in remembering important historical events. According to this purpose, a ceremony was decided to commemorate for the Great Offensive, which was the last war of liberation of Turkey. This ceremony was announced through the press several days before, that it will be held in Dumlupınar, which is the one of the important places where the Great Offensive took place. President Mustafa Kemal Pasha will be departed from Ankara at one o'clock on August 29, 1924 by a special train for to join at the ceremony to be held on August 30, accompanied by his wife Latife Hanım, Prime Minister and Minister of Foreign Affairs İsmet (İnönü) Pasha, Chief of General Staff Fevzi (Çakmak) and along with some ministers, deputies, high state officials and important representatives of the press.

The ceremony was lasted all day long with great enthusiasm on 30 August 1924, with the participation of the people from various cities at Dumlupınar. President Gazi Mustafa Kemal Pasha, made the last speech after the Chief of General Staff Fevzi (Çakmak) Pasha and other speakers, due to the second anniversary of the Great Offensive he made a meaningful speech and emphasize the meaning and importance of the Great Offensive and he gave important messages about the future.

In this study, the internal and external reflections of the Great Offensive, the last battle of the Turkish War of Independence, the new Turkey plan that Mustafa Kemal Pasha planned to establish after the Great Offensive, the purpose of his country tours including Afyon and his impressions of Afyon-Dumlupınar he visit after he became President in order to open the "Martyr Soldier Monument", for to eternalize Great Offensive, which will be explained together with the newspaper news and photographs of the days, as well as published sources.

Keywords: Mustafa Kemal Pasha, War of Independence, Great Offensive, Afyonkarahisar, Dumlupınar, Martyr Soldier Monument.

Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşının 50. Yıl Dönümünde Düzenlenen Kutlama Törenlerinde Afyon Valiliği, İstanbul Üniversitesi ve Türk Tarih Kurumu İş Birliği

İbrahim BAŞ*
Özet

Bu bildiride günümüzden 50 yıl önce Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin 50. Yılı kutlamalarını Afyon Valiliği ile Türk Tarih Kurumu'nun iş birliği içerisinde düzenlediği anlatılacaktır. Konu ile ilgili Türk Tarih Kurumu Arşivindeki belgeler ve bu alanda yapılan çalışmalardan faydalanılacaktır.

Bu çerçevede o güne kadar Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanmış Millî Mücadele ve Büyük Taarruz ile ilgili kitapların Afyon Valiliği'ne gönderildiği, ayrıca Başkomutanlık Meydan Savaşı'nın ilk kutlanması ile ilgili Türk Tarih Kurumunca bir kitap hazırlanmasının ve bu savaşları yaşayan ve halen sağ olan komutanlarla mülakatlar yapılmasının kararlaştırıldığı arşiv belgeleri çerçevesinde anlatılacaktır.

Yine İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi hocalarından Prof. Dr. Süheyl Ünver yönetiminde bir ekibin Türk Süslemesi üzerine ve Türk Tarih Kurumu'ndan temin edilen Atatürk ve Büyük Taarruz ile ilgili resimlerle bir sergi düzenlendiğinden bahsedilecektir.

Türk Tarih Kurumu bünyesinde olan Atatürk ve Yeni Türkiye Araştırma Merkezi'nin Büyük Taarruz ile ilgili yaptığı çalışmalardan söz edilecektir. Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşı öncesinde savaş alanında Başkomutan Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarının fotoğraflarıyla konu pekiştirilmeye çalışılacaktır. Büyük Taarruz konusunda gazetelerde çıkan yazılarla konu zenginleştirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Büyük Taarruz, 50. Yıl Kutlamaları, Türk Tarih Kurumu, Afyon Valiliği, İstanbul Üniversitesi.

Cooperation of The Governor of Afyon, Istanbul University, and Turkish History Institution in the Celebration Ceremonies Organized on the 50th Anniversary of the Great Offensive and The Command-in-Head Challenge War

Abstract

In this paper, it will be explained that 50 years ago, the 50th Anniversary of the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief was organized in cooperation with the Afyon Governorate and the Turkish Historical Society. The documents in the Archive of the Turkish Historical Society and the studies conducted in this field will be used.

In this context, the books about the National Struggle and the Great Offensive published by the Turkish Historical Society until that day were sent to the Afyon Governorate, as well as the preparation of a book by the Turkish Historical Society about the first celebration of the Battle of the Commander-in-Chief, and interviews with the commanders who lived these wars and are still alive. It will be explained within the framework of the archive documents that it was decided to do

Again, one of the professors of Istanbul University Faculty of Medicine, Prof. Dr. It will be mentioned that a team under the management of Süheyl Ünver organized an exhibition on Turkish Ornament and with pictures about Atatürk and the Great Attack obtained from the Turkish Historical Society.

The works of Atatürk and the New Turkey Research Center, which is under the Turkish Historical Society, on the Great Offensive will be mentioned. Before the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief, the subject will be tried to be reinforced with the photographs of the Commander-in-Chief Mustafa Kemal and his comrades on the battlefield. The subject will be enriched with the articles published in the newspapers about the Great Offensive.

Keywords: Great Offensive, 50th Anniversary Celebrations, Turkish Historical Society, Afyon Governorship, Istanbul University.

* Dr. Türk Tarih Kurumu Arşiv Müdürü.
ibobas03@gmail.com
ORCID NO: 0000 0002 8115 9560

Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Afyonkarahisar'da Zafer Bayramı Kutlamaları (1923-1938)

Muhteber KAYA*

Özet

Büyük Taarruz 26 Ağustos 1922'de Afyonkarahisar'da başlayıp 30 Ağustos 1922 tarihinde Türk ordusunun kesin başarısı ile sonuçlanmıştır. Bu nedenle Afyonkarahisar seçkin bir yere sahip olmuştur. Bundan dolayı Afyonkarahisar'da Zafer Bayramlarının kutlanması ayrı bir önem kazanmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı 1923-1938 yılları arasını kapsayan Atatürk Döneminde Afyonkarahisar'daki zafer bayramlarının halkın milli duyguları, faaliyetleri, etkinlikleri ve şehrin genel yapısı üzerindeki etkileri incelenecektir. Arşiv kaynakları, dönemle ilgili tetkik eserler, yerel basın kaynaklarından Taşpınar Dergisi, Haber ve İkaz Gazeteleri başta olmak üzere diğer kaynaklardan yararlanılacaktır. İlk zafer bayramı 30 Ağustos 1924 yılında Dumlupınar'da Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın da katıldığı bir törenle hem kutlanmış hem de şehitler anılmıştır. Törende yapılan protokol konuşmaları ve zaferin önemi ile alakalı sunumlardan sonra Gazi Mustafa Kemal Paşa bir konuşma yapmıştır. Paşa bu nutkunda Büyük Zaferin Türk Milleti için ne denli bir önem taşıdığını yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin izleyeceği yol ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmiştir. Bu kutlamalardan iki yıl sonra 1 Nisan 1926 tarihinde 795 numaralı kanun ile "30 Ağustos Zafer Bayramı" resmi bayram olarak kabul edilmiştir. Bu tarihten sonra her yıl kara, deniz ve hava kuvvetleri tarafından kutlanacağı ifade edilmiştir. Afyonkarahisar şehrinde zafer kutlamaları coşkulu bir şekilde her yıl devam etmiştir. Zafer Bayramı kutlamaları esnasında fener alayları gösterileri düzenlenmiştir. Güreş müsabakaları ve futbol maçları, jimnastik gösterileri yapılarak spor etkinliklerine yer verilmiştir. Ardından sporcular Utku Anıtını ziyaret etmişlerdir. Bayram günü zafer takları süslenmiş, folklor gösterileri sunulmuştur. Afyonkarahisar'da çıkartılan dergi ve gazetelere bakıldığında Büyük Taarruz ile ilgili yazılar görülmektedir. Özellikle bu yazılar askerlerin ve Afyonkarahisar halkının anılarından meydana gelmektedir. Savaş süreci ve yaşanan sıkıntılar her bayram günü anlatılarak gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmıştır. Zafer Bayramında şehrin ileri gelenlerinden milletvekilleri, vali ve belediye başkanı konuşmalar yapmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti için yapılan bağımsızlık mücadelesinin nasıl elde edildiğini, hangi zorluklarla karşılaşıldığını özellikle Türk gençlerine anlatarak o günün anlam ve önemini vurgulamışlardır. Bu süreç halen günümüze kadar devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zafer Bayramı, Büyük Taarruz, Afyonkarahisar, Atatürk Dönemi, Türk Ordusu.

Victory Day Celebrations in Afyonkarahisar during the Era of Mustafa Kemal Atatürk (1923-1938)

Abstract

The Great Offensive started in Afyonkarahisar on 26 August 1922 and ended with the decisive success of the Turkish army on 30 August 1922. For this reason, Afyonkarahisar had a distinguished place. Therefore, the celebration of Victory Days in Afyonkarahisar has gained a special importance. In this direction, the aim of the study is to examine the effects of the victory holidays in Afyonkarahisar on the national feelings of the people, their activities and the general structure of the city during the Atatürk Period, which covers the years 1923-1938. Archival resources, research works related to the period, local press resources, Taşpınar Magazine, News and Warning Newspapers and other sources will be used. The first victory day was celebrated on August 30, 1924 in Dumlupınar with a ceremony attended by the Commander-in-Chief, Gazi Mustafa Kemal Pasha, and the martyrs were commemorated. After the protocol speeches made at the ceremony and the presentations about the importance of the victory, Gazi Mustafa Kemal Pasha made a speech. In this speech, Pasha expressed her feelings and thoughts about the path to be followed by the newly established Republic of Turkey, how important the Great Victory is for the Turkish Nation. Two years after these celebrations, "30 August Victory Day" was accepted as an official holiday with the law numbered 795 on April 1, 1926. It has been stated that after this date, it will be celebrated by the land, navy and air forces every year. Victory celebrations in Afyonkarahisar continued every year with enthusiasm. A lantern procession ceremony was held during the Victory Day celebrations. In addition, wrestling competitions, football competitions, gymnastic performances and sports activities took place. Then the athletes visited the Monument of Utku. On the feast day, triumphal arches were

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Afyonkarahisar.
muhteberkaya348@gmail.com
ORCID NO: 0000-0002-3701-7135

decorated and folklore performances were presented. When looking at the magazines and newspapers published in Afyonkarahisar, articles about the Great Offensive are seen. In particular, these writings consist of the memories of the soldiers and the people of Afyonkarahisar. The war process and the troubles experienced were explained on every feast day and transferred to the next generations. On the Victory Day, the notables of the city, the deputies, the governor and the mayor made speeches. They emphasized the meaning and importance of that day by telling especially to Turkish youth how the independence struggle for the Republic of Turkey was achieved and what difficulties were encountered. This process still continues to this day.

Keywords: Victory Day, Great Offensive, Afyonkarahisar, Atatürk Period, Turkish Army.

BÜYÜK TAARRUZ'UN DİĞER YÖNLERİ

Büyük Taarruz Harekâtının Zorlukları ve Muharebelere Etki Eden Faktörler

Levent ÜNAL*

Özet

Büyük Taarruz askeri strateji konusunda ders niteliğinde bir muharebedir. Stratejinin üç unsuru olan kuvvet, zaman ve mekân Büyük Taarruzda en mükemmel şekilde uygulanmıştır. Tarafların nispi muharebe gücünün yaklaşık birbirine denk olduğu bir ortamda, düşman cephesinin en kuvvetli ve arazinin taarruza en elverişsiz olduğu kesimden taarruzla cephenin bu şekilde yarıldığı başka muharebe örneklerine tarihte rastlamak pek mümkün değildir. Büyük Taarruz sadece bu yönden değil sonucunun bir milletin kaderine etkisi bakımından da eşsizdir. Büyük Taarruz'da Yunan ordusu öylesine ağır bir darbe almıştır ki Yunanistan bir muharebeyi değil topyekûn bir harbi kaybetmiştir. Üstelik bu sonuç uzun süreli muharebeler sonrası değil, Büyük Taarruz'un ikinci günü elde edilmiştir. Aslında muharebenin kaderi 27 Ağustos 1922 sabahı belirlenmiş, Başkomutan Meydan Muharebesi ve Takip Harekâtı, aldığı ağır darbeyle dengesini yitiren düşmanı tümüyle etkisiz hale getirme süreci olmuştur. Nitekim 230 bin kişilik, silah, teçhizat ve malzeme yönünden çok üstün bir ordu 24 gün gibi kısa bir sürede tüm Batı Anadolu'dan sökülüp atılmış, mevcudunun üçte ikisini ölü, yaralı veya esir olarak Anadolu'da bırakmıştır. Kaçabilenler de ağır silah ve topları ile araç ve gereçlerini terk ederek perişan bir döküntü halinde kendilerini tahliye gemilerine atmışlardır. Dolayısıyla Büyük Taarruz taktik, operatif ve stratejik seviyede taarruz harekâtının mükemmel şekilde uygulandığı eşsiz bir tecrübe kaynağı olmuştur. Bunca kaynak ve araştırmaya karşın Büyük Taarruz'dan gerek planlama, gerek hazırlık ve gerekse icra yönünden hala öğrenilecek, ders çıkarılacak pek çok husus bulunmaktadır.

Bu bildiri; Büyük Taarruz askeri yönden incelenerek muharebe öncesi askeri hazırlıklar, harekât bölgesinin özellikleri, tarafların kuvvet, tertip ve planları ile Büyük Taarruzun safhaları ve gün gün muharebelerin icrası incelenecektir. İnceleme sonucu muharebelere etki eden faktörler belirlenecek, Büyük Taarruz harp prensiplerine göre değerlendirilecektir. Bildiri için ATASE ve MSB Arşiv bilgileri, Genelkurmay yayınları ve diğer kaynaklardan istifade edilecektir.

Bildiri, Büyük Taarruzun askeri yönden incelenmesi, değerlendirilmesi ve muharebelere ilişkin yeni ayrıntıların ortaya konması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: İstiklal Harbi, Büyük Taarruz, Kocatepe, Mustafa Kemal Paşa, Başkomutan Meydan Muharebesi.

Challenges of the Great Attack and Factors Affecting the Battles

Abstract

The Great Offensive is a lesson in military strategy. The three elements of strategy, force, time and space, were most perfectly applied in the Great Offensive. In an environment where the relative combat strength of the sides is approximately equal to each other, it is not possible to come across other examples of battles in history where the front was split in this way by attacking from the area where the enemy front was the strongest and where the terrain was the most unsuitable for attack. The Great Offensive is unique not only in this respect, but also in terms of the effect of its outcome on the destiny of a nation. In the Great Offensive, the Greek army received such a heavy blow that Greece did not lose a battle, but a total war. Moreover, this result was achieved not after long battles, but on the second day of the Great Offensive. In fact, the fate of the battle was determined on the morning of 27 August 1922, the Battle of the Commander-in-Chief and the Pursuit Operation was the process of completely neutralizing the enemy who lost his balance with the heavy blow he received. As a matter of fact, an army of 230 thousand people, superior in terms of weapons, equipment and materials, was uprooted from all of Western Anatolia in a short period of 24 days, leaving two-thirds of its population dead, wounded or captured in Anatolia. Those who were able to escape also abandoned their heavy weapons and artillery, their tools and equipment, and threw themselves into the evacuation ships in a miserable mess. Thus, the Great Offensive became a unique source of experience in which offensive operations were perfectly executed at the

* Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
unallevnt11@gmail.com, lunal@baskent.edu.tr

tactical, operative and strategic level. Despite all these resources and research, there are still many issues to be learned and lessons learned from the Great Offensive in terms of planning, preparation and execution.

In this paper; The Great Offensive will be examined from a military perspective, and the military preparations before the battle, the characteristics of the operation area, the forces, organization and plans of the parties, the phases of the Great Offensive and the execution of the day-to-day battles will be examined.

As a result of the examination, the factors affecting the battles will be determined and evaluated according to the principles of Great Offensive warfare. ATASE and MSB Archive information, General Staff publications and other resources will be used for the paper.

The paper is important in terms of examining and evaluating the Great Offensive from a military perspective and revealing new details about the battles.

Keywords: War of Independence, Great Offensive, Kocatepe, Mustafa Kemal Pasha, Battle of the Commander-in-Chief.

Hilal-i Ahmer'in (Türk Kızılay'ın) Büyük Taarruz'da Yapmış Olduğu Çalışmaları

Recep ÇELİK* - Murat ALTUNTAŞ**

Özet

Ele alınan bu araştırmada, Hilâl-i Ahmer 'in (Türk Kızılay'ın) Milli Mücadele'de yapmış olduğu yardım çalışmalarını neler olduğu, hangi alanlarda yardım faaliyetlerini gerçekleştirdiği ve tarihe iz bırakmış şanlı savaşta bıraktığı izler araştırılmıştır. Hilâl-i Ahmer savaş boyunca maddi ve manevi yardımlarına devam etmiş, istenilen yardım konularında elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışmıştır. Hilâl-i Ahmer Milli Mücadele öncesi birçok alanda yardımlar toplamıştır. Askerlerin temel ihtiyaçları başta olmak üzere maddi ve manevi ihtiyaç duyulacak her alanda çalışmalarını yürütmüştür. Savaş öncesi askerlere moral olmuş olan bu çalışmalar, tarih boyunca her zaman göğsümüzü kabartmıştır. Bu araştırmada literatür araştırmasından faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hilal-i Ahmer, Büyük Taarruz, Yardım.

The Works of Hilal-i Ahmer (Turkish Red Crescent) in the Great Offensive

Abstract

In this research, it has been investigated what the relief efforts of the Turkish Red Crescent were during the National struggle in which areas it carried out aid activities, and the traces it left in the glorious war that left its mark on history. Turkish Red Crescent continued its financial and moral assistance throughout the war, and tried to help as much as possible in the requested assistance issues. Turkish Red Crescent collected aid in many areas before the National struggle. He carried out his works in every field where material and moral needs were needed, especially the basic needs of the soldiers. These studies, whose soldiers were morale before the war, have always made us proud throughout history. Literature research was used in this study.

Keywords: Turkish Red Crescent, Great Offensive, Aid Activities.

* Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Yalova.
drrecepcelik@gmail.com

ORCID NO: 0000-0002-5748-2712

** Yalova Üniversitesi Doktora Öğrencisi, Sosyal Hizmet Uzmanı, Türk Kızılay Toplum Merkezleri.

İzmirli Mahmud Hıfzı'nın Anılarında Büyük Taarruz

Murat KAYA*

Özet

Mahmud Hıfzı Bey II. Meşrutiyet döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında İzmir'in kültür ve ticaret çevresinde yer alan tanınmış simalardan birisidir. Kendine özgü karakteriyle ve ilgi çekici fiziki yapısıyla yaşadığı döneme önemli izler bırakmıştır. İzmir ve İstanbul basınında Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında çok sayıda makalesi yayımlanmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yetim çocukların manevi babalığını yaparak onların okumalarına destek olmuştur. Onun fikir dünyasını yansıtan en önemli eser Kurtuluş Savaşı'nın hemen sonrasında yayımladığı ve "Antalya'dan Ayrılırken" adını verdiği anılarıdır. Ancak bugüne kadar yapılan çalışmalarda bu önemli eserden yeterince yararlanılmamıştır. Bu eksikliği gidermek adına bildirinin hazırlanması sırasında önce "Antalya'dan Ayrılırken" isimli Osmanlıca eser Latin harflerine aktarılmış, ardından Büyük Taarruz bölümü detaylı olarak analiz edilmiştir.

Mahmud Hıfzı Bey işgal döneminde İzmir'den ayrıldıktan sonra bir süre Antalya'da yaşamıştır. 1922 yılının Temmuz ayında ise Burdur'a gitmiştir. 1922 yılının yaz aylarında Türk milletinin her bireyi gibi Mahmud Hıfzı da yaşanan gelişmeleri yakından takip ediyordu. Burdur'da bulunduğu dönemde 20 Ağustos 1922 tarihinde Aydın mebusu olarak TBMM'de görev yapan Esat Hoca ile telgrafhanede karşılaştı. Esat Hoca, Mahmud Hıfzı Bey'e yakında cepheye gideceğini söyledi. Bu sözler Türk ordusunun taarruza geçeceğini kanıtıydı. Taarruz haberinin gelmesi için uzun süre beklemeye gerek kalmadı. 26 Ağustos 1922 tarihinde beklenen haber gelmişti.

Burdur telgraf memurlarından Ferit Bey ve Antalyalı Süleyman Efendi taarruz haberinin sevinciyle sokakta koşmaya başladılar ve Mahmud Hıfzı Bey'in yanına doğru gittiler. Mahmud Hıfzı Bey, bu haberi büyük bir coşkuyla karşıladı. Kendisine haber veren kişilerle birlikte telgrafhaneye doğru yol aldı. Telgrafhaneye gittikleri sırada zafer haberinin heyecanı içlerine sığmıyordu. Fakat haberlerin doğru olup olmadığı konusunda bir kesinlik yoktu. Buna rağmen haberin bir an önce yayılması için yoğun çaba gösterdiler.

Yapılan bu çalışmada Mahmud Hıfzı'nın bakış açısıyla Büyük Taarruz irdelenecektir. Çalışmanın temel kaynağı Mahmud Hıfzı tarafından kaleme alınan ve 1923 yılında Matbaa-i Âmire'de basılan 56 sayfalık "Antalya'dan Ayrılırken" isimli Osmanlıca kitaptır. Bu kitap gerek II. Meşrutiyet dönemine gerekse Kurtuluş Savaşı dönemine dair önemli bilgiler içermektedir. Çalışmada Mahmud Hıfzı Bey'in yazılarının yayımlandığı Vakıf ve Anadolu gazeteleri de kaynak olarak kullanılmıştır. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan Mahmud Hıfzı Bey'e ait mektuplardan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, Milli Mücadele, Mahmud Hıfzı, Antalya, Burdur, İzmir

The Great Offensive in İzmirli Mahmud Hıfzı's Memories

Abstract

Mahmud Hıfzı is one of the well-known figures in the cultural and commercial environment of İzmir during the Second Constitutional Period and early years of the Republic. With his unique character and interesting physical structure, he left crucial traces of the period in which he lived. Many of his articles published in the İzmir and İstanbul press during early years of the Republic. Early years of the Republic, he supported orphaned children education. The most critical work reflecting his world of ideas is his memoirs, which he published right after the War of Independence, and what he called When Leaving Antalya. However, this critical work has not been utilized until today. To eliminate this deficiency, during the preparation of this article, first, the Ottoman work titled "When Leaving Antalya" was translated into Latin letters and the Great Offensive section analyzed in detail.

Mahmud Hıfzı has lived in Antalya for a while after leaving İzmir during the occupation period. In July 1922, he went to Burdur. In the summer of 1922, Mahmud Hıfzı, like every Turkish citizen, followed the developments closely. During his trip to Burdur, on the 20th of August 1922, he met Esat Hodja, was serving in the Grand National Assembly of Turkey as Aydın's deputy, in the telegraph office. Esat Hodja told Mahmud

* Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
muratkaya1283@gmail.com
ORCID NO: 0000-0002-2976-849X

Hıfzı that he would go to the front soon. These words were proof that the Turkish army was going to attack. It didn't take long for the news of the attack.

On the 26th of August, 1922, the expected news came. Mr. Ferit, the Burdur telegraph officers, and Mr. Süleyman, who was from Antalya, started running in the street with the joy of the news of the attack and went towards Mahmud Hıfzı. Mahmud Hıfzı welcomed this news with great excitement. He went to the telegraph office with the people who had informed him. As they went to the telegraph office, they were impatient with the excitement of the news of victory. But there was no certainty as to whether the news was true. Despite this, they made great efforts to spread the news as soon as possible.

In this study, the Great Offensive will examine from the perspective of Mahmud Hıfzı. The principal source of the study is the 56-page Ottoman book titled *When Leaving Antalya*, written by Mahmud Hıfzı and published in *Matbaa-i Âmire* in 1923. This book contains crucial information about both the Second Constitutional Period and the War of Independence. *Vakit* and *Anadolu* newspapers, in which Mahmud Hıfzı's articles published, were also used as sources in the study. In addition, letters belonging to Mahmud Hıfzı in the Presidency Republic Archive used.

Keywords: Great Offensive, National Struggle Period, Mahmud Hıfzı, Antalya, Burdur, İzmir.

Büyük Taarruz ve Takip Harekatı'nda Yunan Ordusu'nun Çıkardığı Yangınlar

Ebrar ÇELEBİ*

Özet

Yangınlar geçmişten günümüze kadar gelen doğal afetlerden biridir. Yangınların çıkış nedenlerine bakıldığında kimi zaman insan kaynaklı kimi zaman ise kendiliğinden ortaya çıktığı görülmektedir. Muharebeler döneminde yangınların ateşli silahların kullanılması sonucunda ve bilerek çıkartıldığı ifade edilmektedir. Savaş stratejisi olarak çıkartılan yangınların belli başlı amaçları vardır. Yangınların bilerek çıkartılması özellikle düşman birliğinin müsademe esnasında gidiş güzergâhlarını değiştirmek için başvuru yöntemlerinden birisidir. Bazı yangınların çıkartılmasında ise hava keşif faaliyetlerinin engellenmesi amaçlanmıştır. Buna ilave olarak, özellikle yangınların savaş esnasında bilerek çıkartılmasının sebeplerinden birisi de düşmanın iase konusunda sıkıntı çekmesini sağlamaktır. Yangınlar genellikle ormanlık alanların yoğun olduğu bölgelerde daha fazla görülmektedir. Yangınlardan dolayı muhabere hatlarının hasar görmesi haberleşme anlamında sıkıntı çıkarmıştır. Ayrıca yangınlardan dolayı oluşan dumanların, topçu birliklerinin istedikleri hedeflere atış yapmasını engellemiştir. Yangınların çıkması hem askerleri hem de halkı psikolojik olarak etkilemiştir. Yangınların söndürülmesinde askerlerin ve halkın da katkıları olmuştur. Özellikle Türk Ordusu tarafında istihkam bölükleri yangınları söndürmede görev almışlardır. Yunan kuvvetleri yangınları çıkartmak için özel bir yangın bölüğü kurmuştur. Yunan kuvvetini geri çekiliş bölgelerinde kasaba ve köyleri yakmasından dolayı evler ve camiler gibi yapılar kullanılamaz hale gelmiştir. Düzenli ordunun kurulmasıyla birlikte Türk Ordusu ve Yunan Ordusu arasında I. İnönü Muharebesi, II. İnönü Muharebesi, Kütahya-Eskişehir Muharebeleri ve Sakarya Meydan Muharebeleri olmuştur. 10 Ekim 1921 tarihinden itibaren Türk Ordusu'nun hazırlık aşaması başlamış ve yaklaşık bir yıl sürmüştür. 26 Ağustos 1922 tarihinde saat 4.30 olarak karar verilen taarruz harekatı hava muhalefeti dolayısıyla sabah 5.30'da başlamıştır. 26 Ağustos 1922 tarihinde başlayan Büyük Taarruz 30 Ağustos 1922 tarihine kadar devam etmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın 1 Eylül 1922 tarihinde "*Ordular İlk Hedefiniz Akdenizdir. İleri!*" sözü ile de Yunan Ordusu takip edilmiştir. 1 Eylül 1922 tarihinden 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir'in kurtarılmasına kadar geçen sürece takip harekatı denilmiştir. Bu durumlar göz önüne alındığında Büyük Taarruz ve Takip Harekatı'nda Yunan kuvvetleri tarafından Afyonkarahisar, Uşak, Manisa ve İzmir bölgelerinde çıkartılan yangınlar ve bu yangınların Türk Ordusu tarafına yansıyan sıkıntıları ele alınıp değerlendirilecektir. Çalışmada arşiv belgeleri, Türk istiklal harbi, askeri tarih dergileri, anılar ve tetkik eserler ortaya konularak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunan, Yangın, Milli Mücadele, Büyük Taarruz.

Fires Caused by Greek Forces in the Great Offensive and Pursuit Operation

Abstract

Fires are one of the natural disasters from the past to the present. When we look at the causes of fires, it is seen that sometimes it is caused by humans and sometimes it occurs spontaneously. It is stated that the fires were started as a result of the use of firearms and on purpose during the wars. Fires, which are started as a war strategy, have certain purposes. Intentionally setting fires is one of the methods used to change the route of departure, especially during the containment of the enemy unit. In the setting of some fires, it was aimed to prevent air reconnaissance activities. In addition, one of the reasons why the fires are deliberately started during the war is to make the enemy suffer from food supply. Fires are more common in areas with dense forests. The damage to the communication lines due to the fires caused problems in terms of communication. In addition, the smoke caused by the fires prevented the artillery units from shooting at the targets they wanted. The outbreak of fires affected both the soldiers and the public psychologically. Soldiers and the public also contributed to the extinguishing of the fires. Especially on the side of the Turkish Army, the engineering companies took part in extinguishing the fires. The Greek forces set up a special fire company to start the fires. Buildings such as houses and mosques became unusable because the Greek force burned towns and villages in the withdrawal areas. With the establishment of the regular army The First Battle of İnönü between the Turkish Army and the Greek Army, II. Battle of İnönü, Kütahya-Eskişehir Battles and Sakarya Pitched Battles. As of October 10, 1921, the preparation phase of the Turkish Army began and lasted for about a year. The offensive operation, which was

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Afyonkarahisar.

celebiebrar326@gmail.com

ORCID NO: 0000 0022 7936 7950

decided at 4.30 on 26 August 1922, started at 5.30 in the morning due to the adverse weather conditions. The Great Offensive, which started on August 26, 1922, continued until August 30, 1922. Mustafa Kemal Pasha on September 1, 1922, "Armies, your first target is the Mediterranean. Forward!" with the promise of the Greek Army was followed. The process from September 1, 1922 to the liberation of Izmir on September 9, 1922 was called the pursuit operation. Considering these situations, the fires in Afyonkarahisar, Uşak, Manisa and İzmir regions by the Greek forces in the Great Offensive and Pursuit Operation and the problems of these fires on the Turkish Army will be discussed and evaluated. In the study, archival documents, Turkish War of Independence, military history journals, memoirs and research works will be discussed.

Keyword: Greek, Fire, National Struggle, Great Offensive.

EKLER

1. Sempozyum Programı

AÇILIŞ / OPENING-26 Ağustos/August 2022, Cuma/Friday

Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Kampusu Atatürk Kongre Merkezi / Afyon Kocatepe University, Ahmet Necdet Sezer Campus, Atatürk Congress Center

12.00-14.00	Kayıt /Registration
14.00- 14.05	Açılış /Opening Ceremony
	Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı / Moment of Silence and National Anthem of Türkiye
14.05- 14.15	Müzik Dinletisi / Music Recital
14.15- 14.30	Protokol Konuşmaları/ Opening Speeches
14.30-15.30	Açış Konferansı / Opening Conference
	Prof. Dr. İlber ORTAYLI
	Atatürk Kongre Merkezi / Atatürk Congress Center
15.30-16.00	Belgesel Gösterimi / Documentary Film

BİRİNCİ GÜN / FIRST DAY-26 Ağustos/August 2022, Cuma/Friday

I. Oturum / Session

Kocatepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Büyük Taarruz Sürecinde Siyasi ve Diplomatik Gelişmeler/
Political and Diplomatic Developments in the Great Offensive Process**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Kemal ARI		
16.30-16.45	Büyükelçi (E) / <i>Ambassador (Ret.)</i> , Prof. Dr. Ali Engin OBA	Büyük Taarruz'un Arka Planı: Tek Cepheli Savaş ve Diplomasi/ <i>Background to the Great Offensive: Single-Front War and Diplomacy</i>
16.45-17.00	Prof. Dr. Mustafa BUDAK Arş. Gör. / <i>Research Asst. Anıl</i> DİNCEL	Büyük Taarruz Öncesinde İtilaf Devletleri'nin TBMM Hükümeti'ne Yönelik Son Barış Girişimi: Paris Konferansı (22 Mart-10 Nisan 1922)/ <i>The Final Peace Attempt of the Allied Powers towards the Turkish Grand National Assembly Before the Great Offensive. Paris Conference (March 22 –April 10 1922)</i>
17.00-17.15	Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA	Atatürk'ün Savaş Diplomasisi; Büyük Taarruz Öncesi Diplomatik Girişimler/ <i>Atatürk's War Diplomacy; Diplomatic Attempts Before the Great Offensive</i>
17.15-17.30	Dr. Öğr. Üyesi / <i>Asst. Prof. Dr.</i> Mehtap BAŞARIR	İngiltere'nin Küçük Asya Politikası Ekseninde General Townshend'in Ankara Hükümetiyle Teması/ <i>General Townshend's Contact with the Ankara Government on the Axis of Britain's Asia Minor Policy</i>
17.30-17.45	Tartışma / Discussion	
17.45-18.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

I. Oturum / Session

Çiğiltepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Uluslararası Alanda Büyük Taarruz Değerlendirmeleri/
The Great Offensive Evaluations in the International Area**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA		
16.30-16.45	Prof. Dr. Vladan VİRIYEVİÇ	Reflection of the Greek Campaign Failure in Anatolia 1920- 1922 Years in Diplomacy and the Public of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/ <i>Anadolu'da 1920-1922 Yıllarında Yunan Harekatında Başarısızlığın Diplomaside Yansıması ve Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı Halkı</i>
16.45-17.00	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Çağla D. TAĞMAT	Yunanların Gözünden Türk Büyük Taarruzu/ <i>Great Turkish Offensive Through the Eyes of the Greeks</i>
17.00-17.15	Dr. Szczepeński WOJCIECH	The Image of the Turkish National Struggle and Atatürk in Selected Views of Polish Historiography/ <i>Polonya Tarih Yazımının Seçilmiş Görüşlerinde Türk Milli Mücadelesi ve Atatürk İmajı</i>
17.15-17.30	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Cavid QASIMOV	Sovyet Dönemi Azerbaycan Tarihçiliğinde Batı Cephesi ve Büyük Taarruz/ <i>The Western Front and the Great Offensive in Azerbaijan Historiography in the Soviet Era</i>
17.30-17.45	Tartışma / Discussion	
17.45-18.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

BİRİNCİ GÜN / FIRST DAY-26 Ağustos/August 2022, Cuma/Friday

I. Oturum / Session

Tınaztepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Büyük Taarruz'un Askeri Hazırlıkları/
Military Preparations for the Great Offensive**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Sadık SARISAMAN		
16.30-16.45	Prof. Dr. Hüsnü ÖZLÜ	İstiklal Savaşında Büyük Taarruz Öncesi Yapılan Askerî Hazırlıkların Harp Raporları Çerçevesinde Değerlendirmesi/ <i>Evaluation of Military Preparations Made Before the Great Offensive in the War of Independence in the Frame of War Reports</i>
16.45-17.00	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Selma GÖKTÜRK ÇETİNKAYA	1922 Senesi TBMM Gizli Celselerinde Jandarma/ <i>Gendarmery in the Secret Sessions of the Turkish Grand National Assembly in 1922</i>
17.00-17.15	Dr. Derya Levent MİYAK	Büyük Taarruz Hazırlıklarında Müdâfaa-i Millîyye Grubu'nun Faaliyetleri/ <i>Activities of the Group of National Defense in the Preparations for the Great Offensive</i>
17.15-17.30	Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Zekif POLAT	Büyük Taarruz Öncesi I. Ordu Komutanlığı'ndaki Görev Değişimi Üzerine Tartışmalar/ <i>Discussions on the Change of Duty in the First Army Command before the Great Offensive</i>
17.30-17.45	Tartışma / Discussion	
17.45-18.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

I. Oturum / Session

Erkmentepe Salonu / Hall

**Tema/ Theme: Türkiye'de ve İslam Dünyasında Büyük Taarruz /
The Great Offensive in Turkey and the Islamic World**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Recep KARACAKAYA		
16.30-16.45	Prof. Dr. Ulvi KESER	Başkomutan Meydan Muharebesi ve Kıbrıslı Türklerin Verdiği Destek Üzerine Bir Değerlendirme/ <i>An Evaluation of the Battle of the Commander-in-Chief and the Support of the Turkish Cypriots</i>
16.45-17.00	Prof. Dr. Redzep ŠKRİJELJ	Türk Milli Mücadelesi ve Makedonya Türklerinin Durumu (1919-1923)/ <i>Turkish National Struggle and Situation of Macedonian Turks (1919-1923)</i>
17.00-17.15	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Oktay BOZAN	Başkomutanlık Meydan Muharebesinin Diyarbakır'daki Yankıları/ <i>Reflections of the Battle of the Commander-in-Chief in Diyarbakır</i>
17.15-17.45	Tartışma / Discussion	
17.45-18.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

BİRİNCİ GÜN / FIRST DAY-26 Ağustos/August 2022, Cuma/Friday

I. Oturum / Session

Belentepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Büyük Taarruz Harekatı/
The Great Offensive Operation**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ		
16.30-16.45	Prof. Dr. Nejla GÜNAY	Sakarya Meydan Muharebesi ve Maraş Birliği: 9. Tümenin Batı Cephesi'ndeki Rolü <i>Battle of Sakarya and the Forces of Marash: The Role of the 9th Division on the Western Front</i>
16.45-17.00	Askeri Tarih Uzmanı / <i>Military History Specialist</i> Hacer KADI	Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nde 57. Tümen'in Cephe Faaliyetleri (26-30 Ağustos 1922)/ <i>Front-line Activities of the 57th Division in the Battle of Great Offensive and Field Battle of the Commander-in-Chief (August 26-30, 1922)</i>
17.00-17.15	Hava Öğr. Alb. / <i>Air Lect. Col.</i> Deniz KURT	Büyük Taarruz'daki Türk Hava Gücünün Muharebelere Taktik, Operatif ve Stratejik Seviyedeki Katkılarının Analizi/ <i>Analysis of Contributions of the Turkish Airpower in the Great Attack to the Battles at the Tactical, Operative and Strategic Level</i>
17.15-17.30	Dr. Emin KURT	İstiklal'e Adanan Kanatlar: Kurtuluş Savaşı'nın Başış Uçakları/ <i>Wings Dedicated to Independence: Donation Planes of the War of Independence</i>
17.30-17.45	Tartışma / Discussion	
17.45-18.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

BİRİNCİ GÜN / FIRST DAY-26 Ağustos/August 2022, Cuma/Friday

II. Oturum / Session

Kocatepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Hatıratlarda Büyük Taarruz/
The Great Offensive on Memories**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Mustafa BUDAK		
18.00-18.15	Prof. Dr. S.Esin DERINSU DAYI	Hatıralara Yansıyan Yönleri İle Büyük Taarruz ve Zafer/ <i>The Great Offensive and Victory with Reflected Memoirs</i>
18.15-18.30	Prof. Dr. Hasan BABACAN	Cavid Bey'in Anılarında Büyük Taarruz ve İstanbul'daki Yansımaları/ <i>The Great Offensive and Its Reflections in Istanbul in the Memoirs of Cavid Bey</i>
18.30-18.45	Doç. Dr. / <i>Assoc. Prof. Dr.</i> Yenal ÜNAL	Muhafif Aydın Refik Halit Karay'ın Kaleminden 1922 Yılı Türkiye'sinin İzini Sürmek <i>Tracing Turkey of 1922 from the Considerations of Dissenter Intellectual Refik Halid Karay</i>
18.45-19.00	Dr. Suat AKGÜL	Harp Tarihi Dairesi'nin Büyük Taarruz Komutanlarının Hatıralarını Toplama Çalışması/ <i>The Study of the War History Department to Collect the Memoirs of the Great Assault Commanders</i>
19.00-19.15	Tartışma / Discussion	

Akşam Yemeği / Dinner

II. Oturum / Session
Çiğiltepe Salonu / Hall
Tema / Theme: Görsel Sanatlarda Büyük Taarruz/
The Great Offensive in the Visual Arts

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. İsmail Arda ODABAŞI		
18.00-18.15	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Esmâ İGÜS	Millî Mücadelenin Plastik Sanatlara Yansıyan Estetik Dili ve İkonografik Çözümlemesi/ <i>Aesthetic Language and Iconographic Analysis of the National Struggle Reflected on Plastic Arts</i>
18.15-18.30	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Sema ALaçAM Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Güzden VARİNLİOĞLU Dr. Özgün BALABAN	Mekansal Veri Görselleştirme Teknikleri Üzerinden Büyük Taarruz'a Bakmak <i>Looking at the Great Offensive Through Spatial Data Visualization Techniques</i>
18.30-18.45	Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Fevzi Nuri KARA	Millî Mücadele Dönemi Sosyal, Siyasal Olgular ve Türk Resmine Yansımaları/ <i>Social and Political Facts in the National Struggle Period and Their Reflections on Turkish Painting</i>
18.45-19.00	Öğr. Gör. / Lect. Mehmet Akif AĞTAŞ	Büyük Taarruz Hazırlıkları ve Savaş Planlarının İnfografik Tasarımlar İle Yeniden Yorumlanması/ <i>Reinterpretation of Great Offensive Preparations and War Plans with Infographic Designs</i>
19.00-19.15	Tartışma / Discussion	

Akşam Yemeği / Dinner

BİRİNCİ GÜN / FIRST DAY-26 Ağustos/August 2022, Cuma/Friday

II. Oturum / Session
Tınaztepe Salonu / Hall
Tema / Theme: Büyük Taarruz Harekatı
The Great Offensive Operation

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Ahmet ALTINTAŞ		
18.00-18.15	Prof. Dr. Sadiye TUTSAK Doktora Öğrencisi / PhD Student Caner YÜCE	Dumlupınar Meydan Muharebesinden İzmir'in Kurtuluşuna Kadar Savaşın Seyrini Bildiren Telgraflar/ <i>Telegrams Reporting the Course of the War from the Battle of Dumlupınar to the Liberation of İzmir</i>
18.15-18.30	Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Sabit ÇETİN	Büyük Taarruz'dan Takip Harekatı'na Askerî Stratejiyi Anlamak: Harp Raporlarına Göre Taarruz Harekatının Analizi/ <i>Understanding Military Strategy from Great Offensive to Pursuit: Analysis of Offensive Operations Based on War Reports</i>
18.30-18.45	Dr. Erdal KORKMAZ	Harp Raporları Ekseninde Büyük Taarruz'daki Kara Harekatının İcrası/ <i>The Execution of the Land Operation in the Great Attack on the Axis of War Reports</i>
18.45-19.00	Dr. Güzin ÇAYKIRAN	Samsun'dan İzmir'e Bir Alayın Millî Mücadele Yolculuğu: Büyük Taarruz'da 38'inci Alay/ <i>A Regiment's National Struggle Journey from Samsun to İzmir. Regiment 38th in the Great Offensive</i>
19.00-19.15	Tartışma / Discussion	

Akşam Yemeği / Dinner

II. Oturum / Session

Erkmentepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Büyük Taarruz Sürecinde Siyasi ve Diplomatik Gelişmeler/
Political and Diplomatic Developments in the Great Offensive Process**

Oturum Başkanı / Session Leader: Doç.Dr. Eminatp MALKOÇ		
18.00-18.15	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Resul BABAÖĞLU	Koşulsuz Destekten Yol Ayrımına: 'Yunan Düşü' Karşısında Müttefik Devletlerin Görüş Ayrılıkları (İddialar ve Suçlamalar)/ <i>From Unconditional Support to the Parting of the Ways. Allied Disagreements against the 'Greek Dream' (Allegations and Accusations)</i>
18.15-18.30	Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Zarifa NAZİRLİ	Kurtuluş Savaşı Esnasında Sovyetlerle İlişkiler: Türkiye-Sovyet Rusya Demiryolları Sözleşmesi/ <i>Relations with the Soviets During the War of Independence. Turkey-Soviet Russian Railways Agreement</i>
18.30-18.45	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Yasin COŞKUN	Büyük Taarruz'un İtilaf Devletleri Arasında Çıkarıldığı Bir Kriz: Anadolu'daki Türk Millî Hareketine Yardım Meselesi/ <i>A Crisis Caused by the Great Offensive Between the Entente Powers. Aid to the Turkish National Movement in Anatolia</i>
18.45-19.00	Arş. Gör. / Research Asst. Dr. Mustafa KIRIŞMAN	Büyük Taarruz Öncesinde Fransa'nın Dış Politik Meseleleri ve Türkiye / <i>Foreign Political Issues of France and Turkey Before the Great Turkish Offensive</i>
19.00-19.15	Tartışma / Discussion	

Akşam Yemeği / Dinner

II. Oturum / Session

Belentepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Büyük Taarruz'un Ekonomik ve Demografik Yönleri/
The Economic and Demographic Aspects of the Great Offensive**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Şaban ORTAK		
18.00-18.15	Prof. Dr. Tahir KODAL	Büyük Taarruz Öncesinde TBMM'nin Gizli Gündeminde Türkiye'nin "Ekonomik-Malî Durumu" ve Askerî Bütçelerin Artırımına Yönelik Atılan Adımlar/ <i>Before the Great Offensive, Turkey's Economic-Financial Situation in the Secret Agenda of the Grand National Assembly of Turkey and Steps Taken to Increase Military Budgets</i>
18.15-18.30	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Mehmet Ali KARAMAN	Büyük Taarruz'da Türk Ordusunun İaşesinin Temini/ <i>Provision of Turkish Army in The Great Offensive</i>
18.30-18.45	Dr. Ramazan BAŞ	Millî Mücadele Dönemi Meclis Celse Zabıtlarında Türkiye'nin Nüfus Azlığı Meselesi/ <i>In the National Struggle Period Assembly Session Minutes Turkey's Population Issue</i>
18.45-19.00	Öğr.Gör. Koray ERGİN	Afyonkarahisar'da Millî Mücadele'nin Demografik Sonuçları/ <i>Demographic Results of the National Struggle in Afyonkarahisar</i>
19.00-19.15	Tartışma / Discussion	

Akşam Yemeği / Dinner

İKİNCİ GÜN / SECOND DAY-27 Ağustos/August 2022, Cumartesi/ Saturday

III. Oturum / Session

Çiğiltepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Görsel Kaynaklarda Büyük Taarruz /
The Great Offensive on Visual Resources**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Ulvi KESER		
09.30-09.45	Prof. Dr. Kemal ARI	1923 Yılında Yayınlanan "Mehmet'in Hikayesi" Kartpostalları Serisinde Büyük Taarruz ve Sonrası / <i>The Great Offensive and Afterwards in the Series of "Story of Mehmet" Postcards That Published in 1923</i>
09.45-10.00	Prof. Dr. Zafer GÖLEN	Filatelik Malzemede Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi / <i>Philatelic Materials On the Great Offensive and The Field Battle of Commander-in-Chief</i>
10.00-10.15	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Eminaİp MALKOÇ	Atatürk ve İnönü Dönemi Türk Basınında 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlamalarının Görselleri Üzerine Bir Değerlendirme / <i>A Study on the Visuals of the Celebrations of August 30 Victory Day in the Turkish Press during the Periods of Atatürk and İnönü</i>
10.15-10.30	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Hadiye YILMAZ ODABAŞI	30 Ağustos Zafer Bayramı'nın Basın Görsellerindeki İmaj Değişimi (1950-1970) / <i>Changes in Visual Representation of 30 August Victory Day in Press Images (1950-1980)</i>
10.30-10.45	Tartışma / Discussion	
10.45-11.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

III. Oturum / Session

Tınaztepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Yabancı Arşiv Kaynaklarında Büyük Taarruz /
The Great Offensive on Foreign Archival Resources**

Oturum Başkanı / Session Leader: Büyükelçi (E)/Ambassador (Ret.), Prof. Dr. Ali Engin OBA		
09.30-09.45	Prof. Dr. Sevinç ALİYEVA	Sovyet Arşiv Belgeleri Işığında Türk-Yunan Savaşı ve Büyük Taarruz / <i>The Turkish-Greek War and the Turkish Great Offensive in the Light of Soviet Archive Documents</i>
09.45-10.00	Prof. Dr. Cengiz ATLI	İngiliz Arşiv Belgelerinde Büyük Taarruz / <i>Great Offensive Operation in the Light of British Archive Documents</i>
10.00-10.15	Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	1922 Yılı İngiliz Büyükelçilik Raporunda Büyük Taarruz ve Dönemin Olayları / <i>The Great Offensive and Events of the Period in the British Embassy Report of 1922</i>
10.15-10.30	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Fatma UYGUR	Büyük Taarruzun Ardından Ortaya Çıkan Çanak(kale) Krizi'nin Türk ve Fransız Meclis Zabıtlarına Yansımaları / <i>The Reflections of the "Tchanak/Çanak (Kale)" Crisis After the Great Attack on the Turkish and French Parliamentary Minutes</i>
10.30-10.45	Tartışma / Discussion	
10.45-11.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

İKİNCİ GÜN / SECOND DAY-27 Ağustos/August 2022, Cumartesi/ Saturday

III. Oturum / Session

Belentepe Salonu / Hall

Tema / Theme: Yunan İşgal Uygulamaları /
Greek Occupation Practices

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Nuray ÖZDEMİR TİRYAKI		
09.30-09.45	Prof. Dr. Recep KARACAKAY A	Yunanlıların Hüdavendigar Vilayetiyle Karesi ve Kala-i Sultaniye Sancaklarındaki İşgal Uygulamaları (1922)/ <i>Invasion Practices of the Greeks in Hüdavendigar Province, Karesi and Kala-i Sultaniye Sanjaks (1922)</i>
09.45-10.00	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Ahmet ASKER	Yunan İşgali Sürecinde Helenik Küçük Asya Savunma Teşkilatı'nın Lobi Faaliyetleri (1922)/ <i>Elliniki Mikrasiatiki Amina- EMA / Organisation Micrasiatique Defense Organization and International Lobbying Activities (1922)</i>
10.00-10.15	Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Günver GÜNEŞ	Büyük Taarruzun Ardından Çekilen Yunan Ordusunun Aydın ve Çevresinde Yarattığı Tahribat/ <i>The Destruction Caused by the Greek Army in Aydın and Its Surroundings After the Great Offensive</i>
10.15-10.30	Öğr. Gör. Dr. / Lect. Gülben MAT	Millî Mücadele Yıllarında Çeşme ve Çevresinde Rumların Çetecilik ve Eşkıyalık Faaliyetleri <i>Gang and Banditry Activities of the Greeks in Çeşme and Its Surroundings During the National Struggle Years</i>
10.30-10.45	Tartışma / Discussion	
10.45-11.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

III. Oturum / Session

Erkmentepe Salonu / Hall

Tema / Theme: Büyük Taarruz ve İç Gelişmeler/
The Great Offensive and Internal Developments

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Barış METİN		
09.30-09.45	Prof. Dr. Şaban ORTAK	Büyük Zaferin İç Politikadaki Sonuçlarından Saltanatın Kaldırılması/ <i>Abolition of the Sultanate from the Domestic Results of the Great Offense</i>
09.45-10.00	Dr. Davud KAPUCU	Başkomutan Mustafa Kemal (Atatürk) Paşa'nın Büyük Taarruz'daki Gelişmelere İlişkin Değerlendirmeleri/ <i>Evaluations of the Commander-in-Chief Mustafa Kemal (Atatürk) Pasha on the Developments in the Great Offensive</i>
10.00-10.15	Öğr. Gör. Dr. / Lect. Okan CEYLAN	İlk Hedefi Akdeniz olan Bir Savaş: Büyük Taarruz Meydan Muharebesi Döneminde Batı Anadolu Kırsalında Askerler, Köylüler ve Gündelik Hayat/ <i>A War Which the First Target is the Mediterranean. Soldiers, Peasants, and A Daily Life in the Rural Area of Western Anatolia in the Period of the Battle of Dumlupınar</i>
10.15-10.30	Doktora Öğrencisi / PhD Student Yusuf Cihat ZORBACI	1920-1923 Yılları Arasında Mecliste Türk, Türklük, Türkçülük Konuşmaları/ <i>Turkish, Turkishness, Turkism Speeches in the Parliament Between 1920-1923</i>
10.30-10.45	Tartışma / Discussion	
10.45-11.00	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

İKİNCİ GÜN / SECOND DAY-27 Ağustos/August 2022, Cumartesi/ Saturday

IV. Oturum / Session

Çiğiltepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Yabancı Basında Büyük Taarruz/
The Great Offensive in the Foreign Press**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA		
11.00-11.15	Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ	Avustralya Basınında Büyük Taarruz/ <i>The Great Offensive on Australian Press</i>
11.15-11.30	Öğr.Gör.Dr. / Lect. Enes ÖZ	Büyük Taarruz Sürecinin Yeni Zelanda Kamuoyundaki Yankıları/ <i>Echoes of The Great Offensive Process in New Zealand Public Opinion</i>
11.30-11.45	Dr. Çiğdem KILIÇOĞLU CİHANGİR	Yunan Basınında Büyük Taarruz ve Türk Zaferi/ <i>The Great Offensive and Turkish Victory in the Greek Press</i>
11.45-12.00	Dr. Yeter MENGEŞ	Büyük Taarruz Öncesi ve Sonrası Diplomatik Girişimler ile Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşı'nın İtalyan Kamuoyundaki Yansımaları <i>Reflections of Diplomatic Attempts Before and After the Great Offensive and the Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief in Italian Public Opinion</i>
12.00-12.15	Tartışma / Discussion	
12.15-13.45	Öğle Yemeği/Lunch	

IV. Oturum / Session

Tınaztepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Biyografiler/
Biographies**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Yaşar ÖZÜÇETİN		
11.00-11.15	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Fahri KILIÇ	Başvekil Rauf (Orbay) Bey'in Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Sırasında Yürüttüğü Faaliyetler/ <i>Activities the Prime Minister Rauf (Orbay) Bey Conducted During of the Great Offensive</i>
11.15-11.30	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Olcay ÖZKAYA	Türk Matbuatından Münevver Bir Kalem: Hakkı Tarık Us ve Milli Mücadele Yazıları/ <i>An Intelligent Author from Turkish Press: Hakkı Tarık Us and His Articles on the National Struggle</i>
11.30-11.45	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Celil BOZKURT	Yüzellilik Aziz Nuri Bey'in İkinci Meşrutiyet ve Milli Mücadele Faaliyetleri: Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye Sunduğu Mektup Üzerinden Bazı Tespitler <i>The Second Constitutional and National Struggle Activities of Yüzellilik Aziz Nuri Bey: Some Findings from the Letter He Presented to President İsmet İnönü</i>
11.45-12.00	Dr. Selami KURT	Adını Anıtkaaya (Eğret) Şehitliğine Altın Harflerle Yazdıran Türk Süvarisi: Binbaşı Galip ve Silah Arkadaşları/ <i>The Turkish Cavalry Who Wrote His Name to the Anıtkaaya (Eğret) Martyrdom with Golden Letters. Major Galip and His Brothers in Arms</i>
12.00-12.15	Tartışma / Discussion	
12.15-13.45	Öğle Yemeği/Lunch	

İKİNCİ GÜN / SECOND DAY-27 Ağustos/August 2022, Cumartesi/ Saturday

IV. Oturum / Session

Belentepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Türk ve Yabancı Basında Büyük Taarruz/
Great Offensive in Turkish and Foreign Press**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN		
11.00-11.15	Prof. Dr. Barış METİN	Türk Basınının Anlatımıyla Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nin Yüz Yıllık Süreci/ <i>The Hundred Years Process of the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief with the Turkish Press</i>
11.15-11.30	Öğr.Gör.Dr. / Lect. Gül ÇAKIR	Başkomutanlık Meydan Muharebesi Öncesi ve Sonrasında Türk Basınına Yansıyan Yunan Menşeli Haberler/ <i>News of Greek Origin in the Turkish Press Before and After the Great Offensive</i>
11.30-11.45	Uzm. / Specialist Kemal ÖZDEN	Paris Şark Konferansı'ndan Büyük Taarruz'a Uzanan Sürecin Alman Basınındaki Yansıması/ <i>The Reflection of the Process Extending from the Paris Orient Conference to the Great Offensive on the German Press</i>
11.45-12.00	Arş. Gör. Dr. / Research Asst. Mekki ULUDAĞ	ABD ve İngiltere Gazetelerinde Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi/ <i>The Great Offensive and the Battle of the Commander-in-Chief in the USA and UK Newspapers</i>
12.00-12.15		Tartışma / Discussion
12.15-13.45		Öğle Yemeği / Lunch

IV. Oturum / Session

Erkmentepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Büyük Taarruz Harekatı /
The Great Offensive Operation**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Hasan BABACAN		
11.00-11.15	Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ	Milli Mücadele'de Sandıklı Amele Taburu/ <i>Sandıklı Labor Battalion in the National Struggle</i>
11.15-11.30	Prof. Dr. Ahmet ALTINTAŞ	Sandıklı Müfrezesi ve Faaliyetleri/ <i>Sandıklı Detachment and Its Activities</i>
11.30-11.45	Öğr. Gör. Dr. / Lect. Abdullah KÜNDEYİ	Büyük Taarruz Çerçevesinde 11. Piyade Tümeni ve Faaliyetleri/ <i>11th Infantry Division and Its Activities in the Framework of the Great Offensive</i>
11.45-12.00	Dr. Çağlar ÖNGEL	Büyük Taarruz Dönemi'nde (26-31 Ağustos 1922) Mürettep Süvari Tümeni'nin Harekatı/ <i>Operation of the Regulated (Mürettep) Cavalry Division (August 26-31) in the Great Offensive</i>
12.00-12.15		Tartışma / Discussion
12.15-13.45		Öğle Yemeği / Lunch

İKİNCİ GÜN / SECOND DAY-27 Ağustos/August 2022, Cumartesi/ Saturday

V. Oturum / Session

Çiğiltepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Sinema ve Görsellerde Büyük Taarruz /
The Great Offensive in Cinema and Visuals**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Zafer GÖLEN		
14.00-14.15	Prof. Dr. İsmail Arda ODABAŞI	Savaşın ve Zaferin Görselleşmesi: Sinematografya Büyük Taarruz/ <i>Visualization of War and Victory: The Great Offensive in Cinematography</i>
14.15-14.30	Prof. Dr. Celal DEMİR	Atatürk'ü Kocatepe'de Gösteren Bir Fotoğraf ve Eğitim-Öğretimdeki Yansımaları/ <i>A Photograph Showing Atatürk in Kocatepe and Its Reflections in Education</i>
14.30-14.45	Dr. Gazi DOĞAN	Türk ve Yunan Sinemasında Büyük Taarruz ve Sonuçları/ <i>The Great Offensive and its Consequences in Turkish and Greek Cinema</i>
14.45-15.00	Afyon Doğa Koruma ve Milli Parklar 5. Bölge Müdürü/Afyon Nature Conservation and National Parks 5th Regional Director Şahin ÇILGIN	100. Yılda Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü/ <i>Commander-in-Chief in the 100th Anniversary of the Historical National Park Directorate</i>
15.00-15.15	Tartışma / Discussion	
15.15-15.30	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

V. Oturum / Session

Tınaztepe Salonu / Hall

**Tema / Theme: Yabancı Kaynaklarda Büyük Taarruz/
The Great Offensive on Foreign Resources**

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ		
14.00-14.15	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Sezen KILIÇ	Avusturyalı Diplomatların Büyük Taarruz ve Sonrası Yaşanan Gelişmelere Dair Değerlendirmeleri/ <i>Austrian Diplomats' Evaluations on the Great Attack and the After Developments</i>
14.15-14.30	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Orhan TURAN	Bir İngiliz İstihbarat Raporuna Göre İzmir'in İşgali Sonrasında Afyonkarahisar'da Vuku Bulan Olayların Özeti (25 Ağustos 1919)/ <i>Summary of Events Occurring in Afyonkarahisar After the Occupation of Izmir According to a British Intelligence Report (25 August 1919)</i>
14.30-14.45	Öğr. Gör. Burak ÇALIŞKAN	Amerikan Basınında Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Savaşı ve Takip Harekâtı/ <i>The Great Offensive, the Field Battle of the Commander-in-Chief Battle of the Commander-in-Chief and the Follow-up Operation in the American Press</i>
14.45-15.15	Tartışma / Discussion	
15.15-15.30	Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break	

İKİNCİ GÜN / SECOND DAY-27 Ağustos/August 2022, Cumartesi/ Saturday

V. Oturum / Session

Erkmentepe Salonu / Hall

Tema / Theme: Büyük Taarruz'da Ulaşım ve İletişim /
Transportation and Communication in the Great Offensive

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Nejla GÜNAY		
14.00-14.15	Prof. Dr. Nuray ÖZDEMİR TİRYAKİ	Demiryolları Müdür-i Umumisi Behiç (Erkin) Bey'in Büyük Taarruz Sürecinde Yürüttüğü Faaliyetler/ <i>The Activities General Director of State Railway Behiç (Erkin) Bey Conducted During the Great Attack</i>
14.15-14.30	Prof. Dr. Turan AKKOYUN	Büyük Taarruz İletişimi/ <i>Communication on the Great Offensive</i>
14.30-14.45	Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN	Birinci Ordu Telsiz İstasyonu Komutanı Yüzbaşı Şemsettin (Salman) Bey ve Büyük Taarruz'da Haberleşmeyle İlgili İzlenimleri/ <i>First Army Radio Station Commander Captain Şemsettin (Salman) Bey and his Impressions on Communication in the Great Offensive</i>
14.45-15.00	Öğr.Grv. Gülden YÜREKTÜRK	Başkomutan Meydan Muharebesi'nden İzmir'in Kurtuluşuna; Telgraf Muhabereci Üzerine Bir Değerlendirme (30 Ağustos 1922-9 Eylül 1922)/ <i>From Field Battle of the Commander-in-Chief to the Liberation of Izmir; A Review on Telegraph Correspondence (30th of August 1922 – 9th of September 1922)</i>
15.00-15.15		Tartışma / Discussion
15.15-15.30		Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break

V. Oturum / Session

Belentepe Salonu / Hall

Tema / Theme: Biyografiler
Biographies

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Hüsnü ÖZLÜ		
14.00-14.15	Prof. Dr. Ali SARIKOYUNCU	Başkomutan Tarafından Ödüllendirilen Bir Din Adamı: Müderris Abdullah Azmi Efendi (Akşit)/ <i>A Cleric Awarded by the Commander-in-Chief. Müderris Abdullah Azmi Akşit</i>
14.15-14.30	Prof. Dr. Sadık SARISAMAN	Büyük Taarruz Kahramanlarından Afyonkarahisarlı Mehmet Şükrü Ayyıldız/ <i>One of the Heroes of the Great Offensive, Mehmet Şükrü Ayyıldız from Afyonkarahisar</i>
14.30-14.45	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. F.Rezzan ÜNALP	Büyük Taarruz'un Kahraman Havaacıları: Cephe Tayyare Bölüğü Komutanı (Şehit Pilot Binbaşı) Fazıl Bey/ <i>Hero Airmen of the Great Strike. Front Aircraft Company Commander (Martyr Pilot Major) Fazıl Bey</i>
14.45-15.00	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Yücel YİĞİT	Esir Kampından Nakliye Taburuna: Afyonlu Komiser Muavini Mehmet Fakir (Pulat) Efendi/ <i>From the Prisoner Camp to the Transport Battalion: Mehmet Fakir (Pulat) Efendi, Deputy Police Chief from Afyon</i>
15.00-15.15		Tartışma / Discussion
15.15-15.30		Çay Kahve Arası/ Tea-Coffee Break

İKİNCİ GÜN / SECOND DAY-27 Ağustos/August 2022, Cumartesi/ Saturday

VI. Oturum / Session
Tınaztepe Salonu / Hall
Tema / Theme: Büyük Taarruz'da Propaganda ve Algı
Propaganda and Perception in the Great Offensive

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Cengiz ATLI		
15.30-15.45	Prof. Dr. Yaşar ÖZÜÇETİN	Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi Temelli Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya Mesai Arkadaşları Tarafından Atfedilen Muhtelif Vasıflar <i>Various Qualifications Referred to Ghazi Mustafa Kemal Pasha by His Colleagues Based on the Great Offensive and the Field Battle of the Commander-in-Chief</i>
15.45-16.00	Prof. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ	Büyük Taarruzda Beyannameler ve Etkileri/ <i>Declarations and Their Effects in the Great Offensive</i>
16.00-16.15	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN	Büyük Taarruz Sonrasında İtilaf Devletlerinin Dini ve Ruhani Müesseselerine Saldırıldığına İlişkin Propagandaları/ <i>Propaganda of the Attack on the Religious and Spiritual Institutions of the Allies after the Great Offensive</i>
16.15-16.30	Tarih Öğretmeni / History Teacher Muhammet ÖZTÜRK	Büyük Taarruz'un Kazanılmasında Yunan Askerlerinin Mustafa Kemal Algısının Etkisi/ <i>The Effect of the Greek Soldiers' Perception of Mustafa Kemal on the Winning of the Great Offensive</i>
16.30-16.45	Tartışma / Discussion	

VI. Oturum / Session
Erkmentepe Salonu / Hall
Tema / Theme: Büyük Taarruz Kutlamaları/
The Great Offensive Celebrations

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL		
15.30-15.45	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Fevzi ÇAKMAK	Cumhuriyet Hükümetlerinin 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlama Törenlerine Yönelik Tutum ve Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi/ <i>A Comparative Analysis of the Attitudes and Practices of the Republic Governments Towards 30 August Victory Day Celebrations</i>
15.45-16.00	Öğr. Gör. Dr. / Lect. Şule Sevinç KİŞİ	Mustafa Kemal Paşa İçin Büyük Taarruz'un Anlamı ve 30 Ağustos 1924'te Dumlupınar 'Şehit Asker Anıtı'nı Törenle Açması/ <i>The Meaning of Great Offensive for Mustafa Kemal Pasha and the Ceremonial Opening of the Dumlupınar "Martyr Soldier Monument" on 30 August 1924</i>
16.00-16.15	Dr. İbrahim BAŞ	Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşının 50. Yıl Dönümünde Düzenlenen Kutlama Törenlerinde Afyon Valiliği, İstanbul Üniversitesi ve Türk Tarih Kurumu İş Birliği/ <i>Cooperation of the Governor of Afyon, Istanbul University, and Turkish History Institution in the Celebration Ceremonies Organized on the 50th Anniversary of the Great Attack and the Command-in-Head Challenge War</i>
16.15-16.30	Yüksek Lisans Öğr. / Postgraduate Muhteber KAYA	Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Afyonkarahisar'da Zafer Bayramı Kutlamaları (1923-1938)/ <i>Victory Day Celebrations in Afyonkarahisar During the Era of Mustafa Kemal Atatürk (1923-1938)</i>
16.30-16.45	Tartışma / Discussion	

VI. Oturum / Session
Belentepe Salonu / Hall
Tema / Theme: Büyük Taarruz'un Diğer Yönleri /
Other Aspects of the Great Offensive

Oturum Başkanı / Session Leader: Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ		
15.30-15.45	Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Levent ÜNAL	Büyük Taarruz Harekâtının Zorlukları ve Muharebelere Etki Eden Faktörler/ <i>Challenges of the Great Attack and Factors Affecting the Battles</i>
15.45-16.00	Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Recep ÇELİK Doktora Öğrencisi / <i>PhD</i> Student Murat ALTUNTAŞ	Hilal-i Ahmer'in (Türk Kızılay'ın) Büyük Taarruz'da Yapmış Olduğu Çalışmaları/ <i>The Works of Hilal-i Ahmer (Turkish Red Crescent) in the Great Offensive</i>
16.00-16.15	Doktora Öğrencisi / <i>PhD</i> Student Murat KAYA	İzmirli Mahmud Hıfzı'nın Anılarında Büyük Taarruz/ <i>The Great Offensive in İzmirli Mahmud Hıfzı's Memories</i>
16.15-16.30	Yüksek Lisans Öğr. / Postgraduate Ebrar ÇELEBİ	Büyük Taarruz ve Takip Harekatı'nda Yunan Ordusu'nun Çıkardığı Yangınlar/ <i>Fires Caused by Greek Forces in the Great Offensive and Pursuit Operation</i>
16.30-16.45	Tartışma / Discussion	

Değerlendirme ve Kapanış Oturumu / Evaluation and Closing Remarks
Kocatepe Salonu / Hall
17.00-18.00

Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ
Prof. Dr. Ali Engin OBA
Prof. Dr. Nejla GÜNAY
Prof. Dr. Kemal ARI
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA
Prof. Dr. Sadık SARISAMAN
Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN

Akşam Yemeği / Dinner

ÜÇÜNCÜ GÜN / THIRD DAY-28 Ağustos/August 2022, Pazar/ Sunday
Sosyal Program / Program of Activities
Şuhut Atatürk Evi
Kocatepe
Öğle Yemeği/Lunch
Albay Reşat Çiğiltepe Şehitliği
Dumlupınar Şehitliği
Akşam Yemeği / Dinner

2. Katılımcılar

Prof. Dr. Ahmet ALTINTAŞ	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Hüsnü ÖZLÜ	Milli Savunma Üniversitesi / National Defence University
Prof. Dr. Ali Engin OBA, Büyükelçi (E.)	Çağ Üniversitesi / University
Prof. Dr. Ali SARIKOYUNCU (E.)	Dumlupınar Üniversitesi / University
Prof. Dr. Barış METİN	Uşak Üniversitesi / University
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	Bursa Uludağ Üniversitesi / University
Prof. Dr. Celal DEMİR	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Cengiz ATLI	Iğdır Üniversitesi / University
Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ	Dumlupınar Üniversitesi / University
Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Hasan BABACAN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / University
Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA	Atatürk Üniversitesi / University
Prof. Dr. İ. Arda ODABAŞI	İbn Haldun Üniversitesi / University
Prof. Dr. Kemal ARI	Dokuz Eylül Üniversitesi / University
Prof. Dr. Mustafa BUDAK	İstanbul Üniversitesi / University
Prof. Dr. Nejlâ GÜNAY	Gazi Üniversitesi / University
Prof. Dr. Nuray ÖZDEMİR TIRYAKI	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi / University
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ	Necmettin Erbakan Üniversitesi / University
Prof. Dr. Recep KARACAKAYA	İstanbul Medeniyet Üniversitesi / University
Prof. Dr. Redzep ŠKRİJELJ	State University of Novi Pazar, Srbistan
Prof. Dr. Sadık SARISAMAN	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Sadiye TUTSAK	Uşak Üniversitesi / University
Prof. Dr. Sevinç ALİYEVA	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi / University, Azerbaycan
Prof. Dr. Şaban ORTAK	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Prof. Dr. Tahir KODAL	Pamukkale Üniversitesi / University
Prof. Dr. Turan AKKOYUN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi / University
Prof. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi / University
Prof. Dr. Ulvi KESER	Girne Amerikan Üniversitesi / University, Kıbrıs
Prof. Dr. Vladan VİRIYEVİÇ	Filozofski Fakultet Kosovska Mitrovica, Srbistan
Prof. Dr. Yaşar ÖZÜÇETİN	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi / University
Prof. Dr. Zafer GÖLEN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Ahmet ASKER	Mersin Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Cavid QASIMOV	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Celil BOZKURT	Düzce Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Çağla D. TAĞMAT	Ankara Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Eminalp MALKOÇ	İstanbul Teknik Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Esmâ İĞÜS	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. F.Rezzan ÜNALP	Ufuk Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Fahri KILIÇ	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Fatma UYGUR	Ankara Üniversitesi / University

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Fevzi ÇAKMAK	Dokuz Eylül Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Güzden VARİNLİOĞLU	Massachusetts Institute of Technology (MIT), ABD
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Hadiye YILMAZ ODABAŞI	Üsküdar Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Mehmet Ali KARAMAN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Oktay BOZAN	Dicle Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Olcay ÖZKAYA	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Resul BABAĞLU	Siirt Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Selma GÖKTÜRK ÇETİNKAYA	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Sema ALAÇAM	İstanbul Teknik Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Sezen KILIÇ	Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr.
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Yasin COŞKUN	Siirt Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Yenal ÜNAL	Bartın Üniversitesi / University
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Yücel YİĞİT	Polis Akademisi / Police Academy
Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Fevzi Nuri KARA	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Günver GÜNEŞ	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi / University
Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Levent ÜNAL	Başkent Üniversitesi / University
Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Mehtap BAŞARIR	Kayseri Üniversitesi / University
Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Recep ÇELİK	Yalova Üniversitesi / University
Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Sabit ÇETİN	Milli Savunma Üniversitesi / University
Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Zarifa NAZİRLİ	Bakü Devlet Üniversitesi / University, Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Zelkif POLAT	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Öğr. Gör. Dr. / Lect. Abdullah KÜNDEYİ	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Öğr. Gör. Dr. / Lect. Enes ÖZ	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi / University
Öğr. Gör. Dr. / Lect. Gül ÇAKIR	Dokuz Eylül Üniversitesi / University
Öğr. Gör. Dr. / Lect. Gülben MAT	Ege Üniversitesi / University
Öğr. Gör. Dr. / Lect. Okan CEYLAN	Ege Üniversitesi / University
Öğr. Gör. Dr. / Lect. Şule Sevinç KİŞİ	Ege Üniversitesi / University
Dr. Çağlar ÖNGEL	Afyon Kocatepe Üniversitesi / University
Dr. Çiğdem KILIÇOĞLU CİHANGİR	Ankara Üniversitesi / University
Dr. Davud KAPUCU	T.C. Milli Savunma Bakanlığı Hava Kuvvetleri Komutanlığı / Republic of Türkiye Ministry of National Defence Turkish Air Force
Dr. Derya Levent MİYAK	İstanbul Aydın Üniversitesi / University
Dr. Emin KURT	Milli Savunma Üniversitesi / National Defence University
Dr. Erdal KORKMAZ	T.C. Milli Savunma Bakanlığı Hava Kuvvetleri Komutanlığı / Republic of Türkiye Ministry of National Defence Turkish Air Force
Dr. Gazi DOĞAN	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / University
Dr. Güzin ÇAYKIRAN	T.C. Milli Savunma Bakanlığı Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı ATASE Arşivi / Ministry of National Defence Archive and Military History and Strategic Studies of Chief of Turkish General Staff Department

Dr. İbrahim BAŞ	Türk Tarih Kurumu / / <i>Turkish Historical Society</i>
Dr. Özgün BALABAN	Delft University of Technology (TU Delft), Hollanda
Dr. Ramazan BAŞ	T.C. Sağlık Bakanlığı / <i>Republic of Türkiye Ministry of Health</i>
Dr. Selami KURT	T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı / <i>Presidency of the Republic of Türkiye Directorate of State Archives</i>
Dr. Suat AKGÜL (E. Öğr. Alb. / <i>Ret. Lect. Col.</i>)	Genelkurmay Başkanlığı / <i>Turkish General Staff Department</i>
Dr. Szczepański WOJCIECH	Balkan Studies Commission of the Polish Academy of Sciences, Polonya
Dr. Yeter MENGEŞ	Dokuz Eylül Üniversitesi / <i>University</i>
Hava Öğr. Alb. / <i>Air Lect. Col.</i> Deniz KURT	Tarihçe Şube Müdürü Hava Kuvvetleri Genel Sekreterliği / <i>Director of the History Branch, Air Force General Secretariat</i>
Öğr. Gör. / <i>Lect.</i> Burak ÇALIŞKAN	Afyon Kocatepe Üniversitesi / <i>University</i>
Öğr. Gör. / <i>Lect.</i> Koray ERGİN	Akdeniz Üniversitesi / <i>University</i>
Öğr. Gör. / <i>Lect.</i> Mehmet Akif AĞTAŞ	Afyon Kocatepe Üniversitesi / <i>University</i>
Öğr. Gör. / <i>Lect.</i> Gülden YÜREKTÜRK	Afyon Kocatepe Üniversitesi / <i>University</i>
Arş. Gör. Dr. / <i>Research Asst.</i> Mekki ULUDAĞ	Dicle Üniversitesi / <i>University</i>
Arş. Gör. Dr. / <i>Research Asst.</i> Mustafa KIRIŞMAN	Dokuz Eylül Üniversitesi / <i>University</i>
Arş. Gör. / <i>Research Asst.</i> Anıl DİNCEL	İstanbul Üniversitesi / <i>University</i>
Askeri Tarih Uzmanı / <i>Military History Specialist</i> Hacer KADI	T.C. Milli Savunma Bakanlığı Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı ATASE Arşivi / <i>Ministry of National Defence Archive and Military History and Strategic Studies of Chief of Turkish General Staff Department</i>
Afyon Doğa Koruma ve Milli Parklar 5. Bölge Müdürü / <i>Afyon Nature Conservation and National Parks 5th Regional Director</i> Şahin ÇILGIN	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü / <i>Ministry of Agriculture and Forestry Commander-in-Chief Historical National Park Directorate</i>
Uzm. / <i>Specialist</i> Kemal ÖZDEN	T.C. Berlin Büyükelçiliği / <i>Berlin Embassy, Almanya</i>
Tarih Öğretmeni / <i>History Teacher</i> Muhammet ÖZTÜRK	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dumlupınar Bilim ve Sanat Merkezi / <i>Ministry of National Education, Dumlupınar Science and Art Center</i>
Doktora Öğrencisi / <i>PhD Student</i> Caner YÜCE	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı / <i>Ministry of National Education</i>
Doktora Öğrencisi / <i>PhD Student</i> Murat ALTUNTAŞ	Yalova Üniversitesi / <i>University</i>
Doktora Öğrencisi / <i>PhD Student</i> Murat KAYA	Dokuz Eylül Üniversitesi / <i>University</i>
Doktora Öğrencisi / <i>PhD Student</i> Yusuf Cihat ZORBACI	Afyon Kocatepe Üniversitesi / <i>University</i>
Yüksek Lisans Öğr. / <i>Postgraduate</i> Ebrar ÇELEBİ	Afyon Kocatepe Üniversitesi / <i>University</i>
Yüksek Lisans Öğr. / <i>Postgraduate</i> Muhteber KAYA	Afyon Kocatepe Üniversitesi / <i>University</i>